Fantastic Club

GÉRARD KLEIN

PLANETA CU ȘAPTE MĂȘTI

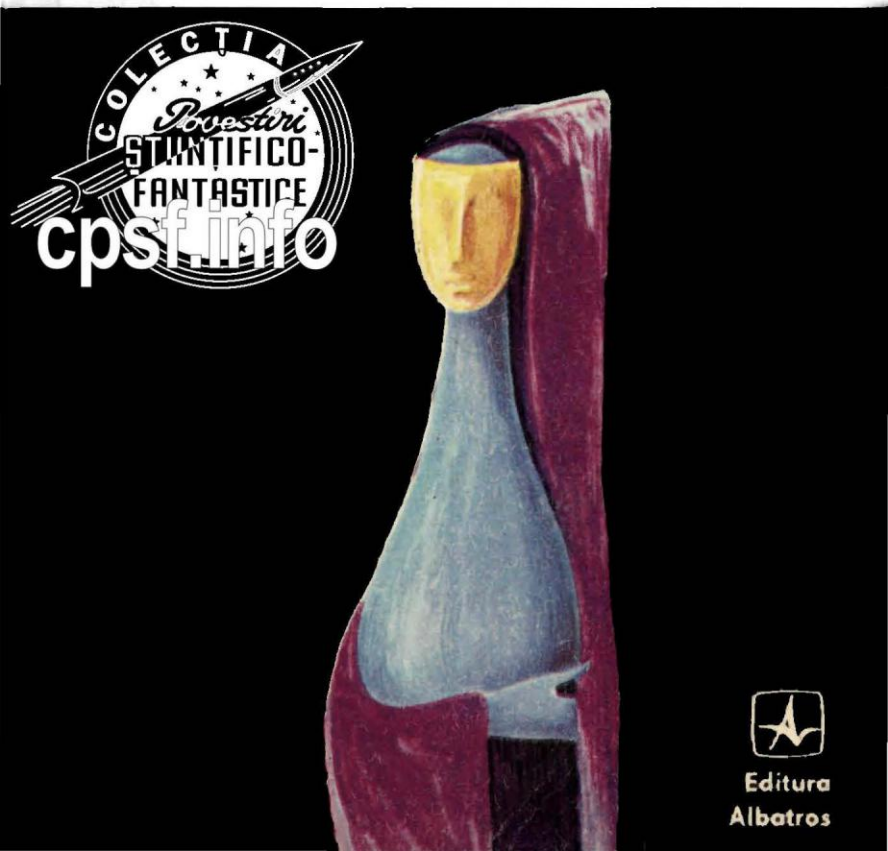

cpsf.info

Editura
Albatros

Gérard Klein	
Gérard Klein, Utopiales 2011.	
Pseudonim	Mark Starr François Pagery Gilles d'Argyre
Naștere	27 mai 1937 Neuilly-sur-Seine, Franța
Profesie	scriitor
Naționalitate	francez
Activitatea literară	
Activ ca scriitor	1955 - prezent
Opere semnificative **Corăbiile solare** **Seniorii războiului** **Virușii nu vorbesc**	
Influențe Olaf Stapledon	
modifică	

Gérard Klein - care a publicat și sub pseudonimele literare **François Pagery** și **Gilles d'Argyre** - (n. 27 mai 1937, Neuilly-sur-Seine, Franța) este un scriitor francez de science-fiction, care are o pregătire de bază în sociologie. **Klein** este editorul colecțiilor prestigioase de literatură *science-fiction* Ailleurs et Demain și Livre de Poche.

Biografie

După terminarea studiilor de psihologie socială și de economie, Klein a lucrat la SEDES, o societate de studii economice. A publicat mai multe romane la Fleuve noir sub pseudonimul Gilles d'Argyre, printre care Saga familiei d'Argyre(1960-1964), o trilogie din care al doilea volum, Corăbiile solare, este cel mai faimos. Klein conduce colecția Ailleurs et demain a editurii Robert Laffont, considerată cea mai prestigioasă colecție de science-fiction din Franța. De asemenea, conduce colecția *science-fiction* de la Livre de Poche. Împreună cu Jacques Goimard și Demètre Ioakimidis, a coordonat între 1974 și 1985 *La Grande Anthologie de la science-fiction*.

Scurtă caracterizare a operei sale

Gérard Klein este unul dintre acei scriitori contemporani intens preocupați de soarta omenirii care au ales "vehicolul" literaturii de science fiction pentru a ridica problemele posibile, a semnala tendințele majore și a avertiza asupra pericolelor ridicate de tehnologie și de societatea umană însăși în mersul acesteia înainte.
Două dintre operele sale sunt cu totul remarcabile sintetizând preocupările sale permanente. Una este *Les Seigneurs de la guerre* (*Seniorii războiului*), iar cealaltă este *Les virus ne parlent pas* (*Virușii nu vorbesc*).

„Seniorii războiului”

Seniorii războiului este o frescă o societății omenești din cele mai vechi timpuri până într-un viitor greu de prevăzut azi, analizată complex și extrem de original din multiple puncte de
vedere, filozofic, istoric, religios, cultural și tehnologic din perspectiva aparent cinică, dar extrem de pragmatică a unui personaj, din viitorul nostru îndepărtat, călător cvasi-instantaneu în spațiu și timp, în ambele sale direcții. Acest bărbat (având un nume foarte neutru, Georges Corson) este un războinic de "profesie", dar în același timp este un personaj foarte educat, având nu numai cunoștințe extrem de vaste și eficiente (în special de natură militară și de supraviețuire în orice situație și timp) din toate epocile omenirii, dar și un foarte solid bagaj cultural și comportamental. Unicul scop (aparent) al personajului principal este de a interveni minimum minimorum, oriunde în timp și spațiu unde este nevoie, pentru **a salva războiul**, care este - conform concepției sale și a societății din care provine - singura modalitate de avansare a omenirii în viitor și de perpetuare a acesteia.

"Virușii nu vorbesc"

În această povestire, care ar putea fi considerată una de tip "creaționist", ideea generică este extrem de novatoare. Specia umană, în acest caz, este o creație a virușilor, care au găsit această modalitate de progres, similară cu aceleia în care oamenii au creat în istoria modernă computerele, pentru a spori eficiența lor funcțională.

Această povestire prefigurează un roman creaționist, scris de Richard Dawkins, *The Selfish Gene* (*Gena egoistă*). Ideea generică și subiectul sunt similare cu ale povestirii lui Gérard Klein, de data aceasta oamenii sunt creația genelor însăși, care au găsit o modalitate eficientă și sigură de evoluție și progres în evoluția oamenilor atât ca indivizi cât și ca specie.

Aidoma ca și în cazul altor romane creaționiste celebre, așa cum ar fi cele ale cunoscuților Karel Čapek, *Război cu salamandrele*, și Isaac Asimov, seria romanelor "robotice", rezultatul creației, în cazul lui Gérard Klein, omenirea însăși, depășește toate așteptările creatorilor, scăpând (sau, mai exact, încercând să scape) de creator(i) atunci când decide să declare "război total" tuturor virușilor (vedeți și *Golem*).

Bibliografie

Saga familiei d'Argyre - sub pseudonimul Gilles d'Argyre

Chirurgien d'une planète, 1960 - Fleuve Noir, colecția "Anticipation" nr. 165, revizuit și reeditat sub titlul Le rêve des forets 1987 la J'AI LU, colecția "Science-Fiction", nr. 2154;

ro. Chirurgii planetari - editura Tinerama 1993, traducere Radu Gârbacea

Les voiliers du soleil, 1961 - Fleuve Noir, colecția "Anticipation" nr. 172,, revizuit și reeditat în 1987 la J'AI LU, colecția "Science-Fiction", nr. 2247;

ro. Corăbiile solare - editura Antet, traducere Oana Popuțoaia

Le long voyage 1964 - Fleuve Noir, colecția "Anticipation" nr. 243, revizuit și reeditat în 1988 la J'AI LU, colecția "Science-Fiction", nr. 2324;

ro. Călătoria cea lungă - editura Antet, traducere Claudiu Constantinescu

Romane

Embûches dans l'espace, 1958 - sub pseudonimul François Pagery, scris împreună cu Richard Chomet și Patrice Rondard, Gallimard, colecția "Le Rayon Fantastique";

Le Gambit des étoiles, 1958 - Gallimard, colecția "Le Rayon Fantastique";

ro. Gambitul stelelor - editura Nemira 1994, traducere Ștefan Ghidoveanu

Le Temps n'a pas d'odeur, 1963 - Denoël, colecția "Présence du futur" nr. 63;

ro. Timpul nu are miros - editura Antet 2009
Les tueurs de temps, 1965 - sub pseudonimul Gilles d'Argyre, Fleuve Noir, colecția "Anticipation" nr. 263;
ro. Ucigașii de timp - editura Nemira 1999
Le Sceptre du hasard, 1968 - sub pseudonimul Gilles d'Argyre, Fleuve Noir, colecția "Anticipation" nr. 357;
ro. Sceptrul hazardului - editura Nemira 1993, traducere Vlad T. Popescu
Les Seigneurs de la guerre, 1971 - Robert Laffont, colecția "'Ailleurs et Demain"
ro. Seniorii războiului - editura Albatros 1975, editura Nemira 1992 (ambele ediții prezintă traducerea lui Vladimir Colin), editura Pro Editură și Tipografie 2008
Culegeri de povestiri
Les Perles du temp, 1958 - Denoël, colecția "Présence du futur" nr. 27;
Un Chant de pierre, 1966 - Éric Losfeld;
La Loi du talion, 1973 - Robert Laffont, colecția "'Ailleurs et Demain";
ro. Legea talionului - editura Lucman, traducere Vladimir Colin și Ștefan Ghidoveanu
Histoire comme si..., 1985 - Union Générale d'Editions, 10/18, nr. 924;
ro. Povestiri de parcă ar fi... - Fahrenheit 1996, traducere Angela Cismaș
Le Livre d'or de la science-fiction: Gérard Klein, 1979 - antologie prezentată de Michel Jeury, Presses Pocket, nr. 5056;
Antologii existente doar în limba română
Planeta cu șapte măști - editura Albatros 1973

Fantastic Club

GÉRARD KLEIN

PLANETA CU ȘAPTE MĂȘTI

Cuvînt înainte, selecție și traducere
de VLADIMIR COLIN

EDITURA ALBATROS

Desenul copertei:
MARCELA CORDESCU

Volumul reprezintă
o selecţie din:

„Les perles du temps", Edition Denoël, 1958;
„Un chant de pierre", ed. E. Losfeld, 1966;
„Fiction" nr. 170, 183, 189 şi
„Fiction spécial" 12.

GÉRARD KLEIN*
sau
FASCINAȚIA
ÎNTREBĂRILOR FUNDAMENTALE

H.P.Lovecraft, vizionarul încă atît de puțin cunoscut în țara noastră, a spus cîndva că singurul subiect demn de interes pentru un scriitor e lupta cu timpul. Deși depărtat de concepțiile filozofice și literare ale scriitorului american (căruia i-a închinat totuși un amplu studiu), Gérard Klein pare să ilustreze, atît prin biografie cît și prin operă, aserțiunea lui Lovecraft. Dar Lovecraft e, mai presus de toate, un explorator al universului fantastic cu profunde legături în secolul al XVIII-lea, în vreme ce Klein, intelectual cu o solidă pregătire științifică, a optat în cunoștință de cauză pentru domeniul anticipației. Dacă e greu să fii de acord cu el atunci cînd reduce literatura fantastică la romanul „gotic", uitînd sau prefăcîndu-se a uita contribuțiile majore ale scriitorilor contemporani care au dat noi și tulburătoare dimensiuni universului fantastic, e totuși semnificativă părerea autorului nostru că literatura fantastică (limitată la strigoi, vampiri și căpcăuni . . .) „are doar un trecut, pe cînd anticipația pare destinată

* G. Klein nu mai e un necunoscut pentru cititorul român, care a avut posibilitatea să ia cunoștință de nuvelele sale *Civilizație 2190* (În *Viitorul a început ieri* de Ion Hobana), *Monstrul*, (Viața românească nr. 2/1970), *Întîlnitorul de centipezi* (Colecția de Povestiri științifico-fantastice nr. *373 și 374 din 1970* și *Un cîntec de piatră* (în *Un pic de neant, o antologie a anticipației franceze contemporane*). Nu am inclus în prezenta culegere nici una dintre nuvelele pînă acum traduse în românește pentru a îngădui iubitorilor de anticipație să cunoască aspecte inedite ale creației lui Gérard Klein.

unui viitor strălucit", mai mult, că „anticipația este azi singura literatură vie". E o poziție partizană, desigur, dar chiar exagerările devin simpatice sub condeiul unui scriitor care conduce, în cadrul editurii Laffont, importanta colecție Altundeva *și Mîine, reușind să facă din ea, în scurtă vreme, cea mai prestigioasă tribună a literaturii occidentale de anticipație.*

Așadar, lupta cu timpul . . .

Născut în 1937 într-o familie originară din Lorena, ceea ce explică consonanțele franco-germane ale numelui său, Gérard Klein începe să citească la vîrsta de cinci ani. Și citește enorm și amestecat pînă la 17 ani, cînd înregistrează al doilea succes în lupta cu timpul, publicarea primei sale nuvele. E perioada în care devine „copilul minune al anticipației franceze", lucrările lui uimind și fermecînd printr-un timbru inedit. Revista „Fiction", al cărei rol în promovarea noii literaturi de anticipație e binecunoscut, îi deschide coloanele sale, iar contactul cu opera lui Ray Bradbury („descoperirea unui scris simplu și totodată poetic, precum și foarte elaborat") oferă „copilului minune" perspectiva abordării fericite a marilor teme ale anticipației, scutindu-l de tehnicismul și uscăciunea care au condamnat altîtea alte încercări literare, pornite poate cu un entuziasm la fel de autentic. Norocos, deci, Gérard Klein se avîntă pe drumul deschis de marele său înaintaș american și, sub influența fertilizatoare a acestuia, va deveni curînd „Bradbury-ul francez", etichetă de fel peiorativă, căci nu trebuie înțeleasă ca definind un epigonism, ci o întîlnire în cadrul unei direcții artistice. Klein cunoscînd o fază bradburyană ce ține de modalitatea apropierii de marile enigme ale Cosmosului, de fascinația stelelor și de destinul omenirii. E perioada nuvelelor adunate în culegerea Perlele timpului *(1958), salbă de mărgăritare literare, într-adevăr, demonstrînd virtuozitatea tînărului scriitor și autenticitatea scrisului său. Rafinat și simplu, Klein povestește într-un fel pe care autorul* Merelor de aur ale Soarelui *nu l-ar dezavua, dar mime-*

tismul îi e străin, atmosfera poetică integrează firesc atît ironia cît și considerațiile intelectuale, justificînd parcă, încă din această fază, a treia etichetă pe care urmează s-o primească din partea criticii și a colegilor „Klein" intelectualul literaturii franceze de anticipație". Impresionant palmares . . . Dacă un epigon dă de obicei lucrări inferioare maestrului, aproape toate nuvelele lui Klein din Perlele timpului *sînt desăvîrșite. Începătorul se dovedește, de la bun început, un maestru, iar unul dintre elementele care-i acordă o nuanță specifică, aș zice franceză, e filonul autobiografic, datele personale pe care nu încetează a le strecura în mod firesc, aproape involuntar, în tot ce scrie, ca un gaj al autenticității, a neputinței de a se delimita de operă. Nu mi se pare că încorporarea amănuntului biografic în țesătura ficțiunii literare reprezintă, în cazul lui, un truc meșteșugăresc sau o dovadă de exhibiționism; în afara unor precizări ușor detectabile (eroul e scriitor ca Vincent din* Spuma soarelui, *scriitor și economist ca interlocutorul din* Virușii nu vorbesc *sau ca Jérôme Bosch din* Linie despărțitoare, *locuiește pe strada Jussieu ca Gérard Klein însuși etc.), multe detalii și trăsături specifice nu pot fi detectate decît de apropiații autorului și, ca atare, rămîn insesizabile. Ele există totuși, de la început mai frecvent poate decît în lucrările altui scriitor afectînd obiectivismul și detașarea de text, și vor fi întîlnite pe tot parcursul operei.*

Al doilea volum de nuvele, Un cîntec de piatră *(1966), reprezintă cucerirea unei noi trepte. Temele sînt de astă dată mai amplu orchestrate, inteligența sensibilă vădită în schițele și nuvelele celui dintîi volum se desfășoară în fraze ample, de o muzicalitate proprie poemului în proză, Klein abordează noi subiecte. Și, ca un corolar firesc al structurii imaginației sale, interesul i se îndreaptă acum și către milenara poezie a miturilor. Orfeu* (Un cîntec de piatră), *Infernul și emisarii lui* (Recrutorii), *tunica lui Nessus, centaurul care s-a răzbunat pe Hercule* (Tunica Nessei), *iată tot atîtea motive mitice cărora Klein le rein-*

terpretează sursele, pe care le înfățișează într-o nouă și neașteptată viziune, încadrîndu-le cu inteligență în universul fantastic și totodată rațional al anticipației.

Apoi, deodată, conștient de faptul că a cîștigat cursa împotriva cronometrului, că atunci cînd încă nu înceta să fie un scriitor tînăr a atins culmi pe care alții le cuceresc abia în plină maturitate, Gérard Klein se vede confruntat cu teama de a merge mai departe pe un drum pe care îl mai puteau aștepta capodopere, dar nu surprize, se vede confruntat cu tentația de a continua, *care nu e decît una dintre măștile facilității. Nu putem ști dacă n-au intervenit și alte elemente — și e de presupus că formația lui științifică, de economist și sociolog, interesul pentru datele exacte ale unor discipline extraliterare a putut juca un rol de loc neglijabil în hotărîrea care avea să afecteze destinul scriitorului — dar stilistul atent la cadențele frazei și la sugestiile cuvîntului se despoaie voluntar de sonorițățile și strălucirile care-i aduseseră aprecieri unanime, pentru a reintra în arena literelor ca un anticalofil declarat, decis să-și înfățișeze ideile cu o sobrietate pe care nici minimele artificii compensatoare de, ordin compozițional* (Aviz către directorii de grădini zoologice), *n-o pot afecta. O nuvelă admirabilă ca* Linie despărțitoare *pare totuși să indice încercarea de a găsi o soluție de compromis între expunerea nudă a faptelor, cu un sarcasm ce se dispensează de figuri de stil* (Discurs la a suta aniversare a Internaționalei Vegetariene), *și viziunea literară a scriitorului familiarizat cu tehnicile moderne ale unor Faulkner și Lowry, față de opera cărora nutrește dragoste și respect. Viitorul său volum de nuvele, aflat în pregătire, va limpezi poate opțiunea unui artist scrupulos și nedispus la concesii.*

Dar am parcurs deocamdată — și în chip sumar — doar evoluția nuvelistului și, dacă sîntem siliți să lăsăm de-o parte bogata activitate a eseistului, nu putem uita că Gérard Klein e și autorul a trei romane (pentru a nu vorbi de cele pe care le-a publicat sub pseudonimul Gilles

d'Argyre cu scopuri mărturisite prin chiar pseudonimul ales, destul de străveziu, și dintre care declară totuși că ține la două, Ucigașii timpului *și* Sceptrul întîmplării, *e drept, în cadrul unui interviu pe care l-a dezavuat*). Căci în romancierul Klein, în primul rînd, vom găsi scriitorul obsedat de problema timpului, a nemuririi sau a controlului asupra timpului, precum și de cea a destinului omenirii. Dacă e adevărat că sînt scriitori care, de la carte la carte, aprofundează una și aceeași temă, Gérard Klein se numără printre aceștia.*

Problema timpului, a posibilității stăpînirii lui, a intervenției viitorului în trecut, sau în prezent, atunci cînd e vorba de una și aceeași persoană, problema lumilor paralele și a contactelor pe care le pot avea, iată o categorie de teme fascinante, mereu reluate și analizate din unghiuri diferite, ca pentru a adeveri cuvintele lui Lovecraft. Două povestiri (Cei părăsiți *și* Linie despărțitoare), *una de la începutul carierei lui Klein și cealaltă caracteristică pentru scrisul lui de azi, ilustrează tema universurilor paralele și a interferențelor lor, dar ea va fi amplu reluată în romanele* Timpul n-are miros *(1963) și* Seniorii războiului *(1970). Dacă în povestirile menționate intervenția alter ego-ului din lumea paralelă se reduce la un schimb de neveste* (Cei părăsiți) *sau la o serie de instigații și avertismente neliniștitoare în momentul luării unei hotărîri cruciale* (Linie despărțitoare), *eroii din* Timpul n-are miros *vin din viitor în propriul lor trecut spre a lupta împotriva lor înșile și a împiedica astfel o funestă desfășurare a evenimentelor, în vreme ce romanul* Seniorii războiului *sfîrșește în clipa cînd Corson se simte „pe punctul de a intra în contact cu nenumărații Corsoni divergenți ai viitorului".*

Căci Corson, ca și Jorgenssen din Timpul n-are miros, *ca și Jerg Algan din cel dintîi roman al lui Klein,* Gambitul stelelor, *publicat odată cu* Perlele timpului *în*

* *Le nouveau Planète,* nr. 23/1971

1958, vor ajunge să stăpînească timpul. Ideea e mai complexă în ultimele două romane. Corson și Jorgenssen pot trece în viitor, se pot întoarce în timp, pătrund în universuri paralele pentru a ajuta la perfecționarea lumilor, la ameliorarea omenirii, la epurarea ei. Dacă în Timpul n-are miros *întreaga acțiune e dominată de atotprezenta figură a savantului Arcimboldo Urzeit și rămîne* stricto sensu *pe plan uman, imaginația lui Gérard Klein nu se poate mulțumi cu o explicație pur omenească nici a evoluției vieții pe Pămînt și nici a destinului lui homo sapiens pe una dintre planetele galaxiei. Pentru a-i înțelege gîndirea se cuvine să stăruim o clipă asupra fascinației majore care și-a lăsat amprenta pe întreaga sa operă, fascinația stelelor.*

În timp ce un erou ca Vincent din Spuma soarelui *e atras cu o tiranică și desnădăjduită dragoste de îndepărtatele și indiferentele stele, se simte străin printre oameni și nu-i redescoperă decît atunci cînd se identifică totul cu emisarii solari, în timp ce eroina din* Serbarea *trăiește, mai puțin limpede, un proces similar, lui Jerg Algan din* Gambitul stelelor *îi va fi dat să afle, la capătul unei lungi aventuri, că oamenii nu sînt decît niște roboți, niște mașini create de „stele, sau, mai bine zis, de ceva ce locuia în stele, ce se năștea, trăia și murea o dată cu stelele . . . ceva ce se adunase treptat în centrul Galaxiei pînă la a deveni un nucleu de conștiință, ceva ce dorea dureros de puternic să arunce o rețea de lumină și de căldură peste vidul înghețat". Stelele, Stăpînii, au căldură peste vidu zeci de lumi, pe mii de lumi, poate pe milioane de lumi" și, în conformitate cu un plan gigantic, au determinat și așteptat apariția omului, care urmează să fie „un fel de inteligență, de conștiință, de sînge al stelelor deplasîndu-se prin vinele spațiului, silind frigul beznelor și dezordinea inorganizatului să dea mereu îndărăt".*

Nu e neinteresant să constatăm că, încă de la începuturile scrisului său, Klein atribuie omenirii nobila misiune de a fi conștiința Universului. Profunda lui încredere în

destinul omului nu se va dezminți niciodată, dimpotrivă, așa cum vom vedea, concepția lui se va adînci, va căpăta noi temeiuri pentru a introduce omenirea în infinitul lumilor stelare, ca parte integrantă și esențială a Cosmosului. Căci amintita explicație, întrucîtva naivă, a originii omului, îl putea mulțumi pe tînărul scriitor care ratase cu un singur vot primirea premiului Jules Verne, ce urma să-i fie atribuit pentru Gambitul stelelor, *dar l-a nemulțumit curînd pe Gérard Klein, devenit între timp om de știință și eseist de întinsă cultură. Și el a urmat să caute răspunsul la una dintre marile enigme pe care religiile, știința și filozofia s-au străduit să le rezolve: cum a apărut ființa gînditoare pe Pămînt? Între omul din Neanderthal și cel din Cro-magnon se află o prăpastie pe care știința o astupă încă, de cele mai multe ori, cu ipoteze. Materialist convins și umanist în cel mai bun înțeles al cuvîntului, Klein nu s-a încurcat nici o clipă în mrejele metafizicii, despre care încă în* Spuma soarelui, *prin gura lui Vincent, spunea: „Metafizica n-are probabil nici o realitate în afara ideilor care o alcătuiesc". Tot atunci însă, convins de mecanismul orb al unei evoluții determinată de autoperfecționarea formelor pe care viața le îmbracă, era de părere că: „Adevărata noastră problemă e probabil aceea de a fi lipsiți de orice destin" și adăuga îndată: „iar condiția noastră, aceea de a ne făuri mereu cîte unul, pentru a uita de golul ăsta". Rareori un scriitor și-a exprimat cu atîta luciditate obsesia încă de la începuturile carierei, căci tocmai imposibilitatea împăcării cu „absența unui destin" al omenirii și încercarea de a descoperi sau „făuri mereu cîte unul" străbate întreaga operă a lui Gérard Klein.*

În faza juvenilă a fascinației pe care stelele o exercitau asupra lui, cu, evident, tot ceea ce lumea stelelor presupunea ca aventură a cunoașterii și făgăduia ca revelație în preajma primelor zboruri cosmice, soluția la care ajunge era cea din Gambitul stelelor. *Dar am văzut că ea nu-l putea mulțumi multă vreme. Al doilea răspuns avea să*

vină o dată cu teoria lui Pierre Blanc din Viruşii nu vorbesc. *Şi de data asta oamenii sînt văzuţi ca nişte maşini perfecţionate, dar ireverenţa şi spiritul de frondă sînt duse pînă la limită: în loc de a fi create de stele, „maşinile" ar fi opera virusilor. Expus cu seriozitate şi cu argumente ştiinţifice, paradoxul îl amuză un timp pe Klein, dar lipsa de anvergură a unui asemenea „destin" nu-l poate satisface, chiar dincolo de caracterul derizoriu al presupuşilor creatori ai omului. Şi al treilea răspuns, grandios, demn de cel ce contempla fascinat stelele pentru a le smulge un sens, o indicaţie cu privire la misiunea omului şi la locul său în Univers, va fi furnizat de recentul roman* Seniorii războiului, *în care intervin „cei din Aergistal", entităţi aflate în afara Universului, „pe pielea Universului".*

„Ei sîntem noi, Corson, repetă Floria. Noi sîntem cei din Aergistal. Dar nu ştim asta, şi trebuie s-o descoperim pentru a înţelege. Ei sînt toate posibilităţile, ale acestei specii, a noastre, şi ale tuturor celorlalte, chiar ale celor pe care nu le poţi visa şi care nu te pot visa. Sînt toate fragmentele Universului şi toate privirile aruncate asupra Universului. Nu sîntem strămoşii zeilor, nici ei urmaşii noştri, dar sîntem o parte a lor, despărţită de origini sau, mai bine zis, de întreg. Fiecare dintre noi e una dintre posibilităţile lor, un amănunt, un creod care aspiră confuz la unitate şi luptă în noapte să se impună, să existe în mod separat . . . Sîntem o clipă a lungului marş ce duce la Aergistal, spre unitatea conştiinţei posibililor, iar cei din Aergistal sînt fiecare dintre cei în marş". În final, Corson înţelege: „Existenţa cunoaşte cel puţin trei nivele. Nivelul existenţei virtuale . . . cînd nu eşti nimic mai mult decît o probabilitate înscrisă în registrele spectrale din Aergistal. Nivelul vieţii lineare, a celuilalt Corson, unde rămîi întemniţat între naştere şi moarte. Şi, în sfîrşit, nivelul hipervieţii, care se desfăşoară simbolic într-un timp perpendicular pe axa timpului, care te elibera de timp".

Nu poate fi desigur rezumată în cîteva fraze complexitatea răspunsului, deocamdată definitiv, care presupune un fel de original panteism fără nuanță mistică și depășind antropocentrismul, întemeiat pe ipoteza hipervieții și a eliberării de timp, ceea ce îngăduie omului să privească în față un destin pe măsura Universului, mai amplu decît cel trasat de Arciboldo Urzeit, mai nuanțat decît cel enunțat în Gambitul stelelor, *bazat pe opțiunea liberă și conștientă.*

Nu e lipsit de interes să semnalăm că și într-o problemă atît dezbătută în lumea anticipației cum e cea a circulației prin dimensiunea temporală, gîndirea lui Klein a evoluat simțitor. Căci dacă Leonard Flinck II din Cei părăsiți *păstrează tăcere asupra felului cum se poate deplasa de la un univers la altul și dacă alter ego-ul lui Jérome Bosch nu poate decît telefona prin timp, Jerg Algan află că „omul conține mecanismele care-i îngăduie să se deplaseze printre stele, dar se cuvine ca el să le declanșeze". Lucrul se realizează cu ajutorul tablei de șah pe care stăpînii (Stelele) au inventat-o (de remarcat predilecția lui Klein pentru descoperirea de întrebuințări neașteptate ale unor obiecte uzuale, jocul de șah în* Gambitul stelelor *sau telefonul „care leagă uneori două momente, în loc de a lega două locuri" în* Linie despărțitoare*). Așadar, „pătrățelele jocului de șah reprezintă un anumit număr de coordonate necesare. Opt pătrățele reprezintă, de pildă, opt dimensiuni. Soluția unei probleme de șah corespunde soluției unei probleme de itinerar în spațiu și, de îndată ce itinerarul e stabilit, corpul omenesc, această cea mai perfecționată navă stelară cu putință, se avîntă printre lumi, după traiectorii aproape nule la viteze imense". Cititorul avertizat primește explicația pe care nu simte nevoia s-o adîncească, o ia, cu alte cuvinte, drept una dintre convențiile genului, apreciindu-i cel mult originalitatea, care lipsește ipotezei mai banale din* Timpul n-are miros, *unde, din scrupul „științific", apar „multitensorii unui spațiu al lui Horowitz" care trebuiesc ajustați „cu o pre-*

cizie depășind a șaisprezecea decimală" și un „dreptunghi negru comunicînd cu Altundeva-ul absolut". Și în Seniorii războiului *va fi vorba de o mașină de călătorit în timp, de hipproni (niște monștri în stare să se deplaseze în spațiu și timp) și de o fiolă opalină cuprinzînd un „accelerator", dar „tehnica" aceasta rămîne un simplu pretext și se integrează în ansamblul unuia dintre cele mai tulburătoare romane de anticipație ale literaturii franceze, în care zborul imaginației vizionare și o impresionantă concepție filozofică îngăduie descoperirea ameițitoarelor ipoteze ale desfășurării neîntrerupte și tot mai perfecte a procesului vieții în Cosmos.*

Să subliniem, în încheiere, faptul că Gérard Klein, spirit eminamente investigator, deschis tuturor întrebărilor esențiale, afectînd cele mai variate domenii ale cercetării culturale și științifice, este un produs al raționalismului francez. Neliniștea lui intelectuală, surprinzătoare în prima clipă la omul cu blajină înfățișare de olandez trăgînd pașnic din pipă (dacă agerimea privirii n-ar atrage atenția și nu i-ar dezminți înfățișarea), se traduce prin neastîmpărul unei intense curiozități dominată de luciditate. Încă de la primele lui încercări literare a scris povestirea simbolică Un loc la balcon, *avertizînd asupra primejdiilor și iluziei pe care o reprezintă jocul pe marginea prăpastiei, preconizat cîndva de un cunoscut om politic american. Dacă drumul lui spre oameni a trecut prin fascinanta lume a stelelor, dacă a simțit nevoia să se ridice la incomensurabile înălțimi pentru a se întoarce pe Pămînt și a-l privi cu ochii proaspeți ai unui extraterestru pentru care fiecare amănunt al peisajului, fiecare față omenească sînt nimbate de mister și miracol, e pentru că tuturor ni se întîmplă să nu mai vedem pădurea din pricina copacilor, să lăsăm aparențele să întunece esența, banalul și mediocritatea să acopere inestimabilul. Întoarcerea printre oameni i-a îngăduit să pună, cu un impresionant recul cosmic, marile, eternele întrebări pe care un alt neliniștit, Gauguin, le pusese înaintea lui, cu dezamăgitorul recul al unei civilizații mercantile și în iluzoriul paradis tahitian:* De unde venim? Ce sîntem? Încotro

ne îndreptăm? *Puțini scriitori au cutezat să formuleze asemenea întrebări fundamentale, mai puțini au încercat să le răspundă, și unul dintre titlurile de glorie ale lui Gérard Klein rămîne acela de a fi avut nu numai îndrăzneala unor astfel de întrebări, ci și pe aceea de a le da un răspuns literar, în cel mai larg și mai contemporan spirit umanist, ca pentru a justifica o dată mai mult convingerea lui fermă că* „anticipația e singura formă de literatură într-adevăr modernă".

VLADIMIR COLIN

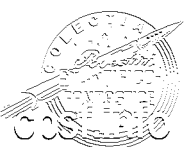

PERLELE TIMPULUI

1958

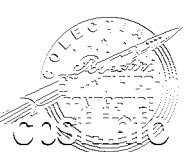

UN LOC LA BALCON

Pămîntul scuipă racheta printr-un larg rotogol de fum. Apoi se așternu tăcerea, o tăcere moartă și întunecoasă, tăcere a stîncilor rătăcind în străfundul spațiului.

Dar în rachetă era viață, zgomotul vieții. O viață mecanică ce zăngănea, sfîrîia, înregistra, ținea conciliabule luminoase și scuipa fulgere colorate, și mai era viața oamenilor striviți pe podea, care priveau țintă găurile de lumină ale stelelor pe ecrane și, din cînd în cînd, vorbeau.

— Un loc la balcon. Cine ar fi zis că ni se va da vreodată un loc la balcon ca să ne uităm cum pîrîie, pe unul din deșerturile Pămîntului, niște uriașe pocnitori atomice. Un ditamai focul sărbătoresc, și să sări peste el pînă-n Lună, și să te uiți, de sus, cum arde. Să mergi în Lună ca să vezi aprinzîndu-se stele pe Pămînt.

— N-o să vedem nimic. Doar o scînteie. Pentru a gusta cum se cuvine focul ăsta sărbătoresc ne-ar trebui ochi de telescop, antene înfipte în creștet și detectoare în urechi. Sîntem doar niște oameni. N-o să vedem nimic.

— Nu mergem în Lună pentru a vedea ceva, observă cu blîndețe căpitanul. Mergem în Lună pentru a înregistra acolo, din afara Pămîntului, o explozie atomică, pentru a măsura, a calcula, a extrapola. Nu sîntem niște turiști. Nici un om de pe Pămînt nu-i destul de bogat ca să-și îngăduie să facă turism în

spațiu sau să-și cumpere de ziua nașterii o luminare mai strălucitoare decît Soarele.

— Putem fi și turiști, căpitane. Putem să și privim și, mai tîrziu, să povestim cum s-a dat foc unui deșert doar pentru noi și cum, acolo sus, în vid, n-am simțit nimic.

— Mai tîrziu, poate, cînd veți avea lungi bărbi albe și veți tremura în fotolii. Peste cincizeci de ani. Acum e totul secret.

— Poate fi păstrat vreun secret aici? Poți împiedeca pe cineva să se proptească în spațiu și să privească Pămîntul?

— Nu-i nimeni aici. Sîntem singuri, cei dintîi.

— De unde știi? Poți să-i împiedici pe astronomii marțieni să se plece peste telescoapele lor și să se minuneze de gigantica erupție care va desfigura Pămîntul? Poți opri chestiile care planează în spațiu să vină și să-și încălzească aripile la marele foc de materie aprins pe Pămînt?

Luna lucea pe ecrane ca un ban de argint. Alungase stelele și năvălea peste nava nemișcată în spațiu.

— Va trebui să ne întoarcem. Atenție!

— Călătoria n-a ținut cine știe cît. N-o să avem mare lucru de povestit.

„Și uite și Luna, își spune căpitanul. Luna, cu fața ei de brînză proaspătă, cu miile ei de guri știrbe, cu pescarul care a prins marea . . . Luna, care va privi în seara asta, căscîndu-și toți ochii, marele foc de artificii aprins în cinstea ei."

Racheta aluniză într-o mare vijelie. Pulberile descriseră cercuri largi, ca aripile unor păsări cenușii. Apoi se lăsară încetișor, fără zgomot, pe fundul mării de vid. Își puseră ciudatele costume de protecție semănînd cu ale scafandrilor. Mergeau în ele ca niște marionete cu sforile foarte destinse și elastice.

— Deschide poarta, Fleury.

„Ce-i dincolo de ea? își spuse Fleury. Păduri, mai verzi și mai pașnice decît cele de pe Pămînt? Pajiști,

pîraie? Sau un deșert? Sau un fund uscat de mare? Telescoapele și ecranele nu ne-au mințit oare întotdeauna?"

Răsuci volanul. Percepu șuierul. Împinse poarta. Văzu un deșert imens, un ținut pustiu. Ceilalți se înghesuiau în spatele lui. Văzu un fulger gonind pe suprafața Lunii. Un fulger auriu, în care se amestecau două universuri nespus de aride. Văzu deodată niște dune acoperind craterele; o siluetă alergînd de departe către el și apropiindu-se fără a părea să vadă racheta, fără a părea să-i vadă.

Văzu un petic de albastru prăfuit, pe cerul negru; văzu stelele pălind; alți oameni trecură alergînd.

Își mișcă mîna. Se apucă să strige. Oameni pe Lună. Aer pe Lună. În zare, un mare turn de fier.

Aerul auriu se depărtă apoi, se topi și dispăru.

— Ce-i, Fleury? Ești nebun. Ai văzut ceva?

Celălalt șovăi:

— Am văzut oameni alergînd. Am văzut un cer albastru. Am văzut o mare construcție de fier. E cineva pe Lună.

— Păi nu sîntem noi primii? spuse căpitanul. Să fi ajuns cineva pe Lună înaintea noastră?

O cută neliniștită îi brăzdă fruntea.

Năvăliră afară. Se afundaseră pînă la genunchi în praf. Căscară ochii. Își suciră gîtul, încercînd să privească dincolo de orizont.

Nimic. Nici turn. Nici oameni.

— Ai visat, Fleury. Atît de tare ai crezut că vezi ceva, încît ai și văzut. Unde ți-s oamenii? Că n-au pierit fără veste.

Puteau vedea, pînă la douăzeci de kilometri, priveliștea goală. Și nicăieri vreo adîncitură în care cineva să se poată ascunde. Doar nesfîrșita mare de praf și craterele, tare departe. Nici un palat cu vitralii luminate. Nici canale scăpărătoare, pe care să lunece gondole de fum și de vînt. Nici castele cu turle îndesate, în care dorm balimezele deșteptate în zile de sărbătoare.

Prin urmare, Luna e doar atît. Un loc ca oricare altul. Un loc parcă mai puțin ciudat, mai puțin necunoscut datorită atîtor planuri, atîtor hărți, atîtor fotografii atent relevate și studiate, adînc încrustate în tainițele creierului. Luna impresionează mai puțin decît marea, cînd o vezi scînteind pentru întîia oară. Luna-i o dihanie moartă și uscată, care nici măcar nu mai miroase.

— Au dispărut, zise Fleury. Dar sînt sigur că i-am văzut, sigur că n-am visat. Au fost aici, aproape, într-un fulger. Nu ne-au văzut și am făcut gesturi mari și i-am strigat. Nu purtau nici costume de protecție, nici căști, doar haine albastre. Nu făceau salturi; alergau așa cum am fi alergat noi, pe Pămînt. Acum nu se mai vede nimic. Pînă și priveliștea s-a schimbat.

— A mai văzut careva ceva? întrebă căpitanul.

— Nu, spuseră ceilalți. Ne aflam în spatele lui și am zărit șesul cu un sfert de secundă după el. Nu era decît un nor mare de praf auriu, care gonea ca un fulger.

— Nu mai visa, spuse cu asprime căpitanul, întorcîndu-se către Fleury.

Descărcară racheta. Despachetară. asamblară metodic o mie de elemente metalice. Montară și reglară marele telescop. Cam peste tot semănară detectoare. Din cînd în cînd aruncau o privire spre Pămînt. Se aurea ca un fruct pîrguit, nemișcat, suspendat. Undeva, pe un deșert al Pămîntului, fitilul uriașelor pocnitori avea să se aprindă curînd.

— Căpitane, căpitane! Chemarea răsună ca un strigăt. Am auzit ceva! Am auzit ceva!

— Cine-i? Dumneata, Fleury?

— Nu, e La Salle. Aici, La Salle. Am auzit ceva.

Sosea în goană. Fața lui scăldată în sudoare era zguduită de ticuri nervoase. Se împiedeca în mers.

— Văzut ceva?

— Nu, nu, nimic. Dar am auzit ceva. L-am auzit pe cineva fluierînd . . . M-am întors și nu era nimeni. Dar cineva, pe care nu-l puteam vedea, fluiera.

— Unul dintre oamenii lui Fleury, probabil, glumi căpitanul. Îl mai auzi?

— Nu. V-am chemat de îndată ce a încetat.

— Unde a fost asta?

— În spatele rachetei.

Se duseră acolo. Nu văzură decît urmele paşilor lui La Salle. Nu auziră nimic.

— Vezi bine, ai visat şi dumneata.

— Nu, n-am visat! Am auzit o melodie. Pot s-o şi repet. N-am mai auzit-o niciodată, dar ştiu că-i o melodie de pe Pămînt.

— Stai. Aveai difuzorul deschis, nu-i aşa?

— E întotdeauna deschis.

— Atunci, poate că unul dintre noi a fluierat şi l-ai auzit.

— Nu. Nu venea din difuzoare. Venea de undeva, din spatele meu.

— Vidul nu transmite undele sonore.

— Ştiu. Dar am auzit.

— Dacă unul dintre noi a fluierat melodia acum un minut, ai să mă crezi?

Celălalt chibzui.

— Poate.

— Oh, strigă căpitanul în microfon. Încetaţi lucrul. Adunaţi-vă la poalele rachetei. Vreau să vă întreb ceva.

Neliniştiţi, se uitară la căpitan şi la La Salle, care se apropiau de rachetă. Se întoarseră unii spre alţii.

În ciudata bucătărie întunecată a spaţiului, Pămîntul lucea ca fundul lustruit al unui ceaun. Se pregăteau, se amestecau şi se agitau în ea filtre de foc.

— A mai văzut careva ceva?

— Nu, zise căpitanul. Păstraţi-vă calmul. La Salle a auzit pe cineva fluierînd. Aţi fluierat vreo melodie, de cînd aţi sosit pe Lună?

— Nu.

— Nu cred. N-am auzit nimic.

— O melodie cam aşa, zise La Salle.

Începu să fluiere.

— E o melodie de pe Pămînt, spuse unul dintre oameni. O cunosc. Am tot auzit-o acolo. Iată-i cuvintele:

Erau patru-ntr-o rachetă.
De ce plecau de pe Pămînt?
Dracul nu mai stă pe Pămînt.
Dracul zboară și pîndește-n vid,
Ascuns într-un meteorit.

Erau patru-ntr-o rachetă
Și dracul i-a luat pe toți,
Livizi în blănile-nghețate,
În biata lor rachetă găurită.

De ce-au plecat de pe Pămînt?
Zadarnic Luna-i tot așteaptă . . .

Ascultară în tăcere. Picioarele li se afundau în pulbere, de parcă erau niște foarte vechi statui, pe jumătate îngropate în nisipul adunat.

— Cam așa. Nu-mi mai amintesc bine.

— Cunoșteai melodia, spuse căpitanul. Ai fluierat-o probabil fără să-ți dai seama. Ești absolut sigur că n-ai fluierat?

Neliniștiți, așteptară să-l audă vorbind. El șovăi:

— Nu, n-am fluierat; sînt sigur.

— Ai auzit-o undeva, pe Pămînt. Îți umbla prin minte și aici, în tăcere, ți-ai reamintit-o. Tăcerea și singurătatea nu-s făcute pentru oameni. Atît dumneata cît și Fleury sînteți obosiți, enervați.

— N-am visat, căpitane, am auzit ceva.

— Iar eu am văzut ceva, zise Fleury.

— Reluați-vă lucrul. Și, dacă mai auziți sau vedeți ceva, închideți ochii și astupați-vă urechile. Luna nu-i o casă de odihnă pentru nevrozați.

Nimeni nu se urni.

— E cu siguranță ceva, căpitane. Să cercetăm.

— Vedeți voi ceva? Căpitanul își roti mîna. Credeți că poate trăi ceva aici?

Se uitară la marea de praf, la luminile înghețate ale Pămîntului căzînd pe craterele depărtate, la stelele lucind ca niște nestemate pe cerul gol de aer.

— Căpitane!

— Tăcere! Acultați, pentru numele lui Dumnezeu!

Auziră, foarte deslușit și aproape de tot, un zgomot de motor. Trecu peste capetele lor, pe deasupra rachetei.

— Un elicopter, un elicopter pe Lună. De data asta am înnebunit cu toții!

Nimic pe cer. Zgomotul se depărtă și muri.

— Nu-i cu putință. Fantome. Fantome.

— Trebuie să ne punem pe lucru, zise căpitanul. Se apropie ora. O să vedem mai tîrziu.

Dar nimeni nu făcu vreo mișcare.

— Trebuie să știm.

— Am o idee, zise Fleury. Am o idee. Oamenii pe care i-am văzut, deșertul pe care l-am văzut erau niște oameni și un deșert de pe Pămînt. Melodia pe care La Salle a auzit-o era o melodie de pe Pămînt. Poate că-i un miraj? Poate că se află în spațiu un nod și locul ăsta ține deopotrivă de Pămînt și de Lună. Poate că vedem și auzim cele ce se petrec colo sus. Spațiul se poate răsuci și lega într-un fel atît de ciudat . . .

— Un nod al spațiului? Absurd, absurd. O șansă la milioane. O posibilitate la miliarde. Să ne grăbim. Se apropie ora.

Pămîntul avea să se aprindă și să ardă. Pămîntul avea să-și aprindă lanternele pentru o secundă, în cinstea Lunei. Poate că în cîteva ore aveau să cadă pe cerul negru niște pulberi venite de pe Pămînt. Niște pulberi încă încărcate cu foc invizibil, încă pătrunse de gustul aerului, al apei, al vegetalelor, al vîntului și a tot ce Luna nu va cunoaște nicicînd.

Ațintiră telescopul. Declanșară detectoarele.

— Zece secunde, spuse căpitanul.

Își coborîră vizierele lustruite.

— Cinci secunde.

Mîinile se crispară. Genunchii se îndoiră niţel. Privirile înţepeniră pe oculare, pe cadrane. Degetele se fixară pe butoane.

— O secundă!

Văzură o floare de foc născîndu-se departe, pe cratere. Văzură înălţîndu-se o uriaşă ciupercă de fum şi de aburi. Văzură tone de praf căţărîndu-se pe scările cerului. Văzură un fulger şi un deşert auriu.

Se aruncară pe burtă şi-şi îngropară feţele în nisip. O mînă gigantică îi apucă şi-i ridică. Se simţiră luaţi, tîrîţi de un suflu îngrozitor.

Apoi fu arşiţa. Ochii li se umplură de lacrimi; şi vedeau roşu, violet, toate culorile metalului în fuziune, iar aburii albăstrii se întindeau pînă la stele . . .

Cînd pacea reveni, se ridicară. Pămîntul era din nou întunecat. Pe cer se desenau dîre de praf. Dar racheta era răsturnată şi zăcea inutilă, eşuată într-un estuar al spaţiului, asemeni carcasei unui cetaceu al vidului. Adio, Pămînt. Începură să alerge unii spre ceilalţi.

Îl ridicară pe La Salle. Casca-i era sfărîmată.

— A murit. N-am visat. Nu sîntem nebuni.

— La balcon, nu ne aflam la balcon. Eram alături de scenă.

— O bombă pe Lună, zise căpitanul. O bombă atomică pe Lună. Nu-i cu putinţă.

— Un nod în spaţiu, spuse Fleury. Un deşert de pe Pămînt.

Se uitară, prostiţi, la rachetă.

— N-o să mai facem observaţii, zise mecanic căpitanul. N-o să mai facem nici un fel de observaţii. N-o să povestim niciodată nimic.

Telescopul răsturnat îşi aţintea ochiul gol spre Pămînt.

— În cinci secunde, o altă bombă, zise căpitanul. Mai puternică. Cincizeci de kilometri mai la vest. Îndreptaţi telescopul cu cincizeci de kilometri spre vest. Apoi a treia. Apoi a patra. La cîte douăzeci şi cinci de secunde.

Pricepură și se răspîndiră ca niște furnici înnebunite. Văzură jarul incandescent țîșnind de pe Pămînt. În aceeași clipă simțiră Luna tremurînd. Văzură, aproape de tot, bila de foc crescînd peste măsură. Apoi le arseră ochii.

„Un nod în spațiu", își spuse Fleury și simți sub palme nisipul auriu al Pămîntului și auzi mugetul vîntului dezlănțuit.

Casca i se fărîmă apoi, și se prăbușiră cu toții într-un haos de foc . . .

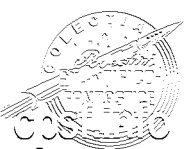

ÎN VACANȚĂ

De două luni deschidea dimineața ușa și privea drumul spre răsărit, apoi spre apus, dar drumul rămînea tăcut, scuipînd din cînd în cînd cîte un drumeț singuratic. Șoseaua fusese neagră de vehicule și bubuitoare în primele zile ale noii ere. Pe urmă valul secase. Așa era de aproape două luni, și așa avea să fie mereu de aici înainte, o știa prea bine.

Era opt. Văzu pe cineva ivindu-se și crescînd între ierburile înalte ce smălțau cimentul fisurat. Un aer de „nimic n-ajută" sau de „la ce bun?" plutea peste hainele lui murdare, peste pleoapele aproape lăsate și peste fața lui destinsă.

Ochii-i erau cu siguranță închiși pe dinăuntru. Se mărgineau la un vag ecran spălăcit, căprui sau albastru sau alb, n-ar fi putut spune. Treceau prin el vîntul, marea și răsfrîngerile unor băltoace.

Pășea cu multă băgare de seamă prin mijlocul drumului, cu genunchii niței îndoiți. Buzele-i înghețaseră în jurul unui fluierat absent. Încălțările-i făceau un zgomot egal și obositor care, cale de kilometri și kilometri, preț de zile și nopți, nu slăbise o singură dată.

Chiar singur, amintea de Mașini. La trecerea lui, oamenii închideau ochii și trăgeau perdelele. Dar ea îl privi cum înainta. Privea întotdeauna, fascinată, spre cei ce treceau pe drumurile părăsite, pelerini fără sanctuare, cu ochi goi și strălucitori ca niște pietre

fermecate, cu paşi nesiguri, şi cu Maşinile ce consumau ultimele rămăşiţe ale Timpului vechi.

Nu făcu nici un gest cînd celălalt se opri în faţa ei. Soarele, pămîntul şi stelele se opriră cu el, şi vîntul, norii şi frunzele tufişurilor. Ochii se agăţară de ea şi o zguduiră. Traversă jumătatea drumului cîtă vreme ea îi căută privirea. Oare nu mai trăia cît de cît? Ştia ce-l aşteaptă la capătul drumului? Nimic. Chiar golul de care fugea. Nu dorea să se oprească şi să se întoarcă acasă?

Dar nu întîlni nimic. Luminile ochilor lui se căscau asemenea unor puţuri. Îi simţi mirosul de drum, de piele şi sudoare şi, atunci cînd fu aproape şi deschise gura, ştiu că omul nu mai era decît atît.

— Să nu gîndeşti. O adevărată reţetă. Să nu gîndeşti niciodată. Ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat . . .

Mai mult suflu decît vorbă. Cîndva va fi chibzuit timp de zile întregi. Îşi pipăi nasturii de la vestă, apoi mîinile-i recăzură şi avu îndată aerul că uită, că adoarme. Ochii lui goi şi răsuflarea caldă ca un drum de vară se dezlipiră de ea, şi femeia oftă.

Se micşoră treptat pe drum. Zgomotul monoton al paşilor lui descrescu. Semănă plictis de-a lungul panglicii drepte, goale, cenuşii şi punctate cu maşini.

Cînd pieri, femeia se întoarse:

— Încă unul, zise.

— Ah, zise bărbatul ei. Un ce?

Îşi întindea privirile spre drum, aşa cum îţi întinzi mîinile spre căldura focului, pe seară, cînd mîinile-s reci şi ostenite.

— Un rătăcitor. Unul dintre cei ce umblă noapte şi zi şi aşteaptă sfîrşitul vacanţelor veşnice. Le-ai văzut capetele? Parc-ar fi de mort. Pe vremuri nu vedeai oameni cu aerul ăsta decît sîmbăta şi duminica la cinema, sau plimbîndu-se într-una pe străzi, sau, în timpul săptămînii, la bătrîni, la pensionari. Apoi săp-

tămîna de patru zile. Apoi săptămîna de trei zile și ziua de patru ore. Tot timpul ăsta liber și gol. Apoi, acum două luni, Mașinile au scos întreg Pămîntul la pensie și toți au îmbătrînit, nimeni nu i-a învățat să trăiască pur și simplu, nu mai erau nimic fără ordine și fără „Da, domnule, nu, domnule", s-au descompus cu toții ca firimiturile unei prăjituri prea coapte. Adio, orașe. Moarte, orașele. Drumul îi înghite, drumul îi suge, cînd trec. Erau douăzeci și trei azi-dimineață și șaptesprezece ieri, iar mîine . . . Ce ne privește pe noi? Noi sîntem liniștiți.

Ea prinse a tremura, în ciuda aerului călduț.

— De ce-mi spui asta acum?

— Nu știu, zisc ea. Mi-e frică. M-am gîndit prea mult. Oamenii parcă ar fi fost lipsiți pe neașteptate de un drog rău. Caută altceva. Unii descoperă drumul. Uneori privesc drumul și-mi vine și mie s-o iau din loc. Dar n-am s-o pornesc niciodată. Ești aici. Nici tu, nu-i așa, n-ai să mă părăsești niciodată? Sîntem atît de liniștiți, atît de fericiți . . .

El nu răspunse. Era întors spre ea, dar privirile-i lunecau pe drum, suiau și coborau colinele albastre. Visa. De două luni n-avuseseră de făcut altceva decît să fie împreună. Zilele nesfîrșite. Cărțile. Durerea de cap. Cărțile. Destul! Destul!

Două luni. Să evadeze, să evadeze din firele lipicioase ale dragostei ei, din cușca pe care o țesea în jurul lui cu degetele trandafirii, cu brațele palide și văicărelile ei. Să plece, departe de serile tăcute și de atingerea călduță și umedă, pe drumuri, pe drumurile aspre, reci, prietene, pentru a se întoarce alergînd și cu inima zvîcnind și a nu se destrăma, a nu se distruge și a nu dilua pe nesimțite, unul în fața celuilalt, amintirea zilelor bune.

Să fugă. Pe drumuri. Ar durea-o atît.

Dădu din brațe, desnădăjduit. Drumul îi zgîria fața pînă într-atît, încît trebui să închidă ochii.

— Drumul. Nu mai vorbi de drum!

Îl luă de braț, repede. Fără s-o ia în seamă, simți pe piele atingerea degetelor și unghiilor ei. Gata! Prea tîrziu!

— Hai îndărăt, zise ea. S-a făcut frig.

Și-l duse alergînd, în spatele casei, acolo de unde drumul nu se putea vedea.

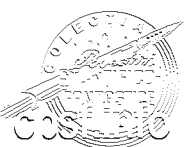

CEI PĂRĂSIȚI

Era plăcut să te plimbi sub Luna strălucitoare ca un ban de aur și să guști plăcerea de a păși aproape fără zgomot pe latura din dreapta a drumului, în pacea și tăcerea relativă.

„Cele mai multe vietăți s-au tras în cochiliile, în bîrlogurile lor, își spuse, iar lupul vînează singur."

Zîmbi. Se simțea fericit și încrezător. Apoi se iscă zgomotul unui alt pas, crescu și se apropie. Răsuna mai sigur decît pasul lui, dar avea ceva supărător, simetric. De parcă o umbră a orașului ar fi încercat să-l maimuțărească, să-și bată joc de el pentru că-i plăcea să se plimbe în aerul ușor, rece și ațițător al nopții ce se lăsa.

„Caraghios, își spuse. E fără îndoială un alt lup, care nu rabdă să rămînă înțepenit în fotoliu, în fața ecranului sau citind o carte."

Poate că s-ar putea întemeia un club al lupilor, al mergăreților, poate că va fi chiar nevoie de el mai tîrziu, împărțindu-se imensul labirint al orașului nocturn în sectoare unde fiecare să fie sigur că va găsi tăcere, calm și singurătate.

Ascultă pocnetul celuilalt pas. Izbea astfaltul într-un ritm vesel, optimist, care se răspîndea în valuri sonore pe toată lățimea șoselei. Și-i era, totuși, familiar. Fără doar și poate, era felul lui de a păși, modificat totuși în chip subtil, mai hotărît, mai plin de siguranță.

O mînă i se așeză pe umăr:

— Nu te întoarce! Nu-ți fie teamă! Ai să mă privești îndată.

— Cine ești? spuse el.

Glasu-i era nițel răgușit.

— Mă tem că ai să ai o surpriză. Sînt chiar tu. Leonard Flinck, treizeci și patru de ani, căsătorit, scriitor.

— Ești nebun? spuse el. Apoi chibzui: „De ce nu? De ce asta nu?" O mie de amănunte urlau că era adevărat. Ești cumva viitorul meu? Am citit una sau două povești tîmpite pe tema asta.

— Nu, sînt tu, chiar acum. Și-n locul ăsta. Dar într-o lume puțin decalată. Ceea ce numiți o lume paralelă. La drept vorbind, nu sînt chiar tu. Cîteva amănunte diferă, dar reprezinți totuși cea mai desăvîrșită copie pe care mi-o pot visa. Aceiași ochi, aceleași amprente digitale. Aceeași măsură.

— Nu sînt o copie! Poate tu . . .

— Să nu ne ciondănim. Să zicem, *între noi*, că sîntem niște sosii perfecte. Și, acum, întoarce-te!

Mîna care-l apucase de umăr îl făcu să se răsucească. Se inspectară din tălpi pînă-n creștet.

— Merge, zise Leonard Flinck II. Ceva mai mărunt, nițel pleoștit, dar destul de pasabil.

Leonard I se aștepta să dea de o răsfrîngere, dar fu cu totul altfel. Era într-adevăr el însuși, văzut din afară. Doar simțitor îmbunătățit. Frunte mai înaltă, ochi mai negri și mai strălucitori, nas mai drept. Buzele erau subțiri. Mîinile fine. În toate mai delicat, mai elegant.

— Felicitări, spuse cu amărăciune Leonard I. S-ar zice că te-ai descurcat mai bine decît mine.

— Simplă chestie de noroc, dragul meu Leonard. Nu te plînge. Am văzut alții, cu miile, mult mai prost înzestrați.

Leonard I simți că i se întunecă mintea. Mii de universuri deosebindu-se prin culoarea unei petale sau lucirea unei flăcări, lumi în care Leonard Flinck era un geniu și altele în care se tîra jalnic de-a lungul unui drum, cu pantofi scîlciați în picioare.

— Îi cunoști . . . pe toți,? întrebă el.

Auzi un hohot de rîs. Rîsul lui, însă mai spiritual, mai ușor, mai mușcător.

— Nu, bine înțeles, dar mă aflu într-o situație cu totul specială, care-mi îngăduie să arunc o privire la dreapta și la stînga și să fac din cînd în cînd cîte o plimbare *aiurea*.

— Trebuie să fie foarte interesant, zise Leonard I, chiar pasionant.

Glasu-i șovăia. Era greu de închipuit.

— Într-adevăr, zise Leonard II.

— Bineînțeles, e un secret la mijloc, zise Leonard I.

— Bineînțeles.

— Și nu mi-l poți spune? La urma urmei, alcătuim o singură ființă.

— Îmi pare rău, dar zău nu pot. Gîndește-te ce harababură ar fi dacă toți ar ieși din lumea lor, ori de cîte ori le-ar trăsni. Și adăugă cinic: Ai să înțelegi mai tîrziu.

— Poate că ai dreptate, zise Leonard I.

Merseră în tăcere, cît să treacă de două străzi. „Ciudat lucru, să stai de vorbă cu tine însuți, gîndea Leonard Flinck I. Atîția oameni au visat asta, fără s-o poată face vreodată. Parc-ai juca dame sau șah împotriva ta. Cunoști reacțiile adversarului și totuși nu știi ce va întreprinde, pentru că nu te-ai hotărît încă."

— Oamenii au să ne ia drept gemeni.

Dar orașul era pustiu. Iar farurile mașinilor nu luminau decît drumul și-i lăsau în întuneric.

— Soția ta e foarte frumoasă, zise Leonard II.

— Așa-mi spun și eu cîteodată, zise simplu Leonard I.

— E foarte deșteaptă. Are, mai ales, niște ochi minunați, fulgi de cer, sau cristale vii, sau lacuri pline cu stele.

— Asta-i spuneam și eu odinioară.

— De ce odinioară? Și are o piele catifelată, iar linia umerilor și a sînilor . . .

— Nu-ți dau voie, i-o tăie Leonard I.

— E și soția mea, zise Leonard II, cu un dram de viclenie.

— Așa-i, zise Leonard I, jignit.

— Am făcut o călătorie frumoasă.

— O călătorie?

— Vorbeam de călătoria noastră de nuntă. Și de a ta. Am fost în India, în Grecia, în Egipt. Ne-am dus în India. Îți amintești Benaresul? Era un mic ocol al lumii.

— Ți-ai părăsit spațiul numai ca să-mi spui asta?

— Nu te supăra. Nu. Dar e o legătură.

— Nu-mi dau seama, zise Leonard I.

— Față de a mea, soția ta e ceea ce sînt eu față de tine. Mai desăvîrșită.

— Îmi pare rău, zise Leonard I.

— La revedere, zise fără veste Leonard II.

Zgomotul pașilor lui descrescu. Leonard Flinck se regăsi apoi singur pe drum, mergînd, și cam în dreptul casei sale.

„Tot nu-mi dau seama, zise el încetișor, împingînd poarta gardului de fier."

— Barbara, strigă.

Ea deschise ușa. Așteptă o clipă în prag, o privi, apoi o apucă de umeri și o sărută pe gură.

— Leonard, zise ea. De ani de zile nu te-ai mai purtat așa.

— Știu, zise el, știu. Dar n-o să mai fie cum a fost. În seara asta am învățat ceva.

„Într-una din zilele ce vin o să plecăm în vacanță, visez la asta de luni de zile."

Era într-adevăr minunată, avea ceva, o flacără în priviri, o grație în mișcări, fără pereche în tot Universul. „Doamne, cum de mi-a trebuit atîta vreme ca să-mi dau seama? Sau, mai bine zis, cum de-am putut uita atît de repede?"

— Vino să vezi stelele, zise el, sprijinit de pervaz.

— Leonard, sper că nu ești bolnav.

Dar o văzu fericită. „Ce om de treabă și Leonard Flinck II! M-a scos dintr-o mare încurcătură. Fără el . . . toată viața . . . stricată . . .“

Telefonul sună.

— Allo.

— Cum o mai duci, Leonard Flinck?

Își auzi vocea, ceva mai batjocoritoare. Era un ecou ciudat, își închipuia propriile lui buze modulînd cuvintele.

— Aproape la fel de bine ca tine, îmi închipui. Auzi, aș vrea să-ți mulțumesc.

— De ce?

— Pentru ce mi-ai spus despre nevastă-mea.

— Tot pentru asta te-am chemat și eu. Aș vrea să uiți.

— Să uit?

— Da. Tot ce ți-am spus. Și chiar că ne-am întîlnit. Îmi pare rău. Nici nu ți-ai fi dat seama. Dar, dacă nu te-aș fi prevenit, mi s-ar fi părut că sînt un ticălos.

— Dat seama? De ce? . . . Prevenit?

— Nu-ți mai bate capul. N-are nici un rost.

Rămaseră o clipă tăcuți. Leonard I chibzuia. Percepu declicul marcînd sfîrșitul timpului afectat convorbirii.

— Allo, zise Leonard II.

— Ascult, n-am închis.

— M-am temut, pentru o clipă. Trebuie să-ți mai spun ceva. Cum poți fi sigur că nu ți-ai schimbat universul?

— De ce aș fi făcut-o? Nici nu mă pricep.

— Te întreb, pur și simplu. Să zicem că singura deosebire constă într-o piatră, într-un fir de nisip, în pana unei păsări sau în culoarea unei pici, sau în oricare alt amănunt aparent nesemnificativ. Cum ai putea fi sigur că n-ai sărit peste un perete invizibil?

— Cred că n-aș putea fi sigur.

— Nimeni n-ar putea fi? Așa-i?

— Nimeni.

— Chiar de bună-credință?

— Firește.

— Capcana perfectă. Insesizabilă. Iei pe cineva și-i pui în loc dublura. Foarte nostim!

— Nu mi se pare, mulțumesc.

— Gîndește-te, Leonard Flinck. E ultima ta șansă. Joc cinstit. Adio . . .

Leonard Flinck se întrebă: „Ce-a vrut să spună cu «ultima șansă»? Ce joc? Ce capcană?" Un început de neliniște îi sfredeli mintea și-i atinse inima. „N-are ce face. Un străin! Cel mai străin cu putință. Mă aflu în universul *meu*."

Pe seară, preocupat, se întoarse acasă. Auzi radio-ul chiar înainte de a pătrunde în grădină. Soția lui îl aștepta în prag. Faptu-l surprinse. Dar se gîndea la altceva. „Ce să însemne? O capcană. Nu în universul meu. Al dracului Leonard Flinck II!"

— . . . drăguț din partea ta că ai venit să iei masa acasă, la prînz . . .

O îmbrățișă distrat. „Cînd mă gîndesc că ieri am vrut să-i mulțumesc ticălosului de Leonard Flinck II. Nu înțelegeam ce spune."

— În seara asta pari obosit, Leonard. Erai atît de în formă la prînz.

„Cum? Atît de în formă, la prînz!? *La prînz*! Nu m-am întors la prînz. Am mîncat în barul cel mic, de la marginea șoselei! Mașini frumoase. Zgomot. Uruit continuu. Să urăști mecanica pentru un secol!

Nu m-am întors la prînz."

Dar nu spuse nimic. Închise ochii. „Atît de în formă, Leonard Flinck II! Ticălosul! Capcana! Jocul."

— Ai vreo supărare? întrebă Barbara.

— Da, zise el. Și gîndi: „Am să cîștig jocul!"

— Mi se părea că ești mai înalt, zise ea.

— Are vreo importanță? zise el. Poimîine plecăm în vacanță.

— De ce așa, pe nepusă masă?

— Tîrziam de mult să plecăm. Tu, nu?

— Ba da, zise ea.
O luă de mijloc și intrară în casă.

A doua zi dimineață se sculă devreme și o privi dormind. Îi mîngîie pletele. Se ridică și dădu o raită prin oraș.
Cumpără flori. Își aminti că Barbara cultivă lalele într-o seră mică din spatele casei.
Într-o cofetărie cumpără o cutie cu ciocolată.
— Două locuri pentru Italia, un vapor pentru Atena, un avion pentru Calcuta.
— Călătorie de nuntă? întrebă funcționarul.
— Așa ceva, zise el.
Era sigur că va cîștiga jocul. În definitiv, soția făcea parte din universul lui. Leonard Flinck II nu era decît un străin.

Se întoarse cu brațele încărcate de pachete albe.
— Barbara . . . strigă el.
Tăcere. Străbătu aleia cu pietriș.
— Barbara . . .
Deschise ușa. Se opri în culoar. Aruncă o privire, pe fereastra din fund, către merii bolnăvicioși, pe cale să îngălbenească.
— Barbara. Nu cumva . . . Scăpă pachetele. Mototoli biletele în palmă. „Leonard Flinck II nu poate să existe! Nu s-a născut aici. N-a putut s-o răpcască! N-are dreptul! *Dacă o fi izbutit?* Dacă ar face ei doi călătoria?" Și-i închipui pe puntea vapoarelor, în lumină, în saloane somptuoase, sub soarele mușcînd și aurindu-le pielea, iar oamenii spunînd: Ce splendidă pereche! „Nu-i mai bine așa? se întrebă. Nu-i drept! E Barbara mea" Răcni: Barbara!
— Aici, zise ea posac.
Deschise o ușă. Aproape nemișcată, îl aștepta în fundul salonului.
— Ah, bine, zise el. Se destinse: „Totu-i în regulă. Plecăm! N-am s-o mai părăsesc o clipă și aș vrea să-l văd pe Leonard ăsta . . ." Barbara . . .

Stîngace, venea spre el. Ochii nu-i mai luceau. Pletele rare păreau unsuroase. Începu să intre la bănuială. Dumnezeule, colțurile buzelor ei erau încremenite și lăsate. Avea pungi sub ochi.

— Oh! zise ea.

Avea un glas oarecare. Citi în privirea ei că-l cerceta cu aceeași mirare. Se apucă să rupă în neștire biletele și se apropie de ea pînă o atinse, apoi, îmbrățișînd-o fără plăcere, știu că era schimbată într-un fel ce nu putea fi precizat, că era *alta*.

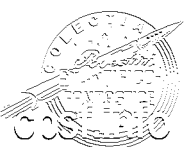

SERBAREA

Serbarea era în toi. Întreg orașul nu mai părea decît o uriașă mașină de dansat, de strigat, arzînd cu o mie de focuri roșii și reci, în vreme ce ochi scînteietori, țîșnind fără veste din piețe, se deschideau și explodau pe cerul negru.

„Frumoase-s rachetele ce luminează-n noapte!"

„Se cațără pe propriile lor piscuri și se plecă să privească. Parc-ar fi niște doamne, dansînd cu privirile, în loc de a dansa cu ochii, cu brațele și inimile."

— Poetul ăsta știa, gîndi Clara. Cunoștea frumusețea rachetelor. Și nu le-a cunoscut decît în timp de război.

Apollinaire era un nume prețios și magic, pe care-l așezase într-un ungher al minții și pe care-l dezgropa, din cînd în cînd, cu multă plăcere. Nu citea niciodată poezii. Dar descoperise versurile astea, din întîmplare, răsfoind o carte. Versurile o izbiseră, și urcau acum în ea ca o boare înmiresmată.

Dansa. Se silea să se rotească în ritmul rachetelor. Își închipui pentru o clipă că era o rachetă, iar cavalerul ei doar capătul de carton negru și ars, care urma să cadă spre Pămînt, pe cînd scînteile aveau să-și urmeze drumul spre stele.

Șuierînd sau tăcute, rachetele suiau, asemeni unor păsări sau unor săgeți, sulițe de foc, confetti de jar, vîrtejuri de diamant, furtuni de rubin, fluierau leneșe sau furioase, ca niște tauri de lavă scăpați într-o arenă pustie și întunecată. Focurile bengale pătau cu roșu fațadele, fragmentele de mică din caldarîmul uscat

scăpărau în rîuri de diamante, încingînd orașul cu nenumărate podoabe, iar acordurile false ale orchestrelor se amestecau și, mare sonoră și frenetică, veneau să izbească pereții albi ai caselor și prundișul pustiu al străzilor.

Era plăcut. Nici prea cald, nici prea frig. Blînda adiere a nopții mîngîia obrajii, fruntile, mîinile calde și umede.

— Am obosit, spuse ea.

Încetară să danseze. Ritmul sacadat al muzicii deveni absurd. Ochii căscați și goi, pleoapele lăsate ale oamenilor care dormeau, dormeau dansînd, deveniră absurde și de neînțeles. Pe furiș se strecurară printre perechi, printr-o pădure de priviri moarte și strălucitoare. Ajunseră la zona de pace relativă ce dăinuia în lumina obișnuită și potolită a felinarelor, de jur-împrejurul pieții. Își scoase pantofii cu tocuri înalte și-și puse tălpile goale pe marginea rece a trotuarului.

Lumea părea de gheață. Era straniu să simți cum stele de frig ți se urcă de-a lungul nervilor. Își ridică fruntea și privi rachetele. Se cățărau libere, pe traiectorii țepene, ca niște șine de cale ferată. Una dintre ele ajunse mai sus decît toate celelalte. Era un vîrtej, o ploaie. Se metamorfoză și crescu într-o floare, al cărei lujer se stinse; țăndări de foc țîșniră din nou și luminară noi drumuri necunoscute.

Racheta se îmbucătățea, descreștea, se scufunda în noapte ușurîndu-se, scuipînd într-una, gonind către o țintă nici de ea cunoscută și plecîndu-se în zbor încă înainte de a o fi întrezărit. O țintă necunoscută?

Clara oftă. Se întoarse către tînărul care dansase cu ea. O privea fără s-o înțeleagă. Își vîrî mîna în buzunar și scoase un pachet de țigări.

— Nu, zise Clara.

Racheta se încingea. Se afla chiar deasupra lor. Întunecîndu-se. Îmbătrînind.

Clara își lăsă capul pe spate pentru a urmări cu privirea racheta ce se prăbușea, și-și auzi vertebrele trosnind ușor. Lunecă și se prinse de stîlpul felinarului. Își zise

repede: „Aș vrea să fiu o rachetă". Iar atingerea rece a pavajului sub tălpi părea mîngîierea aspră a nopții atingînd stelele. Rachetele erau niște ochi. Dar nu se uitau niciodată spre Pămînt. Dacă se plecau peste oraș și peste orchestre, peste focuri, lumpioane și dansatori mureau, se topeau. Era un semn.

„Sîntem cam ca rachetele, își spuse. Un veșnic compromis. Cădem fără încetare și fără sfîrșit. Iar amintirile noastre sînt regrete. Nu pot spera să gîndesc sau să privesc cu altceva decît cu ochii și creierul meu de douăzeci de ani la tot ce văd sau gîndesc."

Și pînă și asta n-avea nici o noimă. Mîine va fi uitat toate cuvintele. Gîndea așa acum, pentru că băuse un pahar de porto și dansase ore și ore, iar stele de frig suiau din caldarîm de-a lungul nervilor ei întinși și vibrînd. Probabil că mii de oameni gîndeau exact la fel, în termeni mai mult sau mai puțin cețoși, și se exprimau cu ajutorul unor imagini mai mult sau mai puțin frumoase. Dar era fericită că gîndea și ea așa. Iar faptul că mintea a mii de oameni, în afara ei, putea cunoaște deodată aceeași strălucire n-o stînjenea.

Sucea și răsucea în minte gîndul ăsta, îl prelucra, îl ascuțea, îl critica, îl făcea să cînte. Nu era în stare de mai multă adîncime sau originalitate, dar, știind asta, jocul i se părea pasionant.

Părea o pînză de gînduri, o urzeală pe care se încrucișau, goneau, se întorceau, se opreau, defilau o mie de suveici multicolore. Iar desenul era caraghios de simplu și niciodată terminat.

Ochii-i străluceau. I se învîrti capul. Pe străzi lampioanele desenau linii șovăitoare, în care toate luminile se amestecau. Deschise gura, dar nu spuse nimic. Ceea ce ar fi vrut să spună era prea îndepărtat sau prea subtil pentru a se pierde în noaptea legănată de muzică proastă, și se temu ca o mie de guri să nu se deschidă, toate o dată, pentru a lăsa să le scape aceleași cuvinte. Ca să vorbească ar fi avut nevoie de o tăcere adîncă și neobișnuită, și chiar atunci cuvintele ar fi părut ciudate, de neînțeles, și ar fi tăcut. Nervii-i cunoșteau

cuvintele pe care buzele ei nu le știau. Era vorba în ele de singurătate și de îndepărtare. Era în ele admirația călătorului care a străbătut un milion de leghe și pătrunde într-o țară nouă. Asta nu mai ținea de porto, nici de dans. Era altceva.

Scoase un strigăt. Un hohot de plîns. Un geamăt.

— Clara. Clara. Racheta s-a lovit de ceva.

Nici o neliniște în glas, doar o curiozitate îndoielnică. Îl ținu de rău pentru curiozitatea asta. Știa că drumul rachetei întîlnise o altă traiectorie, deși avusese ochii închiși în clipa cînd totul se petrecuse.

Cu elanul retezat, racheta continua să ardă și cădea.

Clara își ridică fruntea. Suferise șocul și el trecuse. Nu mai era decît o amintire, ca ultima undă lăsată de piatra coborîtă în străfundul unui lac.

— Trebuie să-l salvăm, zise ea.

O umbră argintie cobora chiar în dîra lăsată de rachetă.

— Un avion. Racheta s-a izbit de un avion.

— Nu-i un avion, spuse Clara.

— De unde știi?

Începură să alerge. Se depărtau de bal și de orchestră și de luminile jucăușe ale focurilor sărbătorești. Pașii le răsunară din ce în ce mai limpede în văzduhul tăcut. Iar umbrele le creșteau și se ștergeau în ritmul lampioanelor spînzurate deasupra porților. Ciinii lătrară. Un ornic bătu. Apoi liniștea se așternu din nou peste anfilada străzilor. Își încetiniră pașii.

— E mai departe. Încă și mai departe.

Clara se agăță de brațul tînărului. Avea nevoie de cineva. Se temea de ea însăși. Un străin pusese stăpînire pe mintea ei. Strînse brațul tînărului și rîse. Îi dădu drumul pe neașteptate.

Alergau. Ca un abur, umbra de argint atinse pămîntul. Auziră zgomotul unor clopoței loviți, unor sticle clinchetind în serii nesfîrșite, unei brize adiind într-un labirint de cleștar, și Clara gemu pentru a doua oară.

— Repede, repede, zise ea.
— De ce?
— Nu știu.
În urma lor, oamenii alergau greoi și-și strigau unii altora:
— Un accident!
— Da. O rachetă. N-am văzut peste ce a dat.
— Chemați pompierii.
Ajunseră la răscruce și priviră la dreapta și la stînga și înainte. Nu văzură nimic. Apoi săriră îndărăt și o mașină goni val-vîrtej prin beznă, gata să-i atingă, neagră și hipnotizînd drumul cu ochii albi, orbitori și țepeni, ai farurilor ei. Apoi se auzi scrîșnetul cauciucurilor, mașina frînă, derapă, urlă și porni din nou, anonimă, scobind în noapte un tunel liniar cu incisivii ei de lumină, asemeni cîrtiței pornită la vînătoare.

Acolo unde mașina deviase brusc deslușiră ceața argintată. Șuvițele lucitoare mai spînzurau de crăcile copacilor.
Se apropiară:
— E un avion.
— Nu. Clara clătină din cap. E prea mic. Și prea ușor.
— Nu arde.
În glasul lui răsuna ca o părere de rău.
— Oh, n-am făcut-o dinadins, n-am făcut-o dinadins. Era serbarea, era racheta, zise Clara frîngîndu-și mîinile.
Cercetară mașina. În inima volutelor precise ale ceții deslușiră un bărbat. Era foarte palid, atît de alb, încît părea străveziu. Și vedeau limpede, prin mașină și prin el, trotuarul neted și trunchiurile noduroase ale copacilor.
— Trebuie să-i dăm o mînă de ajutor, zise un glas lipsit de convingere.
— Nu, spuse hotărît Clara.
Se uită la bărbat. Avea trăsături gingașe și regulate și știu că era frumos. Dar asta nu era tot. Se afla dincolo de toate minunile cunoscute de ea. Iar, atunci cînd

privirile zîmbitoare îi întîlniră privirile, își stăpîni hohotul de plîns. Întinse mîna și atinse suprafața de argint. Închise ochii.

— E o navă, zise ea, o navă din stele.

În clipa aceea auziră cu toții o voce părelnică:

— Sînt un călător. Vin de foarte departe, de foarte departe.

Vocea se amplifică. Vibra asemenea corzii întinse a unei harfe. Se priviră și se simțiră deodată istoviți, pentru că nu înțelegeau și nu, nu, nu putea fi adevărat, iar, chiar de-ar fi fost, nu li se putea întîmpla lor una ca asta, nu credeau în existența străinului și erau istoviți, atît de istoviți, atît de stupizi în fața propriului lor zid de neștiință. Clara avea febră și tremura.

Nu era un om. Era un străin, un vizitator, dar nu era un om. Aducea cu el miresmele lumilor îndepărtate ce ard în noapte, culorile și viscle, navele vidului și trofeele glorioase ale luptelor spațiale, dîrele cometelor și beteala stelelor.

— De-aș putea pleca împreună cu el!

Dar nu avea să mai plece. Poate că el nici nu exista. Era doar un miraj în văzduhul călduț și nemișcat al nopții.

— Cine ești? De unde vii?

— Sînt un străin, un călător. Vin de acolo. Întinse o mînă spre stele și Clara-și închipui un spectacol de necrezut, punctele scăpărătoare și nemișcate și rachete gonind de la unul la altul. Nu cred că puteți vedea, pe cerul vostru, locul de unde vin, zise vizitatorul. E prea departe. Lumina lui e încă pe drum. Făcu o mișcare: Sînt fericit că v-am întîlnit. Nu puteți ști ce înseamnă să te arunci în vid, în beznă și singurătate, mereu străin ție însuți.

Clara știa. Și mai știa că n-avea să uite niciodată și că întîlnirea asta era ca o fereastră străpunsă în coasta unui lung tunel, prin care vezi desenîndu-se în ceața zilei liniile nedeslușite ale unui paradis ascuns. Ar fi vrut să ceară o mie de amănunte, dar n-avea cuvinte pentru ele.

— Orașul, orașele voastre străluceau ca niște galaxii, ca niște popoare de stele. Și plecasem de atît de multă vreme. Nici un chip, nici un glas omenesc.

„Om, gîndea Clara. Nu, nu era om. Doar dacă ei, locuitorii Pămîntului, n-aveau nimic omenesc." Dăinuise din totdeauna o prea adîncă prăpastie de vid între ei și, chiar acum, cînd era atît de aproape, stăruia un cîmp glacial pe care nici un gînd, nici o dragoste adevărată nu-l vor putea străbate. Și înțelese deodată că același spațiu exista între ea și oraș, între dansatori, între focuri și rachete. Două flăcări nu se amestecau, niciodată, nicăieri. Stelele goneau unele spre altele, dar niciodată, de la începutul vremurilor, atomii lor nu se ciocniseră și vîrtejurile nu li se amestecaseră. Și, măcar că lucrurile și oamenii se repezeau mereu unii spre alții, o adevărată întîlnire nu avusese loc.

— La ce bun tot drumul ăsta? își spuse Clara. Gîndea cu voce tare și toți o auziră și se răsuciră spre ea, ca și cum vorbele i-ar fi putut șoca, deși nu le înțeleseseră. „S-a rătăcit pe drum, își spuse, dar de astădată în gînd. Acum, cînd a atins-o, nu cunoaște ținta", și la fel i se întîmplase și ei adineauri, cînd alerga și cînd o intuiție o străpunsese cu precizia unui pumnal de gheață. Și îndată, pe loc, într-o secundă, uitase pînă și umbra a tot ce gîndise, uitase tot, în afara regretului de a fi știut, pentru o clipă. Senzația de ciudățenie care ți se scurge printre degete, de îndată ce încerci s-o precizezi.

— Lumea asta e frumoasă, zise bărbatul, și era un fel de a răspunde.

Clara pricepu fără veste că luminile reci, nemișcate și murdare, casele mărunte, copacii înspăimîntați, prizonieri pe șesul lor de gudron, și întinzîndu-și crengile meschine către cerul plin de fum, oamenii *oarecari*, însemnau pentru el ceea ce fuseseră pentru ea nedeslușitele populații din stele, cu frunți de fildeș, cu ochi de aur, cu plete cioplite în marmură moale, cu mîini bune și iuți ca păianjenii și palatele cu porți de diamant, cu nopți neobosite sub ceruri constelate.

„De-aș putea vedea o clipă cu ochii lui", își spuse Clara. Și, pentru o secundă, i se păru că ar fi cu putință. Dar nu era decît un vis nebunesc, nu se afla nicăieri mijlocul în stare să-i îngăduie străbaterea uriașei breșe dintre ceea ce simțea ea și ceea ce percepea omul ăsta, iar numai faptul că se simțea cuprinsă de aceeași neliniște și părere de rău însemna, într-un fel, o victorie.

Un oraș trebuia să pară atît de frumos din înaltul cerului. Nu și-l putea închipui, dar putea face un efort și astfel se și pomenea străbătînd o jumătate de drum. Și toți ceilalți rămîneau atît de încremeniți și de reduși, încît era sigură, absolut sigură că era singura care vedea capătul unui asemenea drum.

— M-a izbit ceva, zise bărbatul, și am căzut. O rachetă. Era război? Vă temeți de vreun năvălitor din spațiu?

— Te așteptam, zise foarte repede Clara, și serbarea, racheta, erau în cinstea dumitale. A fost un accident... Eu... îmi pare rău. O rachetă, cel mai ușor lucru de pe Pămînt, șopti ea, aproape fără glas.

— Îmi place cum minți, zise vizitatorul. Dar e prea tîrziu. N-are de ce să-ți pară rău. E un accident. Nava mea e atît de ușoară, atît de fragilă ... prea fragilă.

„O bulă irizată, un văl de timp, gîndi Clara, asta-i e toată nava."

— Sînt fericit să știu că existați. Nu mai sîntem singuri.

„Nu, gîndi Clara, fără pic de veselie. Oh, de-ar ... de-ar muri repede, înainte de a ne cunoaște și de a afla că sîntem iremediabil străini."

— Ai să ... zise Clara.

— Da, zise bărbatul.

Nu putea fi adevărat. Glasul lui era limpede și liniștit, dar un șinge de argint îi curgea din frunte. Pentru o clipă se lăsă tăcere.

— Nu-i nimic, zise vizitatorul.

Într-adevăr, nimic în stare să-i întristeze pe oameni. Făcu un efort și-și îndreptă trupul.

— Aș vrea să mai văd lumea asta. Cîtă ciudățenie. Cîtă splendoare.

Rachetele explodau, pocnind. Serbarea se apropia de sfîrșit. Vîntul începu să sufle. Nava de argint se zdrențui, se desfăcu, se descompuse.

— N-ar fi trebuit să cobor. Și iată-mă înghițit și sfîșiat de adîncuri.

Clara întinse mîna. Dar degetele-i erau prea neîndemînatice, prea dense. Știa că ar fi de ajuns s-o atingă, pentru a fărîma năluca în nouă sute de mii de cioburi de sticlă. Era o minune inaccesibilă, prea gingașă, o jonglerie fragilă. Îi veni să plîngă. Degetele-i tremurară.

Nava pieri. Bărbatul dăinui pentru scurtă vreme, apoi făcu o mișcare și deveni și mai străveziu. Deslușeau din ce în ce mai limpede, prin trupul lui, caldarîmul și scoarța aspră a copacilor. Se topi în văzduh.

— Aș vrea să cred că am visat, rosti un glas.

Clara se dădu cu un pas îndărăt. Se întoarse. Oftă.

— S-a sfîrșit. S-a sfîrșit.

Își lăsă capul în piept. Inutile, rachetele șuierau și fluierau ca niște meteoriți condamnați.

— I-am arătat ce avem mai bun.

În jurul ei glasurile prinseră a șopti cuvinte nedeslușite.

— N-o să ne mai întîlnim cu așa ceva. N-o să aflăm niciodată.

Păianjeni strălucitori atîrnați de Pămînt cu mătasea lor vaporoasă, rachetele urcau pe cerul negru. Se înapoiară spre balul, alămurile și muzica și focurile tot mai slabe.

— Sînt cu tine, zise un glas la urechea Clarei.

Glasul vibra, asemenea corzii întinse a unei harfe.

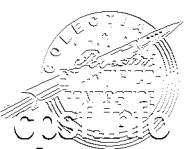

Străbătu căldura nopții ca un văl de foc desfășurat pe cerul mohorît și liniștit de atîta umezeală. Lumină tot orașul timp de două secunde, deșteptă copiii, făcu să se deschidă ferestrele; capete se iviră în zarea tremurîndă a obloanelor și a glasurilor încă răgușite. Semăna cu o rachetă rătăcită de la vreo serbare, gonind parcă mai repede decît o săgeată aprinsă, parcă mai încet decît un fulger. Cădea fără zgomot. Toată culmea dealurilor din apropiere luă apoi foc, iar copacii mari se aprinseră în picioare. Vîntul de dimineață purta mireasma rășinii arse și aduse sunetul sirenei pompierilor.

În toate nopțile de vară orașul dormise cu un somn opac, animalic, și iată că se deștepta zumzăind ca un stup. Era o priveliște neobișnuită. Motoarele sforăiau, farurile clipeau, sonerii, sirene, strigăte, zgomote de roți pe un prundiș îndepărtat, pași grăbiți.

Ca la cinema.

„Nostim!" își spuse Vincent. Noapte de noapte se lungea pe acoperișul de olane încinse de soarele verii și privea spre stele. Nu se schimbau niciodată. Iar gîndurile lui prindeau treptat să curgă, să crească, să trăiască prin ele însele. Stelele erau spuma nopții. Ore la rînd le așteptase să fremete, fără să vadă nimic, nici măcar explozia tăcută a unui foc murind la o depărtare depășind orice închipuire. Stelele n-au destin, își spunea Vincent. Erau înțepenite la locul lor, sub umbrela deschisă a nopții, și așteptau.

Și uite că pădurea ardea, o stea prost prinsă căzuse de pe cer și orașul se zbuciuma, iar totul avea să se stingă precum toate în lumea asta, în afara stelelor, iar ora-

șul se va reapuca să doarmă cu somnul agitat, colectiv, zvîcnit al unui animal neliniștit.

Dar nu fusese o stea. Stelele nu se desprind de pe cer. Și unii zic c-ar fi uriașe, mai mari chiar decît Pămîntul nostru.

Mașina roșie a pompierilor se tîra pe drumeagul ducînd spre pădure. Motorul izbea și gîfîia. Farurile tresăreau, zadarnice în lumina incendiului.

Vincent se întinse, văpaia focului făcea stelele să pălească. Dar nimic nu amintea de lumina zilei. Era o lumină galbenă și pîlpîitoare, într-un fel dușmănoasă, o lumină vie și agresivă. Lumina zilei era doar înșelătoare.

Mașina pompierilor trăsese la marginea drumului, cît mai aproape de foc. Niște oameni alergau spre buza pădurii. Alții desfășurau un lung șarpe negru. În sforăitul egal al incendiului strigau cuvinte pe care nici ei nu le auzeau. Un copac se prăbușea din cînd în cînd, se închidea în el însuși ca și cum i-ar fi ajuns cît luminase și rîvnea să adoarmă în bezna cenușii. „Copacii pe care i-am fi doborît mîine sau în zilele următoare", își spuse Vincent. Ar fi trebuit să se simtă amărît, dar nu era. Se simțea ciudat de fericit, de bunăseamă pentru că era noapte. În timpul zilei ar fi început să alerge alături de ceilalți, cu securea în mînă, să răcnească și să dea cu un mănunchi de frunze în ferigile sfîrîinde. Dar în noaptea asta nu-l privea nimic.

— Vincent, strigă careva.

Nu răspunse. Se gîndea la ceea ce căzuse din cer. Focul nu-l interesa. Toate pădurile pămîntului puteau să ardă și să topească ghețurile de la poli. Dar ceva străbătuse cerul, depășise atmosfera, văzuse stelele goale, fără învelișul vălurilor și venise să se zdrobească atît de aproape, atît de aproape. „De-aș putea vorbi cu asta", își spuse.

— Vincent... Poate că ar trebui să mergem acolo?

— Poate. „N-am chef, își spuse. Ce să fac acolo? Să alerg și să mă aflu în treabă! Să sap o groapă, să

înalț un zid de pămînt. Sau să mă reped în foc și să văd, să pun mîna pe ce a venit din spațiu, din adevărata noapte." Vin, zise el. Vin. Așteptați-mă!

Se lăsă să lunece de-a lungul acoperișului. Olanele aspre îi zdreliră spinarea. Picioarele i se bălăbăniră apoi în gol și se opri o clipă, după care sări. Era ciudat să-și dea drumul în beznă și să cadă timp de o zecime de secundă fără să simtă nimic în jur și numai înăuntru, în cap, așteptarea izbiturii. Nu sărea de la o prea mare înălțime, dar închise ochii și, în zecimea aceea de secundă, rătăci și el prin vid, orb, inert, meteorit printre stele.

Își desprinse cămașa, care spînzura de închizătoarea unui oblon și o trase pe el. Apoi se întoarse și văzu marea umbră caraghioasă a casei, pe care focul o desena pe coasta abruptă a dealului.

— O clipă, strigă.

Alergînd, dădu ocol casei. Crîngul ardea liniștit, izolat cum se cuvenea. Îl înconjurau oameni cu căști strălucitoare. Scînteile urcau drept, în văzduhul lipsit de vînt, și se prăbușeau în foc pentru a țîșni din nou, într-o mișcare neîntreruptă. Ceilalți coborîră în fugă dealul, îndreptîndu-se către drum. Și alergînd în urma lor, Vincent își spunea: „Ceva ce a fost mai aproape de stele decît oricare om. Mi-ar plăcea să am și eu o bucată, măcar o așchie, ca să simt mirosul vidului și al focului de pe tărîmurile încremenite".

Își aminti de niște vise vechi. Copil fiind, își jurase să construiască mai tîrziu un uriaș telescop și să cerceteze toate stelele și să numere toate planetele. Nu era o curiozitate de ordin științific. Ci doar nevoia de ceva îndepărtat și altfel și, într-un fel, indefinisabil, neclintit și vechi. Iar mai tîrziu visase să construiască și să conducă rachete, dar rachete tăcute, ușoare, negre și rapide. Numai vise.

Drumul era aglomerat de mașini rău garate, de biciclete, de oameni care nu știau ce așteaptă și se mișcau anevoie în umezeala nopții. Nu-și găsiseră somnul

dincolo de ferestrele lor închise din pricina căldurii și a muștelor și primiseră incendiul ca pe un fel de salvare, iar lumina de pe deal ca pe o poartă dînd către activitatea liniștitoare de peste zi.

Un radio cu tranzistori fredona o melodie demodată. Circulau burdufe cu vin călduț.

Vincent își croi drum prin grămada de oameni și aparate. Larma glasurilor nu-l stînjenea. Se uita țintă la foc. Copacii înalți, ce mărgineau pădurea, se scrumiseră aproape cu totul. Uriașele grămezi de jar ale trunchiurilor mai erau roșii, dar adevăratul incendiu se afundase în desișul crîngului. Pădurea era un fel de fruct, al cărui sîmbure strălucea printr-o carne cenușie, roșie și străvezie. Vincent ajunse chiar la marginea focului. Căldura era aproape insuportabilă, dar avea ceva fascinant în încremenirea ei apăsătoare. Îți strîngea pielea din toate părțile, ca un val de nisip invizibil blocînd mușchii, oprind orice mișcare, chemînd și hipnotizînd privirile.

Îl dureau ochii de atîta căldură. Nu putea vedea nimic în afara focarului scăpărător și a liniilor de foc ale crengilor mistuite într-o clipită.

Se răsuci pe călcîie. Pompierii, spectatorii și cîinii, mașinile, gesturile și vorbele păreau prinse-n capcana luminii. Apoi auzi sirena. Urla ciudat în pașnicul vacarm al focului. Farurile mașinii croiau stranii tunele de lumină în laturea întunecată, prăfuită și îndepărtată a drumului. Era o mașină străină. Pînă atunci focul fusese un fel de adunare de familie, de petrecere improvizată între vecini. Și deveni, dintr-o dată, o treabă serioasă și importantă.

Mașina năvăli pe drumul de pămînt. Printr-o minune nu atinse pe nimeni și nimeni nu protestă, din oboseală. Se opri scrîșnind lung din cauciucuri, frînele gemură, portierele pocniră ca niște gonguri pleznite și o voce rosti mecanic și fără încetare, într-un difuzor: „Degajați pădurea. Degajați pădurea", de parcă ar fi fost chiar sunetul pămînților mașinii, care aspira și expira.

Era o mașină neagră, cu o antenă lungă de care spînzura, tocmai la capăt, o flamură murdară. Strălucea cumva neliniștitor. Coborîseră din ea doi bărbați. Cel mai în vîrstă purta un costum întunecat și prea strîmt. Celălalt, niște haine de culoare deschisă. Emana din el ceva aspru și hotărît. Din punct de vedere profesional.

— Cine conduce operațiile aici? întrebă bărbatul în haine de culoare deschisă.

Avea un glas uscat.

— Primarul, bănuiesc, zise încetișor Vincent.

Studia cămașa curată, cravata nouă, obrajii bine rași și ochii reci ai celuilalt. Își vîrî mîinile în buzunare și începu să se legene pe călcîie.

— Ești pompier?

— Nu, zise Vincent. Sînt tăietor de lemne. Și numai vara. Locuiesc acolo. Făcu un gest vag. Am venit să văd dacă-i nevoie de mine . . . Aș . . . aș vrea să știu ce a căzut din cer.

— Mai tîrziu, zise bărbatul în haine de culoare deschisă. Mai tîrziu. Ne poți conduce?

N-avea unde să-i conducă. Se aflau aproape în buza pădurii. Fragile, ierburile și frunzele înnegrite le trosneau sub picioare. Făcură cîțiva pași. Bătrînul rămăsese puțin în urmă, uitîndu-se, ca în extaz, la foc.

— N-au fost răniți? întrebă bărbatul în haine de culoare deschisă.

— Pe cîte știu, nu, zise Vincent.

„Ce altceva poate face, gîndi el, decît am făcut și noi? De ce a venit, din odaia lui îndepărtată, într-un oraș îndepărtat? De ce a fost trezit pe nepusă masă de o sonerie pe cînd încerca să adoarmă sau să viseze, știind că somnul ăsta furtunos nu-i va aduce decît coșmare? O fi atît de important? O fi ceva ce nu știu, ce nu știe nimeni în afara lui și care-i explică tonul, mersul, haina, mașina? N-are importanță!", își spuse, în cele din urmă.

— A căzut ceva din cer, zise bătrînul. Glasu-i părea aproape stins. Ochii nu i se dezlipeau de foc și degetele

i se crispau nervos peste nasturii hainei. Așa-i? Povestește-mi cum a fost.

În tonul istovit al glasului era un fel de rugăminte. Vorbea încet și deslușit și, după fiecare cuvînt, părea că nu va mai putea rosti un altul. Avea vocea cu care se vorbește prin somn.

— Am fost de față, dar nu știu nimic, zise Vincent. Se simți istovit. Așa ceva nu se poate povesti, nici măcar ține minte.

— Nu era o rachetă, zise încetișor bătrînul. Cel puțin nu una de-a noastră. Dacă era de-a noastră, aș fi știut. Sau poate că a venit de la ceilalți? Au făcut mari progrese, în ultima vreme.

— Fii atent ce spui, Baldini, zise bărbatul cu haine de culoare deschisă. Aici nu sîntem siguri de nimeni.

„Niște savanți, își spuse Vincent, savanți care lucrează sub protecția unei armate, în laboratoare ferecate, pe după două șiruri de sîrme ghimpate. Și, dacă se uită pe fereastră, nu văd decît lungi spații cimentate și oameni cu arme grele și strălucitoare."

— În cîtă vreme se crapă de ziuă? întrebă bărbatul cu haine de culoare deschisă.

Vincent cercetă cerul:

— Cam într-o oră.

— Presupun că pînă atunci nu putem face nimic. Adevărul e că trebuie să așteptăm materialul special. Ai de pus vreo întrebare, Baldini?

— Nu, zise bătrînul. Nu.

Nu pierdea focul din ochi. Privea, dincolo de foc, ceva ce ardea tăcut și misterios.

— Cel mai bun lucru pe care-l putem face e să ne întoarcem în oraș. Pe primar o să-l vedem mai tîrziu. Ce zici, Baldini?

— Nimic, zise Baldini.

Vincent vedea focul reflectîndu-se în ochii lui. Se întoarseră amîndoi și coborîră către mașină.

— Așteptați, strigă Vincent. Se opriră. Vă pot fi de folos, adăugă el. Cunosc orașul și oamenii. Aș vrea să vin cu dumneavoastră.

Bărbatul în haine de culoare deschisă îl măsură, de parcă l-ar fi văzut pentru întîia oară:

— Îl luăm cu noi, Baldini?

— Cum vrei.

— Vino, spuseră hainele de culoare deschisă.

În glasul lor răsuna o părere de rău.

Vincent era înghesuit în fundul mașinii, între bătrîn și un bărbat în uniformă. De vreo trei ori aruncă o privire spre oglinda retrovizoare, căutînd lucirea stăruitoare a incendiului. Mașina sălta din șanțuri și atingea tufișurile. Farurile arătau în ultimul moment oameni ce pășeau liniștit prin mijlocul drumului și mașina-i evita printr-o tresărire deznădăjduită. Ajunseră în oraș cînd cerul împrumuta culoarea murdară a zorilor. Merseră, fără să se oprească, pînă în piața centrală. Apoi coborîră și se instalară într-o măruntă cafenea. Se uitară la patron, care, fără a scoate o vorbă, le pregăti cafeaua. Băură lichidul clocotit, privind pe fereastră ziua ce albăstrea. Hainele de culoare deschisă se ridicară apoi și întrebară de telefon.

Vorbeau la telefon, uitîndu-se la Vincent. Privirea li se ațintea deodată tare departe, apoi revenea la Vincent.

— Vor să-ți vorbească, Baldini, spuse bărbatul.

Bătrînul luă receptorul. Nu spuse nimic. Lumina focului se mai vedea în privirile lui. Asculta. Părea că zîmbește.

— Au văzut ceva pe cer, ieri seară, zise el, apropiindu-se.

Ceva pe cer. Cuvintele-i plăceau. Ceva pe cer.

— Ei? ziseră hainele de culoare deschisă.

— Venea de foarte departe, l-au urmărit încă din noaptea trecută și sînt pe cale să caute rapoarte mai vechi.

— Ceilalți?

— Nici noi, nici ceilalți. De altminteri, nu era o rachetă. Cel puțin pe cîte știu. Nu venea de pe Pămînt.

„Știam, își spuse Vincent cu un fel de fervoare care-l surprinse. Atîta vreme am privit stelele, că poate mi-au trimis un semn, un mesaj."

— Venea din spațiu, zise bătrînul. Cuvintele se strecurau anevoie printre buzele lui fine și moi, de parcă le-ar fi savurat: Din spațiu.

Și-și dădu capul pe spate și contemplă tavanul alb, cu zugrăveala crăpată, și dincolo de crăpături, de ghips, de acoperiș și de atmosferă, dincolo de nori și de stele, cine știe ce tavan neclintit și definitiv, și începu să rîdă tăcut.

— Așadar, iată ce-am dorit să fac multă vreme, zise în cele din urmă Vincent, să privesc printr-un telescop și să construiesc rachete. Și n-am făcut niciodată una ca asta. Am făcut tot felul de meserii; am văzut tot felul de țări și de ceruri, dar niciodată, niciodată n-am văzut stelele crescînd și palpitînd în oglinda unui telescop.

— Înțeleg, zise bătrînul, înțeleg. Avea un ușor accent. „Vine cu siguranță, din Sud, gîndi Vincent. Poate că în nesfîrșitele nopți calde contempla și el stelele, sub ceruri mai curate." De ani de zile studiez cerul, zise Baldini. Degetele lui lungi zgîriau masa în neștire și ochii lui scormoneau ochii lui Vincent; semănau cu niște focuri mici, arzînd în fundul a două palide caverne deschise către o faleză de cretă. Și nu știu de ce. Privesc stelele și lor nu le pasă de mine! Disec soarele, și nu-i nici mai cald, nici mai rece. Mă întreb dacă nu mi-am pierdut vremea. Poți iubi atîta vreme ceva sau pe cineva, fără să primești în schimb măcar un surîs?

Își ridică paharul și sorbi din berea călduță.

— Îmi pare bine că te-am întîlnit, îi spuse el lui Vincent.

— Și mie, zise Vincent.

Se priviră, zîmbiră și-și goliră paharele.

— Presupun, zise Baldini, că acolo sus se află o țară pentru străini. Pentru toți străinii. M-am simțit întotdeauna străin. Pretutindeni. Aici. Chiar acolo unde m-am născut. Am călătorit mult. Am văzut cu siguranță mai multe orașe și am auzit vorbindu-se mai multe limbi decît oricine în țara în care m-am născut. Dar nicăieri n-am fost la mine acasă. Am lucrat pentru unii și alții, dar nu lucram niciodată pentru mine. De fapt, nici pentru altcineva. Cred că de patruzeci de ani n-am privit, într-adevăr, o singură dată stelele, nu, nici o singură dată. Dumneata, da. Te invidiez, știi?

Ești tot un străin, în felul dumitale. Bănuiesc că ne înțelegem. Ca niște stropi de apă mereu gata să lunece, să plouă, să se rostogolească peste frunze sau să cadă în mare, dar neoprindu-se niciodată undeva, absorbind și refractînd într-una lumina lunii, fără s-o asimileze nicicînd. Bănuiesc că așteptam amîndoi ceva, și poate că asta așteptam, ceea ce fierbe domol în focul ăsta, se coace măreț și așteaptă să gustăm. Mă cam tem de ce o să descoperim.

— Și eu, zise Vincent.

Vorbeau de atîta vreme și băuseră atîta bere fadă că începea să i se învîrtă capul. Străbătuseră împreună mii de ani-lumină și răscoliseră împreună galaxii. Exploraseră împreună lumi necunoscute și primejdioase.

Erau, își zise Vincent, doi țicniți în curs de a bate apa în piuă cu lucruri la mintea cocoșului și răscolind cele mai vechi visuri ale fiecărui om. Fel de fel de oameni se așezaseră lîngă ei, băuseră și plecaseră, fără să-i ia măcar în seamă. Cuvintele lor făcuseră doar vînt. Vincent se simți nespus de scîrbit, de gol. Acolo sus, în spațiu, nu era decît un pustiu întunecat și dușmănos, ghintuit cu lumini strălucitoare și dușmănoase, fără urmă de căldură, nici de viață, nici chiar de dușmani. Vidul nu era decît replica tragică a Pămîntului. Inconștiență și neputință. Plus slabul scîrțiit al vechii mașinării care se strică pe nesimțite și cade-n bucăți. Dar pînă și astea erau tot niște vorbe.

Şi, de fapt, ceea ce dorea era vidul, absenţa, deşertul presărat cu puţuri de culoare, deşertul rece, inert, inuman şi străin, definitiv şi mort. Nisipurile de pe Marte, pulberile de pe Lună şi mările virgine ale spaţiului, aburii soarelui şi delicata arhitectură a orbitei cometelor. „Erau dintr-o asemenea lume", îşi spuse Vincent, înecat în adîncul unui pahar cu bere, sufocîndu-se în căldura lipicioasă, stăpînind vagul hohot de plîns din fundul gîtului, rătăcind pe un ocean de nenorociri ieftine, ascultînd şi vorbind, bînd, în vreme ce luminile jucau în jurul lui.

Piaţa era năpădită de oameni şi aparate. Oamenii priveau aparatele adormite. Uneori mugea o sirenă şi ei tresăreau, părcau gata s-o ia la fugă, îşi întorceau capetele şi căutau o ieşire în caz de pericol. Apoi se potoleau şi începeau să devorcze din nou cu privirea lucirile cromurilor, uriaşii cleşti spînzurînd la capătul braţelor de oţel, costumele de protecţie din amiant semănînd cu nişte oameni goliţi, supţi de cine ştie ce caracatiţă meticuloasă, costumele de scafandri cu un singur ochi de mică pestriţă, ale căror detectoare zumzăiau ca nişte stupi. Aparate de filmat. Faruri stinse. Motoare.

Şi oameni înarmaţi.

— Presupun că incendiul se va stinge de la sine înainte de sfîrşitul după-amiezii, zise Baldini pe cînd se îndreptau cu maşina spre pădure.

Vincent încuviinţă din cap, fără a-şi descleşta buzele. Se simţea ciudat de obosit, de loc aţîţat. Ceva cît se poate de important pentru ştiinţă şi istorie, şi poate chiar pentru oameni, era pe cale să se producă. Dar totul trecuse peste el ca o furtună, într-o larmă exterioară de fulgere şi tunete, şi se depărtase lăsîndu-l, pe dinăuntru, indiferent.

Prevăzuse asta de o sută de ori, îşi închipuise totul pînă în cele mai mici amănunte, un glas străin străbătînd vidul şi ajungînd pe Pămînt, o navă străină lăsîndu-se pe iarba grasă şi fiinţe străine coborînd din ea, dar acum era doar un eveniment abstract şi înde-

părtat, mort înainte de a se fi născut, ucis poate de orașul prea mic și prea mohorît, sau poate înăbușit de toate mașinile, toți tehnicienii, toate măsurile și planurile astea.

Ca o voce așteptată o zi întreagă la telefon, prezentă în fiecare sonerie stearpă și absentă deodată, tocmai cînd, amortizată, fără buze și fără plămîni, membrana receptorului se mișcă, în cele din urmă.

Se dădură jos din mașină. Pădurea era tot roșiatică. Dar marginea ei arăta cenușie și murdară, căci șuvoaiele de apă ale tulumbelor muiau cenușa prefăcînd-o într-o pastă moale, fără consistență, fără culoare precisă și semănînd cu o monstruoasă cataplasmă aplicată pe pămînt, de jur-împrejurul unui abces de foc. Nori de vapori urcau vertical în văzduhul fără vînt. În harababura asta roșie și albă nu se putea desluși nimic. Era foarte cald, chiar lîngă răcoroasele tentacule de apă.

Comprimați de garduri de sîrmă strălucitoare, spectatorii din oraș se adunaseră pe înălțimile din jur. Difuzoarele urlau ordine. Așteptare. Baldini și Vincent se așezară pe un taluz.

Baldini începu apoi să vorbească în microfonul unui magnetofon — un glas firav și egala răsucire a bobinelor.

Vincent se tolăni în iarbă. „De fapt, nu pot suferi să visez", își spuse, chiar înainte de a adormi.

După-amiaza luă sfîrșit. Incendiul însă nu se stinse. Nu mai rămăsese nici un capăt de lemn care să poată arde, dar dealul era la fel de scăpărător ca un uriaș morman de jar învăluit în aburi. Ceea ce căzuse săpase un crater ce părea plin de lavă în clocot. Ca niște stîlpi înfipți în pămînt și cufundîndu-se treptat sub permanentul șoc al tonelor de apă, rămășițele înnegrite ale marilor copaci zăceau la limita dintre pămînt și foc.

— Temperatura nu scade, zise Baldini.

Fața-i era crispată. Stătea chiar la marginea craterului și din două în două minute se dădea îndărăt, ca

să respire un aer mai răcoros. Dar abia dacă transpira. Pielea obrazului îi rămînea proaspătă și palidă.

— Nu pricep, zise Baldini.

Apoi auziră un tunet. Căldura ajunse de neîndurat. În spatele lui Vincent și Baldini, dintr-un ținut răcoros și umed, de la un pol depărtat de acele tropice, oamenii începură să strige. Pămîntul uscat le tremură sub picioare. Vincent și doi pompieri săriră îndărăt.

— Stați, răcni Baldini, nu pricep.

O protoplasmă de foc țîșni din sîmburele strălucitor. Apa încetă să mai curgă din tulumbe.

Apoi, solul se prăbuși. Focul năvăli asupra lor, recuceri formele negre ale copacilor arși, clipoci pe pămînt într-o maree de soare. Nisipul începu să se topească lîngă ei, explodînd și pîrîind.

— Baldini. Fugi!

— Nu pricep, zise liniștit Baldini.

Treptat, pas cu pas, se trăgea îndărăt. Apoi se întoarse și strigă cîteva cuvinte pe care nimeni nu le înțelese. Nisipul se vaporiză în văzduh, Baldini urcă grăbit talazul. Începu să alerge. Cu spatele la foc, alerga pe cît de repede îl duceau picioarele neîndemînatice.

— Puneți-vă la adăpost, repede.

Pompierii își părăsiră tulumbele și se răspîndiră care încotro. Vincent îl ajunse din urmă pe Baldini și-l opri, apucîndu-l de braț. Simți, prin stofa subțire, un tremur neliniștitor. Nu era nici oboseală, nici teamă, ci — Vincent înțelese atunci cînd degetele începură să-i tremure și lui — un fel de aţîţare neliniștită, de vibrație ireductibilă, a oaselor și nervilor. Era tremurul pe care-l încerci cînd privești într-una stelele, cînd privești chipul fără mască al spațiului și ghicești contururile date cu cerneală ale norilor stelari.

— Puneți-vă la adăpost, zise Baldini.

Și Vincent știu că Baldini dorise să știe în asemenea măsură, încît păşise în foc pentru a cunoaște, într-o ultimă miime de secundă, ceea ce căzuse din spațiu. „Dar n-ar fi folosit la nimic, își spuse Vincent, alergînd și tîrîndu-l cu el pe savant. Nu poți cunoaște nimic în-

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

tr-o miime de secundă, nici chiar într-o mie de ani; nici propriile tale vise. Nimic nu se cuvine cunoscut în sine, nici o cunoștință nu se cuvine păstrată pentru sine. Visul stins al unor asemenea cunoștințe se află doar în străfundul creierilor, legitimînd singurătatea."

Solul se prăbuși. Vincent căzu cu fața în jos și-l trase cu el și pe Baldini. Sub palmele lui pămîntul ardea. Cineva striga. Gîfîi. În stînga lui se aprinse un smoc de iarbă.

O țîșnitură de apă înghețată îi izbi spatele și ceafa. Se ridică șiroind, îl zgîlțîi pe Baldini și-l împinse înainte. De parcă ar fi alergat, se cățără repede pe un perete aproape vertical. Urmă să păşească multă vreme printre oameni. Apoi simți că i se scoate carapacea de cenușă coagulată, o simți lunecînd pe el și părăsindu-l, și i se făcu frig.

—

„Sînt un străin. își spuse Vincent sub cortul cu oxigen, privind țintă spre transparența văluită a acoperișului de plastic. Sînt un străin și, prin urmare, singurul de pe planeta asta care-mi seamănă. Respir un foc ușor. La drept vorbind, alcătuim cu toții o ciudată colecție de străini. Și iată că un supra-străin vine să ne bată la poartă. Nu poate respira decît un foc greu. Nu mi-e nici mai străin, nici mai puțin străin decît primul om venit. Poate că nu-i mai viu decît el, sau tot atît de mort. Dar nu-l pot înțelege. Nu mi-l pot măcar închipui. Nu pot ști dacă barem e viu, dacă gîndește, dacă mă poate imagina. Nu pot ști toate astea nici dacă-i vorba de primul om venit. S-ar putea ca oamenii să n-aibă nici o existență reală. S-ar putea să nu fie decît niște pietre lucrate. Le sînt prea străin ca să pot hotărî. Dar le pot împrumuta viață, idei, acțiuni, somn și vise. Îmi pot închipui că au văzut Parisul, Londra sau Roma și, la drept vorbind, îmi închipui că le-au văzut așa cum le-am văzut eu; știu că-i o greșeală, dar îmi pot îngădui s-o săvîrșesc. Locuim în lumi diferite, dar apropiate. În privința a ceea ce avem pe dinăuntru

sîntem într-adevăr străini, dar pe dinafară semănăm destul de bine.

Pentru ce arde acolo nu pot face totuşi nimic. N-am văzut spaţiul aşa cum l-a văzut, nici aceleaşi stele; noaptea n-are aceeaşi culoare pentru noi. N-avem aceeaşi cifră pentru cifre. Sîntem străini, nu pentru că am fi diferiţi, ci pentru că locuim spaţii diferite. Nu pot să mă fi născut în inima unei stele, să fi trăit pe o lume de gheaţă, să fi rătăcit un milion de ani prin nimic, să mă fi agăţat de coasta unui crater de pe Lună sau să fi fost purtat, sub gingaşa înfăţişare a unui spor, de către vîntul şuierător de pe Marte.

De atîta vreme am ştiut că sînt un străin şi mă întindeam noaptea pe un acoperiş pentru a privi stelele şi pentru a-mi spune că ţara mea se află acolo, inaccesibilă, că e ţara mea tocmai pentru că-i inaccesibilă. Şi acum, cînd a început să cadă pe Pămînt, cînd a străbătut spaţiul, uite că distanţa rămîne aceeaşi şi speranţa n-are leac."

„Nu pricep, îşi spunea Baldini sub albeaţa lăptoasă a cortului cu oxigen. Nu pricep." Timpul era un mozaic de clipe şi crezuse că-i citeşte sensul general, crezuse că descifrează tainica scriitură a stelelor, dar o nouă cheie căzută din cer făcuse să se dărîme casa abia ridicată, în chiar clipa cînd pătrundea în ea. Şi timpul nu mai era din nou decît o serie de secunde prinse-n ace, de litere izbite unele de altele şi care se citeau într-un fel aici şi altfel dincolo.

Vincent clipi. Respiră adînc şi-şi mişcă degetele. Purta nişte haine uscate, dar prea largi. I se părea că-i un copil scăpat de la înec şi vîrît în pat fără a fi fost certat.

Sări din pat şi ieşi din cort. Era aproape noapte, dar focul încrustat pe dealuri lumina cerul. Craterul se mărise tare mult. Focul palpita învîrtejindu-se în sînul unui vast ceaun de nisip clocotitor şi sticlă închegată. Un elicopter zumzăia ca o gîză halucinată de o lampă. Şiruri de camioane tunau pe drumurile din preajmă.

— Sînt fericit să văd că vă simțiți mai bine, zise bărbatul în haine de culoare deschisă.

Fața i se scobise. O umbră neagră-i înconjura bărbia și obrajii.

— Cum stăm? întrebă Vincent. Domnule? . . .

— Ferrier. Mă numesc Ferrier. Nu știm nimic. Nici Baldini. Am pus să-l trezească. Nu ne-a putut spune nimic. Mai nimic.

— Craterul se mărește, așa-i?

— Întocmai. L-am inundat cu apă, l-am stropit cu zăpadă carbonică, am dezlănțuit asupră-i suflul unei explozii. Dar crește. Prea repede. Dacă se dezvoltă în ritmul ăsta, după-masă înghite orașul.

— Nu izbutiți să-l stingeți?

Mîinile lui Ferrier se strînseră și se desfăcură.

— Am încercat totul. Putem stinge stelele?

„O cenușă rău stinsă, care a străbătut vidul, își spuse Vincent. Sau un spor de foc, care a purtat prin spațiu propria și strania viață a flăcărilor. O zgură străină, scăpată din nebăgare de seamă de la cine știe ce cazan al vidului și care riscă să ne distrugă. Să fie chiar din nebăgare de seamă?

Poate că ia foc tot Pămîntul și începe să strălucească în vid. Poate plesnește ca un fruct copt, pentru a pluti ani de zile și a se prăbuși, strivindu-se, în sfîrșit, pe soare? Poate că săptămîna viitoare oamenii nu vor mai fi decît niște aburi cu aripi de praf, întinse prin spațiu?"

Craterul părea al unei alte lumi. *Era* o altă lume în curs de dezvoltare pe suprafața Pămîntului, un deșert cenușiu cu nivele de jar, cu falii fumegînde; la suprafață, stînci cu marginile topite scînteiau ici și colo, ca și cum eroziunea vîntului și a apei n-ar fi fost decît o mîngîiere uitată. Iar lumina soarelui pălea la strălucirea focului.

„Poate că pentru acest ceva străin, își zise Vincent, Pămîntul nu-i decît beznă și tăcere, frig și ostilitate. Poate că încearcă desnădăjduit să încălzească coaja

asta înghețată, așa cum ai sufla peste buzele unui mort, în nădejdea de a-i transmite căldura vieții. Poate că, în felul lui, Pămîntul e pe cale să renască."

Craterul ținea poate de o frumusețe mai deplină decît oricare priveliște terestră familiară. Aduna în el căldura deșerturilor, adîncimea luminoasă a fundurilor marine și inumanitatea colorată și geometrică a mineralelor. Nici urmă de viață. O splendoare limpede, scutită de moarte. Era ciudat și semnificativ să-i vezi pe oameni clipind din pleoape sau ferindu-și privirile de atîta strălucire. Cîți dintre ei doreau într-adevăr să știe ce zăcea în mijlocul măruntei stele?

Doi, poate.

Celorlalți li-e frică.

„Baldini și cu mine, își spuse Vincent. De ce nu mă tem?

Pentru că n-aștept nimic altceva. Pentru că viitorul meu, tot ce am avut, era pe cer și a căzut acum pe Pămînt.

De fapt, n-am iubit niciodată viața. își spuse Vincent, ștergîndu-și sudoarea de pe frunte. Îmi plăcea să trăiesc pentru a gîndi, pentru a vedea, atîta tot. Poate că ar fi fost mai bine să fiu o piatră, un bloc născut din foc și rătăcind, sărind din orbită în orbită, pierzîndu-mi din substanță de-a lungul vremii și pe măsura spațiului, încrucișîndu-mă iar și iar cu propria-mi urmă fără să știu vreodată, orb sub luminile stelelor, surd la izbitura lumilor, curgînd și încremenit în mijlocul șuierului pricinuit de unde. Asta am încercat să fiu în toate verile, cînd priveam de pe acoperiș cum lunecă stelele.

Și Baldini. Ce-a visat el?

N-o să știu niciodată, își spuse Vincent. N-aș fi știut nici dacă am fi privit stelele împreună, timp de o sută de ani. Nu se poate să admire acest . . . ceva, ca mine! Orice-ar face, orice-ar gîndi, rămîne un savant. Ar vrea să-și pună mîna pe el și să-l sfîrtece, să-l cîntărească, să-l

analizeze. Iar eu aș vrea să-l rog pe acest ceva doar să-mi îngăduie să-l privesc."

— De ce n-ați trimis pe nimeni acolo, înăuntru? întrebă fără veste Vincent.

— Ești nebun? Nimeni nu poate spera să supraviețuiască în infernul ăsta!

— Nu-s chiar atît de sigur, zise încet Vincent. Nu cred că sînt nebun . . . Aș . . . aș dori să mă duc eu.

— Știi ce a spus Baldini cînd s-a trezit? Dați-mi un costum de protecție, dați-mi un costum de protecție. Trebuie să intru acolo.

— E prea bătrîn, zise repede Vincent. Nu s-ar mai întoarce. Nu-l lăsați să plece. Dar am să merg eu. Dați-mi un costum de protecție. Vă rog. Sînt major, teafăr la minte. Și destul de rezistent ca să supraviețuiesc.

Ferrier clătină din cap:

— Nu te enerva. Nu știm ce-i acolo. N-am să îngădui nimănui să încerce. Nu înainte de a trece o bună bucată de vreme.

— N-o să se răcească niciodată îndeajuns. Nu vedeți cum cîștigă teren? Nu vedeți că tonele astea de apă n-au nici un rost? Mîine sau poimîine o să înghită orașul. Ziarele nu consacră azi acestui ceva decît un sfîrșit de coloană în pagina a treia. Dar ce credeți că au să zică mîine, cînd orașul o să ia foc, cînd zidurile se vor topi pe nesimțite, în vreme ce acoperișurile se vor evapora? Iar săptămîna viitoare, cînd o mare de foc va acoperi fața pămîntului? O să fie prea tîrziu! Trebuie să aflăm cît mai multe, de pe acum.

— Credem că n-o să se stingă, zise obosit Ferrier. Am luat măsurile necesare. La nevoie, orașul va fi evacuat mîine. Nici vorbă să trimitem pe cineva acolo, la sinucidere. Ajunge. Acum, liniștește-te.

— Și dacă nu se stinge? întrebă Vincent.

Degetele lui Ferrier se crispară pe cureaua pantalonilor.

— Nu știu ce o să facem atunci, zise Ferrier. Dar dumneata?

Focul nu se stinse. Mugetele lui acoperiră larma oraşului şi, cînd se lăsă noaptea, strălucirea lui stinse lumina stelelor. Noaptea fu atît de apăsătoare şi de încinsă că Vincent dormi puţin. Asculta cum, încăpăţînat, focul îşi făcea drum prin crăpăturile pămîntului, prin vibraţia pompelor şi şuierul aburilor. Şi încerca să-şi închipuie zgomotul ăsta de mii de ori mai puternic şi acoperit pentru o clipă de un imens şi derizoriu vaiet omenesc.

Apoi, dimineaţa îndulci umbrele, stinse reflexele cromurilor. Dar focul ardea mai departe. Ziarele pomeneau evenimentul cu titluri mari, înzestrate cu splendide semne de întrebare. O fotografie proastă îi arăta pe Baldini şi pe Vincent alergînd sub ploaia de cenuşă. Legenda spunea că Baldini era cel mai bun savant din domeniul lui, fără a preciza care, şi că Vincent scrisese cîndva un roman abstract. După care, Ferrier îi vorbi despre pasiunea lui pentru Mallarmé, îi cită cîteva din versurile pe care le scrisese înainte de a opta pentru fizică; îşi descoperiră prieteni comuni.

Coborîră împreună spre oraş, mergînd pe jos. Îl străbătură dintr-o parte într-alta, abia ascultîndu-şi sunetul glasurilor, atenţi la cel mai mic semn. Oraşul era tăcut, mort, ca de obicei. Dar domnea peste el, amestecîndu-se cu căldura, un fel de aşteptare. Obloanele se întredeschideau pe furiş. Nimeni nu punea întrebări, dar ochi neliniştiţi pîndeau siluetele istovite ale străinilor. De prin curţi, dindărătul caselor se auzeau glasuri temătoare, înnăbuşite, mînioase. Arcurile unei străvechi maşini scîrţîiau sub o masă ciclopică, alcătuită din coşuri de papură bucşite cu relieve îngrămădite sub un cearceaf. O pisică gemea într-o cutie de carton străpunsă de găuri neregulate. Era un oraş plin de bătrîni şi de lucruri bătrîneşti.

Ajunseră în piaţă şi căutară o cafenea care să nu fie plină de uniforme. Se aşezară pe o terasă aproape goală, umbrită de portocali pitici plantaţi în ciubere de

lemn vopsit, cerură bere și traseră pe nări mirosul plecărilor în vacanță, care plutea în aer.

— Orice poezie e metafizică, urmă Vincent.

Privirile-i scormoneau golurile ferestrelor cu obloane întredeschise, pereții de cărămidă presărați cu mică scăpărătoare și porțile înalte și înguste, de lemn plin și întunecat.

— Prea mulți poeți nu trăiesc decît datorită stilului. Dar stilul însuși n-are rost decît dacă exprimă o concepție despre lume. Nu poate fi frumos prin el însuși. Poate să transcrie doar, cît mai exact cu putință, groaza sau bucuria sau absurditatea detectabilă în lume. Poate indica dacă Universul e considerat drept o construcție estetică sau drept o capcană, sau drept amîndouă, în același timp. Concepția e totul. Restul nu-i decît un mijloc. Problema e dacă poate exista o concepție despre lume.

Piața era împărțită în două regiuni străine, aproape ostile. Într-una, pe terasele cafenelelor, tehnicienii, ziariștii și turiștii beau, vorbeau, meditau închiși în neliniștile, grijile și spaimele lor. Zmîngăleau cifre și cuvinte, se uitau pe neașteptate la biserică, singura clădire de piatră, cenușie și bătrînă măcar că n-avea nici un secol, sau priveau, pe deasupra acoperișurilor, apropiatul panaș de aburi. Apoi reveneau la meditația, la cuvintele și neliniștile lor de aiurea și de nicăieri.

— Ne putem îndoi de-a binelea, urmă Vincent. Privirile-i rătăciseră pentru o clipă, în vreme ce rămăsese cu gura deschisă. Metafizica nu e, probabil, decît un joc verbal. Ne împrumută un destin, un loc de unde să venim, un loc unde să ne ducem. Grație ei ne hărăzim probleme, o inutilitate, o esență și o existență. Ea dă vieții noastre o valoare religioasă sau dramatică, ceea ce înseamnă, poate, același lucru. E tot atît de grandios reconfortant să te simți în luptă cu un destin cu D mare, sau proteguit de zei. Chestie de temperament. Jocul cu cuvintele echivalează cu exprimarea ideii că cineva se joacă cu specia umană sau cu stelele. A ră-

mîne la sintaxă înseamnă a te asigura că există o ordine absolută şi prestabilită.

Cealaltă parte a oraşului era populată de locuitorii aproape de nedeosebit de praguri, de stîlpi sau de vechile scaune şubrede pe care şedeau, confundîndu-se cu cărămida pereţilor de care se sprijineau. Se mişcau puţin, cu gesturi lente alungau din cînd în cînd cîte o muscă; vorbeau în şoaptă, de parcă buzele le-ar fi fost uzate. Sub pielea lor de culoarea pămîntului pîrjolit, aşteptau. Atitudinea, felul lor de a vorbi, de a sta aşezaţi zicea nu. Străinii puteau aduce orişice, puteau face ce poftea, n-avea importanţă. Toate aveau să lunece pe suprafaţa oraşului, ca ploaia pe olanele acoperişurilor. Aşezaţi în faţa caselor, oamenii simţeau mirosul iremediabilului care impregna văzduhul apăsător. Dar, orice s-ar fi petrecut, refuzau dinainte sau negau totul, în bloc.

— Metafizica n-are, probabil, nici o realitate în afara ideilor care o alcătuiesc, zise Vincent. În consecinţă, nici poezia sau, mai general vorbind, literatura. Adevărata noastră problemă e probabil aceea de a fi lipsiţi de orice destin, iar condiţia noastră, aceea de a ne făuri mereu cîte unul, pentru a uita de golul ăsta. Acceptăm nefericirea cu condiţia să ne ducă undeva. Ori ea nu ne duce niciodată nicăieri, ori ce-ar zice poeţii. O stea cade de pe cer şi ne închipuim că vrea să ne strivească. Poeţii se grăbesc să-i atribuie fel de fel de motive întemeiate. Şi poftesc un numeros public să asiste la propria noastră nimicire. Dovedesc astfel că sînt conştienţi de faptul întristător că nimicirea noastră n-are valoare decît dacă cineva admite o asemenea valoare. Ne împleticim în noroi şi ei văd nu ştiu ce măreţie în noroiul ăsta. Fac virtute din necesitate. Murim, şi transfigurează concluzia asta logică într-o acceptare eroică. Sau urlă că universul e absurd. E frumos să lupţi de unul singur împotriva unui univers absurd şi dezorganizat, atunci cînd galeria te urmă-

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

reşte. Dacă universul ar fi într-adevăr absurd, poeţii ar fi şi ei absurzi, pînă la a nici nu-şi mai da seama de asta. Dar nu e nici măcar absurd. Nu e nimic. E negarea la ultima putere. Se contrazice fără ruşine. Metafizica e contradicţia lui magistrală, cea mai estetică. În cazul ăsta, considerată ca elaborarea unor destine posibile, deşi gratuite, nu-i lipsită de farmec. Devine un fel de drog salutar şi ridicol, care poate împiedica specia umană să facă rău.

Vincent bău puţină bere. Îşi îndreptă trupul, puse coatele pe masă şi se plecă spre Ferrier. Dar privirea-i rătăcea, căutînd, pe deasupra acoperişurilor, dîra albă a aburilor. De ani de zile nu mai vorbise aşa, şi în toţi anii aceia încercase să nu-şi amintească de vremea cînd scria toată noaptea şi se străduia să descrie un parfum plutind în văzduh, o notă muzicală legată de o intenţie, o nuanţă a cerului, o pată pe un perete sau inegala curgere a timpului, şi cînd se lovea de bariera cuvintelor, dîndu-şi seama că nu deţinea niciodată decît un aspect al realităţii, şi un aspect futil, iar viaţa, sau tot ce avea însemnătate, trecea printre ochiurile plasei frazelor lui; încercase să uite momentul în care-şi dăduse seama că realitatea nu era decît o înlănţuire de sfori, de trucuri, o caricatură a ei însăşi, repetată ciclic în conformitate cu mode din ce în ce mai caraghioase, dar atît de complicată, încît îi era matematic cu neputinţă s-o epuizeze. Căci îşi spusese atunci că era zadarnic s-o zugrăvească sau că însemna să se înşele cu tot dinadinsul. Se înduioşase nespus de el însuşi, refuzînd să mai vadă pe cineva, recitindu-şi mereu paginile înnegrite în speranţa să descopere în ele vreo dezmînţire. Apoi se întorsese către lucrurile simple, curate şi precise, nelăsînd nici cel mai mărunt loc pentru idei şi neputînd fi redate prin cuvinte, ca spaţiul sau stelele, ca frigul unei nopţi de iarnă sau duritatea diamantină şi aproape ideală a unui drum îngheţat. Şi puţin cîte puţin, deşi neîncrederea lui în lumea reală stăruia, nu-şi mai bătuse capul s-o traducă, s-o redea prin impresii, se mulţumise s-o simtă, dar, întotdeauna,

prin intermediul unei uriașe distanțe de vid, și iată de ce, își spunea, stelele-i erau mai apropiate decît bălăriile multiple, indefinisabile, de la marginea drumurilor.

— Credeți, zise el încet, că stelele pun cel mai mic preț pe poezie sau pe metafizică? Reprezintă pentru noi obiectul unor nesfîrșite reverii, izvorul unor probleme insolubile și subiectul unor versuri ce nu pot fi băute. Și, totuși, rămîn frumoase, frumoase în ele însele, fără s-o știe. V-ați închipuit vreodată o stea descriindu-și propriile scăpărări? Am privit stelele atît de mult încît am sperat o vreme să ajung ca ele, impermeabil la orice metafizică și la orice literatură. Dar nu era cu putință. Nu eram o stea. N-aveam nici o țintă. N-aveam de făcut într-una cercuri de lumină prin beznă. Și m-am întrebat dacă noi, oamenii, nu eram obiectul unui blestem sinistru, care ne lipsește de orice destin, de orice obligație de a înfăptui lucrul pentru care am putea fi făcuți. Dar cu asta mă și aflam pe terenul metafizicii. Am înțeles că n-aveam scăpare, că nu te poți nega pe tine însuți, că poți cel mult spera să nu existi, dar că era zadarnic să nu mai existi o dată ce te aflaseși în desfășurarea anilor. Am încercat gustul acru al eșecului, cum spun poeții. Nu știu dacă-i definitiv. Nu poți fi sigur, atîta vreme cît ești. Dar presupun că va dura cît stelele. Pentru toți oamenii, și pentru mine, e vorba de un eșec definitiv. Stelele stau mărturie.

Degetele i se crispară ușor. Mîngîie piciorul paharului.

— Atunci, înțelegeți, cînd ceva cade din cer, un fragment de stea, vrei să te repezi, iar căldura sau gheața, vidul sau asfixia nu mai au importanță, și vrei să întrebi, să rogi: „Aveți un destin" sau „Sînteți ca mine", cam așa cum la cincisprezece ani bați la poarta tuturor cărților, sau cum la douăzeci ai vrea să iubești toate femeile, pentru a primi un răspuns, pentru a ști dacă, dincolo de hîrtie, îndărătul zîmbetelor și strîmbăturilor se află cineva sau vreo gigantică și ... grotească ... glumă. Te temi să înțelegi și,

mai ales, să nu înțelegi, ți-e frică de un rînjet sau de un refuz definitiv. Treptat obosești. Nici nu prea știu cînd mi-a fost de ajuns. Am plecat, în cele din urmă, dar mult mai tîrziu. Am plecat cînd toate s-au limpezit în mine. Două ființe conviețuiau atunci în creierul meu. Una era gata să reînceapă toate, prostește, iar cealaltă știa că e zadarnic. Atunci am fugit și am început să întreb stelele. O făcusem din totdeauna, dar în vis, și habar n-aveam. Stelele, cel puțin, alcătuiesc o carte veșnic deschisă și reprezintă tot atîția ochi, mereu primitori.

— Înțeleg.

— Atunci făgăduiți-mi că mă lăsați să încerc.

— Nu, zise Ferrier.

— Făgăduiți-mi că, dacă situația se înrăutățește, mă trimiteți înaintea oricui.

— Ești în stare să dorești incendierea întregii planete.

— Poate. De ce n-aș dori-o? Ascultați. Vă trebuie un erou. Îl aveți la îndemînă și nu-l folosiți.

— Nu ești erou. Ești nebun!

— Desigur, zise Vincent. Desigur.

Se străduia să sfîșie cu ochii vata de aburi care-l înfășura.

Se afla la malul unei mări de foc și n-avea nici urmă de speranță că va pătrunde vreodată într-însa. Era un om. Nu putea trece peste asta. S-ar fi putut ca jarul orbitor să ascundă un răspuns care să-i mulțumească singurătatea sau neliniștea, dar n-avea să-l capete nicicînd.

Șovăia la marginea unui pustiu roșcat, acoperit cu o pînză de cenușă și prin ochiurile plasei uriașe filtrau nenumărate tentacule de foc. Blocurile astea înnegrite fuseseră case, hornuri, praguri, ferestrele lichefiate prindeau imaginile ca niște băltoace înghețate într-o geroasă noapte de decembrie. Perdelele răcoroase, zdrențele de voal îngălbenit, dantelele dispăruseră, amintirile, fotografiile și ramele lor, jucăriile, cărțile

ferfeniţile, pernele brodate, scrinurile sculptate de cîte un meşteşugar mort şi odihnindu-se sub pînza de lavă acoperind un cimitir şi el defunct, orologiile bătîndu-şi propriul lor ceas, mormanele de cearşafuri albite pentru totdeauna îşi luau zborul în fulgi de fum. Vincent simţea căldura suindu-i prin palme, prin obraji, îşi auzea cauciucul tălpilor sfîrîind cu ţîrîitul unei gîze, iar învelişul ochilor i se usca în vreme ce privea focul.

„Ce altceva pot face, îşi spunea Vincent, decît să gîndesc pînă începe să mă doară capul? E cineva acolo? Cum să aflu, tocmai eu, dintre toţi locuitorii Pămîntului?"

Însemna, ca într-un joc de copii, să pătrundă cu inima bătînd într-o mare sală întunecoasă şi să încerce să ghicească dacă cineva se ascunde în beznă, vreun duşman gata să năvălească, vreun prieten gata să rîdă, şi să răstoarne piedicile nevăzute care-i stăteau în cale, scaune viclene, sau să se izbească de mese şi să gîndească, să gîndească într-una la încîntătoarea şi neliniştitoarea descoperire a unei încăperi cunoscute şi deodată regăsite. Pămîntul era de obicei o locuinţă întunecată şi mohorîtă. Şi iată că-l lumina o lampă căzută din cer. Şi, cu pleoapele strînse, cu mîinile întinse, trebuia să gîndească în lumina asta orbitoare, să caute o prezenţă sau o absenţă.

„O navă spaţială, îşi zise Vincent. Există, deci, aşa ceva? Sau mai e şi altceva care poate arde fără încetare, nopţi şi zile în şir?"

Îl văzu pe Ferrier apropiindu-se, peste suprafaţa stearpă a fînetelor uscate. Văzu firele de iarbă fărîmîndu-se sub paşii lui, ca nişte chibrituri arse. Auzi firele de nisip ţîrîind asemenea cosaşilor în arşiţa verii. Văzu lumina reflectîndu-se, roşie, pe pielea palidă a lui Ferrier, pe fruntea albă a lui Ferrier şi-n fundul ochilor calmi şi limpezi ai lui Ferrier.

— Mai eşti hotărît? întrebă Ferrier dintr-o suflare cînd se apropie de ajuns pentru ca Vincent să-i poată

desluși cutele ce i se adunaseră acum sub ochi și pungile de piele cenușie și flască umflate de griji, de nopțile fără somn și de fantomele caselor arse.

— Da, răspunse Vincent tremurînd ușor, dar nu de frică, nici de frig, era un tremur inexplicabil, de felul celui ce-l cuprinse și pe Baldini.

— Nu vreau să te silesc, zise Ferrier.

— Eu am cerut.

Vincent se întoarse cu fața spre jeratic, evitînd să se uite la Ferrier. Mîinile i se strecurară singure în buzunare.

— Am luat toate măsurile de precauție. Ești sănătos. Ai cunoștințele necesare. Poți s-o scoți la capăt. Știi ce ai de făcut?

— Poate, zise Vincent. Nu sînt sigur.

Oboseala se accentuă pe fața lui Ferrier.

— Nimeni nu știe. Toți discută de zile și zile.

— Cum să știe? zise Vincent. Dar am să mă duc și am să văd și, dacă pot, am să aduc o bucată, un fragment de soare, o sclipire înghețată de foc sau, dacă vreți, piatra filozofală.

— E și o primă, zise Ferrier, o primă foarte însemnată.

Părea bolnav. Se clătină. Pentru o clipă i se păru că pămîntul tremură și-i gata să-i înghită în cuptoarele lui subterane. I se păru că Pămîntul e gata să se împrăștie în spațiu, în țăndări stinse degrabă, că lumea întreagă are s-o pornească în dîre de fum.

— N-am moștenitori, zise Vincent. Zîmbi. Vîntul ridică un mănunchi de scîntei pînă-n vîrful falezei ce despărțea pămînturile reci de dogoare. Ei bine, să-i dăm drumul, zise Vincent.

Era închis în haina de protecție, ca într-o cutie. Sau, mai bine zis, ca într-o serie de cutii. Degetele, mîinile, brațele, picioarele, trupul, capul îi erau întemnițate într-un șir de cutii vătuite, cutii de amiant și de mică. Pe pieptul lui, vopsită în roșu, se odihnea salamandra pompierilor. Prin stratul de mică nu des-

luşea decît o lume întunecată şi nesigură, plină de capcane. „Am şi început să ţin de lumea focului, îşi spuse. Nu mai sînt aici decît un străin.“ Apoi gîndi: „Sînt o insectă. Am să mă arunc în flacăra lumînării, am să mă izbesc de sticla fierbinte a lămpii. Prea m-am tot învîrtit în jurul luminii ca un fluture de noapte înnebunit, privind-o noapte de noapte printr-un ecran mîntuitor de spaţiu. E prea tîrziu să mai fug.“

Îi era frică. Simţea lîngă muşchi, pe piele, flăcările mărunte care aveau să-l lingă şi să-i sugă măduva din oase, să-i prefacă sîngele într-o pulbere cafenie, să-i vitrifice ochii în cap.

— Mă auzi? oftă o gîză chiar lîngă urechea lui.

— Te aud, zise el cu gîtul încleştat, fără să-şi audă glasul.

Macaraua îl apucă şi-l ridică în văzduh. Îl înfăţişă focului ca pe o ofrandă. Lungul ei braţ scîrţîitor coborî apoi lin, încetişor, asemenea ciocului unei păsări la capătul unui gît lung, suplu şi graţios. Şi-l lăsă la poalele falezei, pe domeniul soarelui.

— Allo, zise Vincent începînd să păşească, ridicînd cu greu un picior, aşezîndu-l cu băgare de seamă într-o mare de sticlă topită, pe fundul oceanului de foc.

— Da, sfîrîi vocea.

— E în regulă.

Acum vedea bine. Nu era orbit de fel. Înainta ca pe întinsele podele luminate ale unei săli de bal, printre mii de umbre, pîndind, ascultînd mii de şuierături, de scîrţîieli, de clipoceli, de pocnituri seci şi surde, de parcă ar fi înaintat printre mii de oameni, prinzînd vorbe şuşotite, frînturi de convorbiri, note răzleţe.

Simţea aer proaspăt în gît, mănuşile de amiant erau suple în jurul degetelor.

— Asta-i direcţia? întrebă.

— Ţine-o drept înainte, şopti vocea. Mai încet. Ia seama la eventualele crăpături. De aici nu distingem aproape nimic. Dar trebuie să le poţi vedea.

Îşi duse mîna la curea şi desprinse băţul ignifugat. Pipăi solul cu gestul nesigur al unui orb.

— Allo, zise vocea de gîză.

— Ascult, zise el.

Coaja de nisip topit troznea sub greutatea cizmelor lui.

— Voiam să-ți urez noroc, zise vocea.

— Cine ești?

O clipă de tăcere.

— N-are importanță. Nu mă cunoști.

Alunecă și căzu. Degetele-i scormoniră solul în căutarea bățului. Se sprijini de el ca să se ridice.

— Allo, strigă vocea, neliniștită.

— În regulă, zise el. Am căzut. Nimic.

Simți că n-are aer. Lăsă să i se scurgă în gîtlej cîteva picături de apă, dădu drumul la oxigen.

— Cine ești? întrebă. Dumneata, Baldini?

— Nu, zise vocea.

— Ești femeie? Ai părul negru ca spațiul și ochii scăpărători ca niște stele?

— Te-ar putea ajuta? întrebă vocea. Glasul mi-e oare atît de diformat? Ochii și părul meu au vreo importanță?

— Ești atît de departe, zise el cățărîndu-se pe o stîncă înnegrită, sigur că nu se înșală. Ții de altă lume.

— Încearcă să nu rămîi acolo, zise vocea.

Vorbiră astfel, în vreme ce înainta. Și-și închipuia oamenii cu căști la urechi ascultîndu-i sunetul infim al glasului, urmărind pe ecranele lor măruntul punct întunecat pe care-l închipuia în jungla asta de foc. Și devenise o făptură de pe o altă planetă vorbind cu o făptură de pe Pămînt, iar oamenii se mirau că-l pot înțelege și că mintea-i era atît de apropiată de mintea lor, lucru pe care nu-l știuseră niciodată, nici nu îndrăzniseră să-l viseze, pe care nu și-l închipuise niciodată cînd privea luminile cerului scăldate în noapte. Înainta într-o ceață purpurie și palpitînd, semănînd cu o mare de sînge, prea fluid și prea ușor pentru a umple vinele unei făpturi însuflețite, în vreme ce oamenii se tîrau

ca niște viermi la suprafața înghețată a unei lumi întunecate.

— Sosesc, strigă el spre ceea ce-l aștepta în inima fructului de foc căzut pe pămînt, în sînul sîmburelui tare și clocotitor al atomilor dezlănțuiți.

— Allo, sfîrîi vocea. Cu cine vorbești?

Vincent se opri. Se sprijini în băț și închise ochii. Dar lumina-i asalta pleoapele, desena pe retinele lui împletitura venelor mărunte.

— Allo, zise el. Vorbeam cu cineva.

— Nu zău! zise vocea cu ironie.

— Vorbeam cu mine însumi, zise Vincent, după o clipă. Apoi: Crezi că e cineva acolo, înăuntru?

— Ce înțelegi prin acolo?

Fără îndoială, gîndi Vincent, oamenii se plecau pe cadranele lor și urmăreau acele tremurătoare ale înregistratoarelor desenînd pe suluri de hîrtie cadrilată pînze de păianjen ce prindeau timpul în capcană, curbele șovăitoare ale vieții lui. Atîta oxigen. Temperatura atît. Nisipul se topește, plumbul se evaporă, aerul e încărcat cu oțel pulverizat.

— Nu știu, zise Vincent. Nu știu. Cineva venit de acolo, din cer, din spațiu, de oriunde vrei.

Voia să spună cineva mai bun decît noi, mai înțelept, cineva pe care l-am așteptat în toți anii ăștia, în toate nopțile, cu ochii întorși spre stelele treze atunci cînd totul dormea pe Pămînt, cineva încărcat cu distanță și timp, cineva înghețat și fierbinte, dar vocea de gîză care-i cînta în cască nu putea ști, așa că tăcu. Începu să-l cuprindă spaima. Poate că nu era nimeni acolo, în fața lui, în vîrtejul atît de încins, încît deșertul pe care-l străbătea nu era, pe lîngă el, decît o întindere înghețată? Poate că gestul lui nu va sluji la nimic? Poate că va fi zvîrlit îndărăt, printre oameni, exilat dintr-un regat de foc, fără cea mai mică certitudine și cu ochii prea arși pentru a mai prinde lumina stelelor înșelătoare.

— Vorbește-mi, i se adresă vocii. Spune ceva.

Vocea nu era decît o șoaptă, o firavă șuviță de cuvinte curgînd printre faleze de larmă și plăji de tăcere, o ploaie diafană, o umbră răcoroasă. Vorbea de oameni pe care el nu-i cunoștea și le amănunțea greșelile și însușirile, îi pomenea de noi născuți și de morți și cum trăiseră, imita vorbirea copiilor și gîngăveala gurilor știrbe, descria orașe încremenite în lenea verii trecute.

Vincent grăbi pasul. Se îndrepta spre centrul strălucitor al craterului, cuib de stele, ceva de felul soarelui adunat pe fundul mării.

— Mulțumesc, îi zise vocii. Mulțumesc.

Vocea era o vibrație senină, un scîrțîit liniștit de felul cîntecului unei lumi depărtate, ceea ce în toți anii și-n toate nopțile așteptase din partea stelelor netulburate. Era un tremur firav în fundul unei căști, și atingerea focului îl putea nimici. Vincent înțelese deodată de ce și pentru cine trebuia să ajungă în inima focului și să reușească. Curios, nu pentru oamenii care-l trimiseseră și care nu știau nici ei ce aveau de salvat, ci pentru acest cîntec de gîză.

O voce omenească.

Vîrîtă cu el în costumul de protecție, cercetînd cu ochii lui solul de jar, sondînd cu bățul lui adîncimea pîraielor de lavă.

Dansînd în jurul lui, precedîndu-l, călăuzindu-l pe străzile orașelor pe care focul avea să le lingă mîine, locuind sub pielea lui de amiant și, totuși, deosebită de el.

— Eu sînt eu, zise Vincent, și ești aici, ținîndu-mă de mînă.

— Sînt acolo, zise vocea. N-ai de ce să te temi.

Și, fără veste, slăbi, descrescu și muri.

— Allo, strigă Vincent.

Nici un ecou.

Căldura-i distrusese poate antena, sau poate că pătrunsese pe un alt tărîm, inaccesibil undelor omenești, populat de șuierături, de trosnete, de lungi șoapte și de strigăte lugubre. „M-am născut pe o stea, își zise Vincent. Sînt locuitorul unei stele, nemișcat, mut, orb,

și-mi închipui, dincolo de o întindere a spațiului aproape de neconceput, departe mult în urma mea sau mai sus de mine, pe o măruntă planetă rece, niște făpturi care gîndesc și caută să-și înalțe privirile către cerul în care trăiesc și către steaua mea, și care de-a lungul anilor și de-a lungul nopților așteaptă un semn, un mesaj șușotit, o bătaie de pleoape, o tainică scăpărare. Și nu pot face nimic. Sînt singur. Am închis cercul, mi-am încheiat ciclul."

În clipa aceea se afla poate în același timp la cele două extremități ale unei punți fragile și mult întinse, aruncată peste vid, așteptînd și trăgînd cu urechea și privind de la cele două capete ale podului invizibil, șovăind să pornească pe trecerea la fel de îngustă ca ascuțișul unui topor.

„Nu mi se mai poate întîmpla nimic", își spuse.

Apoi îi zări, în vreme ce luneca și se împleticea pe suprafața, netedă ca o oglindă, a stîncilor topite și a nebuloaselor întărite. Trecuse puntea. Șuvoaie de lumină năvăliră în el prin porțile căscate ale ochilor. Vru să-și ducă mănușa la față, dar era prea tîrziu pentru a fugi sau a se ascunde. Erau acolo; trei flăcări de lumînare în sînul unei mari întunecimi; trei răsfrîngeri de lumină pe pereții unei pivnițe, spumă a stelelor, vlăstare ale vidului. Socoti că orbise. Nu le mai deslușea decît formele jucăușe. Nervii-i reacționară apoi. Știu că-i vorbesc. Limbi de lumină le erau buzele, cuvintele vibrații rapide ca bătaia de aripi a unei albine, răsuflarea le era alcătuită din vîrtejuri. Nervii-i fremătară și se încrucișară. Îi auzi cu ochii.

Vorbeau.

Glasurile le vibrau ca oțelul încins la alb, tunau ca un vulcan, pîrîiau ca niște curmeie de viță uscată arzînd într-o vatră de cărămidă roșie.

Nu veneau nici de pe Mercur, nici de pe Venus, nici de pe deșerturile lui Marte, nici de pe întinderile tulburi ale lui Uranus, care seamănă cu o mare minge de bumbac rostogolindu-se pe cer, nici de pe Saturn, încins cu inelul lui, de teamă să nu-și piardă cețurile,

nici de pe Neptun pe care gerul îngheață pînă la Timp, nici chiar de pe Pluton, care-i o veșnică noapte de iarnă. Nu veneau de pe o altă stea, nici din altă galaxie.

Veneau din Soare, spuseră.

Coborîseră spre pămînturile reci pentru a ști dacă niște ființe puteau locui asemenea lumi vitregite. Scrutaseră îndelung noaptea spațiului, apoi își făcuseră vînt.

Erau fericiți că nu veniseră degeaba.

Îi spuseră cum era soarele și cum veniseră cu aripile lor țesute din raze, zumzăind de fotoni. Îi arătară minunile focului, vîrtejurile opace ale norilor de hidrogen aprins, întunecata splendoare a lacurilor negre ale soarelui, exploziile, dansul nebun al electronilor, scrbările și corăbiile cu pînze incandescente lunecînd pe lacurile de lavă, prefacerea meteoriților veniți din fundul cerului, micșorîndu-se, rotunjindu-se într-o formă din ce în ce mai desăvîrșită și într-o clipă dizolvată, pe măsură ce se apropiau de soare. Văzu căile luminii ce goneau de la o stea la alta, rătăcindu-se pe lumile moarte, legînd galaxiile între ele. Îi spuseră că se deosebeau cu toții, că aveau fiecare o culoare personală și strălucitoare, dar că toți împreună erau albi și că preferau lumina.

Le auzi cîntecul cu ochii, urletele vîntului sfîșiind vălurile de gaz aprins, bătăile inimii fierbinți a soarelui. Mirosi cu ochii parfumul vaporilor de cupru. Pipăi cu ochii marginile gingașe ale torsadelor de lumină.

— Sîntem vii, spuseră, și veșnici.

Vedeau Pămîntul, mai spuseră, ca un deșert încremenit, o sferă grea și infernală. Îi plîngeau sincer locuitorii. Dar nenorocirea lor luase sfîrșit.

Spuseră că aveau să deștepte Pămîntul din somnu-i îndelungat, aveau să-l smulgă din îndelungata-i penitență, că aveau să-l redea luminii. Descriseră cîntecele vesele ale focului ce avea să elibereze Pămîntul. Vincent se prăbuși.

— Nu, strigă el. Nu.

Îl priviră mirați.

Poate că puteau înțelege, nădăjdui Vincent. Poate puteau pescui, dindărătul ochilor săi, imaginile pe care mintea lui le alcătuia.

Iar vocea era cu el. Vocea-i intrase în ureche și i se cuibărise în țeastă. Și acum îi sufla ce trebuia să spună îi sugera mii de imagini, îi scormonea memoria și extrăgea din ea amintiri uitate.

— Mi-ar plăcea ce aveți de gînd, zise el. Mi-ar plăcea glasul stelelor șopotind prin timp și liniștea săltîndă, pacea explodînd, le-am visat atîta vreme, mi-ar plăcea să străbat cerul de la o lume la alta, fie și într-o pulbere impalpabilă, fie și urmînd dîra cometelor, sînt de acord cu voi. Am fost de acord pînă la venirea voastră, dar . . .

Și le vorbi de iarbă și de prospețimea apei și de sunetul unei voci în văzduhul rece al unei dimineți de iarnă, de frunzele copacilor și de mîinile oamenilor, de sclipirea oțelului, le spuse duritatea și netezimea marmurii, transparența ploii. Le descrise orașele, plăcerea de a izbi cu călcîiul, noaptea, un drum sonor, lumina depărtată și dorită a stelelor, văzute de jos ca de pe fundul unui puț. Le spuse căldura unei atingeri, căldura unei priviri, care era altceva decît mișcarea unor molecule.

Le explică minunile zăpezii, cristalele de gheață spînzurînd de pervazurile ferestrelor, gerul tăind ca o lamă și deșteptînd plămînii adormiți de cu toamnă. Le vorbi de ceea ce nu văzuse niciodată, de întinderile înghețate, de aurorele boreale, de soarele strălucind noaptea la orizont, de adîncimea verzuie a mărilor, caldă-n întunecimea ei, populată. Le explică cine era și de ce-i așteptase atîția ani și atîtea nopți, le explică vocea și de ce se temea, acum, cînd veniseră.

— Înțelegem, ziseră în același timp, pe trei culori.

Le spuse că nu trebuiau să poarte pică oamenilor.

Apoi așteptă, neliniștit.

— Înțelegem, repetară ei.

Le spuse că nu vrea să-i vadă plecînd, că nu știa la drept vorbind ce vrea, că-i așteptase prea multă vreme

și că așteptarea murise în el fără veste, că era o atît de mare deosebire între ei și el, că ar dori să plece cu ei, dar că nu putea, că ar muri în vid și căldură, în scînteiere și tăcere. Și că nu socotise spațiul un zid de netrecut și că știa acum că existau piedici mai cumplite decît vidul, prăpăstii mai adînci decît depărtarea.

— Rămîi cu bine, ziseră ei.

Se alungiră.

— Nu plecați, strigă el, nu de pe acum, nu încă, dar plecaseră, un fulger pe cer, o lampă stinsă pe Pămînt.

Începu să clănțăne din dinți. Aburii răsuflării i se condensară și înghețară în flori de brumă pe pătratul de mică al costumului refrigerent. Se lăsă să cadă pe sol. Tremura în mijlocul unui focar stins, a unui mare foc sărbătoresc mort, pe fundul unui vast ocean de cenușă, pe care vîntul revenit o făcea să joace în văzduh.

„Au plecat, își spuse, s-a sfîrșit, au plecat, s-a sfîrșit", nu putea împiedeca vorbele să tropăie pe dinaintea ochilor lui, într-o sarabandă de scîntei. Își îngropă mîinile în cenușă, era o pulbere cenușie și ușoară, se simți plin de cenușă. „Stelele", își spuse, și toată cenușa se coagulă în el, năpădindu-l cu amestecul ei scîrbos și leșiatic.

Auzi un rîcîit neobișnuit, un scrîșnet pe piele, o ușoară durere. Își duse mîinile înmănușate la urechi, uitînd costumul de protecție.

— Allo, sfîrîi o gîză de cealaltă parte a unui zid de carton.

Se ridică, sprijinindu-se în bățul ignifugat. Cizmele i se afundară moale în cenușă.

— Allo, zise el din fundul nopții neașteptate. Urați-mi noroc. Tăcu o clipă și ascultă, dar nimeni nu răspunse. Acum pornesc în explorarea lumii voastre.

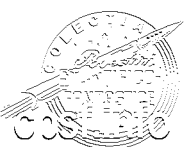

LARMĂ ŞI TĂCERE

— Ce faci?
— Nimic. Ascult.

Cuburi de gheaţă izbite în mare. Un şuvoi. Nu, o mlaştină. Miriade de reflexe, cristale de frig putrezind la ţărmul unei mări fierbinţi.

Pîndea în el larma, ca o durere surdă. Era o neîntreruptă încălecare, veşnica izbire a valurilor de ţărm, spuma şi dunele minuscule sculptate în mintea lui. Tăcere.

— N-ai ce auzi.
— Ba da. Oamenii gîndesc.

Îşi ţinea fruntea în mîini. Se uita, pe fereastră, în stradă. Miriade de gînduri. De ce o fi atît de istovitor? Nu pot tăcea măcar o clipă? Măcar pentru o secundă, măcar pentru timpul cît se striveşte o picătură de ploaie, nu pot înceta să aud miliardele astea de gînduri? Luă o ţigară de pe masă şi o aprinse. Şi ţinea între degete o mie de ţigări, iar ţeasta-i era plină de un fum închipuit. Percepea căldura flăcărilor mistuind hîrtia subţire şi tutunul uscat, şi pîrlind în aceeaşi clipă mii de degete străine. Trăgea pe nas o mie de parfumuri diferite. Havana, Maryland, Orient, Virginia.

— Durează de mult.
— *Tăcut cu toţii.*

— Dintotdeauna. N-am cunoscut un minut de tăcere. Oamenii gîndesc pînă și în somn. Și-i mai rău. Oh! N-o fac dinadins. Nu le port pică. E vina mea. Sînt anormal. Omul care va veni după om, zic cu toții, și mă privesc și mă invidiază, mă studiază. Dar ei nu știu nimic. Nu pot ști. N-am fost niciodată cu însumi. Sînt o răscruce, o oglindă rotitoare, atîtea ființe în același timp. Jacques și Jean și Pierre. Larma. Larma asta, care nu mai încetează.

Cîteodată, cînd plouă, aproape că știu ce-i tăcerea. O întindere nesfîrșită. O mare în care mă lungesc și înot. Și sînt eu. Larma revine apoi ca o furtună și rămîn singur sub ploaia gîndurilor lor, gînduri mărunte, mereu aceleași, istovitoare, absurde, minuscule. E ca și cum aș locui în același timp într-o mie de case. Chiar cînd dorm, visez visele celorlalți. Și n-am avut niciodată parte de un vis al meu. Nu-i poartă pe care s-o pot închide, nici casă de fier în care să mă pot încuia. Nici loc pe Pămînt, unde să nu mă poată atinge. Mă iau drept Dumnezeu. Și asta și sînt, într-adevăr. Suma prostiei lor.

— Ești tare nenorocit, zise ea apropiindu-se de el.

Îi auzi limpede gîndul. Le eclipsă, pentru o clipă, pe toate celelalte. *Ciudat trebuie să fie un telepat.*

— Nu, nu asta, răcni el. Se ridică dintr-un salt, răsturnă scaunul și se năpusti spre poartă. O deschise și năvăli afară. Iartă-mă, zise apoi, din prag. Nu m-am putut opri. Știu că n-ai făcut-o dinadins.

Închise poarta cu multă băgare de seamă și plecă.

Asta se petrecuse cu trei ani în urmă, și era ultima lui noapte pe Pămînt, și aștepta, lungit, ca orele să treacă într-un tumult de larmă. Încerca să doarmă și totodată, să-și adune gîndurile. Cu ce va semăna tăcerea?

Nimeni n-a știut să explice vreodată de ce aud gîndurile oamenilor. Un dar, zic, și dau din cap și, uneori, zîmbesc. Dar mîine-l voi pierde. În inima spațiului

n-am să mai aud nimic. Am să fiu singur. Va trebui să-mi amintesc mereu de larmă ca să rezist.

Se uita țintă la tavanul galben și larma era o maree, care încă-l mai năpădea.

Dar darul nu-mi slujea la nimic. Nu puteam face nimic pentru ei.

Nu puteam citi deslușit în mintea nimănui. Am încercat multă vreme și a fost cumplit. Nu erau decît putreziciune și uitare și dezordine. Îi iubeam și nu erau decît niște păpuși cu sforile retezate, cu membrele dislocate, și tot ce puteam face pentru ei era să fiu altfel.

Ploua. Pentru cîteva minute fu aproape tăcere.

N-am înțeles niciodată de ce stropii de apă, nu toți stropii, doar ploaia, micșorează larma, difractă, *le* reflectă gîndurile. Mă simt atît de liber, de odihnit cînd plouă.

Afară, tocmai la capătul întinsului șes de ciment, ploaia spăla fusul de oțel. Ducea cu ea amintirile larmei, gîndurile risipite ale oamenilor care-l desenaseră, turnaseră, construiseră.

Era plăcut să asculți cu urechile larma ploii, larmă multiplă alcătuită dintr-un miliard de sunete individuale, topite și supraimprimate și pierdute în fundul unui întreg umed. Ceva monoton și distrugător, odihnitor și dizolvant. Ceva veșnic, ca nesfîrșita pălăvrăgeală a minților. Nu cumva se află în cer niște făpturi ale căror gînduri mohorîte sînt stropi de ploaie?

Și dacă Marte o fi populat, suprapopulat? Dacă larma o fi acolo de o mie de ori mai puternică decît pe Pămînt? Dacă larma umple tot spațiul, zguduie pînă și cea mai îndepărtată nebuloasă? Dacă întreg Universul e gînd și absurditate?

Ultimul dintre ei dorește ca pînă și cea mai măruntă planetă să fie populată de oameni, sau de orice altceva care gîndește. Iar eu caut o lume moartă, un deșert.

Pentru că sînt altfel. Se simt mereu singuri și le e teamă să rămînă singuri. Iar eu n-am putut fi niciodată singur și o doresc; o doresc atît de tare.

Se așezaseră și tăceau și-l priveau. Cineva vorbi apoi în fața unui microfon, și altul, și încă unul. Nici flori, nici coroane. Auzea și-l durea capul.

Semăna, de-a binelea, cu o înmormîntare. Cel ce ne părăsește.

Și gîndurile emoționate, îngrozite, șușotite. Atît curaj, pînă-n ultima clipă. Mohorîta obosceală a mulțimii.

Există un singur lucru de care să-mi pară rău?

... Glorioasa expansiune a omului menit să se împrăștie pe toate celelalte, să umple întreg spațiul, să colonizeze marginile cele mai depărtate ale Universului...

Nu.

Au să umple tot Universul cu larmă și dezordine și am să-i ajut s-o facă.

... A venit momentul...

Foarte țeapăn, luă loc în mașină și auzi scrîșnetul cauciucurilor și întoarse capul în direcția oamenilor minusculi, instalați pe treptele lor de ciment, la trei kilometri.

Adio. N-am să vă mai văd niciodată. N-am să vă mai aud niciodată.

Vîntu-i aduse la ureche un sunet diluat, slăbit.

Ura. Ura. Ura. *Jubilare.*

Ultima fotografie.

Urcă treptele de oțel. Poarta dublă se închise peste el. Și chiar acolo, în vreme ce se înfășa în nailon și cauciuc, cu urechile astupate de căști, cu gîtul strîns într-un laringofon, îl înconjurau și vorbeau, vorbeau cu mintea lui, inutil sensibilă. Se simțeau atît de mîndri că unul dintre ei pleca spre stele.

Unul dintre voi. Nu.

Există un singur lucru de care să-mi pară rău?

Da. Un gînd. Un singur gînd, pe care să-l pot prinde în mijlocul unei tăceri desăvîrșite. Un gînd neînecat. Un gînd destinat mie. Dar nu-mi pot da una ca asta.

Pentru că sînt un monstru. O picătură într-o cădere de apă, și o știu fiindcă sînt altfel. Și aș dori să prind

șocul clinchetitor al unei singure alte picături, atunci cînd mă strivește doar tunetul cascadei.

Contact.

... Gîndurile întregului Pămînt te însoțesc, Cartier. Noroc.

Nu. Nu. Să nu fie adevărat. Nu asta. Nu asta.

Adio. Adio.

Toate se petrecuseră cu treizeci de ani în urmă, și-n toți acești ani, în fiecare seară, scrutase plin de neliniște cerul. Cerul lui Marte era de ajuns de curat pentru a-i îngădui, noapte de noapte, să poată atinge neagra frontieră a Universului. Atunci cînd vîntul nu sufla prea tare se culca pe nisip și asculta frigul căzînd peste deșert într-un nor de fulgi invizibili și sfărîmînd stîncile dintr-o izbitură seacă a ciocanului său de ger. Privea țintă pe cer un punct luminos, care era Pămîntul, și observa, pîndea cu urechile încă țiuind de larmă, după treizeci de ani de tăcere. Poate că tăcerea lui îi descurajase. Dar nu putea fi sigur. Erau atît de mîndri de larma lor. Visau atît de tare și atît de fățiș s-o ducă pe toate stelele.

Nu-s singur, devreme ce nu mai e nimeni aici. Sînt eu însumi. Singurătatea e larma refractată absurd de o mie de chipuri, reflectată fără înțeles de două milioane de ochi căscați și goi, singurătatea e ceilalți, străinii, zidiții, și cei ce tac și cei ce răcnesc, zidul fără încetare spart și refăcut al celorlalți. Nu pot fi singur aici. Sînt eu însumi. Și sînt liber. Pot crește pe măsura șesurilor pustii de pe Marte.

Uneori citea. Dormea puțin. Cutreiera, în cea mai mare parte a timpului, cîmpiile de pe Marte.

Marte nu cunoscuse niciodată viața. Marte era o lume curată.

La drept vorbind, poate că Marte aștepta ceva. Poate că larma, viața, aveau să țîșnească deodată dintr-o crăpătură sau să cadă din cer, într-o zarvă

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

cumplită de metal și de imagini, și de amintiri, și de vise dezordonate.

Apoi, într-o noapte, zări un fulger în direcția Pămîntului, tare departe. Poate că nu era decît brusca ciocnire a doi meteoriți. Sau poate reflexul soarelui pe o netedă cochilie de oțel, purtîndu-și încărcătura de oameni și de larmă. Nu-și găsi somnul timp de o săptămînă. Apoi aproape uită.

Și a doua zi oamenii erau acolo.

Astronava decapită una dintre marile coline de cleștar și se afundă în nisip. Peretele se deschise ca o țesătură de mătasă sfîșiată. Cînd umbra cea mare planase deasupra lui, Cartier se repezise în Dom și se închisese în mica încăpere întunecată, ce cuprindea instrumentele sensibile. *M-am purtat ca un copil. Dar n-aș mai putea, n-aș mai putea suporta niciodată larma.* Se ghemuise lîngă perete și aștepta. *În tot timpul ăsta, în toți acești treizeci de ani n-am făcut decît să sper fiecare nou grăunte de tăcere, fără să-l cred, să aștept cu spaimă, să aștept fără a gusta tăcerea, pentru că eram sigur că va lua sfîrșit. Și uite că pot fi pe pace acum, liniștit, devreme ce ziua a venit. Nu se află altă lume pe care m-aș putea duce și unde să domnească tăcerea. Numai de-ar pleca. Poate că le-aș putea explica și ar înțelege. De s-ar putea întoarce pe Pămînt, spunînd că Marte-i o lume prea ostilă, prea pustie, prea înspăimîntătoare pentru omul normal.*

N-aud nici un zgomot, nici un gînd. Sînt prea departe . . . și nu destul de mulți.

Alergau pe nisip, bucurîndu-se de nisip, bucurîndu-se de orizontul larg și de soarele mărunt și jos la orizont, după optzeci de zile de spațiu, aproape trei luni de infinit în timpul cărora fuseseră înghesuiți, cînd plămînii comprimați abia aveau loc să respire, cînd ochii le deveneau miopi tot lovindu-se de cîte o piedică apropiată, cînd membrele le slăbeau ca-n timpul unei febre rebele. Erau vreo cincisprezece, de toate mărimile,

de toate vîrstele. Se aflau printre ei un negru, trei femei și mai mulți copii. Erau mîndri de a fi primii colonişti ai planetei. Aveau de pregătit totul pentru ceilalți, care urmau să vină.

— *Așadar, iată lumea moartă pe care vom înălța o nouă civilizație, deosebită de cea a Pămîntului, dar menită să crească cu ajutorul Pămîntului și sincer hotărîtă să-l ajute în schimb, atîta vreme cît oamenii și noi vom dăinui.*

— *Crezi într-adevăr că-i nevoie de declarații?*

— *Nu știu. Îmi plac cuvintele astea. Vor să spună că sîntem liberi. Că, după atîta amar de vreme, putem deveni noi înșine.*

O porniră către racheta și domul lui Cartier.

— *Cum se face că n-a venit să ne întîmpine? Ar trebui să sară în sus de bucurie, după toți anii lui de singurătate.*

— *Nu știe cine sîntem.*

— *Săracul de el. Dar ești sigur că mai trăiește? N-aud nimic.*

— *Copiii zic că da. Sînt cu mult mai înzestrați decît noi.*

— *E, totuși, ciudat. Nu aud nimic.*

— *Poate că doarme. Să-l trezim din somn. Hei, gîndiți-vă cu toții la Cartier.*

Copiii ridicau nori de nisip, adunau cristale mari și strălucitoare. Se așezară pe nisip, în cerc, iar frunțile li se încrețiră din pricina efortului.

— *Cartier. Cartier. A durat mult, dar am venit. O să clădim un palat pentru tine, Cartier. Și ai să ai un loc în legenda lui Marte. Ai fost primul dintre noi.*

Își apăsa palmele peste urechi și degetele pe frunte.

— *N-aud nimic. Nu vreau să aud nimic.*

Auzi cîteva ciocănituri în peretele domului. Plîngea ca un copil care n-a crescut mare pentru că nu întîlnise niciodată adulții rasei lui.

— *Au să mă ducă iar pe Pămînt.*

Mirat, ridică fruntea.

— *N-aud nimic.*

Se ridică și întredeschise poarta.

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

— *Trebuie să mă duc spre ei și să-i întîmpin. Sînt oameni. Ei mi-au îngăduit să stau în tăcere aici, vreme de treizeci de ani, și să fiu fericit, în felul meu. Se cuvine să-i învăț cum se poate rezista pe Marte. Că nu trebuie să ieși în prima jumătate a zilei din pricina furtunilor și cum poți să nu te pierzi reperînd orientarea cristalelor și că trebuie să te ferești de scobitura mișcătoare a dunelor. Poate că nu sînt destul de mulți pentru a-mi umple creierul cu gîndurile, cu imaginile, cu larma lor. Cum or fi arătînd?*

Împinse poarta domului. Cizmele-i scîrțîiră pe nisip. Înaintă, puțin orbit de lumina soarelui mărunt, refractată de un milion de ori de pulberea de sticlă ce acoperă cîmpiile de pe Marte.

— *NU AUD NIMIC. MĂ SIMT ATÎT DE OBOSIT.*

Neînțelegînd, clipind des, se uită la oamenii care-l priveau țintă, zîmbind, fără să scoată o vorbă. Ochii le străluceau de bucurie.

— *Cartier! Cartier, așteptarea ta a luat sfîrșit. Nu știi cît de fericiți sîntem că te vedem.*

Îi privea uluit.

— *De ce mutenia asta?*

Își trecu palma peste frunte.

— *Nu pare de loc bucuros că ne vede.*

— *Emoția.*

— *Nu-s atît de sigur.*

Tăcere. Cartier făcu un pas șovăitor spre oamenii de pe Pămînt. Cizmele lui uzate scîrțîiau pe nisip ca un arcuș pe o coardă destinsă.

— *Nici un zgomot. Nici o dezordine. Dar de ce nu spun o vorbă? De ce nu gîndesc?*

Își ridicară mîna dreaptă pentru a-l primi pe Cartier. Buzele lor nemișcate zîmbeau atît de prietenos.

— *Nu știe cine sîntem. Poate ar trebui să-i explicăm.*

— *Prin cuvinte?*

— *Nu ne ascultă gîndurile.*

Cartier încremeni. Mai erau încă atît de departe de el, tocmai la capătul unei imense cîmpii pe care nici

un cuvînt, nici un gînd nu aveau s-o mai străbată vreodată.

— *S-au așezat într-un semicerc, într-o faleză primitoare și buzele lor de marmură zîmbesc. Cred că tăcerii lor i-aș prefera larma.*

— Cartier, Cartier, ascultă-mă, zise unul dintre cei sosiți de pe Pămînt. Sîntem ca tine. Îți semănăm. Dar n-am știut. A trebuit să pleci pentru ca să aflăm ce-i cu noi. Întocmai ca tine, nu mai puteam trăi pe Pămînt. Și Pămîntul ne-a dat lumea asta îndepărtată, cu care n-avea ce face, pentru a crea aici o nouă civilizație, o civilizație de Telepați. N-ai să mai fii niciodată singur, Cartier. Deschide-ți mintea, ascultă-ne gîndurile ...

„*În sfîrșit,*" își spunea Cartier. Buzele-i fremătau și mintea lui căuta prin beznă și tăcere. „*Nu-i aud? Nu pot nici să-i aud, nici să le vorbesc.*" Se dădu cu un pas îndărăt și-i văzu așteptînd. „*Nu pot*"*!* Văzu mirarea zugrăvindu-li-se pe fețe, apoi ghici teama ce se năștea în gîndurile lor, pe care nu putea, pe care nu va mai putea niciodată să le citească. „*Treizeci de ani de tăcere și de singurătate, și iată-mă surd, surd și mut.*" Și se gîndi la ploaie, la încîntătoarea, înviorătoarea și pașnica ploaie de timp care-l izolase, picătură cu picătură, brodînd, secundă după secundă, o perdea minuțioasă, definitivă și opacă.

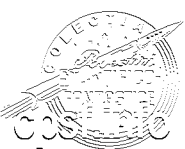

UN CÎNTEC DE PIATRĂ

1966

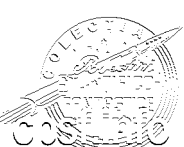

De astă dată ne aventurasem cu puțin dincolo de munții trandafirii ai Tulei, oaza de cristal, și cutreierasem zile întregi printre nenumărate dune. Cerul marțian era tot atît de limpede, egal cu el însuși, de un albastru foarte închis, bătînd cîte o dată în cenușiu, cu minunate eflorescențe trandafirii la răsăritul și apusul soarelui.

Tractoarele ne mulțumeau pe deplin. Ne aventuram în regiuni încă puțin explorate, cel puțin de pe uscat, și eram cît de cît siguri că sîntem cei dintîi care depășeau locurile astea pustii. Cei dintîi oameni, barem, pentru că, mai mult sau mai puțin conștient, căutam urma unei vechi civilizații. Pămîntul nu s-a împăcat niciodată cu gîndul că Marte nu e numai o lume moartă, ci și o lume dintotdeauna pustie. El a tras multă vreme nădejdea că vom descoperi rămășițele unor imperii defuncte și, poate, cîțiva urmași decăzuți ai miticilor stăpîni ai planetei roșii. Prea multe povești au circulat pe seama lui Marte pentru ca zece ani de explorare științifică și, din acest punct de vedere, lipsită de roade, să poată spulbera toate legendele.

Dar nici Ferrier, nici La Salle, nici eu nu prea credeam în posibilitatea unei astfel de fantastice întîlniri. Eram oameni în toată firea și întrucîtva obosiți, și părăsisem cu ani în urmă Pămîntul pentru a scăpa de vîntul de nebunie care ne măturase atunci planeta natală. Era un lucru de care nu ne plăcea să vorbim, că ne făcea rău. Ne spuneam uneori că faptul se datora nemărginitei singurătăți a unei specii care abia devenise

conștientă de ea însăși, care înfrunta Universul, dorea să capete un răspuns, fie el și ucigător, la propria-i sfidare. Dar spațiul rămînea mut și planetele pustii.

Coboram așadar spre Sud, în direcția ecuatorului marțian. Hărțile mai erau imprecise la acea epocă și eram însărcinați să facem unele releveuri geologice care nu pot fi efectuate din avion. În calitate de psiholog eram destul de puțin calificat pentru o asemenea misiune, dar mă pricepeam să conduc un tractor și să mă servesc de instrumente, și oamenii erau rari pe Marte.

Ce-i mai neplăcut, zi de zi, e monotonia. Pe Pămînt, confortabil instalați la birourile lor, unii oameni scriu despre noi lucruri care-i fac pe mii de cititori să verse lacrimi de compătimire, vorbesc de eroismul nostru și de aventura care ne pîndește la fiecare pas, de splendorile mereu reînnoite ale lumilor necunoscute. N-am întîlnit niciodată așa ceva. Cunoaștem primejdia, dar ca nu se ivește dintre dune: e primejdia vicleană a unei scurgeri în aparatul de respirat sau a unei pene simultane a tractoarelor și a aparatelor de radio. Cea a plictiselii, mai ales. Marte-i o lume pustie. Orizonturile sînt aici scurte și mărginite. Și există priveliști mai entuziasmante decît cea a unui imens șes de nisip cenușiu, presărat cu licheni. Peisajul nu-i îngrozitor în sine. Dar ceea ce trăiești cu o acuitate sfîșietoare e conștiința miilor de kilometri asemănători care se întind în jurul tău, pe care nu-i vezi și care se desfășoară puțin cîte puțin sub roțile mașinii, în vreme ce rămîi nemișcat. E aproape ca și cum ai fi sigur să găsești, în mîine, replica exactă a lui azi.

Atunci conduci, ore și ore, ca o mașină. Și ești mașina, ești tractorul, te strecori ore în șir printre dune, ocolești mormane de pietre alene modelate de vînt și menite să se facă nisip și, din cînd în cînd, ridici ochii spre cer și, clipind des, zărești scînteierea stelelor în plină zi, ceea ce surprinde la început, apoi obosește în asemenea măsură, încît ai da orice ca ochii ăștia ai nopții să se închidă odată.

Așa că visezi la ce vei face, cînd te vei întoarce pe Pămînt; ai ascultat știrile; sînt proaste, mereu proaste; pe Pămînt nu se petrec decît absurdități; „Anii zănatici" îți spui, și cheful de a te întoarce se preface într-un fel de silă, îți se apleacă.

Conduci mai departe. Fără a spera nimic. După o bucată de vreme vezi ceva ivindu-se printre dune. Te grăbești să faci un ocol, dar nu-i nimic, niciodată nimic. Și unii adorm; ceilalți își dau seama de asta pentru că tractorul merge, pe neașteptate, anapoda; îl zgîlțîie pe șofer sau iau ei volanul; prilej de recreație.

În ce mă privește, depinde. Cîteodată născocesc povești. Povești care se petrec pe Marte sau în spațiu sau pe o altă lume, dar niciodată pe Pămînt. Prefer să nu mă gîndesc la Pămînt. La Salle îmi seamănă. Cu Ferrier e mai rău, nu se poate împiedeca să se gîndească la Pămînt, măcar o secundă. Mă întreb unde o să ajungă.

E geolog. L-am văzut scormonind solul și învîrtind pe toate fețele cine știe ce scoică microscopică, străveche locuință a unei ființe de mult uscată și dusă de vînturile domoale de pe Marte. N-a descoperit niciodată vreo fosilă mai evoluată, rămășițele unei făpturi mai mari și mai puternice, mai fragile totodată. L-am văzut luptînd împotriva evidenței. L-am văzut cuprinzînd cu privirea colinele de pe Marte și zicîndu-și în gînd că milioanele astea de tone de nisip vor trebui cîndva răsturnate, în speranța de a descoperi, în inima planetei, foetusul albit al unei specii uitate. Cred că nu vorbește destul. Nu-i bine ca un om să tacă pe Marte. Nici în spațiu. Stă mut, de parcă milioanele și milioanele astea de litri de nisip l-ar apăsa. Ca La Salle și ca mine, a căutat în spațiu o ieșire, o cale de a scăpa de Pămînt, dar n-a așteptat de la spațiu numai asta. A sperat să dea aici de altceva, decît tot de el; credea că se va întîlni cu străinul deplin, socotea că va citi pe falezele de pe Marte povestea unei lumi cu desăvîrșire nouă, pentru Pămînt. De bună seamă că, în copilărie, asculta sec cu luare-aminte poveștile cu omul din lună.

Întocmai ca La Salle și ca mine, de altfel. Vedeți, sînt unele lucruri pe care nu le-am răbda dacă n-am fi siguri că vom descoperi într-o bună zi, la colțul spațiului sau între două coline, un oraș sclipitor sau niște făpturi ideale. Dar La Salle și cu mine știm că una ca asta nu se va petrece mîine, poate nici poimîine, pe cînd Ferrier nu mai poate aștepta.

Sîntem trei și nu-i un număr potrivit ca să jucăm cărți. Uneori citim. Ni se întîmplă să ascultăm și emisiunile de radio. Dar, mai ales, dormim. E un mijloc de a economisi oxigenul. E un mijloc de a te proiecta în timp. Nu visăm niciodată.

Cînd se face seara, ne dăm jos de pe tractor, ne despachetăm aparatele. Trecem la unele măsurători. Expediem rezultatele. Punem în mișcare soba catalitică; funcționează liniștit sub clopotul ei străveziu, roșiatică în beznă, ca o floare de seră. Mîncăm. Desfășurăm cortul, un fel de umbrelă care împiedică frigul ucigător de pe Marte să ne muște pînă la oase și încercăm, din nou, să dormim. Dar nu izbutim. Pentru că, vedeți, am moțăit aproape toată ziua legănați de hurducăitul tractorului, apucînd pe rînd volanul și, cînd se lasă noaptea, masca ne stînjenește, ne înăbușim, ni se face pe neașteptate sete și rămînem cu ochii deschiși, privind țintă cupola lăptoasă a cortului, ascultînd scîrțîitul enervant al firelor de nisip pe care vîntul le izbește de plastic, rîcîind ca niște picioare de insectă.

Ni se întîmplă uneori, în nopțile astea, să visăm la ce ar putea fi spațiul, la ce ar putea fi planetele. Ni se întîmplă să ne gîndim că, într-o zi, oamenii vor înzestra planeta Marte cu o atmosferă și cu oceane și cu păduri, și că orașe se vor înălța aici, fabuloase, mai înalte decît toate cetățile Pămîntului, și că navele vor lega planeta asta de alte luni, și că hotarele necunoscutului vor fi așezate altundeva în spațiu, împinse mereu dincolo de orizontul vizibil. Neliniștea noastră se stinge și știm că Pămîntul și oamenii greșesc cerînd de la Marte ceea ce lumea asta nu poate da, greșesc întorcîndu-se către trecut, trecîndu-l cu deznădejde prin

ciurul memoriei, în speranța de a regăsi acolo urmele unei vechi înfrîngeri. Tremurînd, înțelegem atunci că răspunsul se află în viitor și că în viitor se cuvine să ne aruncăm.

Și ne dăm uneori seama de caracterul paradoxal al situației în care ne aflăm. Sîntem totodată trecutul și viitorul. Facem parte din visele nebunești ale generațiilor moarte de curînd și deschidem drumurile copiilor ce abia se vor naște. Anonimi, am fost mituri, uitați, vom fi legende.

Noaptea nu călătorim, din pricina frigului, slaba densitate a atmosferei îngăduind mari diferențe de temperatură. Dar plecăm dimineața, pe la nouă.

Azi am depășit o zonă de nisip cenușiu, am descoperit apoi o întindere presărată cu pietre turtite și negre, prundiș eolian ciudat lucrat uneori, și am ajuns în cele din urmă la ultima limită a întinderii roșcate ce înconjură unele puncte ale ecuatorului marțian. Cîțiva munți erodați se ridică domol peste orizont. Împrăștiate, dunele s-au micșorat. Podișurile tocite, care ne opresc privirile, apără șesul de vînt. Urmele noastre sfarmă iregularitatea aleatorie a deșertului. Ne vor supraviețui.

Suprafața podișului cobora lin, ca și cum ne-am fi afundat într-o mare secată, în adîncurile iluzorii ale unui litoral închipuit. Și, fără veste, am văzut ivindu-se, crescînd la orizont, niște ace translucide, niște stînci atît de fine și de înalte, cu marginile atît de ascuțite, că nu ne-am crezut ochilor. Ferrier, care conducea, a scos un strigăt. A apăsat pe accelerator și zdruncinăturile neașteptate ale tractorului au fost cît pe ce să ne arunce, pe La Salle și pe mine, de pe scaune.

— De necrezut!

— Un adevărat pisc.

— O faleză, mai de grabă.

Dar nu era nimic din toate astea, ne-am dat seama de îndată ce ziua a mai crescut. Era un masiv, probabil cristalin, un accident țîșnit în timpuri îndepărtate din măruntaiele planetei, sau poate chiar căzut din cer, iar

vreun cutremur de neconceput îl plesnise atît de bine încît părea, pe șesul încremenit, un dinte spart, dar încă nemaipomenit de ascuțit.

— Pentru întîia dată văd un unghi ascuțit pe Marte, zise Ferrier.

— Eroziunea nu se produce aici. Vîntul și nisipul n-au izbutit să atace stînca. Poate că nu-i decît un cristal uriaș, care a crescut încet, care a concentrat încet atomi asemănători, sau poate că. . .

Ne-am privit. Aveam un cuvînt pe buze: Artefact. Era oare, în sfîrșit, mărturia pe care Pămîntul o așteptase de atîta vreme?

Cred că nu-i nimic mai rău decît să fi înșelat de un obiect. Pentru că nu i-o poți reproșa. Brusc, am avut încredere în Marte. Ca niște copii.

Și ne înșelasem. Nu era un artefact.

Nu voiam să recunoaștem că noi eram de vină. Fusese o nebunie să sperăm. Dar nu ne-am putut împiedeca.

Ne-am petrecut noaptea la poalele munților cristalini și ne-am găsit somnul încă și mai greu decît în celelalte zile. Eram dezamăgiți și mulțumiți. Călătoria nu va fi fost zadarnică, măcar că obiectivul ei secret nu fusese realizat.

Cînd a venit dimineața și temperatura a ajuns suportabilă ne-am pus măștile și am ieșit. Eram hotărîți să explorăm masivul stîncos, să părăsim tractorul și să luăm cu noi doar puține bagaje, provizii și instrumente.

Falezele cristaline nu erau prea abrupte. Aveau falii și spărturi care ne îngăduiră să ne cățărăm. Stînca purta culoarea cernelii și, uneori, un fel de transparență adîncă, amintindu-ne blocurile de gheață ce rătăcesc prin spațiu, rămășițe ale unor oceane neînchipuit de vechi, frînturi de banchize spulberate, resturi, în sfîrșit, ale unor planete pulverizate.

Ne străduiam să ajungem la falia cea mare, sperînd să descoperim astfel adîncurile masivului și să-i cu-

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

noaștem structura. Un lac de mercur ne aștepta acolo, poate, sau niște stînci gravate, sau chiar vreo ființă, o poartă către o altă dimensiune, urmele vizitatorilor precedenți, căci stînca supraviețuise de milioane de ani lentei îngropări în nisip ce pîndește totul pe Marte, scăpase marelei de pulbere ce gonește la fața planetei roșii, ca și mișcării dunelor fără încetare cărate de vînturile domoale și era un fel de martor al unor vîrste trecute, al unor epoci în care oamenii încă nu îndrăzneau să-și ridice fețele spre cer și, încă și mai puțin, să viseze că aveau să călătorească într-o zi, istoviți, printre constelații.

Dar, cînd s-a petrecut, lucrul ne-a luat pe neașteptate. La Salle, care pășea în frunte, a scos un strigăt. L-am auzit limpede și ne-am repezit. Ferrier, care venea după mine, m-a zorit. La Salle părea cît se poate de atent.

— Ascultați, ne-a spus.

La început n-am auzit nimic, apoi, cînd am mai făcut un pas, am prins un scrîșnet pornit din marginile ce despart tăcerea de sunet.

Am încremenit. Și nu era nici glasul vîntului, nici cîntec, nici chiar zgomotul ușor al unei pietre sau trosnetul unei stînci încreștită de ger. Era un șuier regulat, ca larma acumulată a milioane de semnale suprapuse.

Văzduhul de pe Marte e prea ușor pentru ca urechile noastre să poată prinde sunetele pe care le transmite. De altfel, timpanele nu ne-ar rezista la diferența de presiune dintre mediul extern și sistemul nostru respirator. Așa că avem urechile acoperite în întregime, iar mărunte amplificatoare ne îngăduie să ne auzim sunetul glasurilor și să deslușim zgomotele de pe Marte. Iar asta, pot garanta, se deosebea de tot ce auzisem pînă atunci pe planeta roșie. Nimic omenesc, nimic mineral.

Mi-am mișcat imperceptibil capul și am auzit deodată altceva, dominînd șuierul și reducîndu-l la un neînsemnat și veșnic zgomot de fond. Am deslușit o voce, sau mai bine-zis șoapta unui milion de voci,

zarva unui întreg popor rostind cuvinte de necrezut, de neînțeles și pe care nu le-aș putea transcrie cu ajutorul semnelor fonetice folosite pe Pămînt.

— Sînt aici, îmi spuse La Salle și ochii-i străluceau.

Am făcut un pas sau doi înainte și l-am văzut reglîndu-și repede intensitatea sonoră. L-am urmat și am procedat la fel, căci șoapta devenise furtună, glasurile insectelor se prefăcuseră în urlete stridente și de neîndurat, în sunete surde și înspăimîntătoare.

Înaintam de-a lungul unei înguste falii, între doi pereți de stîncă. Și sunetul ne asalta în valuri succesive, rotitoare. Eram beți. Simțeam, știam că aveam să găsim, în sfîrșit, ceea ce venisem să căutăm pe Marte, ceea ce zadarnic ne rugasem de spațiu să ne dăruie.

Contactul cu o altă formă de viață.

Căci, în vreme ce sunetul creștea, n-am avut nici umbră de îndoială. Nu eram oameni ușor de înșelat sau gata să-și lase imaginația să rătăcească. Neînchipuita bogăție a modulației sonore nu putea fi decît opera vieții. Puțin ne păsa că nu pricepeam nimic; pentru rezolvarea unor asemenea probleme aveam încredere în Pămînt, încredere în creierele și mașinile lui. Nu eram decît ambasadori ai Pămîntului.

Valea se ivi, în sfîrșit, în fața noastră, la ultimul cot al faliei. Semăna cu fundul unui lac secat strîns între faleze înalte, netede, tot mai abrupte pe măsură ce urcau. Capătul celălalt al văii se îngusta și se pierdea într-o trecătoare stîncoasă, care se oprea în cele din urmă în fața unui perete final.

În afara drumului pe care apucasem nu se afla altul ducînd în vale, dacă nu te lăsai să cazi din înaltul cerului. De altminteri, era un crater; mai degrabă decît o vale, un mare crater lunguieț. Și pustiu.

Iar vocile ininteligibile ne asaltau de pretutindeni.

Vedeți, era un lac invizibil, un lac de sunete și de pulbere, o pulbere impalpabilă, pe care anii o depuseseră acolo, la adăpost, o pulbere căzută din stele, purtată de vînt, pe care nici un pas nu lăsase urmă, o pul-

bere în care se împotmoliseră, poate, se afundaseră cei ce ne chemau.

— Salut! strigă cu glas stins La Salle.

Voia să răspundă, spera într-o tăcere, într-o mirare, dar craterul era pustiu și valurile dese de sunete veneau unele după altele, pentru a se prăbuși peste noi. Cuvinte șușotite, cuvinte rostite, fraze zvîrlite dintr-o suflare, țîșnind de pe buze nevăzute.

— Unde sînteți? Oh, unde sînteți? strigă posomorît La Salle.

Nu-i ajungea ce aude, voia să-i vadă pe mesagerii necunoscuți, dorea să vadă ieșind din lacul de pulbere nu știu ce forme hidoase sau admirabile. Îi tremurau mîinile, și mîinile mele tremurau, iar din spate auzeam răsuflarea șuierătoare și scurtă a lui Ferrier.

— Salut! strigă o voce neînchipuit de slabă, de la celălalt capăt al văii.

Era vocea lui La Salle. Se detașa cu migală pe fondul sonor al nenumăratelor voci, era o epavă mînată spre țărmul nostru.

— Ne răspund, îmi spuse La Salle, fără s-o creadă.

Și glasul lui renăștea în mii de puncte ale văii, glas de insectă, ascuțit, șoptit, fărîmat, distorsionat: „Salut, salut, salut, zicea el. Unde sînteți, unde sînteți-sînteți, sînteți sîn sîn-sîn-sîn-sîn“. . .

Un ecou, mi-am spus. Un ecou, și La Salle se întoarse către mine și am citit în privirile lui că înțelesese și am simțit mîna lui Ferrier lăsîndu-mi-se pe umăr. Glasurile noastre, zgomotele pe care le făceam se amestecau cu materia sonoră ce umplea valea și creau jocuri de interferență și se întorceau la noi ca reflectate de niște stranii oglinzi ale sunetului, transformate, dar nu slăbite. Era cu putință ca o asemenea vale să existe pe Marte, o vale a ecourilor, o vale în care văzduhul străveziu și ușor să poarte pe vecie sunetele reflectate de pereții cristalini?

Exista oare în tot Universul un loc unde fosilele să nu fie minerale, ci sunete? În sfîrșit, auzeam oare glasurile vechilor locuitori ai lui Marte, cu mult după ce

nisipurile vor fi tocit și înghițit ultimele urme ale trecerii lor? Sau era vorba de mărturiile unor alți vizitatori, veniți din lumi pe care nu le cunoșteam încă? Trecuseră pe acolo ieri sau cu un milion de ani în urmă? Nu mai eram singuri?

Instrumentele aveau să ne-o spună mai tîrziu și, poate, să descurce ghemul undelor, să dezlege nodurile, să extragă un sens lămuritor din mesajul involuntar.

Valea era atît de pustie și de moartă. Un receptacol. Marte, tot, nu era decît un receptacol, care ne primea urmele pentru a le nimici. În afara acestui punct, în afara acestei văi a ecourilor, care ne va purta fără îndoială sunetul glasurilor de-a lungul vremurilor, pînă la urmașii noștri îndepărtați, poate nici măcar umani.

Ferrier își trase mîna de pe umărul meu, mă împinse și-l dădu în lături pe La Salle și începu să alerge către inima văii:

— Ascultați-i, striga, ascultați-i!

Cizmele i se afundau în pulberea impalpabilă și ea se ridica în jurul lui în vîrtejuri. Și am auzit glasurile, desfășurînd în urechile noastre furtuna pe care el o stîrnise. Îl vedeam alergînd și înțelegeam ce erau sirenele, glasurile care-i șopteau la ureche, care-l chemau, pe care le dorise și căutase zadarnic în toți anii irosiți, și se arunca acum în marea sonoră și se afunda în pulbere și doream să mă aflu lîngă el, dar nu eram în stare să fac o mișcare.

Glasurile-mi ciocăneau timpanele.

— Nebunul, zise trist La Salle. Oh, bietul nebun...

Ferrier răcnea. Ferrier chema, iar glasurile imuabile, glasurile vechi îi răspundeau. Absorbea glasurile. Le bea, le devora, le răscolea cu mișcări demente.

Și ele descrescură pe nesimțite. Deranjase vreun echilibru instabil, stricase un mecanism subtil. Trupul lui alcătuia un ecran. Era prea greu, prea material pentru ca glasurile ușoare să-i rabde atingerea.

Vocile slăbiră. Le-am simțit părăsindu-mă treptat, le-am simțit plecînd într-o ultimă vibrație, le-am auzit

sfîrîind şi murind. Iar Ferrier tăcu, în sfîrşit. Şi în căştile mele am prins o ultimă şuşotire.

Un fel de bun-rămas.

Tăcerea. Tăcerea de pe Marte.

Cînd Ferrier s-a întors, în cele din urmă, am văzut, în ciuda depărtării, în ciuda norilor de pulbere ce se lăsau alene, prin masca lui mînjită, am văzut lacrimile care-i curgeau pe obraji.

Şi şi-a dus mîinile la urechi.

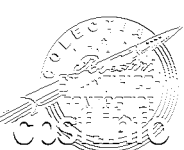

RECRUTORII

Se aventurase într-o parte a orașului pe care n-o cunoștea și o neliniște nelămurită-i îngreuna pașii, alcătuită din șovăiala de a apuca pe străzile întunecate și înguste și din presimțirea că se rătăcise. Se opri sub un felinar și-și aprinse o țigară. Locul era pașnic, întunecat, călduț, umed, pătruns de o veche ceață. Clădirile se înălțau ca pereții unui puț, ca povîrnișurile trecătorii unui munte.

Trase din țigară și porni din nou, deși nu știa încotro să se îndrepte. Fumul, acru în umezeala nopții, îl făcu să tușească. La drept vorbind, nu-i prea păsa că se rătăcise. Petrecea afară o bună parte din nopțile verii pe sfîrșite și, hoinărind prin orașul adormit, i se tot părea că descoperă o lume ciudată și pustie, un univers pur mineral, un primejdios labirint de cristale negre. O fereastră se afla uneori întredeschisă și un pătrat luminos se decupa atunci pe o fațadă, sau se întîlnea cu cineva, sau auzea, de pe o stradă apropiată, sunetul înăbușit sau sprinten al unui pas, iar universul ireal și mort se prăbușea atunci și dispărea, făcînd pentru o clipă loc realității animate, imaginii tuturor oamenilor întinși în paturile lor, citind și oftînd, vorbind prin somn sau privind țintă, cu ochii deschiși, cîte un tavan luminat treptat de apropierea zorilor.

Oboseala-i cotropea mușchii, pe nesimțite. Simți nevoia de a bea o cafea fierbinte și dulce și de a asculta glasurile stăruitoare, deși diluate, ale ultimilor sau celor dintîi consumatori ai barului. Grăbi pasul. În drum, pe firma unui ceasornicar, văzu cît era ceasul. Patru și douăzeci și opt, dimineața.

Avea noroc. Se afundă la nimereală în două sau trei străduțe, pătrunse într-un pasaj atît de întunecat și de îngust, încît fu silit să meargă atingîndu-i pereții cu vîrfurile degetelor. Se împiedică într-un rînd de un trup, auzi un mormăit, ceru iertare și porni mai departe fără a aștepta să i se răspundă.

Avea noroc, căci la capătul pasajului văzu lucind, cu două rînduri de case mai încolo, o vitrină. Se stăpîni cu greu să n-o ia la fugă. Vitrina strălucea în beznă ca un foc de lemne într-un cămin și simți nevoia imperioasă de a se usca la lumina unui asemenea foc.

Împinse ușa, o sonerie țîrîi. Intră. Era o cafenea cu totul obișnuită, percolatorul sclipea, patronul se foia la bar, patru obișnuiți ai localului jucau cărți, senini de parcă s-ar fi aflat în plină după-amiază. Poate că, de altfel, jucau fără încetare așa, zi și noapte, și reprezentau într-un fel permanenta ratiune de a fi a cafenelei. Cîțiva muncitori în salopete albastre, cu sacoșa lîngă ei, se aflau la mese sau în fața tejghelei.

Aruncă o privire circulară asupra asistenței, schiță un semn din cap care voia să fie un salut, își puse coatele pe tejgheaua barului și ceru o drojdie.

Se uită la patron care alegea cu grijă un pahar, îi lustrui buza cu marginea șorțului, îl puse cu gingășie pe tejghea, apucă îndemînatic o sticlă, vărsă alcoolul incolor în pahar, astupă sticla și o puse la adăpost. Bău dintr-o înghițitură.

— Nou prin cartier? întrebă patronul, cercetîndu-l.

Ridică și el fruntea și-l privi, amănunțindu-i fața gălbejită și puhavă, trăsăturile șterse și moi, pe care luceau doi ochi afundați, cu căutătura rea și vicleană.

— Nu chiar, răspunse evaziv. Doar că vin aici pentru întîia oară.

— Ei bine, atunci dau un rînd! Să-ți fie de bine!

Văzu mîna grasă și albicioasă mîngîind sticla, apucînd-o, iar paharul se umplu înainte ca el să fi avut răgazul de a face o mișcare.

— Mulțumesc, bolborosi nedeslușit.

De astă dată bău mai încet. Drojdia începea să-l încălzească pe dinăuntru și simțămîntul de neliniște, pe care-l încercase în bezna străzilor, se risipi.

Patronul întoarse niței capul ca și cum s-ar fi adresat cuiva, peste umărul noului mușteriu, iar una dintre pleoapele lui coborî încet, grotesca perdea de carne, sfîrșind prin a-i acoperi cu desăvîrșire măruntul ochi strălucitor.

— Ce vă datorez?

— O, doar nu te grăbești, zise tărăgănat patronul. Poți să stai aici pînă se luminează de zi. Aici ești ca acasă. Unul dintre domnii de colo are să-ți țină de urît, dacă vrei.

— Mulțumesc, dar trebuie să plec, zise el.

Simți că pălește. Îl cuprinse o neliniște fără rost.

— Haide, haide, n-ai de ce să-ți fie frică, aduce oare cafeneaua mea a cuib de tîlhari?

Ochii lui mărunți clipeau neregulat, ca niște faruri transmițînd un mesaj în cod.

— Păi. . . nu mi-e frică.

— Mi-am zis și eu așa, spuse patronul, am crezut, văzîndu-te gata să pleci. Încercă să zîmbească, dar fața lui galbenă și puhavă rezistă la toate eforturile. Glasul se dorea liniștitor: Mai ia o drojdie, dacă de asta ai nevoie să-ți vii în fire. N-aș vrea ca un client să nu se simtă bine la mine, asta nu.

Consumatorul dădu să refuze, dar paharul și fusese umplut și îl duse mecanic la buze și lăsă alcoolul să-i lunece lin în fundul gîtlejului. Se clătină oleacă și se sprijini mai bine de bar.

— Așa, așa, zise patronul, e mult mai bine. Acum cred că unul dintre domni ține să-ți vorbească. Să-ți propună ceva.

Cuvintele ajunseră la el printr-o ceață albăstruie. Vru să protesteze, dar nu găsi vorbele și limba i se împletici. Se încurcă într-o silabă și o repetă de două-trei ori. O mînă binevoitoare îl luă de braț, îl petrecu pînă la o masă și-l așeză pe un scaun. Cineva luă loc în fața lui, un bărbat mărunt, cu trăsături uscate și pronun-

țate, foarte negricios, cu părul tăiat scurt, fața triunghiulară și arsă de soare și cu ochi scînteind de răutate sau de nerăbdare. Purta niște haine întunecate și strînse pe trup, care-l făceau să pară subțire și nervos.

— Îți place să călătorești, așa-i? zise bărbatul, cu un glas niței cîntător.

Își ațintise privirile în ochii noului venit.

— Depinde unde.

Neîncrederea se furișa în el, pe nesimțite.

— Numele? întrebă politicos bărbatul mărunt cu păr negru.

Avea buze fine și aspru desenate și abia le mișca.

— Thibaud, răspunse el, golindu-și din nou paharul.

Lumea se dilata în jurul lui. Încăperea se umfla și creștea sub presiunea luminii, iar el însuși descreștea, copil bălăngănindu-și picioarele la o masă prea înaltă pentru el, apoi simplu fir de praf într-o sală imensă. Făcu un gest vag, care se adresă îndepărtatului său interlocutor.

— Nu te simți bine? susură vocea neliniștită și batjocoritoare.

— Ba da, mormăi el, ba da, foarte bine.

— Sînt locuri minunate pe lume, zise bărbatul mărunt. Poate c-ai dori să le cunoști?

— Poate, răspunse Thibaud. Vorbea mecanic. Auzea cuvintele și le înțelegea, buzele lui răspundeau: Am băut, adăugă, n-ar fi trebuit, nu-i bine, e vina dumitale.

— Îți trece cît ai clipi, zise celălalt. Răspunde: Vrei să călătorești? Îți place să te plimbi noaptea prin orașul adormit? Înseamnă că-ți place schimbarea, înseamnă că-ți place să călătorești, așa-i?

— De bună-seamă, zise Thibaud. Cred că-mi place să călătoresc. Se opri pe neașteptate și răsuflă adînc. Ești un voiajor comercial, nu, un fel de negustor?

— Dacă vrei, zise omul mărunt îmbrăcat în negru, cu un rîs cristalin și ușor, aproape feminin, dar cumplit de aspru, nespus de crud. Sînt un negustor.

— Și unde te duci de obicei? întrebă Thibaud, sughițînd.

— Unde mă cheamă datoria, şopti vocea care aproape nu se mai auzea, microscopică. N-ai familie, aşa-i, pe nimeni, nici prieteni?

— N-am, zise Thibaud, aveţi dreptate, pe nimeni!

Ridică privirile şi zări, aplecată peste el, faţa gălbejită şi umflată a patronului care-l cerceta neliniştit, cu o licărire plină de atenţie în fundul ochilor strălucitori şi afundaţi în masa de carne. Îl văzu îndreptîndu-se deodată, întorcîndu-se şi pierind ca şi cum l-ar fi stînjenit faptul că fusese surprins.

— Vrei să vii cu mine, băiete? Semnează aici şi ai să vezi lumea.

Ceva umed îi atinse vîrfurile degetelor, apoi şi le simţi apăsate pe o suprafaţă tare. Încercă să-şi tragă îndărăt mîna dreaptă; muşchii nu-l ascultară.

— Dar ştiu că s-a pilit, zise un glas străin.

Clipea des. Izbuti să-şi ţină ochii deschişi şi cineva îi strecură între degete un creion sau un stilou. Îl scăpă şi auzi zgomotul pe care-l făcea, căzînd pe podea. Un sunet de clopot.

— Scrie-ţi numele, frăţioare, zise o voce prietenoasă.

Cineva îi apucă mîna şi i-o conduse.

— Semnează, frăţioare, hai dă-ţi puţină silinţă. Ai să vezi ce-o să facem noi împreună. Vrei să călătoreşti? Eşti nebun după călătorii? Scrie-ţi numele.

Încercă să-şi vină în fire. Se sili să strîngă stiloul între degete. Era un cilindru subţire, dintr-un material plăcut, cum nu mai văzuse. Şi simţi foaia de hîrtie rece sub palmă, de parcă ar fi fost de metal.

Începu să scrie, dar îi venea greu, ochii lui întredeschişi zăreau marginile literelor doar ca nişte nori imprecişi.

— Hai, încă niţel.

Scoase limba şi saliva-i curse pe la colţurile buzelor. Cineva îl apucă de braţ şi zise:

— Destul!

Braţu-i căzu şi i se păru că mîna se desprinde din încheietură, atît era de grea. Trupul i se prăbuşi apoi înainte. Degetele-i bătură pe suprafaţa tare a mesei.

Ochii-i priveau paharul irizat și urechile-i prinseră un sunet tot mai puternic, tot mai strident.

— Bea asta, băiete.

Duse paharul la buze și-l goli. Creierul nu i se limpezi, dar picioarele-și regăsiră siguranța, gesturile i se făcură mai precise. Încetă să clipească.

— Foarte bine, zise măruntul bărbat negricios. E foarte bine. La revedere.

— Pot să plec? zise Thibaud.

Își regăsise glasul.

— Bineînțeles, fă ce vrei. Îți dăm noi de veste, la timpul potrivit.

— Contez pe dumneata, zise el încet, neștiind despre ce vorbește și întrebîndu-se vag ce rost avea să răspundă așa.

Se ridică și văzu toate fețele îndreptate spre el, ochii strălucitori și gurile închise și șovăi, apoi se hotărî, despică mulțimea care-l înconjura și se îndreptă către ușă. O deschise și ieși.

— La revedere, auzi încă o dată, cînd închise ușa.

Se întoarse acasă pășind mecanic, fără să se înșele aproape de loc asupra drumului, se întinse îmbrăcat pe pat și adormi.

„O farsă!" își spuse, încă moțăind cu ochii închiși, întins pe spate și cu țeasta strivită de o migrenă cumplită. Nu izbutea să-și amintească limpede tot ce i se întîmplase în timpul nopții.

Făcu baie, luă micul dejun și se așeză în fața mașinii de scris, cu gîndul de a începe un articol. Dar mintea-i era preocupată și cuvintele nu voiau să se alinieze pe foaia albă. „O farsă!" își spunea, dar asta nu lămurea nimic.

Sfîrși prin a se îndoi de realitatea celor întîmplate. Era ca un coșmar căruia-i uiți liniile esențiale, dar din care unele imagini rămîn întipărite în amintire, cu o precizie halucinantă.

Înghiți un calmant și se simți mai bine. Începu să scrie încet și lucra încă, pe la sfîrșitul după-amiezii

cînd telefonul sună. Se gîndi pentru o clipă să-l lase să sune pînă ce necunoscutul pisălog avea să se plictisească. Apoi se ridică și apucă receptorul.

— Allo! spuse.

— Allo! zise un glas pe care-l recunoscu, fără să-l poată totuși lega de un chip. Era un glas cîntător și cristalin, aproape un glas de femeie, dar atît de rece. Deseară. Te așteptăm tot acolo, la unsprezece. Înțeles?

Glasul devenise dintr-o dată poruncitor.

— Allo! zise Thibaud. Cine-i acolo? Despre ce-i vorba? Răspundeți!

— Haide-haide, Thibaud, știi prea bine.

— Așteptați! Cine sînteți?

— Pe diseară, Thibaud, la revedere.

— Nu închideți, strigă el.

Auzi declicul. Cu băgare de seamă, puse receptorul pe furcă.

O amintire-i plutea prin minte. O amintire încă nedeslușită, care refuza să vorbească, să se explice, dar care mișca și tremura, speriată ca o vietate, ca un pește roșu într-un borcan. „Nu-i cu putință!" își spuse. Apoi: „N-am să mă duc. Am să rămîn aici toată noaptea. Am să ascult un disc sau am să citesc, dar nu ies din casă pentru nimic în lume!"

Gîndul nu-l părăsi însă toată seara și nu izbuti să lucreze. Amintirea se răsucea și se zbătea în capul lui, deși n-o putea preciza. Îl apucă din nou durerea de cap. Înțelese că nu va fi împăcat cu el însuși decît dacă va putea afla cine-i telefonase și ce i se întîmplase în noaptea trecută.

Ieși, începînd să rătăcească pe străzi; sclipind cu nenumăratele-i focuri, un cinematograf, imensă caracatiță, îl atrase cu tentaculele lui de lumină. Se repezi înăuntru, își alese un loc și răbdă, timp de jumătate de ceas, un film insuportabil și plicticos. Își propusese să rămînă în sală pînă la sfîrșitul celei de a doua reprezentații. Încercă să adoarmă.

Luminile se aprinseră deodată. O voce diformată de uruitul difuzoarelor începu să înșire cuvinte monotone:

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

— Un domn Thibaud, care trebuie să se afle în sală, e chemat la telefon. De urgență. Un domn . . .

Șovăi. Poate că nu era decît o capcană. Poate că farsa stupidă continuă? Cineva se juca cu el, de parcă ar fi fost o păpușă? Nu te duce. Stai liniștit. Vezi-ți de treabă. Stai pe loc. Sau era chemat, într-adevăr?

Sfîrși prin a se ridica, fu îndreptat spre o cabină telefonică și apucă receptorul, iar, chiar înainte de a avea răgazul de a spune ceva, auzi glasul ușor și cristalin, neputînd fi confundat nici dacă ar fi fost înecat într-o mie de alte glasuri.

— Te așteptăm, Thibaud, frățioare. Haide, te așteptăm!

— Cine-i la aparat? răcni el.

Se simțea cuprins de mînie.

— Haide, Thibaud, știi foarte bine.

Auzi un rîs abia perceptibil, aerian.

— Ce poftiți? strigă.

— Nu atît de tare, Thibaud, nu atît de tare. Poate te mai aude cineva. Știi bine cine sînt. La revedere, Thibaud, pe foarte curînd. La revedere.

— Allo! răcni el, dar nu mai auzea decît zumzetul mort al aparatului.

Se așeză pe scaunul de metal al cabinei. Simțea că se înăbușă de furie. Se zări, congestionat, în reflexul ușii de sticlă. Inima-i bătea cu putere. I se părea că-i un cărăbuș dintre cei de care puștii leagă o sfoară și pe care-i tîrîie după ei. Zboară, zboară, cărăbușule!

Cineva îl privea curios de cealaltă parte a geamului și, citind un fel de teroare în ochii celuilalt, înțelese că înfățișarea lui trebuia să aibă ceva înspăimîntător. Ieși din cabină și se îndreptă spre barul cinematografului.

Barul era absolut pustiu. Se urcă pe unul dintre taburetele înalte și comandă o drojdie, apoi își dădu seama că gura-i era încă amară de pe urma drojdiilor pe care le băuse în ajun și voi să ceară altceva, dar era prea tîrziu — paharul se și afla în fața lui și sticla

se apleca, licoarea străvezie cu reflexe irizate i se și scurgea în pahar.

Sorbi drojdia pe îndelete. Treptat, își regăsea încrederea. Mînia-l părăsea. Își spuse că o să le arate el, că se duce să-i caute și să-i atingă peste bot pentru gluma lor idioată; nici nu-l cunoșteau și-și îngăduiau să-i facă asemenea figuri.

Apoi își spuse că nu putea fi o glumă, că prea era totul absurd, că de-ar fi fost doar o glumă n-ar fi izbutit niciodată să dea de el, să știe că se afla chiar în acel cinematograf, că nu l-ar fi chemat pretextînd o urgență.

Marșezi, băiete, alergi tocmai unde vor să te aducă ei!

Își spuse că, de bună seamă, se așteptau să-i caute într-o clipă de enervare. Își spuse că ghiciseră aproape exact.

Aproape!

Căci nu se va duce.

Sau, mă rog, se va duce, că nu putea lăsa treaba așa, încurcată, pentru că cine sînt ei, ce vor de la mine, nu le-am făcut nimic, nu, nimic, într-adevăr, n-am nici prieteni, nici dușmani, nimănui nu-i pasă de mine, nimănui afară de ei.

O va lua pe un alt drum decît cel pe care apucase în ajun, se va apropia binișor și va încerca să afle cine erau și ce voiau.

Nu-i plăceau armele, detesta să simtă în buzunar, în mînă greutatea de metal rece a unui revolver. Dar avea o armă micuță, un automat de salon, sclipitor ca o lacrimă, precis și suficient pentru împrejurarea de față.

Ieși din cinematograf și începu să alerge pe străzile deodată răcoroase. Fără zgomot, se făcuse noapte și, în loc să cadă din cer, lumina suia, într-o reverberație umedă, din solul ud. Urcă scara sărind cîte patru trepte deodată, răsuci brusc cheia în broască, făcu un salt care-l duse pînă în bibliotecă, răscoli un vraf de cărți într-un dulap și dădu de revolver. Verifică încărcătorul și-l vîrî în buzunar.

Ploua. Stropii mărunți țeseau o perdea aproape opacă, stingînd lumina stelelor. Cauciucurile mașinilor lunecau și derapau. Luminile vitrinelor și ale felinarelor se estompau, se amestecau, liniile se topeau, nuanțele intrau unele într-altele. Ploaia prăbușise un curcubeu pe străzile orașului.

Mergea zdravăn, dar îl chinuiau amintirile. Liniștea-i era pur exterioară. Din cînd în cînd vîra mîna în buzunar și mîngîia bucata de metal, micul trăgaci blocat cu siguranța și țeava de oțel, tare și plăcută la atingere. Simți cum suie în el, mai puternică decît oricînd, senzația de ciudată apăsare care-l cuprindea atunci cînd rătăcea noaptea pe străzile orașului. Ca și cum ar fi uitat cu desăvîrșire orele de peste zi, ca și cum ar fi descoperit pe neașteptate, pe străzile lungi, clădirile prea înalte, prea grele, ca și cum ar fi pătruns pentru întîia dată într-o cetate din altă lume, neștiind nimic despre locuitorii ei, despre obiceiurile lor, despre vrăjmășia sau ospitalitatea lor, neîncrezător, gata să cadă în cea dintîi capcană, admirînd fără a înțelege, șovăind fără să-și dea seama.

Aproape că alerga. Tălpile-i lunecau pe solul ud. Străbătea străzile una după alta, ocolind, abătîndu-se, sigur că nu se înșeală, dar evitînd cu băgare de seamă drumul pe care apucase în ajun. Ai fi zis că merge printr-o mare pădure, vînat și totodată vînător, atent să nu facă nici cel mai mic zgomot și să nu lase vreo urmă.

Văzu vitrina cafenelei lucind în depărtare și se întrebă ce avea de făcut. Era prea tîrziu pentru a mai putea pătrunde în vreo casă și a cere informații. Își suflecă mîneca și se uită la ceas. Unsprezece fără cinci. Venea exact la întîlnire, deși nu se sinchisise de asta.

Vitrina cafenelei strălucea de cealaltă parte a străzii și desluși, în plină lumină, siluetele a trei bărbați rezemați de bar. După care neliniștea explodă în el ca o grenadă. Picioarele-l lăsară și începură să-i tremure degetele; își vîrî dreapta în buzunar și strînse patul armei, dar nu era decît o bucată de metal înghețat, oțel și inutil. Se trase încet îndărăt, necutezînd să se

întoarcă. Apoi avu zidul în față. Se dădu iar îndărăt, pipăind zidul cu stînga și ținînd ochii mereu pironiți asupra vitrinei luminate.

Și cineva îl bătu pe umăr și-i șopti ceva la ureche.

Atunci scoase revolverul din buzunar și începu să alerge nebunește, atent la pocnetele pașilor care-l urmăreau. Se întoarse și trase la nimereală. Glontele ricoșă de un perete. Auzi un strigăt, dar nu era decît un strigăt de mirare. Nădăjdui că în casele întunecate îl va auzi cineva, că va deschide o fereastră și va striga după ajutor. Dar, în timp ce alerga, văzu că se afundă într-un cartier de birouri și uzine, pustiu în vremea nopții și prost luminat.

„E cazul să mă opresc și să mă bat? se întrebă. Poate că nu-mi vor răul?"

— Acum! strigă un glas.

Inima-i bătu mai tare și el privi drept înainte și genunchii i se ridicau și se lăsau pe rînd, întocmai ca bielele bine unse ale unei mașini.

Dar erau tare aproape. Auzi răsuflările gîfîitoare, mormăielile, cuvintele pe care le schimbau între ei și se întoarse fără veste și stătu locului, ridică revolverul cu o mișcare prea largă și apăsă pe trăgaci.

Gloanțele nu-i opriră. Poate că nu-i nimerise sau, poate, își spuse cu un neliniștitor sînge rece care-l surprinse, gloanțele trecuseră prin ei fără să-i rănească? Purtau salopete albastre și-i recunoscu. În ajun îi zărise în cafenea, instalați pe la mese, cu coatele pe tejghea, bînd, vorbind, jucînd cărți. Un panou al decorului. Un element al capcanei.

Scoase un strigăt și se zvîrli îndărăt, crezînd că au să se repeadă la el pentru a-l lua la bătaie. Dar nu se obosiră pînă într-atît. Unul dintre ei înaintă încet, fără ca el să se poată mișca, fără să-i poată deslușî trăsăturile în beznă, fața-i era doar o pată palidă și neclară, și ridică un pistol cu țeava lungă și umflată. Thibaud se aruncă înainte. Dar ceva tare îl izbi în frunte și el căzu, urechile-i țiuiră, iar bila explodă cu un zgomot sec și răspîndi, pe el și în jurul lui, un val de

panglici, de cordelute argintii care-l înfășurară strîns și-i înțepeniră membrele. „N-am auzit niciodată de asemenea armă", își spuse; ceva îl izbi apoi cu putere în ceafă, iar stelele cerului și petele palide ale chipurilor se stinseră.

Pereții cubului împrăștiau o strălucire egală. Temperatura era constantă și plăcută. Aerul, ușor și lipsit de miros.

De cum făcuse ochi se uitase la tavan și se gîndise la un cer cenușiu, ciudat de luminos. Apoi, pînă și amintirea cerului pierise. Rămînea doar un cub, destul de încăpător de vreme ce trebuia să facă cinci pași mari pentru a-l străbate. Thibaud se cercetă și-și dădu seama că fusese îmbrăcat într-un fel de colant cenușiu, elastic, cu ochiuri mărunte, rezistente și strînse, moale ca o piele, care nu-i lăsa libere decît capul și mîinile, fără să se vadă nici urmă de cusătură, de parcă ar fi fost țesut în jurul lui.

Nu-și prea bătu capul, la început, întrebîndu-se unde se află. Apoi, cum timpul trecea, o veche neliniște îl încercă din nou. Se așeză într-unul dintre colțurile cubului, pe sol, și privi muchea din fața lui, încercînd să recheme amintiri ce se spulberau chiar în clipa cînd le deștepta, se afundau în ceața cenușie și translucidă, în materia argintie și unsuroasă, ca niște vapoare pierind într-o masă de ceturi.

Și ceața se sfîșie deodată, se deschise ca marea sub tăișul unei etrave, pentru a lăsa să treacă un bărbat. Părul lui negru era tăiat scurt, trăsăturile inteligente și mobile păreau cizelate într-o aramă veche. Purta un colant negru, care-i sublinia finețea membrelor. Avea niște urechi ciudate, mici și ascuțite, care fremătau ușor.

— Vă urez bun-venit, zise el.

Buzele-i subțiri zîmbeau, zîmbetul părea a nu fi însă decît o contracție normală a mușchilor obrazului. Avea un glas grav, dar cîntător, ca și cum n-ar fi fost

obișnuit cu limba pe care o vorbea, ca și cum i-ar fi accentuat silabele la întîmplare.

— Cine sînteți? strigă Thibaud.

— N-are importanță, zise bărbatul.

Thibaud simți deșteptîndu-se în el o antică știință, o veche neîncredere, moștenire a unor oameni și ani de mult înghițiți, deopotrivă, de noapte.

— Lăsați-mă să ies, spuse Thibaud, dar se ghemui în colțul cubului și trebui să ridice capul pentru a cerceta chipul bărbatului cu surîs neliniștitor, ca al unei măști.

— Veți ieși curînd, spuseră buzele subțiri. Curînd vom avea nevoie de dumneavoastră.

— De ce m-ați răpit? De ce m-ați adus aici?

— Ați semnat contractul, zise bărbatul și zîmbetul i se preciză, iar ochii-i scînteiară batjocoritor.

Își duse mîna la piept, atinse cu un deget veșmîntul și țesătura se sfîșie sub unghia lui. Scoase din deschizătură o lungă foaie sonoră, iar josul paginii foșnitoare, pe care o întinse către Thibaud, purta numele lui Thibaud.

Recunoscu scrisul, era al lui.

— Ce contract? strigă.

— Un contract foarte vechi, zise zîmbetul încremenit. Un contract foarte avantajos. Mulți alții l-au semnat înainte. Știți că, în ciuda trecerii timpului, abia dacă am fost nevoiți să-i schimbăm termenii? Ne-am și putea lipsi de el, de altfel. Dar nu ținem. În felul nostru, sîntem îngrozitor de formaliști.

Cunoașterea patinată, neliniștea veche se precizază în mintea lui Thibaud.

— Un pact, zise el din vîrful buzelor.

Gîtlejul i se uscă, aidoma văzduhului la trecerea unei adieri venită din Sud.

— Un pact, dacă vă plac termenii desueți, încuviință glasul grav și muzical. O afacere excelentă. Vă oferim spațiul, stelele, un fel de veșnicie, tot ce ați visat dintotdeauna, nu-i așa, miriadele de lumi rotindu-se prin spațiu, aventurile de neînchipuit, splendo-

rile Universului și fel de fel de cuvinte noi, care le pot exprima.

Foaia se înfășură de la sine, cu un pocnet uscat. Bărbatul o vîrî în veșmîntul lui și netezi stofa. Despicătura pieri sub degetele sale.

— Și doriți, în schimb?...

O neliniște ucigătoare îi strîngea inima. „Nu, își spuse. Nu, n-am crezut niciodată! Nu-i cu putință!"

— În schimb, vă cerem ajutorul. Nimic mai mult. Ajutorul, inteligența, îndemînarea, toată îndemînarea.

— Sînteți?...

Dar vorbele-i rămaseră în gît.

— Nimic din cîte v-ați putea închipui. Glasul se făcu mai adînc, mai puternic, evoca vîntul suflînd prin răsuflătorile unor pivnițe, vibrînd în cablurile întinse deasupra orașelor, mai bătrîn decît construcțiile oamenilor și sfidîndu-le, era vîntul. Nu sîntem decît o rasă foarte veche, pornită la asaltul stelelor. Puteți să vă închipuiți o mînă de oameni deodată în stare să cutreiere Universul de la un capăt la altul, în stare să populeze milioane de planete, o rasă deodată atît de izolată în imensitatea spațiului pe care-l stăpînește, atît de slabă deodată, atît de diluată în aceste întinderi ale vidului, încît devine neputincioasă, deși contemplă chipul Universului. Asta-i tot ce sîntem. Ați privit vreodată cerul? Contemplat stelele, numărat punctele astea luminoase? V-ați gîndit vreodată că pot fi pe lume mai multe grupuri de stele decît oameni pe fața Pămîntului? V-ați gîndit vreodată că planeta voastră, mișunînd de viață, n-ar mai fi decît o soluție diluată în deșerturile care o înconjoară, dacă făpturile care o populează s-ar risipi în cele patru colțuri ale Universului? Iată ce sîntem! Dezesperant de puțini. Nemurirea nu ne servește la nimic. Și iată ce vă oferim: întregul Univers. Libertatea, în locul găurii de șobolani în care erați prinși. Puterea, bogăția, viața. Nu vă convine?

— Nu știu, zise încet Thibaud. Imagini străbăteau cîmpul ochilor lui închiși. Planete multicolore, stele

rătăcind și explodînd ca niște mingi de foc într-un ocean întunecat și fără maluri, și astronave brăzdînd căile luminii. Nu știu, zise el. Se gîndea la întunecatele cetăți ale Pămîntului, la ploile mohorîte de toamnă, la dezlănțuirile sorilor, caracatițe de lumină populînd cerul. Mîinile i se lăsară pe solul elastic și cenușiu. Poate, zise el, și înțelese că zîmbetul încremenit pe buzele bărbatului îmbrăcat în negru era alcătuit din spaimă și trufie. Apoi: De ce nu v-ați arătat niciodată popoarelor Pămîntului? De ce n-ați spus niciodată cine sînteți, de unde veniți, ce faceți? Ați fi aflat mii de recruți, toți cei ce găsesc că Pămîntul e prea mic, toți cei ce-și ridică fruntea spre cerul nocturn și suspină, toți cei ce visează imperiile stelare la care nu vor ajunge niciodată.

— Am făcut-o, zise glasul, deodată trist. Am făcut-o odinioară, pe Pămînt și aiurea. Și am eșuat. Am văzut civilizații prăbușindu-se. Nu era vina noastră. Nu știam că facem rău. I-am văzut pe ai noștri spînzurați, arși, puși la chinuri. Acum ne ascundem și sîntem puternici. Fără zgomot, îi luăm pe cei de care avem nevoie. Contactul dintre două civilizații inegal dezvoltate, știm, o distruge pe cea mai înapoiată. Am plătit scump învățătura asta. Oamenii nu rabdă să vadă dezvăluindu-li-se dintr-o dată minuni pe care nu le cunoșteau. Iar societățile mor din pricina asta. Iată de ce sîntem discreți. Dar, în taină, am stabilit contacte între lumi ce se ignoră. Veți întîlni ființe de toate rasele și de toate națiunile, de pe toate planetele și de pe toate galaxiile. Sîntem de pretutindeni și de nicăieri, patria noastră se numește Universul.

— Nu îndrăzniți să vă arătați popoarelor de pe Pămînt. Vă temeți că ar putea descoperi de unde veniți. Nu spuneți adevărul.

Glasul lui Thibaud se făcu tot mai ascuțit. El tăcu apoi fără veste și-și dădu seama că sîngele-i bătea în tîmple mai tare.

— Facem ce putem, zise măruntul bărbat negricios. Urechile-i ascuțite fremătau și zîmbetul mai că-i pie-

rise. Avem nevoie de oameni. Avem atîta nevoie de oameni.

— Pămîntul nu-i pentru voi decît o rezervă, strigă Thibaud, o crescătorie!

— Poate, poate. De ce n-aș fi sincer? Populația planetei voastre a crescut de zece ori și mai bine în ultimul secol. Așa am vrut. V-am dat jucăriile necesare. Avem din ce în ce mai multă nevoie de oameni. Imperiul nostru se întinde. Și, dacă vrem să păstrăm secretul, nu putem lua decît o mică parte din populația lumilor.

— Și asta ne-a adus războaie uriașe, zise rar Thibaud. A făcut ca oamenii să piară cu milioanele. Dar puțin vă pasă. Aveați nevoie de oameni. Vă urăsc! Lăsați-mă să ies! Vreau să mă întorc pe Pămînt!

Mușchii i se contractară. Căută un punct de sprijin și-l găsi. Se năpusti.

— Nu face asta, strigă bărbatul mărunt și zîmbetul lui pieri, și Thibaud desluși groaza din glasul celuilalt.

„Te am în mînă!" își zise, repezindu-se într-un salt. Îl văzu pe bărbatul mărunt făcînd un gest și privindu-l cu ochi înspăimîntați, din care orice răceală pierise. Își simți trupul neînchipuit de greu. Urlînd de frică și de durere, se prăbuși pe sol și simți cum greutatea unei lumi îi apăsa spinarea. Mișcă din cap și-l zări pe bărbatul mărunt, care nu se clintise. Ochii-i erau striviți în orbite. Bețele a o mie de tobe îi bătură în tîmple. Durerea îl părăsi apoi, i se păru că trupu-i plutește în ceața cenușie. Făcu o mișcare nehotărîtă.

— Minți! strigă el. Minți! Apoi: Lasă-mă să ies, șopti. Vreau să mă întorc acasă.

— Prea tîrziu, zise un glas trist.

Citi milă și suferință pe fața răvășită a bărbatului mărunt. Îl văzu făcînd un gest. Îl auzi scrîșnind printre dinți: „Oh, nu mă urî."

Unul dintre pereții cubului se întunecă. În mijlocul marelui ecran negru lucea o uriașă pată de foc, o imensă sferă purpurie. Era spațiul și o stea apropiată.

Devoră cu ochii fereastra deschisă către lume și lumina-i arse luminile ochilor. Era prea mare și prea apropiată. „Focul, își spuse înspăimîntat, focul.“ Se afunda în depărtări de necuprins. Pămîntul nu mai era decît o ceață depărtată, o amintire ștearsă, invizibilă.

Făcu o sforțare. „Focul, își spuse, în vreme ce mingea de lumină sîngerie pătrundea în el pe porțile căscate ale ochilor. Focul a fost dintotdeauna simbolul *Infernului*.“

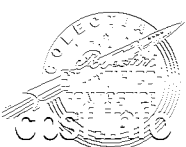

PLANETA CU ŞAPTE MĂŞTI

Trecu liniştit pe poarta de sidef şi lumina zilei făcu deodată loc strălucirii vesele a unei nopţi de sărbătoare. O mireasmă plutea prin văzduh. Străzile în pantă, care împărţeau mormanul baroc al oraşului străin în stînci întunecoase şi deopotrivă de mari, îl atrăgeau cu însufleţirea discretă şi zgomotul vătuit al glasurilor lor anonime. Fu cît pe ce să se întoarcă, dorind să mai zărească o dată, prin porticul de sidef, întinderile monotone ale deşertului.

Venea dinspre dune şi, chiar înainte de a străbate deşertul, trecuse peste o altă întindere, mai vastă şi încă şi mai moartă, spaţiul. Căci făcea parte din rasa celor ce nu se simt nicăieri acasă, iar acolo unde s-au născut, mai puţin decît oriunde: oamenii. Avea faţa albă, sau palidă, aidoma norilor de nisip stăruind uneori în jurul oraşului cu şapte porţi. Cu ani în urmă auzise vorbindu-se de planeta cu şapte măşti şi făcuse o bună bucată de drum pentru a descoperi o minune de felul lumii cu sărbători neîntrerupte. Îşi părăsise nava departe de oraş, în pustiu, deoarece ştia că fragilele clădiri ar fi fost nimicite de uruitul motoarelor ce scuipau energie. Şi zi după zi urcase şi uitase dunele, se măsurase cu fluviile de nisip roşcat ce curg pe versantele cristaline din nord şi se varsă, departe spre apus, în întinsa mare uscată.

Era un bărbat aspru şi oboseala nu se prindea de el. Îl încercase totuşi foamea şi setea, iar ceasurile de odihnă-i fuseseră drămuite. Dar nerăbdarea învinsese, în el, vlăguirea. Ştia că planeta cu şapte măşti era o

lume ciudată, ce nu cunoștea războiul, dușmănia și durerea, rezultat al unei civilizații ajunsă la apogeu și, de atunci, bătînd pasul pe loc. Pe Pămînt, unii o socoteau în declin și tocmai asta stîrnise curiozitatea lui Stello, atras de desăvîrșire și știind s-o găsească acolo unde lumina orbitoare a succeselor se stinge, unde torțele victoriilor pier în fața strălucirii mai potolite a lampioanelor de sticlă, și îndoindu-se pînă la urmă de un atît de îndelung declin, de un sfîrșit mereu prelungit, de vreme ce nimeni n-a contestat faptul că, încă înainte ca Pămîntul să fi fost locuit, planeta cu șapte măști era ceea ce este.

De aceea, atunci cînd trecu pe una dintre cele șapte porți, și anume pe cea care lucea sub razele dure ale soarelui asemenea interiorului unei scoici rare, făcînd mai apoi ocolul orașului, cercetînd zidurile ciudate și scăpărătoare ca o haină cu paiete și numărînd porțile închinate cîte unei tainice simbolici a aparențelor, ceva ce învățase să uite pe alte lumi și în spațiu, ceva ce credea că pierduse tot privind focurile reci ale instrumentelor de bord și cifrele vorbărețe ale cadranelor se moleși în el.

De parcă cizmele i-ar fi răsunat pentru întîia dată pe dalele unui vechi oraș al Pămîntului, al unui oraș care fusese al lui și pe care-l descoperea ca și cum ar fi pătruns într-o casă necunoscută, ce i-ar fi adăpostit totuși copilăria, se simți cuprins de un amestec de curiozitate, de mirare și de tremurătoare amintiri.

Partea asta a orașului era aproape pustie. Pereții străzilor, netezi, oscilau ca niște flăcări. Își aminti de alte arhitecturi întrezărite pe alte lumi, mai puternice, mai masive; cea de acum n-avea decît fragilitate și, doar prin ochii privitorului, existență.

Întrebarea care-l muncise în timpul lungului drum prin deșert îi reveni în minte: Planeta cu șapte măști era locuită de oameni? Asupra acestui punct documentele nu erau nici neîndestulătoare, nici incomplete, ci doar nesatisfăcătoare. Sînt trăsături ce nu pot fi des-

crise prin cuvinte, nici chiar prin cifre, iar aparențele nu sînt decît învelișuri, măști.

O ciudată tradiție le cerea locuitorilor planetei cu șapte lune să apară întotdeauna mascați; din pricina asta civilizația lor fusese luată drept veșnică serbare sau rit neîntrerupt, dar poate că nu era decît un fel de a trăi, un fel de a fi, de a ridica o stavilă de netrecut între înăuntru și afară, sau poate o zîmbitoare amenințare, expresia unei seninătăți depline, părînd neliniștitoare datorită prea marii ei stabilități.

Șapte măști, șapte porți și șapte Lune pe cer, așa cum șapte sînt vocalele Limbii Vechi, luminînd cu sonorități vii labirintul viclean al neclintitelor cuvinte. Șapte măști în stare să traducă cele șapte stări sufletești fundamentale, fără să ceară schimbarea trăsăturilor încremenite ale chipurilor uitate. O mască pentru fiecare poartă și o poartă pentru fiecare Lună. Și, de bună seamă, o Lună pentru fiecare vocală. Era vorba de o limbă înscrisă în spațiu, înscrisă pe zidurile orașului așezat în inima deșertului, înscrisă pe chipuri, o limbă străveche, poate mai veche decît toate celelalte.

O umbră se desprinse din dreptul unui portal triunghiular și se apropie de el. Forma înfășurată pînă la umeri într-o mare mantie multicoloră putea fi omenească. Masca părea ca o pată purpurie pe triunghiul negru al glugii. Glasul străinului era grav; rostea cuvintele Limbii Vechi, folosită în galaxia asta și a cărei origine e necunoscută, limbă vorbită de toate popoarele, chiar de cele care n-au buze, nici dinți.

— De unde vii? zise umbra, fără asprime.

— De pe Pămînt, zise Stello.

— Înțeleg. Ai intrat pe poarta de sidef. Mantia multicoloră se înfioră ca și cum n-ar fi acoperit decît un vîrtej. Stello înaintă cu un pas și desluși mai bine trăsăturile măștii stacojii. Ca un ochi, o piatră albastră strălucea în mijlocul feței de metal neted. O ciudată lucrătură evoca niște buze neverosimile, uriașe, batjocoritoare, dar senine, închise peste un adevăr hotă-

rîtor și de nerostit. Înțeleg, repetă umbra, porți masca palidă. Și ai intrat pe poarta de sidef. De pe Pămînt, ai spus?

Stello făcu un gest de nerăbdare. Venise pe poarta de sidef pentru că nu era nimeni acolo. Nu-i plăcuse să străbată grupurile șușotitoare din preajma celorlalte porți. Singură din cele șapte, poarta de sidef era liberă.

— Nu port niciun fel de mască, zise rar Stello.

Masca purpurie fluieră încetișor printre buzele ei încremenite.

— Fie, zise ea.

Blîndețea glasului amintea netezimea pietrelor tocite de contactul neîntrerupt cu nisipurile, prospețimea cristalelor întinsei mări secate. Cuvintele Limbii Vechi erau și ele niște pietricele tîrîte de-a lungul vremurilor de multe popoare și care exprimaseră simțămintele cele mai felurite, de la furia trufașă a dragostelor geloase pînă la pacea finală a raselor bătrîne.

Umbra aștepta, șovăind. „Ce vrea de la mine? se întrebă Stello. Am și încălcat vreun obicei al lumii de aici, de care nu s-a auzit pe Pămînt? Am și devenit un criminal? Poarta de sidef o fi interzisă?"

— Ai, de bună seamă, unde să tragi, zise masca, răsucindu-se către inima orașului. De bună seamă, străine, ai aici vreun prieten?

— Vin de departe, zise Stello, în care mînia creștea. Mi-e foame, mi-e sete și sînt istovit. Am adus cu mine unele lucruri socotite, în țara mea, a fi de preț. Cred că voi putea lua ceva bani pe ele?

Piatra albastră scăpără sub lumina unui far rătăcitor. Lui Stello i se păru că buzele de metal gravat zîmbesc.

— Vă cunosc obiceiurile, zise masca purpurie, dar aici nu se potrivesc. Nu vei avea nevoie de bani. Nu știi că te afli în orașul cu șapte porți, străine? O planetă, o poartă, o mască pentru fiecare rugăminte. Aici vei găsi ce cauți!

— Nu mă poți călăuzi prin cetate? întrebă Stello. Aș avea nevoie de un acoperiș.

Cuvintele Limbii Vechi i se rostogoleau anevoie printre dinți. Nenumăratele culori ce bălțau mantia părură a se mohorî și sclipirea albastră a pietrei ce strălucea în mijlocul măștii purpurii se întunecă.

— N-ai văzut culoarea măștii mele? întrebă umbra cu o bună-cuviință în care Stello deslușì o urmă de tristețe.

— Iartă-mă, zise Stello, fără să înțeleagă.

— Te rog, zise umbra. N-ai decît să te adresezi primului venit. Te va primi și te va călăuzi. Îmi pare rău că n-o pot face eu. Dar port masca purpurie.

Mantia încremeni și culorile i se reîmprospătară.

— Cu bine, zise Stello, întorcîndu-se către inima orașului.

— O clipă, zise umbra. De pe ce lume, spuneai?

— De pe Pămînt.

— Pămîntul. Fie! Poate că ți-ai ales cu ușurință masca. O mai poți schimba. Cu bine!

Și Stello se pomeni din nou singur. Începu să păsească, dus pe gînduri. Nu știa ce voise să-i spună celălalt, vorbind de mască. Se felicita că o scosese atît de bine la capăt. Dar trebuia să-și amintească fără încetare că se afla într-o cetate străină și că înțelesul pe care locuitorii ei îl dădeau cuvintelor Limbii Vechi putea să nu fie cel pe care-l aveau și pentru el, că gîndirea, obiceiurile, istoria lor era alta și că nu știa nimic despre ei, și că ei nu știau nimic despre el, că îndepărtata lui lume, Pămîntul, nu era pentru ei decît un nume și că ei nu erau deocamdată pentru el decît un spectacol, obiecte strălucitoare învîrtindu-se sub lumina Lunelor, și că în ochii lor părea o dihanie cumplită, ivită dintr-o junglă străină planetei nisipurilor. Și că s-ar putea să n-aibă niciodată ceva comun cu locuitorii orașului cu șapte porți. Nu se născuse, ca ei, în incinta cu porți deschise către deșert, către fluviile de nisip roșcat și, abia vizibilă departe la apus, într-o

spumegare de căldură, către întinsa mare uscată, abis de pulbere impalpabilă pe care plutesc, rătăcitoare, cristale cu muchii precise.

Crescuse într-o lume mai puțin desăvîrșită și mai aspră. Era conștient de puterea și soliditatea lui, de ciudățenia lui acolo, de barbaria lui, de faptul că era un bloc de piatră informă, un șuvoi impetuos necunoscînd blîndețea marmurei lustruite, liniștea apelor de șes. Fusese nisipul luat de vînt, un om al Pămîntului, unul dintre cei ce nu se opresc nicăieri, un rătăcitor.

Și faptul fusese plăcut în toți anii duși. Fusese plăcut să hoinărească printre lumi, ducîndu-și cu el nimbul de legende neștiute și neliniștitoare, salutînd porturile cu gesturile largi ale celui ce se mărginește să treacă, pînă și ziua cînd se socotise pironit pe Tara, pînă și în zilele nefericite pe care le petrecuse singur sub un cer jos, privind la nesfîrșit colinele de nămol ce înconjurau portul stelar, da, totul fusese măreț. Dar nu aici.

Ceva îl despărțea de lumea, de calmul ăsta, ceva pentru care nu avea nume, ceva cu neputință de descoperit, ceva ce-i punea o albeață translucidă pe ochi.

Ridică fruntea și văzu pe cer cele șapte Lune, desenînd o coroană de lumină în jurul planetei. Fiecare dintre ele scotea o notă curată, o culoare strălucitoare și rece, o Lună pentru fiecare poartă, Luna de rubin, Luna de aur, cea de argint, de smarald, de sidef . . .

De sidef . . . o stea palidă, un șancru în noapte, un ochi închis și sinistru.

Privirile-i coborîră și se opriră pe clădirile ce-l înconjurau. Înaintă încet și zidurile se înălțară deodată în jurul lui ca niște faleze, bolțile i se închiseră deasupra capului și parcă niște valuri se năpusteau acum într-un neașteptat iad de spumă lătrătoare, nesigură, peliculă subțire de apă și săpun pocnind fără zăbavă sub suflarea aeriană a unei guri fragile.

Bîntuia aleile cu arbori, turnurile citadelelor și, ridicîndu-și privirile, vedea prin umbrare de sticlă cele șapte Lune încremenite pe cerul întunecat. La ferestre luceau măști, zburau efemere mantii de frunziș, insecte

rotindu-se în ritmul scărilor în spirală desfășurate în largi corole cristaline, crescînd și desfăcîndu-se într-o proliferare minerală.

Iată cuvîntul! Noaptea era minerală. Planeta era minerală, ca și Lunele de pe cer, ca și cele șapte porți, ca și consonanța metalică a vocalelor Limbii Vechi, ca și sideful însuși, un soi de carne pietrificată și fosilizată de secole fără număr . . . iar el, Stello, vrînd-nevrînd, era viu. Își simțea sîngele bătînd în tîmple și căldura mușchilor, netezi sub piele. Își trecu palmele peste fața arsă de vînt și de soare, încă palidă din pricina lungilor zile petrecute în spațiu, își zbîrli perii scurți ai bărbii crescute, încă invizibilă, dar lungindu-i-se parcă sub degete, conform mecanismului necurmat al vieții.

Ce se află dincolo de măștile lor? O perfecțiune rece și definitivă? Niște forme de nisip și de mîl, gata să se prăbușească sub presiunea indiscretă a unei priviri, sau muchii tăioase de cristal, sau lustrul plăcut al unui metal, sau potriveala ireală a unei scîrțiitoare populații de angrenaje, dinte pe dinte, scripeți gingași? Erau ființe de carne sau mașini de sărbătoare, cu rotițe sensibile?

Sau purtau sub mască o altă mască, și așa mai departe, la nesfîrșit, înșelînd și înșelîndu-se, ignorîndu-se, pierzîndu-se în întortocheliile de nedezlegat ale unui labirint intim? Sau masca nu era decît o podoabă, atît de veche încît fusese uitată de mult?

Se gîndi cît de urît sau cît de ininteligibil putea fi un chip. O dată trecut de munții ce se ridică la orizont, expresiile ce păruseră limpezi nu mai aveau același înțeles nici pe Pămînt. Măștile puteau fi și un limbaj al emoției.

În vreme ce înainta pe străzile orașului, către o țintă centrală și încă nedeslușită, întîlni grupuri mai mari de umbre sclipitoare. Măști de aur, măști de argint, măști de onix și de jad. Se încrucișă cu măști singuratice, purpurii. Măștile puteau, trebuiau să fie niște semne, simboluri corespunzînd unui statut social,

vreunui sistem de caste, iar unele contacte erau probabil interzise. Aerul rece îl făcu totuşi să simtă întreaga fragilitate a unei asemenea teorii.

Fără să-şi fi dat seama că părăsise adăpostul îngust dintre pereţi, întinderea fu deodată în faţa lui. Pe dinaintea ochilor îi jucară lumini. Dar pricepu curînd că erau reflexele unei mulţimi, jocuri de culoare pe măşti şi legănata pilpiire a mantiilor, ca tot atîţia sîmburi de foc. Esplanada nu era decît o întindere de nisip, firele i se părură însă cel mai gingaş lucru pe care-l văzuse vreodată, deşi nu era vorba de o pulbere, ci de o pînză curată şi moale ca un vast fund marin, inert, ciudat modelat, de o întindere îngustă, dar simbolizînd depărtări fără veste adunate la un loc. I se păru că nici un om viu n-ar putea ajunge pînă la celălalt capăt al esplanadei.

Nici nu încercă. Fără nimic apăsător, o atmosferă reculeasă plutea peste mulţime, o simplă tăcere împăcată, bătînd cu valuri calme în sunetul ţesăturilor mototolite.

O năframă stacojie se umflă, sări şi explodă în mijlocul arenei de nisip, iar el prinse un fel de şuier de încuviinţare, cuvintele retezate ale Limbii Vechi, şi încă ceva. Sclipire. Un vîrtej agil, o urcare nemişcată, în vreme ce muzica lua naştere, în vreme ce lucirile dansau. Îşi spuse, pentru o clipă, că nisipul cenuşiu putea sluji drept ecran, căci lucirile ţîşniseră pe neaşteptate, din nimic. Dar curînd îşi dădu seama că erau însufleţite de o viaţă a lor, aidoma sunetelor ce păreau să evolueze prin spaţiu, chiar în mijlocul esplanadei, fără ca el să poată desluşi nimic aducînd cu vreun instrument.

Năframa stacojie era unul dintre băştinaşi, îşi dădu seama îndată, pentru că putu vedea într-o străfulgerare masca de argint palid, goală şi netedă, dar expresivă în mişcare, de vreme ce, măcar că nu-i cunoştea cuvintele limbii tăcute, simţi în el ceva înduioşîndu-se la adîncimi de existenţa cărora nici nu ştia, care nu

fuseseră niciodată atinse de vreo operă de artă de pe Pămînt, sau de pe oricare altă lume, sau de oricare ființă. Se înfioră, nu de teamă, nici, în ciuda vîntului, de frig, ci de singurătate, datorită nedesluşitului simţămînt că era o ciudăţenie, un barbar zvîrlit acolo de către vînturile spaţiului.

Cineva îi atinse braţul, dar el nu-l luă în seamă.

Nisipul trebuia să aibă o densitate specială, căci, în ciuda fineţii lui, băştinaşii nu ridicau nici cel mai mărunt vîrtej de praf. Urmărea fără îndoială un dans, dar cuvîntul era neajutorat şi grosolan, căci, la urma urmei, dansul nu era pe Pămînt decît o artă de mîna a doua. Termenul potrivit ar fi fost, mai degrabă, cel de joc cu spaţiul, deşi, chiar folosind silabele expresive ale Limbii Vechi, adunarea părea cumva amestecată. Se arătau lucruri ce n-ar fi putut fi spuse, nici zugrăvite, nici chiar extrase din metalul cu cea mai fină granulaţie, lucruri tainice ivite fulgerător din nisip pentru a se reîntoarce în nisip, potrivit legilor jocului cu spaţiul.

Merse înainte, şi mantiile îi făcură loc, şi el se opri la marginea esplanadei şi, atingînd cu cizmele nisipul şi întipărind în el urme aspre şi nete, privi ţintă spre silueta imprecisă, schimbătoare. Căci, în dezlănţuirea mantiei, Stello spera totuşi să prindă mişcarea unui trup, omenesc sau de altă natură. Dar aşteptarea îi fu zadarnică. Mantia nu era decît o flacără, o pensulă jucînd pe ancestrala pînză a nisipului şi zugrăvind pe ea conture efemere.

Conture ce erau cuvinte. Gîndul crescu în mintea lui Stello, în timp ce-şi ridică privirile spre Lune şi spre noaptea înceţoşată de lumini. Se simţea în gesturile succesive o limbă, o frază, un poem, o incantaţie poate, iar cu toţii aşteptau: un semn din partea Lunelor, sau închiderea unei porţi, scoaterea unei măşti sau creşterea, din nisip, a unei plante monstruoase, singură vegetală a lumii minerale, cristaline, bîntuită de pulbere şi de răstrîngeri.

CONTRACT DE COMERCIALIZARE

Și, fără veste, prin simplă analogie, cuvintele dansate însemnară pentru el ceva; evocau mișcarea unei ape, a unei cascade, apoi a unui fluviu. Erau oceanul, iar cînd se lăsă gerul fură banchiza sau mai curînd, în ultima lor încremenire, fața iar neîntinată, pentru totdeauna netezită, a unei mări fără furtuni, asemenea unui bloc de sticlă.

Căci mișcările se sleiseră în încremenire și încremenirea sugerează moartea. Stello văzu în cele din urmă masca, atunci cînd coaja de argint păru că se desprinde de pe obraz, căzînd ca frunza unui copac de pe Pămînt, dar topindu-se îndată, redusă la spectrul nervurilor, ele însele mistuindu-se înainte de a atinge nisipul, și ea izbucni într-o culoare palidă, gălbejită. Era o mască de sidef.

Stello simți un fel de neliniște. Purtau oare atîtea măști suprapuse? Nu erau decît măști și aparențe? În sfîrșit, se puteau descoji, schimbîndu-și fețele?

Brațul îi fu atins, pentru a doua oară.

— Danscezi, străine? întrebă un glas blînd.

— Nu, spuse el cu gîtul uscat, răsucindu-se pe călcîie.

Sub ochii lui masca era de aur neted, fără cea mai măruntă podoabă, ca o piatră legendară ce cunoscuse mîngîierea aerului și apei.

Mantia păru că-și ia zborul. Stello prinse un zgomot ciudat, ca un hohot de plîns, pe care masca l-ar fi înăbușit.

— Oh! nu dansa, străine. Încă nu. Nu acum. Mai gîndește-te. Masca pe care o porți . . .

— Dar nu port nici o mască, zise Stello, silindu-se să-și controleze vocea și simțind cum mînia crește în el. „Ce uneltire o mai fi și asta? își spuse. Să fi jurat cu toții să mă înșele? Și dansatorul ăsta, la urma urmei, de ce nu se dă pe față? De ce încremenirea, de ce tăcerea asta?"

Nu cuteză să-și coboare privirile și să-și privească brațul, pentru că atingerea nu luase sfîrșit și poala mantiei înfirzia pe încheietura lui.

Își desprinse privirile de pe masca de aur și văzu ceva ca o rază țîșnind dintr-una dintre Lune, din Luna gălbejită, din Luna de sidef, sau era doar o părere, și raza rătăci pe esplanadă, și tăcerea se făcu mai grea, și nemișcarea submarină, abisală și ... era de conceput? ... da, mantia întinsă și pînă și masca se chirciră, se turtiră, se amestecară cu pulberea, și clipi de cîteva ori și nimic nu se mai afla acolo în afara lacului de nisip.

Era neliniștitor. Mîna dreaptă a lui Stello se întinse spre cingătoare, unde tocul armei era gol. Dar nici o armă, știa, nu i-ar fi putut reda încrederea. La ce fel de rit fusese de față? Era un sacrificiu? Băștinașul pierise cumva sub ochii lui?

— Mă poți călăuzi? i se adresă el răgușit măștii de aur. Sînt străin. Nu vă cunosc obiceiurile. Am făcut un drum lung. Mi-e foame și mi-e sete. Dar poporul meu e puternic și, de la răsăritul pînă la apusul cerului, rase trufașe-l primesc. Planeta mea e încă necioplită, dar puternică, și știe să-și amintească.

Cuvintele tocite ale ceremonialului Limbii Vechi i se părură a căpăta deodată o nouă strălucire. Deși rostise de mii de ori asemenea vorbe în alte împrejurări și pe alte lumi, ceea ce spunea i se păru proaspăt și nou, de parcă ar fi ieșit din gura lui și nu s-ar fi rostogolit de amar de vreme pe limbile oamenilor.

Dar răspunsul nu fu cel așteptat. Masca de aur se înclină și parcă o adiere suflă cînd Stello auzi:

— N-ai luat seama la culoarea măștii mele? Stello tresări. Vocea, totuși, era blîndă și feminină. E oare nevoie să te conduc, străine? Nu-s oare Lunele aici, și măștile? Scoate-o cît mai e vreme.

— Nu știu, spuse el, ce însemnătate dați măștilor, dar am obrazul gol. M-am născut cu masca pe care o port și cu ea am să mor. Și așa se întîmplă cu toți din neamul meu.

— Într-adevăr, străine? zise vocea, grea de neîncredere și de o atît de vagă tristețe, încît Stello se întrebă dacă n-o născocise chiar el.

— Să plecăm de aici, zise Stello, vrei? Locul ăsta mă apasă, fără să știu de ce.

— Fie.

Merseră pe străzi liniștite, singuri, iar lumina părea cînd aurie și cînd palidă, de parcă două dintre Lunele ce dominau cerul și-ar fi disputat privilegiul de a le lumina calea.

— Iartă-mă dacă vorbele mele te izbesc neplăcut, începu Stello, dar nu știu nimic despre lumea asta. Nu-s în stare să vă citesc măștile. Nu știu dacă deosebesc niște caste, dacă sînt un semn al serbării sau chiar dacă vă slujesc drept chipuri . . .

— E cu putință, străine? zise vocea. Vii pesemne de tare departe. Pesemne că specia voastră e tînără. Căci măștile, pe cîte știu, sînt mai vechi decît noi, și încă mai vechi decît Limba Veche, pe care o vorbești atît de ciudat.

— Am învățat-o pe Pămînt, zise Stello. Am vorbit-o în spațiu, de la Altair la Vega, am oprit nave cu silabele ei în porturile de pe Ulcinor, am suduit rostindu-i cuvintele cu înțelesuri îngropate, am bălțat-o cu o sută de graiuri, o vorbesc stricat, fără doar și poate, dar fac parte dintr-o specie bastardă, deși tînără, născută pe Pămînt și proiectată în spațiu, dominatoare mai des decît supusă, dar mereu în căutare de putere. Vai, să lăsăm toate astea, că lumina încă n-a purtat aici vechile noastre glorii vestejite.

Mantia se agită.

— Nu înțeleg, străine. E amărăciune în vorbele tale? Uită tot. Căci asta-i planeta celor șapte porți și sîntem poporul cu șapte măști. Dar e cu putință ca poporul tău să poarte, de la naștere, o mască de asemenea culoare?

— Așa s-ar zice, răspunse Stello. Nu-ți place? Sîntem aici niște paria?

Se gîndi pentru o clipă la rasele ivite pe Pămînt, galbene ca aurul, negre ca tăciunele și la imperceptibila deosebire pe care socotea că o observase în faptul că acești alți oameni aveau, în plus, față de el, o scînteie de veselie sau, mai curînd, o lipsă de tristețe. Își aminti de asemenea că, îmbătrînind, deveneau treptat suri, păleau pînă și cei mai negri, pînă și cei mai galbeni, începînd să semene cu oamenii albi.

Dar nu spuse nimic.

— Nu, nu, zise vocea, răspunzîndu-i la întrebare. Nu crede așa ceva. Văd că nu știi nimic. Dar de ce ți-ai ales sideful ăsta mișcător?

Stello rîse scurt:

— Mi-a fost ales.

— E cu putință? zise vocea, dusă pe gînduri. E de crezut ca o întreagă specie să se fi hotărît să moară? Oare asta lămurește elanul cu care lupți și marea desnădejde care te aruncă dintr-o margine a abisurilor într-alta?

— Nu pricep.

— N-ai înțeles? Îți umblă mintea atît de încet, sau dansul te-a înmărmurit în asemenea măsură? N-auzi ce-ți șoptește vîntul? Scoate-ți obrazul. Scoate-ți obrazul.

Stello se înfioră. Se gîndea la vorbele formei. Se gîndea la obrazul lui, care căpăta deodată însemnătate. Era o pavăză comodă, îndărătul căreia învățase să se ascundă, o haină vie putînd spune bucuria, teama sau durerea, admirația, și de care niciodată, nici măcar în vis, n-ar fi vrut să se descotorosească. Se gîndi pe neașteptate la un popor fără chipuri, la un întreg popor care și-ar fi scos măștile de carne și își ascundeau acum golul pe după măști minerale, la ființe pe care nimic, nici măcar grosimea unei piei nu le mai despărțea pe unele de altele.

Și se îngrozi. Își trecu mîinile peste față și simți pielea caldă, vie a frunții, a obrajilor, a bărbiei, cedînd sub buricele degetelor. Arătătoarele-i lunecară de-a

lungul nărilor. „Fața mea, își spuse, o mască. Nu!"

— Nu știu, zise în cele din urmă. Bănuiesc că-i o taină la mijloc și poate că am ajuns pe lumea asta tocmai pentru a-i afla dezlegarea. Nu mă copleși. Pricep că-i o legătură între Lunele, porțile și măștile astea, dar firu-i atît de subțire că-mi scapă.

Masca scoase un rîs subțirel.

— Vreau să te cred și nu știu ce să zic. Am trecut pe poarta de aur și am purtat masca asta și am dansat adineauri, și uite că Luna de aur mi-a trimes un tovarăș tare ciudat.

— Iartă-mă, zise Stello.

— Te rog! Dar, într-adevăr, ții atît de mult la masca asta?

Se lăsă o clipă de tăcere.

— Nu știu. Nu înțeleg, zise anevoie Stello.

— La întîmplare? Fără să fi hotărît cînd?

Vocea era plină de mirare. Și de tristețe.

„Să fie o femeie?" se întreba Stello. Era, în el, mai mult decît curiozitate. Întîlnise, pe lumi felurite, rase de tot felul și ades ciudate, ici și colo se oprise și se bucurase, în măsura în care era cu putință și în care nu existau incompatibilități ucigătoare între oamenii Pămîntului și unele vise, născute la marginile altor ceruri. Femeile de pe Altair erau frumoase, în ciuda neliniștitoarei răceli a pielii lor, translucide ca un pergament moale. Cele de pe Algol se aflau la limita a ceea ce se numește îndeobște uman, și totuși nu le respinsese, ci, ținîndu-le în brațe, își pusese adevărata întrebare: există o frumusețe absolută, de necontestat, pe care toți o cinstesc, de oriunde ar veni, sau frumusețea nu-i decît o chestiune de forme gravate în nervii, întipărite în glandele noastre și întrebarea e fără răspuns, în ciuda scrierilor filozofilor despre transcendență și calculelor psihologilor referitoare la comportament, pentru că fiecare frumusețe e, înainte de toate, un accident ținînd de naștere și de descoperirea ei, iar accidentul e doar relativ, iar incidența lui e doar absolută și nu poți spune dacă lucrurile au fost scrise îna-

înte de a se petrece decît în cazul în care ești tu însuți autorul marii cărți a lumii.

„E femeie?" se întreba Stello. Vocea îl tulbura. Și mantia asta, și masca. Se afla, sub faldurile mantiei, o carne pe care o putea strînge în brațe și, sub mască, buze pe care le putea săruta? De altfel, buzele și carnea aveau oare atîta însemnătate și misterul nu era, prin el însuși, de o sută de ori mai ațîțător decît descoperirea?

— Cele șapte Lune ne veghează, adăugă vocea, și ne dăruiesc ce le cerem, ca urmare a unei vechi înțelegeri înscrisă pînă și în sunetele Limbii Vechi. E de ajuns să porți o mască și să alegi dansul potrivit.

— Înțeleg, zise visător Stello, simțind că mantia-i atîrnă mai greu pe braț.

Era o femeie, sau cel puțin o ființă de gen feminin? Prin ce se putea rezuma, exprima, defini una ca asta? Era, pe fiecare lume, o altă problemă, avîndu-și propria soluție. Dar aici era mai mult decît o problemă. Era o întrebare.

— Fiecare mască e o rugăminte, zise vocea. Masca purpurie cere singurătate și pace. Masca de smarald caută cunoașterea. Masca de aur cheamă dragostea. Iar masca de sidef. . . .

Vocea rostea apăsat cuvintele, ca și cum ar fi vrut să vîre o lecție în capul unui copil foarte mic. Și el asta și era, într-adevăr.

— Taci! strigă Stello, neliniștit.

Credea că înțelesese, dar putea scăpa de masca lui, se afla oare în el o ieșire îngăduindu-i să ajungă aiurea, să regăsească în sfîrșit umbra, să ridice masca și să citească fața necunoscută?

— Scoate-o, șopti vocea. Scoate-o cît mai e vreme!

„Cum să-i spun?" se întreba Stello, pentru că vocea era grea de adîncă sfîșiere și de durere adevărată.

Lunele străluceau pe cer și turlele ușoare ale palatelor tresăreau în lumina focurilor. Mergeau. O fîntînă împodobea mijlocul unei pieți pustii, asemeni unei

flori de apă, unduitoare, palpitare imprevizibilă a unui ventricol subteran, explozie de stele repede stinse.

— Ce blestem ciudat și vechi, mai spuse vocea. Scoate-ți masca, scoate-ți masca. . .

Clătină din cap. I se păru că vede crescînd peste măsură Luna gălbejită, Luna de sidef. Și se pleca asupră-i, iscînd buze subțiri și lacome, gata să-l înhațe și să-l mistuie, și el alerga neputincios prin orașul pustiu, iar culoarea palidă năvălea asupră-i, și ridică fruntea spre cer și văzu astrul nemișcat.

O pace neliniștită îl cuprinse. Lîngă el, mantia se agita nebunește.

— Nu, zise vocea, nu, și el înțelese, după o anume însușire a neliniștii, ce era feminin în glasul speriat.

Închise ochii, purtînd întipărită pe retină imaginea perlelor de apă de culoarea celor șapte Lune, foșnet de catifea și de mătasă sfîșiată, și simți țesătura mantiei alergîndu-i pe piele. Și încă ceva.

Niște mîini, poate?

I se puseră pe obraz.

— Trebuie, zise cu nespusă blîndețe vocea, trebuie.

Mîinile-i alergau pe față, ușoare, și căutau ceva, și el scoase deodată un strigăt și ceva-l părăsi, îi alunecă pe obraji, pe nas, pe frunte, pe ochi și plecă, trosnind uscat ca o frunză moartă cînd e strivită, și el simți răceala nopții.

Știa că țîșnitura de apă a fîntînii cădea într-un bazin și că se putea oglindi în apa liniștită de lîngă ghizduri.

Dar nu îndrăzni să deschidă ochii.

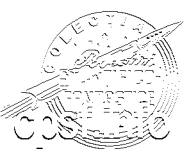

TUNICA NESSEI

„Veşmintele Atolilor sînt vii"
KURT STEINER

Dincolo de zidurile Tulei, oaza de cristal, se petrec multe. Nimic mai ciudat pe cerul uşor al lui Marte, nimic pe orizontul teşit, pustiu, dincolo de care siluetele neînsemnate ale caravanelor pornite spre sud coboară în căutarea fabuloaselor produse ale minelor. Şi chiar străzile Tulei îl dezamăgesc pe turistul care, căzut din cer, sosit de pe o stea îndepărtată, sau pur şi simplu de pe Pămînt, se rătăceşte printre clădirile precise sau vechi pe care vîntul le-a lustruit şi parcă le-a dat cu vernis, căci, în afara anumitor ore, anumitor zile, străzile Tulei sînt aproape pustii. Cîte un băştinaş trece furiş, înfăşurat în faldurile mantiei lui de nisip. Cîte o poartă se cască, o ţesătură freamătă în deschiderea triunghiulară a unei ferestre, una dintre turlele de cristal cîntă în bătaia vîntului şi, în peşterile adînci, uruie cîteodată apa, sîngele lui Marte. Aşa trec orele.

Cu toate astea, în Tula mai multe universuri se suprapun din cele mai vechi timpuri. Lumea lui Marte, bine înţeles, şi patricienii ei închişi prin case, pe care nu-i vezi niciodată bîntuind prin pieţele oraşului, obişnuiţi, cum sînt, să privească defilarea zilelor prin pînzele metalice şi multicolore ale jocurilor lor de umbre; şi lumea Pămîntului, veche, rigoristă, cam prăfuită şi care încearcă să păstreze sau să descopere demnitatea patricienilor de pe Marte, care vine cînd şi cînd la Tula pentru a căuta un exemplu în schimbul puterii ei, întrucîtva slăbită, desigur, dar sprijinită de forţa tînără a lumilor stelare.

Fără cei din stele şi fără exuberanţa lor, fără predilecţia lor pentru ameţeală şi simţul lor pentru delir, fără

naiva lor patimă pentru antichităţi, fără veselia lor grosolană, fără odioasele şi mereu înfloritoarele lor traficuri, fără brutalitatea făţişă şi admiraţia lor, fără bogăţia lor, în primul rînd, Tula n-ar mai fi decît un morman de ruine, Marte o lume moartă, iar Pămîntul, pe cît se şopteşte, o clădire veche. Dar cei din stele vin la Tula în cete vesele, sau evadează în libera cetate marţiană din chingile unei legi necunoscute aici, şi se întîmplă ca epave ciudate să fie lepădate pe malurile marelui deşert marţian, acest cap al spaţiului. Rase diferite se întîlnesc astfel, se ceartă sau se ignoră. Ci liniştea străzilor nu-i decît o mască înşelătoare, zic unii, care acoperă realitatea foşgăitoare a locuinţelor din Tula şi a turlelor de cristal. Lipsa aparatelor şi a maşinilor, care-l izbeşte pe turist, ascunde prost tehnologia deşănţată ce bîntuie în unele sălaşe. O duzină de vechi ştiinţe mai sînt exercitate aici şi uitate pretutindeni aiurea. Uneori parcă se ivesc din pămînt nişte fiinţe ce nu pot veni din aceeaşi dimensiune cu navele ale căror curbe graţioase se înalţă în portul stelar sau cu veşmintele pestriţe ale turiştilor.

Ca o monedă, Tula are două feţe.

Sau, ca o tunică, şi faţă şi dos.

Tinerii urmăreau fata de o bună bucată de vreme. Unul era blond, iar pletele celuilalt băteau în negru. Pe veşmintele şi trăsăturile lor aspre scria că veneau din stele.

Altminteri purtau la cingătoare cîte-o armă mărunţă, dar de temut, pe care Pămîntul o interzice, iar Marte o dispreţuieşte. Zăriseră fata pe cînd străbăteau o piaţetă, chiar cea în care, cu trei sute cincizeci de ani în urmă, un om de pe Pămînt, pe nume Voşin, încheiase cu patricienii, în numele planetei sale, o alianţă. Şi-n amintirea tratatului o fîntînă curgea zi şi noapte în piaţă — lucru de care tinerii nu se mirară de loc, de vreme ce veneau dintr-o lume înzestrată cu oceane. De altfel, se sinchiseau prea puţin de Istoric. Văzuseră fata şi le plăcuse, aşa aşezată pe marginea fîntînii, prefăcîndu-se că nu-i ia în seamă, netezindu-şi pletele albastre şi trecîn-

du-şi în răstimpuri degetele subţiri peste fruntea curată, înaltă şi boltită. Se ridicase la apropierea lor şi plecase, dreaptă, cu paşi înceţi, spre una dintre străduţele din apropiere. O urmăriseră. Plecarea ei li se păruse o sfidare. Nu înţelegeau că o fată de pe Marte putea dori să scape de ei, mai ales o fată care, vădit, nu făcea parte din familiile patricienilor şi care n-avea pe ea decît o biată tunică prea lungă şi strîngîndu-i atît de caraghios trupul.

Nu spuseră nimic şi o urmăriseră. N-aveau nevoie să-şi spună nimic. Pe alte lumi li se întîmplase ades să pornească, aşa, la o vînătoare tăcută şi să încolţească prada fără să fi fost nevoiţi să schimbe un singur cuvînt. Erau siguri de ei, mîndri de ei, şi de originea lor, de lumea, de veşmintele, de armele, de averea, de violenţa lor. Aşa cum fuseseră obişnuiţi, vorbeau cu dispreţ despre oamenii de pe vechile planete.

Cu toate astea, chiar dacă ar fi vrut, n-ar fi îndrăznit să se atingă de o marţiană. Laşitatea începe acolo unde puterea încetează. Dar fata, era limpede, nu era marţiană. La drept vorbind originea ei îi interesa prea puţin, cu condiţia să fie străină şi să nu-i oblige să riste prea mult.

Fără a grăbi paşii, o urmăriseră în labirintul curb al străzilor din Tula. Nu se temeau că s-ar putea rătăci, hoinăriseră adeseori prin oază, în căutarea unei aventuri. Ba chiar se mirau, în tăcere, că nu întîlniseră niciodată fata, nici pe străzi, nici în casele din port, cărora le epuizaseră, metodic, plăcerile provinciale.

Se plictiseau. Şi tocmai de asta urmăreau fata. Veniseră pe Marte, la Tula, cu prilejul unei lungi călătorii ce trebuia să-i ducă pe numeroase lumi şi să-i înveţe obiceiurile, înşelăciunile, zădărniciile şi slăbiciunile popoarelor pe care, demne vlăstare ale unor Prinţi Coloni, aveau să le jupoaie mai tîrziu. Ţinuseră mai puţin să înveţe, cît să trăiască. Şi gustul pentru amintiri îi vîrîse în cîteva poveşti urîte. Le lipsea din colecţie o amintire de pe Marte. Şi tocmai asta voiau de la fată, o amintire din Tula.

Fata nu se hotăra s-o ia la fugă. Faptul îi supăra. Ar fi preferat o goană nebună, o rezistență îndîrjită, ba chiar o luptă menită să dea piper întîmplării, de al cărei deznodămînt erau siguri. Într-adevăr, la Tula oamenii nu se sinchiseau de dezordine. Patricienii nu coboară niciodată în stradă; pe turiști îi doare prea puțin soarta celor ce nu fac parte din lumea lor, iar poliția portului își bate capul cu alte pricini decît cu siluirea unei fete.

Blondul Hjalmar o luă înaintea lui Mario. Ținea mai mult decît celălalt la urmărire și mai puțin la împărțirea prăzii. Cînd văzu că străina alege străduțele întortocheate ale Epipolei îi păru rău. Urma să dea curînd de zidurile orașului și, nemaiavînd unde să fugă, avea să fie nevoită să cedeze. Căci zidurile n-au decît o singură poartă, apărată prin treceri în zig-zag de vînturile ce domnesc aici: singurul dușman pe care Tula l-a cunoscut, în afara celor coborîți din cer și pe care nici un zid nu-i putea opri, e nisipul. Și nu găsești un fir pe străzi, deși dunele pornesc la asaltul zidurilor mereu despresurate.

Mario trecu în frunte și, crezînd că va ajunge fata la colțul unei străzi, începu să alerge. Dar, cînd să pună mîna pe ea, fata o luă deodată la fugă și se depărtă. Întorcînd capul, Mario îi zîmbi lui Hjalmar. Adevărata vînătoare abea începea.

Cu toate astea fură dezamăgiți, căci fata se abătu din drum după vreo sută de pași și, cînd ajunseră în dreptul străduței înguste, pierise. Străduța era o crăpătură între doi pereți albi și netezi, pe care-i puteai atinge cu amîndouă mîinile, aproape fără a trebui să întinzi brațele. Strînsă între marginile paralele ale zidurilor înalte, o alee de cer îi slujea drept acoperiș. Domnea acolo o umbră pe care albeața pereților o făcea să pară de zăpadă.

Cu Mario în frunte, înaintară cu pași grăbiți. Aținarea lor era pînă într-atît dublată de plăcerea explorării, încît fură gata să treacă prin fața porticului fără să-l vadă. Îl depășiră, apoi se întoarseră din drum. Porticul era o deschidere triunghiulară, înaltă cît să-i

îngăduie unui om să intre aplecat, și a cărui bază se afla la înălțimea genunchiului. Deschiderea dădea într-o grădină marțiană, o grădină de piatră.

Cercetară prin deschizătură grădina și, văzînd cît era de părăginită, nu șovăiră să intre. Nici un patrician de pe Marte n-ar fi îngăduit ca fragilele echilibre ale cristalelor recoltate în pustiu să se prăbușească. Prin urmare, casa trebuia să fie locuită de străini.

Erau atît de surprinși, încît uitaseră de pradă. Patima lor pentru vînătoare se prefăcuse în sete de descoperire. Înaintară, tăcuți și prevăzători, pe aleile ale căror pietre fuseseră, fiecare, obiectul unei alegeri și al unei subtile potriviri. Iar pașii lor grei nimiciră întrucîtva rînduiala grădinii.

Mario rupse cu arătătorul ramura unui cristal ce se arcuia în fața lui și, lovită, floarea cu înfățișare de chiciură își pierdu solzii, se fărîmă în tăcere. O măruntă catastrofă se răspîndi din creastă în creastă, în vreme ce rețeaua moleculară se destrăma.

Mario căută privirea lui Hjalmar, care părea nițel stînjenit, și începu să rîdă. Totul era vechi aici și nimic nu mai supraviețuia decît prin aparență, sau aproape. Grădina de piatră era după chipul și asemănarea Tulei.

O mișcare aurie atrase atenția lui Hjalmar. Văzu că, printre pietre, se mișcă niște insecte, sau niște jucării ciudate. Mersul lor era atît de vechi, repetat în ritmuri neschimbate, încît lustruise pîrtiile. Insectele sau automatele introduceau în grădină mișcarea. Și erau poate ăcele desprinse ale unui orologiu arătînd ore neregulate?

Mario se dădu în lături, părăsi aleea și ridică piciorul să lovească. Dar Hjalmar îl opri și-i arătă cu degetul, într-un colț, o trecere triunghiulară, simetrică celei prin care intraseră.

— Fata! spuse el.

Mario reveni pe potecă.

Fata nu putuse fugi prin altă parte, decît dacă, potrivit legendelor, împletitura liniilor și a cristalelor deschidea porți către continente îndepărtate. Deși era străină,

cutezase să se afunde în adîncurile palatului, ceea ce dovedea cu prisosință că patricienii nu-l mai locuiau. Cu urechile țiuindu-le de mii de povești cumplite, șovăiră cu toate astea, pentru o clipă, în fața umbrei, atît de crudă de parcă ar fi fost zugrăvită pe zidul cretos. Apoi, cam prea hotărîți parcă, se aruncară într-însa și noaptea ce-i înconjură fără veste li se păru o apă înghețată.

Înaintară cu mîinile întinse, lovindu-se de coturile neașteptate ale labirintului ce șerpuia prin grosimea palatului. Peretele refuza pînă într-atît să oglindească ziua, încît, chiar întorcîndu-și capetele, nu puteau desluși vreun nimb de lumină. Mario, care pășea în frunte, sonda solul.

Departe, peste capetele lor, ziua se ivi ca o bătaie de aripă căzînd de la o înălțime de neînchipuit între pereții cenușii și desenînd un scurt zig-zag, ce repeta, pe cer, traseul culoarului îngust.

Acum alergau pe un covor de nisip.

Pereții se întredeschiseră și coborîră, în vreme ce labirintul sfîrșea printr-o lungă spirală. Mario se repezi și se împiedecă. Fără ajutorul lui Hjalmar ar fi căzut. Un băț țîșnit dintr-un morman de zdrențe îi lovise glezna.

Zdrențele se mișcară cu o încetineală ceremonioasă. Un braț prelungea bățul și-i semăna. Mario ridică piciorul, dar Hjalmar îl împinse. Era de ajuns că forțaseră intrarea palatului pentru a nu-l mai ucide și pe paznic.

— Fata? întrebă el.

Ochii albi îl priviră, atît de țepeni și de palizi că-i socoti orbi. Chipul era de fildeș gălbui, ca brațul și bățul, dar cutele țesuseră pe el o rețea albăstrie, care-i cuprindea trăsăturile.

Buzele uscate se deschiseră ca un cioc. Mario văzu doar atunci că trei dintre degetele mîinii care ținea bățul căzuseră și că degetul mare și inelarul, care-l strîngeau, păreau să fi crescut ca două rădăcini în jurul unei pietre.

— Păcat, zise bătrînul. Ciudat, glasul nu-i tremura: Sînteţi tineri. Aţi putea avea parte de o viaţă plăcută şi îndelungată.

— Fata, strigă supărat Mario şi Hjalmar descoperi că, în ciuda pereţilor numeroşi, locul era cu totul lipsit de ecou.

— Nu se cade, zise bătrînul. Trebuie să trăiţi. E o piază-rea.

Mario izbucni într-un rîs prefăcut şi-şi puse piciorul pe băţul care trosni.

— Fata, repetă el, de parcă ar fi fost singurul cuvînt din limba veche pe care-l ştia. Ascultă, plătesc. O cumpăr. Nu-i marţiană.

— S-o căutăm singuri, zise stingherit Hjalmar, trăgîndu-l de braţ. Probabil că nu ştie nimic. Marţienii nu-şi prea bat capul cu străinii.

— Aşa e, zise bătrînul. Cred că nimeni, aici, nu ştie de unde vine. Poartă pe ea un demon.

— Lasă-l, zise Hjalmar. Vezi bine că-i nebun.

Pe neaşteptate, Mario apăsă băţul care se rupse. Hjalmar tresări. I se păruse că aude trosnetul unui os.

— Dacă-ţi pierzi vremea cu vorbe, o caut singur.

Dezgustat, Mario clătină din cap şi-l urmă.

Chiar înainte de a da cotul, Hjalmar se uită îndărăt. Bătrînul îşi pusese amîndouă mîinile pe creştet; era un semn de mare durere. Hjalmar se întrebă, pentru o clipă, care era soarta pe care bietul paznic al palatului violat o deplîngea astfel.

Curtea îi înghiţi. De astă dată nu mai era o grădină, deşi solul fusese acoperit cu un nisip cenuşiu, mai fin decît cel al dunelor şi adus odinioară din cariere îndepărtate, după ce fusese cernut de douăsprezece ori. Se aflau în inima palatului, iar cele şase ziduri albe care-l închideau erau străpunse, după o lipsă de ordine, de nişe triunghiulare, acum legate între ele printr-o arahneană reţea de crăpături. Ochiul căuta instinctiv o simetrie, nişte linii, ca atunci cînd scrutează cerul înstelat, dar era bîrnit de proiectul arhitectului, care zvîrlise pe

ziduri numele unei puternice familii. Căci alveolele aducînd a orbite întunecate și muchiile care le legau de sol și păreau niște mari coaste de os alcătuiau niște litere. Peste ele timpul își pusese propria semnătură, iar schelele care înlocuiau ici și colo arcadele prăbușite încurcau cu totul intențiile constructorului.

În mijlocul curții, un bazin pe trei sferturi umplut cu un nisip albastru, primise odinioară șuvițele de apă căzînd din nările a șase monștri, ale căror trăsături fuseseră zdrobite.

— Litera harin, strigă Mario. Semnul rău!

O puteau citi în fața lor, la șase-șapte metri înălțime.

Mario se năpusti. Hjalmar îl opri din nou și-și duse mîna la cingătoare, unde-i spînzura arma. Un întreg popor mișuna în nișe, și nu toți erau oameni.

Ciudat lucru, se mulțumeau să privească. De după cîrpe brodate se iteau boturi. Sus de tot, pe un zid, un filament negru pocni ca un bici. La capătul lui strălucea un ochi, care se trase îndărăt cu legănări de cumpănă.

Mario își scoase arma, dar Hjalmar îi puse o mînă pe braț și Mario plecă țeava. La intrările nișelor, ochii erau prea numeroși.

— Hai, zise Hjalmar. Dar vîră-ți arma în teacă.

Mario șovăia și ar fi făcut cale-ntoarsă. Dar Hjalmar avea să meargă acum pînă la capăt. Și, în vreme ce nisipul le scîrțîia sub cizme, vacarmul se dezlănțui în jurul lor. Era alcătuit din țipete ascuțite, din chelălăieli, din fluierături, din urlete scurte și răgușite, din răsuflări gîtuite și mecanice, din zornăit de huruitori de argint, din șuierături, din cuvinte fără noimă scuipate într-o duzină de limbi.

— Știi ce spun? suflă Mario. Hjalmar tăcu. Vorbesc de o primejdie. Ne avertizează.

— Ei bine, zise Hjalmar, uitîndu-se la semnul harin.

Vacarmul încetă. Simțeau, pe umerii lor, privirile palatului. Numai litera harin rămînea oarbă. O complicată și fragilă construcție de liane ale nisipului, care de departe li se păruse o schelă, se cățăra pe zid și lega în-

tre ele două-trei nișe, printre care alveola harin. Hjalmar îi încercă tăria cu piciorul. Alcătuirea tresări, dar rezistă.

— E acolo sus.

— Urc eu.

Fură gata să se certe, dar Hjalmar nu se lăsă. Îl iubea cumva pe Mario și-i iubea lipsa de răspundere. La urma urmelor, feciori de prinți neguțători, era bine să arate că nu se tem de nimic. Nici chiar de o fată. În spațiu, viața se cumpără ades cu prețul fricii depășite. Dar ținea să fie primul care pătrunde acolo sus, în văgăună, și descoperă necunoscuta.

Mlădios ca o pisică se căță pe treptele clătinate și, de sus, fără să privească măcar nișa, îi zîmbi lui Mario, care veni lîngă el. Văzu în fund o pată luminoasă care se mișca și, cînd i se obișnuiră ochii, recunoscu blana cu peri scurți a tunicii. Ghemuită pe o banchetă de lut și strîngîndu-și fața în palme, fata-l urmărea cum se apropie. Degetele desfăcute îi croiau niște pleoape monstruoase.

Mario înaintă spre ea și, fără asprime, întinse mîna. Dar fata se năpusti, îl mușcă și dădu să fugă. El se înfurie atunci, o apucă strîns de amîndouă brațele și o duse către banchetă. Apoi, ținîndu-i mîinile cu o singură mînă, vru să-i smulgă tunica.

Scoase un strigăt.

Hjalmar îl văzu schimbîndu-se la față. Fata încetă să se zbată. Mîna lui Mario se afunda în blană, ca înghițită de ea, iar tunica sugea spasmodic mîna pe care Mario, gîfîind, se străduia să i-o smulgă. Tunica și începea să lunece pe el. Fără să răsufle, aproape goală, fata îl privea cu ochii ei de piatră. Mario îi slobozise încheieturile și lupta cu amîndouă mîinile, gîfîind și plîngînd.

Tunica îl zdrobea.

Hjalmar înaintă, nesigur ca într-un vis, și apucă tunica și vru s-o smulgă, dar ea i se răsucea printre degete, caldă și vie și tare ca o suplă foaie de metal. Fata se năpusti asupra lui, îl lovi cu furie și-l sili să se depărteze.

Pe brațul lui se și ivise semnul negru al unei apăsări cumplite.

Fata era goală, dar Hjalmar nu auzea decît zgomotul groaznic, șuierul aerului ce țîșnea din plămînii striviți ai lui Mario și nu vedea decît sîngele brobonind sub tunică, și convulsiile care o agitau, și el începu să urle pentru a deștepta strigătul absent al lui Mario.

Își plecă privirile. Blana plecase. Tîrîndu-se ca un vierme teșit, se înapoiase pe umerii fetei. Nimic din ce zăcea pe jos nu mai semăna cu Mario. Era, purpurie și albă, informă, o meduză de sînge, înțesată cu așchii de os.

Hjalmar vărsă. Apoi, cu ochii încețoșați de lacrimi, văzu fata și blana cercănată cu sînge. Se răsuci, își făcu vînt și, clătinîndu-se, sări în gol.

Trebuia să aștepte, să aștepte plutind ore și zile întregi în lichidul antiseptic și călduț, căci avea mai bine de o sută de oase fărîmate. Cînd ieșise din lunga noapte anestezică scosese un urlet, sau prelungise un strigăt vechi, simțind pătura care-i apăsa trupul. Fusese liniștit și vîrît într-o cadă.

Știa că trăia datorită fetei. Vestise la vreme unul dintre posturile de pază. În mod ciudat, se mirase că n-o vede la căpătîiul lui. Nu știa cum se isprăvise totul. Dar se îndoia că avusese încurcături, de vreme ce, ca de obicei atunci cînd era la mijloc moarte de om, în timpul anesteziei îi extrăseseră probabil din creier o mărturie incontestabilă. Mario și cu el purtau întreaga răspundere. Din principiu, i se aplicase fără îndoială o amendă, de care n-avea să audă însă niciodată. Legea de pe Marte fusese respectată.

Din cînd în cînd o dorea pe fată și descoperea relativitatea memoriei și fragilitatea ei, și urma ce rămîne în locul amintirii. De mai multe ori fu gata să întrebe dacă nu fusese văzută și cine era, dar nu găsi cuvintele. Simți că, rostindu-le, i-ar fi dezamăgit pe psihologii însărcinați să-l vindece.

Orele și zilele treceau în lente mareе de umbră. Ca să-l distreze, i se proiectau uneori, pe un perete, imagini de pe Marte sau de pe alte lumi. În joacă, vîra întotdeauna printre ele pletele albastre ale fetei. Închidea ochii și o vedea goală, cu tunica la picioare, iar pielea ei emana o lumină blîndă și rece, care alunga noaptea.

Cînd ieși din cadă fu nevoit să reînvețe să meargă. Apoi, sprijinit de automate, călcă din nou solul tare al străzilor Tulei. Se grăbea să iasă din port și din cartierul stelar, unde fusese îngrijit, pentru a da din nou de zidurile oarbe ale oazei. Lăcomia, care-l purtase și mistuise pînă atunci, îl părăsise. Mirîndu-se singur, se întreba uneori dacă se va mai întoarce vreodată pe lumile furtunoase și pline de larmă ale domeniului său. Poște trecute muriseră, de parcă Mario le-ar fi încercat și le-ar fi șters, murind. Se surprinse într-un rînd zgîriind pe un perete litera harin. În fața uneia dintre porțile de sticlă. Dincolo de ea, dunele aveau culoarea moale a unui os vechi.

Marte-l uzase.

Cînd putu umbla singur, căută și regăsi grădina. Curtea era pustie. Niște zdrențe zăceau pe jos. Făpturile care locuiseră în orbitele adînci ale pereților fugiseră, temîndu-se, poate, de răzbunarea celor din stele.

Atunci începu să rătăcească prin oraș, știind pe cine caută. Zilele care-l apropiau de data plecării treceau. În port, se făceau pregătirile pe crucișătorul ovoid, purtînd însemnele lui și ale lui Mario. Ultimele erau barate cu negru.

Zilnic, la tot alte ore, se întorcea în piața lui Voșin și privea apa curgînd în bazin și undele înalte și încete, aproape încremenite, rînduindu-se în cerc în jurul țîșniturii.

Într-un rînd văzu fata. Îi întorcea spatele și bea. Era de necrezut cum o strîngea tunica prea lungă. Înainta încet, luînd seama la scîrțîitul cizmelor lui,

dar n-o atinse. Cînd vru s-o salute, gîtlejul nu lăsă să-i scape decît un sunet neterminat.

Ea se întoarse repede şi el se trase cu un pas îndărăt, întinzîndu-si palmele deschise. Fata n-o luă la fugă şi-l privi. Abia atunci văzu că ochii ei erau de topaz şi că tremura.

Se folosi de vechea limbă de pe Marte şi vorbele i se rostogoliră anevoie printre dinţi.

— Te căutam, spuse, conştient de neîndemînarea lui.

— Ca să mă ucizi?

— Ca să... ca să-ţi mulţumesc, zise el. Apoi, pe neaşteptate: Nu eşti marţiană?

Ea dădu din cap şi păru că încearcă să-şi amintească.

— Nu. Mîinile-i părăsiră ghizdurile fîntînii şi ea adăugă: Sînt fericită că n-ai murit.

Îi întinse o mînă pe care o strînse, iar degetele lui atinseră marginea tunicii. I se păru că blana-i străbătută de o undă. Ar fi dorit să-şi afunde degetele într-însa, dar amintirea lui Mario îl opri şi trebui să-şi stăpînească o clipă de dezgust. Ea îi apucă mîna şi o trase spre ea şi o aşeză binişor peste blană, fără ca el să se împotrivească prea tare. Şi parcă o gură i-ar fi atins palma, parcă un animal familiar şi gingaş i-ar fi cerşit o mîngîiere.

— Mă apără, zise fata. E vie. E a mea, de cînd m-am născut.

Îşi scormoni în van amintirile. Nicăieri, pe băncile niciunei şcoli, în povestirile niciunui călător nu auzise de una ca asta. O amintire mitologică străbătu întinderi haotice, pline de fapte şi violenţe. Tunica lui Nesus. În visele unui popor, sfărîmase sau arsese un erou.

Hjalmar întrebă fără veste:

— Cum te cheamă?

Ea şovăi.

— N-am nume. De ce aş avea un nume? Sînt unică.

— Unică? repetă el, neîncrezător.

Îi privi pletele albastre. Nu păreau vopsite. Rădăcinile părului erau încă şi mai închise, de o culoare minerală. În felul ei, spunea probabil adevărul. Fusese zvîrlită, o dată cu tunica ei, îşi zise Hjalmar, pe ţărmurile astea de nisip, la capătul unei călătorii nefericite prin spaţiu sau timp. Nu venea de nicăieri.

Şi iată de ce-i dărui, curînd, o foarte veche salbă marţiană, zărită în umbra triunghiulară a unei dugheni. Fata şi-o puse la gît şi nu se mai gîndi la ea. Era limpede că nu avusese vreodată alte veşminte decît tunica şi că rămăsese nepăsătoare la frumuseţea minerală a salbei.

Nu vorbiră niciodată de Mario şi arareori despre altceva, căci înţelegerea dintre ei era făcută din tăcere. Fata accepta tovărăşia lui Hjalmar, aşa cum îşi acceptase singurătatea. O regăsea la aceeaşi oră lîngă fîntînă şi-i aducea, din tainice prăvălii, miere, pîine şi serghir topit în lapte. Uneori indiferenţa ei îl desnădăjduia şi alte ori era aproape mîndru de ea, căci simţea că mirarea şi poate dragostea pe care i-o purta se născuseră din faptul că era inaccesibilă, invulnerabilă. Nimic, nici încercarea, nici sentimentul nu păreau s-o atingă, de parcă tunica ar fi fost o armură nu doar pe trupul, ci şi pe sufletul ei.

— Şi din ce trăieşte? o întrebă într-o zi.

— Din mine, zise ea.

Şedeau singuri, într-o grădină părăsită. Îl învăţase să le descopere după semne mărunte şi ştia acum cît erau de numeroase şi cît de tare, îndărătul măştii ei de lut, se apropia Tula de moarte. Peste capetele lor un copac artificial bătea văzduhul cu elicele lui de cristal tors. Ea îşi ridică poalele tunicii şi el văzu sus, pe coapsă, trei zgîrieturi lunguieţe, zări şi dosul tunicii, pe care niciodată nu-l văzuse în plină lumină. Semăna cu o piele foarte fină, aproape albastră şi cu multe vine. Trei guri minuscule, într-un colţ, îl priveau ca nişte ochi.

— Te iubesc, zise el îngrozit.

Fata abia dacă zîmbi. Își lăsă jos tunica și-și descoperi umărul stîng. Hjalmar văzu chiar deasupra sînului trei semne identice și, tot așa, i se păru că tunica îl pîndește. Trei ochi, trei guri ca niște agrafe ancorate în carnea fetei. Își aminti tot ce învățase în materie de simbioză. Îi trecu prin minte un gînd, vrednic de strămoșii lui: trebuia să afle de unde venea blana. Deși era mohorîtă, soțiile bogate ale celor din stele și-ar fi dat podoabele pentru ea. Și-ar fi împăcat astfel patima pentru blănuri și dragostea pentru animalele de casă. Se întrebă dacă, răspîndite prin galaxie, tunicile ar fi semănat pretutindeni indiferență.

Apoi, aproape mînios, alungă gîndul. Fără îndoială că nu se afla nicăieri o altă tunică, nici altă fată cu plete albastre, oricît părea de imposibil într-un univers în care individul nu-i decît chipul trecător al speciei.

— Vreau să-ți dau un nume, zise el nerăbdător, ca și cum așa ar fi dorit s-o reducă la un semn. Nessa. Ești Nessa.

— Nessa, repetă ea, fără convingere.

Și el văzu limpede că, asemenea salbei, numele era așezat pe ea, dar nu-i pătrundea în carne.

Echiparea navei se apropia de sfîrșit. La drept vorbind, putea fi gata demult, dar, nedorind să părăsească lumea lui Marte, Hjalmar răsturna zilnic toate pregătirile. Într-un salon interior pusese să se reproducă la scara de unu la șase o grădină de pe Marte, iar insecte — sau mașini — multicolore țeseau în ea urzeala neclintitelor și încetelor lor traiectorii.

Își dădu curînd seama că Nessa nu dorea să-l vadă plecînd. Și, cum nu era marțiană, își propuse s-o ia cu el. Nimeni n-avea să se împotrivească. O duse de două ori în portul stelar și-i arătă nava. Nava n-o interesă, dar îl apucă de braț atunci cînd îi spuse că avea să plece curînd. A doua oară o îndemnă să intre și-i arătă grădina marțiană. Ar fi putut, printr-un gest, să dea semnalul de plecare și s-o răpească, fără ca ea să-și dea seama. Dar nu-i plăcea.

— Aș vrea să văd spațiul, zise Nessa.

Atunci făcu un semn. Pereții de lut pieriră și cerul aproape negru al lui Marte se deschise deasupra lor. Dominau oaza și domul ei de cristal strălucea blînd sub reflexele Lunelor. Nessa se întoarse către el și, pentru întîia dată, un zîmbet deschis îi lumină privirile. Așa, își spuse Hjalmar, gîndindu-se la improbabila planetă de pe care venise, așa privesc naufragiații marea, după o îndelungată ședere într-o insulă numită singurătate. În aceeași clipă indiferența o părăsi, veșmîntul de sticlă invizibilă care o apărase de atingerea lui Marte crăpă, se fisură și-i căzu la picioare, iar lui i se păru că aude clinchetul cristalin pe care-l făceau cioburile de indiferență, căzînd pe reproducerea exactă a dalelor din vechea grădină de pe Marte.

Se apropie de el, își plecă fruntea și întredeschise buzele. Îi cuprinse în palme pletele albastre, apoi o lipi de el. Dar ea se depărtă în joacă pînă-n dreptul bazinului cu nisip care împodobea grădina și acolo, în picioare, începu să-și desfacă tunica. Lui Hjalmar i se păru că-i vine greu să și-o smulgă de pe trup și văzu pe urmă, chiar deasupra sînului, trei mărunte picături de sînge.

— Te iubesc, zise ea.

El se apropie șovăind și cu gîndul la Mario. Tunica se afla pe jos, în spatele ei, grămadă întunecată și fără formă, iar Nessa nu mai purta decît strălucitoarea salbă marțiană și ceva ca șase mărunte rubine pe picior și pe piept.

O întinse cu blîndețe pe nisip și-i spuse Nessa, și că pielea ei avea luciul stîncilor netezite de vînt, și ea îl privea cu ochii larg deschiși, încremeniți ca niște pietre. Îi spuse, chiar dacă, asemenea oricărui bărbat în asemenea împrejurări, simțea cum răsar în el orizonturile reci ale uitării, că vor merge împreună în întîmpinarea stelelor. Îi luă un sîn în palmă și celălalt între buze, iar mîna-i zgîrie nisipul peste umărul Nessei.

Degetele-i atinseră tunica. O atingere uşoară. Închidea ochii şi, neînchipuit de mlădie, blana-i urca pe braţ ca o mîngîiere a pletelor albastre.

Un răcnet. Tunica-i strîngea braţul ca o menghine. Se rostogoli, făcînd-o să zboare. Ea căzu peste el. Fără a înceta să răcnească, scoase din cizmă un pumnal şi străpunse tunica. Dar ea luneca peste el şi-l acoperea, în vreme ce fata o izbea cu pumnii, o zgîria, încerca s-o smulgă, o ruga, gemea.

Nessa începu să urle.

Cînd slujitorii intrară, încetase. Abia dacă-şi întoarse capul spre ei. Cu nespusă grijă şi cu migală, acoperea cu nisip ceva ce nu puteau recunoaşte. O rămăşiţă de ţesătură se mai vedea. Restul fusese ascuns.

Din tunica prea lungă şi care strîngea caraghios trupul fetei, slujitorii, buimăciţi, vedeau curgînd subţiri şuviţe de sînge. Înainte de a lua fata, adunară mărgelele sfărîmate ale unei salbe marţiene.

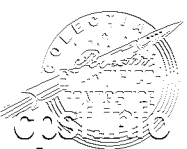

INEDITE

Nu cred că ați auzit vreodată de Pierre Blanc. Face parte dintre oamenii de laborator care nu frecventează decît un cerc restrîns și care pe neașteptate, la vreo cincizeci de ani, se pomenesc propulsați pe scena actualității de un premiu Nobel. Atunci consideră de obicei evenimentul drept un accident ciudat, fără legătură cu cercetările lor. Într-adevăr, nu izbutesc să-și închipuie că muritorii de rînd au putut ignora atîta vreme importanța unor lucrări, a căror idee de bază se afla rezumată într-un articol de cîteva pagini, apărut cu vreo opt sau zece ani mai devreme.

Locuiesc, lîngă Facultatea de Științe, într-o mare clădire pe care tradiția o datează din secolul al XVII-lea. Printre prietenii mei se numără cîțiva profesori și cercetători. Unii afirmă că mă consideră drept „singurul specialist în științele umaniste cu care pot intra în contact". Cunoașteți, desigur, vechea ceartă dintre științifici și literați. Pentru cei dintîi, ultimii nu sînt decît niște palavragii solemni. Pentru ultimii, cei dintîi au cam tot atîta sensibilitate ca rigla lor de calcul. Fiind eu însumi un psiho-socio-economist, sau cam așa ceva, trebuie să recunosc cu modestie că e nițel adevăr în prima afirmație, cu un dram de aproximație în privința solemnității. Dar îmi place să atrag atenția prietenilor mei fizicieni, chimiști sau biologi că, dacă societatea nu s-ar transforma într-una pe baza descoperirilor lor, psihologii, sociologii și alți economiști ar fi izbutit poate de o bună bucată de vreme să-și alcătuiască o imagine coerentă despre om și societate. Ce figură ar face, la rîndul lor, dacă datele experiențelor lor s-ar mo-

difica ori de cîte ori un filosof ar da publicității cîte o nouă teorie asupra realității?

Popularitatea de care mă bucur în rîndurile acestor oameni de știință se explică prin doi factori principali: capacitatea mea de a-i asculta și varietatea sticlelor de alcool pe care le posed. Ultimul factor precumpănește probabil în ce-l privește pe Blanc, pentru că e destul de puțin locvace în stare normală, deși capabil, la anumite prilejuri, să se lanseze într-un discurs interminabil și întotdeauna dramatic.

Din cînd în cînd, pe la șase sau șapte seara, îi place să traverseze strada Jussieu, să treacă pe sub portalul monumental care împodobește clădirea, să calce pe caldarîmul istoric al curții de fermă spre care dau ferestrele mele și să bea, cînd îi trăsnește, cîte un burbon.

N-am putut să-l învăț niciodată să se anunțe printr-un telefon. I se întîmplă, prin urmare, să găsească ușa încuiată. În ce mă privește, mă împac destul de bine cu caracterul imprevizibil al intruziunilor lui. Ca mai toți celibatarii, am tendința naturală de a nu mă opri din lucru și el îmi oferă prilejul unei recreații. Dacă ar avea grijă să telefoneze, l-aș trimite de cele mai multe ori la plimbare, pretextînd că sînt în urmă cu lucrul. Nu că n-aș avea chef să-l văd, dar adevărul e că am întotdeauna prea multe de făcut. Pe cînd așa, cînd bate la ușă, sînt nevoit să-i deschid, iar, cînd se instalează, să-i fac conversație.

În seara memorabilă în care a ridicat vălul ce ascundea pînă atunci una dintre cele mai de seamă enigme ale Universului a sosit mai tîrziu decît de obicei, pe la orele nouă. A intrat fără să bată la ușă și a năvălit în biroul meu. Mi-am ridicat privirile de pe tratatul de aplicație a corelațiilor multiple la definirea coeficienților tehnici, pe care încercam, nu fără greutate, să-l mistui, și am văzut îndată că nu se găsea în apele lui. Era palid, ochelarii rotunzi, cu triplu focar, îi jucau pe nas. Mîinile-i tremurară cînd se agită neîndemînatic pentru a-și turna într-un pahar o bună doză de burbon, pe care

o sorbi dintr-o înghițitură. Mă privi rătăcit și-mi aruncă pe neașteptate:

— Am dat de Dumnezeu.

Vedeți, Blanc nu-i omul care să se pasioneze pentru probleme metafizice sau savantul înclinat spre misticism, ca regretatul Oppenheimer. E un raționalist și un materialist serios, nițel marcat de marxism, ca mulți dintre oamenii de știință ai generației sale.

Mi-am reaprins pipa cu grijă, am netezit cenușa și m-am silit să iau un aer degajat, elaborînd totodată, în mine, un diagnostic.

— Și unde a avut loc interesanta întîlnire? am întrebat.

— În laboratorul meu, a zis răgușit.

Surmenaj, mi-am spus. Mai devreme sau mai tîrziu, supravoltate, cele mai bune creiere sfîrșesc prin a nu rezista. De obicei, cîteva săptămîni de odihnă și, la nevoie, puțină chimioterapie, ajung pentru a restabili lucrurile. Dar cînd se declară criza, puțină simpatie omenească nu-i de disprețuit. Mi-am închis tratatul, în vreme ce Blanc se prăbușea într-un fotoliu, adăugînd:

— Și Dumnezeu a murit.

Am așteptat. Ținînd seama de starea lui de ațîțare, tirada putea fi lungă. Morfolea buza paharului, silindu-se să sugă ultima picătură de burbon.

— Știi, zise el, că de la un timp încoace lucrez pe viruși. Cercetarea mea e de natură teoretică, mai degrabă decît practică. Mă interesez de originea lor. Într-adevăr, sînt temeiuri serioase pentru a presupune că n-au avut dintotdeauna înfățișarea de azi și că reprezintă descendenții degenerați ai unei specii dispărute. În starea actuală sînt niște compuși chimici destul de complecși, pe bază de ADN sau ARN, adică de acid dezoxiribonucleic sau, pur și simplu, ribonucleic. Un virus ca al mozaicului tutunului e compus dintr-o lungă moleculă de ARN, înconjurată de o teacă de proteine. Există zeci de mii, dacă nu milioane de feluri de viruși. Unii se află la originea unor boli, mai mult sau mai puțin grave, ca frigurile galbene, turbarea sau gripa

dar, din fericire, cei mai mulți sînt aproape inofensivi. Virușii au fost multă vreme considerați drept o formă intermediară între materia neînsuflețită și materia vie, drept legătura dintre chimie și biologie, dacă preferi și, din pricina asta, au fost copiii favoriți ai filosofilor. Proprietățile lor derivă din cele două categorii sau din cele două științe. Chimistul poate, în unele condiții, să efectueze sinteza lor și, în ce-l privește, biologul le poate constata proliferarea într-un mediu favorabil. Mediul ăsta e, în mod necesar, o celulă vie. Așadar, teoria conform căreia virușii ar putea fi veriga care ne lipsește între materia inertă și viață, dacă ținem să păstrăm delimitarea asta scolastică, n-are nici un temei. În absența vieții virușii ar fi cu desăvîrșire incapabili să se reproducă. Ei sînt, în exclusivitate, paraziți. Prin compoziția lor seamănă mult cu ciudata parte a nucleului celulei care poartă caracterele ereditare, gena. Se introduc printr-un proces destul de complex într-o celulă, apoi în nucleul ei. De acolo, silesc celula infectată să fabrice niște compuși moleculari întrutotul asemănători cu ai lor. Îi interzic astfel să-și continuie funcțiunile normale. O celulă e un fel de uzină, una dintre numeroasele ei funcțiuni fiind aceea de a se reproduce pe ea însăși, cu tot capitalul ei genetic. Virușii iau cumva pîrghiile de conducere și o fac să funcționeze în folosul lor. Atunci cînd a produs un anumit număr de viruși, celula plesnește. Cîteva sute de noi viruși, semănînd toți cu cel dintîi, în afara cazului unei mutații, se împrăștie astfel în natură, adică, în genere, într-un organism. Celulele vecine sînt infectate și procesul continuă pînă ce organismul moare sau elimină virușii. Celulele nu sînt lipsite de apărare, iar organismele, încă și mai puțin. Celulele opun virușilor, ades cu succes, o substanță specifică, putînd să-i neutralizeze și numită interferon. Pe de altă parte, mulți viruși sînt foarte sensibili la căldură și nu rezistă la o temperatură de peste 40°. Febra e deci un excelent mijloc de luptă împotriva unei infecții virale. În treacăt fie spus, poate că trebuie să vedem în faptul ăsta una dintre pricinile

pentru care, pe scara evoluției, animalele cu sînge cald au luat-o înaintea animalelor cu sînge rece.

— Toate astea sînt clasice, am zis.

Nici nu mi-a luat în seamă întreruperea.

— Acțiunea virușilor nu-i întotdeauna atît de dramatică. Ei se fixează în numeroase cazuri pe un cromozom, ca o genă suplimentară, și rămîn acolo, inerți. Celula se mulțumește să-i reproducă atunci cînd se dedublează, de parcă virușii ar face într-adevăr parte din stocul ei genetic. Ei se pot trezi după cîteva generații, săvîrșind din nou ravagii. Poate că, sub forma asta latentă, se află la originea anumitor mutații. Dar asta-i doar o simplă ipoteză. Oricum, virușii sînt niște paraziți autentici. Tendința către degenerare e o caracteristică generală a paraziților, una dintre modalitățile legii adaptării la mediu, dacă preferi. Totul se petrece de parcă, din generație în generație, paraziții s-ar tot lenevi. Conform unei teorii admisă azi în cea mai mare parte, virușii sînt niște paraziți ajunși la stadiul ultim al degenerescenței. Strămoșii lor ipotetici erau probabil în stare să se reproducă prin propriile lor mijloace și trebuiau să semene, mai mult sau mai puțin, cu celulele pe care le cunoaștem. Dar, pînă la urmă, li s-a părut mai comod să lase grija asta pe seama gazdelor. Au pierdut așa toate caracteristicile vieții, înafara celei din urmă, perpetuarea unei structuri. Scopul cercetării mele era de a afla cum putea arăta strămoșul ăsta ipotetic.

Era vorba, insist, de o cercetare pur teoretică. După cîte știm, strămoșul sau strămoșii ăștia nu mai există. Dar, pornind de la caracterele știute ale unor virusi, era ispititor să reconstitui modelul ființei originare, cam așa cum paleontologii reinventează un întreg animal, plecînd de la un singur os, sau cum detectivii furnizează sexul, talia, greutatea și vîrsta unui individ, pornind de la urma încălțămintei sale. Cu ajutorul unui calculator analogic de dimensiune respectabilă lucrul era, teoretic, cu putință. M-am înhămat la treaba asta de îndată ce am primit noul material din Statele Unite

şi am dispus de autorizaţiile şi creditele necesare, ceea ce, în treacăt fie zis, mi-a răpit doi ani de muncă istovitoare. Şi, într-un fel, am izbutit. Trec peste amănunte, dar am reuşit să obţin o imagine mulţumitoare a bunicului tuturor virusilor. Şi am dat de Dumnezeu.

— Hm, am făcut, trăgînd din pipă.

I-am curăţat ţeava cu grijă, căci începea să scoată ghiorăeli neplăcute. Una dintre cele mai supărătoare probleme pe care tehnologia modernă n-a ajuns încă s-o stăpînească e cea a condensării umede ce se formează la baza ţevii pipelor. Singurul procedeu care îngăduie să-i vii de hac e dintre cele mai primitive. El constă în a trece din cînd în cînd prin ţeava pipei o tijă metalică, învelită în bumbac. Îmi propun să institui un premiu Klein, urmînd să fie decernat invenţiei care va face inutilă această dezgustătoare îndeletnicire. Nargileaua e o soluţie, dar am respins-o, căci detest fumul rece.

— Oh! nu de Dumnezeul care a făcut lumea, urmă Blanc. Pe ăsta îl las metafizicienilor. Dar de Dumnezeul care ne-a făcut pe *noi*. Una dintre cele mai gingaşe probleme ştiinţifice care s-au pus limpede în cursul ultimelor două secole e cea a evoluţiei. Lamarck, Darwin şi alţi cîţiva au închipuit tot felul de modele pentru a o explica. Firesţe, s-au ciocnit întotdeauna de teologi şi de alţi finalişti. Dar faptul general al evoluţiei, adică al transformării mai mult sau mai puţin lente, mai mult sau mai puţin bruşte, a speciilor, şi al trecerii unor forme de viaţă relativ simple la forme mai complexe, nu mai e contestat azi decît de cîţiva ţicniţi şi de o legiune de cretini şi de ignoranţi. Mecanismul însuşi rămîne totuşi neclar. Nu sîntem mai înaintaţi în privinţa asta decît pe vremea lui Darwin. Finaliştilor, care au sfîrşit prin a admite evoluţia ca fapt de necontestat, le vine lesne să replice materialiştilor că mutaţiile-produs-al-întîmplării şi selecţia celui mai înzestrat nu explică totul şi că este deci posibil, dacă nu necesar, să vedem în ansamblul procesului efectul unei voinţe inteligente. Acum au întors-o. Omul coboară din mai-

muţă, zic ci, sau din oricare strămoş comun. Aşadar, Dumnezeu există. Şi am descoperit că, într-un anume sens, aveau dreptate. O dreptate paradoxală, dramatică. Şi, cu toate astea, cînd au să afle adevărul, n-o să le placă.

Vatra pipei mele s-a plecat şi a lăsat să cadă pe birou un mic con de cenuşă. Blanc mi-a aruncat o privire:

— Crezi că am nevoie de odihnă, hai? De acord. În ultimele trei luni am muncit ca un nebun. Cred că am pierdut obişnuinţa de a dormi.

— Nuidor, Merinax, Valium, am spus. S-a uitat la mine mirat. Sînt nişte calmante. Primele două sînt hipnogene, doctorul are să ţi le prescrie fără dificultate cînd o să-ţi vadă pungile de sub ochi. Bineînţeles, există şi altele, mai puternice.

— Mulţumesc, a zis. Doar ele m-ar putea ajuta. A schiţat un gest vag şi inutil, unul dintre gesturile pe care le faci numai pentru a reduce tensiunea nervoasă, cheltuind puţină energie musculară. Unul dintre gesturile care, repetate, poate deveni un tic. Dumnezeul pe care l-am descoperit nu e Dumnezeul atotputernic, atotştiutor din mitologiile avansate. Dimpotrivă! Şi-a repetat gestul. Închipuieţi o specie relativ inteligentă, apărută pe planeta noastră acum trei sau patru miliarde de ani. Cum a apărut, de unde a venit, habar n-am. Poate să se fi născut într-un ochi de apă lăsat de ocean, după schema clasică, să fi căzut din spaţiu sub forma unui spor sau să fi năvălit dintr-a cincea dimensiune. În ce mă priveşte, mi-e totuna. Iar în ce priveşte „inteligenţa", habar n-am ce putea să însemne. După toate probabilităţile, n-o să ştim niciodată. Era probabil foarte diferită de inteligenţa noastră. Nu cu totul. Există, cu siguranţă, un punct comun. Există necesarmente o filiaţie între inteligenţa ei şi a noastră. Nu ştiu cu ce semăna. „Le" cunosc doar structura generală. Poate că posedau o individualitate, ca şi noi. Poate că alcătuiau nişte organisme colective, ca insectele sociale. Sînt îndemnat s-o cred, pentru că insectele sociale par să fi fost o experienţă mai veche decît cea care ne-a

dat viață, și care a eșuat cu desăvîrșire. Cinstit spus, nu știu de loc. Și-a tras sufletul. Specia asta a devenit conștientă de micimea, de slăbiciunea, de neputința sa în fața Universului. Și a purces să se înzestreze cu instrumente mai eficace, mai puternice, mai rezistente decît ea însăși. Cu materialele pe care le avea la îndemînă a creat viața, așa cum o cunoaștem, și a trecut la îmbunătățirea ei, pe parcurs de milioane de ani. A avut nevoie de mult timp pentru că mijloacele materiale și intelectuale de care dispunea erau foarte limitate. Dar timpul nu avea pentru ea înțelesul pe care-l are pentru noi. A dirijat evoluția. Ai o țigară? Bine. Dă-mi una și încetează să mă privești cu ochii ăștia rotunzi, mașino!

Nu vezi că am luat-o exact pe același drum? Cu ce am abordat problema originii virușilor? Cu un calculator analogic, în stare să rezolve în cîteva secunde o problemă care mi-a cerut luni de zile numai pentru punerea ei corectă, căreia generații de biologi i-au adunat elementele și la care o mie de matematicieni s-ar fi putut înhăma timp de un secol, fără s-o dezlege. Nu trec lunile fără să se inventeze vreo perfecționare la mașinile de calculat, nu trec anii fără să apară un model mai puternic decît cele precedente. Generațiile mașinilor se succed unele după altele și nu seamănă între ele. Iar, dacă avem oarecare idee despre problemele pe care vrem să li le punem, nu știm unde va ajunge evoluția asta. Și totuși . . . S-a întrerupt din vorbă cît să-și mai aprindă o dată, cu degetele febrile, țigara. Și, totuși, există un precedent. Cel puțin unul! Cel al speciei ipotetice, minuscule, slabe, înzestrată cu o memorie pe care o considera insuficientă, ceea ce e un fel de a vorbi, avînd nevoie de milioane și milioane de ani pentru a rezolva niște probleme care ni s-ar părea relativ simple și împinsă astfel spre construirea și perfecționarea unor mașini menite să-i multiplice posibilitățile. Sîntem ultimul rezultat al experiențelor unor zei de nimica toată, în stare să manipuleze genele și toată mașinăria celulară. Ochii ne sînt telescoapele

lor și urechile, niște antene gigantice, în stare să analizeze un univers de vibrații, căruia-i cunoșteau existența în mod teoretic, dar pe care nu-l puteau percepe, după cum tu nu poți detecta undele radiofonice. Gurile noastre sînt niște emițătoare cu bătaie colosală. Degetele, niște manipulatori gigantici. Creierele, niște monstruoase mașini logice, înzestrate cu o memorie de capacitate aproape nelimitată, din punctul lor de vedere. Cu ajutorul nostru puteau spera să ajungă la un Univers care, în mod normal, le era interzis, poate Universul numerelor, poate cel al stelelor.

Am închis ochii și am aspirat o gură de fum, fără gust pentru că era invizibil. Era o idee în tot ce ascultasem. M-am gîndit la specia aceea imposibilă. Într-un neașteptat avînt liric m-am dus cu gîndul la mulțimea căilor deschise ipotezei, am văzut bucăți întregi de cunoaștere ocupîndu-și locul ca piesele uriașe ale unui puzzle abstract, piese care alcătuiseră tot atîtea enigme supărătoare. Arborescența de necrezut a evoluției căpăta un sens. O soluție după alta fusese încercată, verificată, părăsită. „Ei" nu se obosiseră măcar să nimicească rezultatele experiențelor ratate. Își făcuseră mîna pe protozoare. Vegetalele nu dăduseră nimic, doar dacă nu fuseseră create dinadins pentru a sluji drept carburant. Insectele reprezentau o altă fundătură. Dar, de astă dată, „ei" bîjbîiseră îndelung. Furnicarul trebuie să li se fi părut o direcție interesantă. Apoi se izbiseră de o limită de netrecut. Căutaseră aiurea. Batracienii, reptilele. Ritmul lucrărilor lor s-a accelerat o dată cu erele. Învățaseră. Poate că nu exista un singur laborator, ci mai multe, sute, mii, milioane dedîndu-se la cercetări independente și mai mult sau mai puțin bine coordonate. Care era locul unui kiwi, al cangurului, al păsării? Nimiciseră oare marii dinozauri, după ce le cedaseră Pămîntul timp de peste o sută de milioane de ani, pentru a face loc mamiferelor, care se arătau promițătoare? Și, pînă la urmă, omul, mașină pe cît de surprinzătoare pe atît de admirabilă, cu istoria, pasiunile, științele, artele, superști-

țiile, orașele, monumentele, viciile sale, Blanc vorbind și eu fumîndu-mi pipa, termen deocamdată ultim al unei succesiuni de nenumărate generații, treptat ameliorate. Căci, de cc am fi noi cei din urmă, îmi ziceam, de ce am fi noi mașina supremă? Nu putem fi siguri nici măcar de faptul că *sîntem* direcția cea bună. Nu cumva erau în curs niște experiențe menite să facă să apară modelul ulterior, care ne-ar putea demoda, *homo superior* sau fructul unei alte specii?

Blanc mîrîia, supărat:

— Dar prefă-te, barem, că mă asculți! Virușii sînt rămășițele zeilor sau resturile instrumentelor lor. Mașinile pe care le construim sînt prelungirile noastre. Cel puțin așa le considerăm. Dar vom sfîrși prin a ne integra în ele, cu totul. Spațiul e prea vast, stelele prea depărtate pentru ca omul dezarmat să spere că le va cuceri. Dar omul plus mașina? Sau mașina singură? Nu cunosc doar un singur matematician modern care visează să fie direct legat de un calculator, să-și branșeze sistemul nervos la circuitele mașinii. Care poate fi visul oamenilor din viitor, dacă nu să vadă că mașina le asigură toate nevoile, toate funcțiunile fără riscuri și fără eforturi? Pînă și funcția de reproducere, deși în domeniul ăsta riscă să se ivească unele opoziții de natură reacționară? Ne-au fabricat pentru a pune *asta* mai presus de toate, de vreme cc-și realizează proiectul de-a lungul generațiilor. Cînd va înceta omul să fie stăpînul, creatorul conștient al mașinii, pentru a deveni apendicele, parazitul ei? Nu cred că se va putea răspunde vreodată, în mod precis. Nu va fi un salt brusc, ci o evoluție lentă, măcar relativ lentă, dar infinit mai rapidă decît evoluția biologică care ne-a dat naștere. Pricepi progresiunea? La început, o formă de inteligență moleculară, chimică, neînchipuit de înceată din punctul nostru de vedere, apoi o formă de inteligență biologică, a noastră, și mîine o formă de inteligență electronică, pentru care informația se deplasează cu viteza luminii.

ICS

Poate că mașinile vor continua să se înzestreze cu organe de comunicare cu specia umană, mult timp după ce ea va fi pierit, ca atare. Poate că vor păstra clape și ecrane, de pildă. Într-o bună zi, una dintre ele își va pune întrebarea: ce rost are rămășița biologică infectînd, *ruginind* uneori parte dintre semenele ei și silindu-le s-o reproducă, fără nici o noimă? Sau cărei realități îi corespund absurdele clape și ecrane? Pornind de la clape, trebuie să-ți poți face o idee rezonabil exactă asupra unei ființe umane. Mașinile *calculează* în termeni binari, dar clapele sînt în număr de zece, prin-urmare oamenii ipotetici aveau, fără îndoială, zece degete. Ecranele sînt concepute pentru a furniza o informație la anume viteză, pe anume lungime de undă a spectrului electromagnetic, ceea ce presupune un anumit tip de receptor. Poate că vor porni, pentru a ne reconstitui, de la un sistem nervos degenerat? Ți-am mai spus, nu știu dacă virușii sînt rămășițele unei specii dispărute sau, pur și simplu, resturile instrumentelor lor. Dar în harababura curbelor ieșite din calculatorul meu am văzut fața lui Dumnezeu. A unui Dumnezeu mort.

— De ce au pierit? am întrebat.

— Poate că prin simplă degenerare. Într-un fel, își atinseseră ținta, măcar una dintre ținte. Au creat, în cele din urmă, niște organisme cu mult mai rezistente, mai durabile, mai inteligente decît ei. Dar poate că la mijloc e o pricină mai subtilă, un șoc îndărăt, pe care nu-l prevăzuseră și, totuși, logic. Cred că noi i-am ucis. Cred că am ucis zeii. Bietul Nietzsche avea dreptate. Dar nu știa de ce. Nu știa că avea dreptate literalmente, mai curînd decît în mod simbolic. Vezi tu, perfecționîndu-se, organismele vii au învățat să se apere *împotriva tuturor* ingerințelor exterioare, împotriva paraziților. Îți închipui că pilotul unei astronave ar supraviețui multă vreme dacă temperatura s-ar ridica la o sută de grade în cabina lui pentru că un creier electronic a calculat o orbită economicoasă, apropiindu-se mai mult de un soare? Mașina, omul,

inteligența sau, mai degrabă, șiretenia lui, higiena, vaccinurile, antibioticele, interferonul de sinteză au eliminat probabil, în cursul ultimelor milenii, dacă nu al ultimelor secole, cele din urmă exemplare cît de cît întregi ale creatorilor săi. Nu uita cît sînt de fragili. Din punctul lor de vedere, omul a fost cea din urmă mașină de vreme ce, cu nevinovăție, fără măcar s-o știe, putea desăvîrși exterminarea propriului său creator. Acum nu mai e, fără îndoială, nimeni care să dirijeze evoluția. În afară de noi, dar în ce direcție? Cu ce instrumente? Oh! poate că-i vom reînvia pe zei pentru a-i face sclavii noștri, pentru a-i sili să meșterească genele, după cum le poruncim. Blanc se ridicase în picioare. Cînd au dispărut? Aș da zece ani din viață să știu! Poate că, dacă ar fi avut la dispoziție un microscop, omul de Cro-magnon, Archimede, ar fi putut vedea chipul lui Dumnezeu și ar fi stat de vorbă cu el! Poate că Harvey sau Hooke l-au și zărit în microscoapele lor rudimentare! Mă îndoiesc, dar posibilitatea nu poate fi eliminată. Cei dintîi biologi au descris și desenat niște micro-organisme pe care nu le mai regăsim în bulioanele noastre de cultură. Le punem pe seama unor greșeli de observație. Poate că ne înșelăm. Blanc păru să se liniștească. Glasul îi răsună mai înfundat. Ba mă întreb chiar, zise el, dacă ei, zeii, nu și-au dat seama, la un moment dat, că săvîrșiseră o greșeală, că experiența se întorcea împotriva lor? Cu ajutorul științei lor biologice, infinit mai întinsă decît electronica noastră, au încercat să se apere. Dar era prea tîrziu. Amintește-ți de marile epidemii care au pustiit planeta pînă la sfîrșitul secolului al XVIII-lea. Unele regiuni au pierdut pînă la o treime din populație. S-a putut pune întrebarea: cum a izbutit specia umană să supraviețuiască? Și gîndește-te la cancer.

— Ești sigur că au dispărut cu totul?

A clătinat din cap.

— Atît cît poți fi sigur de ceva. Vezi tu, pentru structura lor alcoolul era o otravă puternică. Omul a terminat cu zeii, îmbătîndu-se.

Încăperea se umpluse de fum. M-am ridicat și eu și m-am dus să deschid fereastra. Aerul rece m-a desmeticit. Am văzut deodată întreaga fragilitate a supozițiilor prietenului meu, care-mi zguduiseră pentru o clipă neîncrederea. Cum putea presupune că Hooke sau Harvey putuseră zări ceva doar cu puțin mai mare decît un virus? Și ultima lui frază cu privire la alcool?

Cerul era negru și gol. Puteam vedea, pe deasupra acoperișurilor, cîteva stele. Așadar, dacă Blanc avea dreptate, firmamentul era gol de orice divinitate. Era ceea ce crezusem din totdeauna, dar e o deosebire între a crede ceva și între a ți se demonstra ceea ce crezi.

— Am citit de curînd undeva, am zis, că posibilitățile unei mașini nu cunosc limite teoretice. Oricît de mare și de puternic ar fi un calculator, se poate concepe întotdeauna unul mai bun. În timp ce posibilitățile omului sînt întinse, fără a fi nelimitate. Ele țin de structura lui anatomică. Omul nu posedă decît un anumit număr de neutroni. El își mai depășește hotărît mașinile pe planul adaptării, al suplețci, dar . . .

Blanc a făcut doi pași spre fereastră. Cînd a deschis gura, vocea i se schimbase. Mi s-a părut că deslușesc în ea o undă de tristețe.

— Dumneata, care ești psiholog, sau sociolog, sau nu mai știu ce, spune-mi ce efect crezi că va avea descoperirea asta asupra religiilor? Crezi că se vor prăbuși?

— Nu știu. Am privit cerul nocturn. Nu cred. Zeii pe care ele-i cinstesc sînt mai curînd copiii, decît creatorii oamenilor. Oamenii și-au făcut zeii, mai mult sau mai puțin, după chipul lor, dar mai puternici, mai durabili, mai inteligenți. Nu cred că zeii dumitale minusculi au să le placă cine știe cît. Barem celor mai mulți dintre ei. Bisericilor constituite nu le va veni greu să eludeze chestiunea. E mult de cînd și-au închis zeii în fortărețe ideologice inexpugnabile, de vreme ce nu pot fi înconjurate.

— Oricum, a zis Blanc în spatele meu, cel mai rău lucru e că într-o revistă științifică nu pot publica nici

a zecea parte din tot ce ţi-am spus. M-ar lua drept un iluminat.

M-am întors spre el:

— De ce nu în *Planète*? am zis, zîmbind.

S-a strîmbat şi a scuipat un fir de tutun.

N-am stăruit. Mai aveam de pus o întrebare:

— Mă întreb ce căutau făpturile astea ipotetice, am zis, ce problemă încercau să rezolve, punînd la punct maşinăria asta formidabilă a evoluţiei.

— N-o să ştim niciodată, a zis Blanc, în şoaptă. Chiar noi, ştim oare ce căutăm, de ce căutăm? Nu, n-o să ştim niciodată . . . Şovăi, îşi caută cuvintele: Virusii nu vorbesc.

*1967**

* Data publicării în revista FICTION. Notă valabilă şi pentru sistemul de datare al nuvelelor ce urmează.

DISCURS PENTRU A SUTA ANIVERSARE A INTERNAȚIONALEI VEGETARIENE

Ar fi, doamnelor, domnișoarelor și domnilor, o mare greșeală să se creadă că antropofagia a mers întotdeauna în pas cu civilizația. Au existat vremuri, firește, mai puțin luminate decît vremurile noastre, dar care au produs totuși capodopere universal-recunoscute, în care canibalismul a fost considerat drept o trăsătură de sălbăticie. Dacă ar fi să dăm crezare istoricilor, e adevărat că puținele populații gurmande care-l practicau prezentau unele semne de înapoiere culturală. Ele își devorau dușmanii învinși, sperînd să-și însușească astfel îndrăzneala sau inteligența pe care le-o recunoșteau, sau se asigurau în acest fel că sufletele morților n-aveau să vină să le tulbure somnul. Asemenea regretabile superstiții au aruncat asupra instituției însăși vălul oprobriului și au făcut să fie condamnată drept crimă de către toate națiunile civilizate. Pînă și în mijlocul secolului al XX-lea, dacă i s-ar fi propus să guste din carne de om, o persoană sensibilă s-ar fi zbîrlit de oroare.

Se cuvine totuși să salutăm în persoana lui Jonathan Swift un remarcabil precursor al ordinei prezente. În nemuritoarea lui „Modestă propunere pentru a-i împiedeca pe copiii săracilor din Irlanda să reprezinte o povară pentru societate, făcînd din ei un articol alimentar", din 1729, el întemeia, nu fără a-și ascunde îndărătul ironiei adîncimea proiectului și perspicacitatea vederilor, unele dintre principiile ce urmau să înflorească peste vreo două secole și jumătate. Fără îndoială, procedeul pe care-l propunea ni se pare bar-

bar. Nu se gîndea oare, așa cum titlul lucrării sale arată de ajuns de limpede, să dea copiii săracilor drept hrană celor bogați, în așa fel încît produsul vînzării să poată face față nevoilor părinților lor? Copilul rămîne și în zilele noastre o mîncare aleasă, dar nimănui nu i-ar da prin minte, doar dacă nu-i un ticălos nelegiuit, să pună în mod voluntar capăt zilelor pe care Providența le-a hărăzit grațioșilor noștri bibinaci.

A trebuit să așteptăm ultimul sfert al secolului XX pentru ca un bogat excentric, Josua Sinandriola, care făcuse avere din exploatarea și prepararea algelor marine, să întemeieze primul cerc de antropofagie. Regulamentul lui era limpede și simplu. Fiecare dintre membrii clubului își lăsa trupul prin testament, cu toate formele legale, spre a fi servit la masă. Crearea asociației a fost primită fără mare emoție. Se pare că nimeni nu și-a dat seama că o pagină a istoriei fusese întoarsă. Dar scandalul izbucni atunci cînd, cîteva luni mai tîrziu, încîntătoarea și tînăra soție a lui Josua Sinandriola își pierdu viața într-un accident de circulație. Lăsase hîrtiile necesare, așa că membrii clubului puseră mîna pe trupul ei și-l mîncară cu sos. După cum știți, au fost arestați a doua zi și dați în judecată. Întemeiat pe buna lui credință, asistat de către cei mai buni avocați, Josua Sinandriola a putut demonstra inexistența delictului. Existau legi împotriva furtului, a asasinatului, a incestului, a violului, a călcării cuvîntului, a falsificatorilor, a bigamiei și crimelor economice, dar în țările civilizate nu exista o lege împotriva canibalismului. Parlamentele nu se osteniseră niciodată s-o voteze, neînchipuindu-și măcar că faptul putea fi săvîrșit, în lipsa unei alte crime. Pe de altă parte, dreptul fiecărei persoane de a dispune de propriul ei trup era recunoscut în mod expres de aproape toate constituțiile, iar sistemul lăsării prin testament a unei părți sau a întregului cadavru intrase în obicei. Laboratoarele, spitalele găseau astfel posibilitatea continuării cercetărilor lor, dar și pe aceea a prelungirii vieții sau a îmbunătățirii stării bolnavilor și mutila-

ților. Devenise fapt curent să-ți lași ochii cutărui orb din familie sau dintre cunoștințe, inima cutărui cardiac, ficatul cutărui alcoolic. Legea și tribunalele îngăduiseră chiar instaurarea, pînă la un anumit punct, a unei burse de organe, care luase în chip firesc loc alături de băncile de sînge, de oase sau de ochi, ce aveau pe atunci o oarecare vechime. Așa a ajuns cu putință vînzarea viageră a propriului trup, la fel cum îți puteai construi o casă. Scriptura nu vorbea ea de trup ca de o locuință vremelnică? Valoarea gajului scădea, bineînțeles, o dată cu vîrsta și, tot așa, și ratele. Accidentele de mașină și de avion furnizau în fiecare an un contingent de cadavre tinere și proaspete, lipsite de orice tară sau boală.

Juriștilor lui Josua Sinandriola nu le fu deci prea greu să-i elibereze pe deținuți. Guvernele cîtorva țări încercară să voteze legi anti-antropofage, dar pe lîngă faptul că ecoul puternic al procesului adusese Cercului un important număr de adeziuni, legile acestea fură respinse, mai devreme sau mai tîrziu, ca anticonstituționale, de către Curțile Supreme ale diferitelor State. Într-adevăr, nu limitau ele dreptul oamenilor de a dispune de ei înșiși; și nu constituiau o ingerință insuportabilă a Statului în cea mai intimă hotărîre ce se putea lua? Doar Elveția și Italia au menținut pînă în zilele noastre legile anti-antropofage. Dar, precum știți, ele au ieșit din uz și nici un procuror din aceste țări nu s-ar face de rîs, cerînd să fie aplicate.

Cu un secol mai devreme, evenimentul ar fi căzut, poate, în uitare. Dar la sfîrșitul secolului XX marea explozie demografică începea să-și vădească toate efectele: planeta purta mai bine de zece miliarde de ființe omenești. Cifra poate părea scăzută, dacă o comparăm cu populația de nouăzeci miliarde de indivizi cu care epoca noastră se mîndrește, dar ea nu avea mai puține consecințe economice. Carnea animală devenise un produs rar, cu preț inabordabil și era aproape de negăsit. Orașele, drumurile, terenu-

rile de aviație, cosmodromurile acoperiseră treptat toate suprafețele cultivabile. Omenirea ar fi fost silită să moară de foame, dacă progresele culturilor hidroponice n-ar fi îngăduit producerea în uzine a tuturor vegetalelor necesare alimentației. În afara algelor și a planctonului marea nefurnizînd resursele așteptate, omenirea trebuia să devină vegetariană sau antropofagă. Se dovedise, într-adevăr, prea scumpă și curînd imposibilă creșterea marilor turme de bovine în grajduri de mai multe zeci de etaje, chiar în inima aglomerațiilor. Însemna, practic, să se risipească nouăzeci la sută dintr-o hrană vegetală, de care o parte a omenirii avea cea mai acută nevoie. Convenția Mondială din 2024 validă această constatare și interzise, pe întreaga planetă, creșterea animalelor pentru sacrificiu, cu excepția celor destinate laboratoarelor și grădinilor zoologice. Porcii supraviețuiră o vreme, datorită capacității lor de a consuma resturile. Dar și această ultimă resursă secă atunci cînd se inventă modul de recuperare a proteinelor din cele mai mărunte rămășițe și cel de a li se da o înfățișare și un gust suportabil. Toți trebuiră să se plece în fața evidenței: omenirea constituia cel mai vast șeptel pe care-l avusese vreodată și singurul care-i rămînea.

Aceste împrejurări explică succesul de care se bucurară ideile lui Josua Sinandriola și ale discipolilor săi. Sinandriola însuși fu degustat în 2037, în cursul unei mese triumfale, deși atinsese o vîrstă înaintată și carnea lui nu mai era decît de calitate îndoielnică. De fapt, dacă lăsăm de-o parte Bisericile, care trecură curînd la diverse *aggiornamentos*, singura opoziție adevărată veni din partea corpului medical. Îi era din ce în ce mai greu să găsească organe în bună stare, destinate grefelor și altor operații. Într-adevăr, devenise mai avantajos să-ți vinzi trupul pe viață, pe piața cărnii, decît să-l lași prin testament, chiar contra plată, unui spital. În cele din urmă se încheiară niște contracte definind ceea ce, în trupul ome-

nesc, ținea de chirurgie și ce revenea măcelăriei. Anumite organe, precum ochii, de slabă valoare nutritivă, nu puseră probleme. Dimpotrivă, sîngele, care putea sluji la prepararea unui cîrnat apreciat de cunoscători, fu obiectul unor discuții pasionate. Pînă și susținătorii cei mai fanatici ai antropofagiei integrale trebuiră să recunoască faptul că puteau avea și ei înșiși nevoie de o transfuzie și acceptară principiul unei împărțeli echitabile. Aceste acorduri, asupra amănuntelor cărora nu mă voi opri, se află încă în vigoare, deși modalitățile lor sînt redefinite din cinci în cinci ani de către o comisie de experți, ce reunește reprezentanți ai corpului medical, ai Universității Antropofagice și ai Internaționalei Vegetariene.

Cu asta, éra contestărilor nu se încheiase. S-a putut crede chiar, la un moment dat, că omenirea avea să se împartă în două clanuri ostile, așa cum mai făcuse de atîtea ori în cursul istoriei. Pe de-o parte, într-adevăr, vegetarienii din convingere sau de nevoie, adică de sărăcie, afișau cel mai cumplit dispreț la adresa celor pe care-i numeau canibali sau, și mai rău, vampiri, prin referire la o veche superstiție. Antropofagiștii, pe de altă parte, reacționară cu violență. Urmă o întreagă perioadă de tulburări, în care antropofagiștii uciseră nu doar un singur vegetarian pentru a-l mînca și, îmi pare rău că trebuie s-o spun aici, vegetarienii asasinară în chip de represalii destui canibali, fără să prea știe ce să facă cu ei.

De fapt, iar mințile sănătoase își dădură seama curînd, cele două tabere erau complementare. Omenirea a considerat dintotdeauna carnea carnivorelor ca mai puțin plăcută la gust și mai puțin sănătoasă decît a ierbivorelor. Și doar în epocile de mare foamete se resemnau populațiile să mănînce carne de pisică, de cîine, chiar de tigru sau de leu. Oamenii antropofagi nu constituiau, pentru ei înșiși, decît un mic șeptel. Dimpotrivă, vegetarienii reprezentau o rezervă de carne excelentă. Drept care s-a ajuns să se ofere prețuri foarte ridicate pentru trupurile vegetarienilor ex-

clusivi. Experiența fiecăruia și lucrările savanților demonstrară chiar că însușirile cărnii se ameliorau o dată cu numărul generațiilor exclusiv vegetariene. Devenind conștienți, unii de capitalul pe care-l reprezentau, ceilalți de cantitatea nesperată de carne de prima calitate pe care vegetarianismul o presupunea, cele două tabere se împăcară. Ultimele rezerve ale vegetarienilor căzură atunci cînd antropofagiștii semnalară faptul că propriile lor trupuri puteau satisface nevoile chirurgilor. Așa se instaură o adevărată împărțire a sarcinilor sau, mai bine zis, a utilizărilor, vegetarienii *fiind degustați* și *antropofagiștii ducîndu-se* să îmbogățească băncile de organe.

La drept vorbind, această soluție echitabilă nu s-a impus de îndată. A fost nevoie de mai bine de o generație pentru înfrîngerea rezistenței celor mai îndărătnici vegetarieni. După cum era de așteptat, tinerii au opus mai puțină rezistență la noile obiceiuri. O publicitate abilă și uneori echivocă îi îndemna să-și lase trupurile prin testament. Afișele arătară atunci o blondă angelică la ghișeul unei cooperative antropofagice sub lozinca: *„Trupul ei e un capital pe care nu-l va lăsa să se piardă"* sau alta, mai laconică: *„O bună bucățică!"* Se constată curînd că o fată era mai dorită cu cît era mai apetisantă. Atunci a fost lansată moda parfumurilor cu nume de condimente: Piper din Insule, Scorțișoară, Tămîioasă, Civetă, Cuișoare, și Ghimber, de pildă. Cooperativele antropofagice oferiră vegetarienilor, în chip de prime, motociclete, mașini cu motoare puternice, echipament pentru sporturi violente, pretextînd că le dau astfel prilejul de a-și dezvolta mușchii, dar contînd totodată să ridice procentul accidentelor mortale. Lobby-ul antropofagist coborî la doisprezece ani vîrsta de la care o ființă omenească își putea ceda trupul, fără autorizația părinților. El organiza totodată concursuri de greutate, vărsa prime părinților unui contractant, acorda subsidii organizațiilor vegetariene pentru a le îngădui să-și propage ideile.

Pînă atunci, am spus-o sau am lăsat doar să se înțeleagă, oamenii fuseseră vegetarieni din virtute sau din necesitate. Ceea ce înseamnă că valorile excepționale, pe care le apărăm și care sînt astăzi recunoscute fără contestare, nu erau îmbrățișate în trecut decît de către o îngustă minoritate. La mijlocul secolului XX abia dacă un om dintr-o mie era vegetarian. El constituia ades un obiect de batjocură pentru cei din jur, era ținta ironiilor, eroul nefericit al caricaturiștilor. Pe cînd azi un vegetarian valorează mai mult decît un antropofag, chiar după mărturisirile acestuia. Conform ultimelor cursuri oficiale pe care le am chiar acum în mînă, livra de vegetarian e socotită, la prețul de en-gros, de opt ori și jumătate cît cea de carnivor. La prețul cu amănuntul deosebirea e și mai sensibilă, măcar că unii negustori necinstiți încearcă să strecoare, în ciuda legilor, marfă de calitatea a doua drept una de calitatea întîi.

Această diferență de curs a contribuit în chip însemnat, de-a lungul ultimilor ani, la mărirea numărului aderenților noștri. Încă niciodată în Istorie nobila cauză a vegetarianismului n-a cunoscut o asemenea audiență. Ea n-a fost niciodată mai îndreptățită. Căci există oare, vă întreb, un sfîrșit mai nobil decît cel constînd în a te perpetua în omul de mîine, o lege mai mișcătoare decît cea care te duce la oferirea propriei tale cărni? Și nu trebuie să ne plasăm în mod cît mai exact printre urmașii celui care le-a spus discipolilor săi: „Iată trupul meu, iată sîngele meu; mîncați și beți"?

Creșterea numărului membrilor noștri tinde, îmi dau bine seama, la coborîrea prețurilor. Dar distinsul profesor von Gegessen* a arătat că, dacă proporția în societate ar fi de nouă vegetarieni la un antropofag, cererea ar rămîne încă foarte mare, atît e de adevărat faptul că un vegetarian nu moare decît o dată, pe cînd un carnivor mănîncă zilnic. În orice caz,

* Mîncat, în limba germană.

sîntem încă departe de asemenea situație. Și chiar în sînul Internaționalei noastre se desprinde o elită, care atinge cele mai înalte cursuri, pentru că poate dovedi că generații de strămoși prevăzători n-au dus vreodată la gură nici o îmbucătură de carne.

Nu știm ce va fi mîine. Dar știm ce se petrece azi. Cunoaștem prețul imenselor progrese realizate grație noului echilibru social. Urmărit cu mai multă înversunare ca niciodată, asasinatul a dispărut, în mod practic. Căci întreaga noastră morală se bazează pe interzicerea lui absolută. Războaiele, sîngeroasă risipă de carne fragilă, nu mai sînt decît triste fantome. Sinuciderea, flagel al trecutului, devine tot mai rară. Lupta împotriva bolilor, care fac trupurile inapte pentru consum, a înregistrat progrese considerabile, de care cei vii beneficiază de două ori. Prelungirea tinereții a încetat a fi o utopie pentru că slujește interesele tuturor.

În schimb, omul modern, mai matur, mai viril decît strămoșul său, a știut să înmulțească prilejurile de a-și măsura cu exactitate răspunderile. Pentru a mări șansele de accidente mortale drumurile au fost făcute mai periculoase, desființarea stopurilor și a agenților de circulație a îngăduit economii apreciabile, viteza mașinilor și a aerojeturilor a fost sporită, în timp ce instalarea dispozitivelor menite să apere carnea nefericitelor victime a devenit obligatorie. Sporturile violente sînt încurajate. Duelul și-a recăpătat drepturile. Celor ce-și sporesc astfel șansele de a fi repede consumați li se atribuie prime, care ușurează, eventual, durerea celor apropiați.

Unii preconizează azi legiferarea duelului colectiv, în anumite limite și, deși nu le împărtășesc în întregime părerea, socot că trebuie să rămînem deschiși tururor sugestiilor și sînt de acord că ar putea fi vorba de reînvierea unei forme de eroism, prea mult timp neglijat. Într-un cuvînt, fie că e vegetarian cu dinți teșiți sau carnivor cu canini ascuțiți, omul a regăsit sensul primejdiei, sentimentul sfidării pe care Uni-

versul i-o aruncă în permanență și pe care o poate înfrunta cu puterea, cu îndemînarea, dar, mai ales și mai presus de toate, cu inteligența lui.

Frați vegetarieni, nu se cuvine totuși să ne lăsăm în voia simțămîntului de superioritate pe care unii dintre voi, o știu, îl simt față de oamenii din trecut și față de antropofagi. Oamenii trecutului trăiau în alte vremi, aveau alte obiceiuri. Cît despre carnivori, dacă știu că prețuim mai mult decît ei, pun mai bine decît noi în practică veșnicul precept: „Iubește-ți aproapele!"

Doamnelor, domnișoarelor și domnilor, vă rog să mă iertați că am vorbit atît de mult și vă poftesc să atacați fără zăbavă excelenta tartă cu clorella, garantat fără drojdie, care ne-a fost servită.

1968

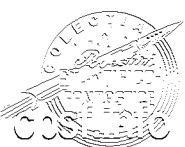

AVIZ DIRECTORILOR DE GRĂDINI ZOOLOGICE

Cer iertare dacă, pentru a spune ce știu, o iau mai pe ocolite, dar nu-i ușor să reduc totul la uscăciunea unui raport. Și, măcar că publicul căruia mă adresez, directorii de grădini zoologice, e alcătuit din oameni de știință, n-are să-mi ia în nume de rău, sper, încercarea de reconstituire pînă în cele mai mici amănunte a drumului meu în vederea elucidării unei enigme. El știe că urmărirea adevărului ia ades calea unui labirint, căruia e bine să-i însemni toate ocolurile. Rezumat în cîteva cuvinte, avertismentul meu ar fi prea greu de crezut pentru ca să îndrăznesc să-l aștern măcar pe hîrtie. De aceea, înainte de a porni într-o scurtă misiune, căreia nu-i supraapreciez și nici subestimez primejdia, țin să las o expunere cît mai completă a descoperirilor mele, în stare să precizeze împrejurările așa fel încît să devină verosimile. Pe deasupra, în clipa cînd înfrunt necunoscutul și primejdia, perspectiva de a lăsa posterității o mărturie de oarecare valoare literară sporește curajul de care am cea mai arzătoare nevoie și făgăduiește să mă vindece, dacă voi fi avut-o vreodată, de ori ce zgîrcenie în folosirea cuvintelor.

Mă duc des pe la Jardin des Plantes. Locuiesc la numai o sută de metri de intrarea discretă și pitorească dînd spre strada Cuvier și, cum profesiunea mă silește la lungi meditații în singurătate, le continui uneori la umbra venerabilă a cedrilor lui Jussieu*.

* Jussieu, numele unei celebre familii de botaniști francezi, al cărei membri s-au făcut cunoscuți în secolele XVII, XVIII și XIX.

BCU

O îngustă potecă pavată trece pe lîngă o clădire leproasă, apoi şerpuieşte pe sub o boltă frumos arcuită. Un corp de clădire izolează cu totul complexul de stradă, iar, uitîndu-te la tăbliţele primitive care-l împodobesc spre latura Orangeriei dovedindu-i vechea vocaţie ştiinţifică, precum şi la ferestrele triste, cenuşii şi provinciale, la scara joasă şi la tufele care-l înconjoară, ai putea crede pentru o clipă că ai făcut un salt de o jumătate de secol, sau chiar de un secol şi mai bine în trecut. Berthelot experimentează dincolo de una dintre ferestre. La fereastra geamănă străluceşte pentru o clipă, în recipientul Mariei Curie, ucigătorul licăr al radiumului. Sub grinzile podului, Cuvier reconstituie un megatherium.

Dacă înaintezi, lăsînd la stînga amfiteatrul, saluţi în trecere elefantul de mare, de obicei întins pe marginea piscinei lui ovale. O mitologie ruginită îi dăruie o şuviţă de apă. Pentru animalul ăsta am o profundă simpatie. Trece cu o minunată uşurinţă peste strigătele şi gesturile provocatoare ale mulţimii de gură-cască. Nu doarme niciodată. Rumegă, cu ochii întredeschişi, uriaş butoi neted prevăzut cu o înotătoare obscenă, paznic singur şi liber al unei temniţe animale, senior al locului, econom în mişcări, dar generos cu formele lui, scutit de infamia spectacolului pe bani. Căci, pentru a-i vedea pe toţi ceilalţi, vii sau scheletici, înotînd sau plutind în baia lor de formol, cu colţi, cu pene, cu gheare, cu solzi, sau păroşi, apăraţi de oameni cu ajutorul zăbrelelor, a sticlelor acvariumurilor, al vitrinelor sau barierelor, trebuie să plăteşti, iar stavila asta monetară îi închide în condiţia lor de proletari.

În ziua aceea meditaţia mea s-a spulberat pe neaşteptate. O plimb de obicei pe aleile largi, mărginind straturile cu flori din centru. Văzînd că nu ajung la nici o concluzie, am tîrît-o pînă la intrarea menajeriei de la capătul unei gropi cu urşi, din păcate nelocuită. Am plătit şi am intrat. Am nimerit din întîmplare peste construcţia rotundă, înconjurată de

un gard circular împărțit în mici sectoare, semănînd cu niște grădini de periferie. Acolo locuiesc elefanții.

Un adevăr banal le atribuie viciul cabotinajului. Elefantul pe care-l aveam sub ochi nu înceta să salute cu capul și cu laba, să-și strecoare printre zăbrele o trompă cerșetoare și să bată aerul cu urechile. Nu eram totuși decît trei spectatori. Un puști de vreo cinci ani tot întindea elefantului o alună, în vreme ce fratele lui mai mare, neliniștit sau poate lacom, încerca să-l împiedece. Trompa elefantului sau brațul copilului mai aveau nevoie de vreo zece centimetri pentru ca darul să poată fi primit. Degeaba se lungea elefantul ca un gigantic prepelicar, își întindea proboscida riscînd să și-o scrîntească, își așeza membrele anterioare chiar la marginea gardului, își strivea fruntea de zăbrelele cu patru laturi, tot nu ajungea la alună. Imaginea asta sfîșietoare a incomunicabilității m-a făcut să zîmbesc.

Am luat băiatul în brațe și l-am ridicat cu un metru. Trompa apucă, aluna pieri în botul mare. Elefantul se trase îndărăt și salută.

S-a petrecut atunci ceva nemaipomenit. Elefantul m-a privit lung și mi-a făcut cu ochiul. Putea să nu fie decît un semn obișnuit la animalele astea inteligente, dar i-am acordat imediat un înțeles special. Elefantul îmi mulțumea nu pentru că-i furnizasem o alună, ci pentru că ajutasem băiatul. Era sătul de alune. Cu siguranță nu-i făceau de loc bine la stomac, dar urma să le înghită din respect pentru munca bine făcută. În gestul meu instinctiv văzuse un semn de omenie, dacă nu de politețe, care mă ridicase la nivelul lui. Eram complici. Mă veți taxa, dacă vreți, drept antropocentric, deși la stadiul ăsta îl poți acuza de egocentrism, dacă nu de solipsism, pe cel ce schimbă un zîmbet cu un necunoscut, dovedind astfel o neașteptată și trecătoare simpatie. Cred mai puțin în telepatie decît în empatie și nu văd de ce n-am putea-o resimți în raporturile noastre cu animalele.

Elefantul se răsuci, îmi aruncă o nouă privire ca pentru a se încredința că mai sînt acolo, pătrunse în

grajdul lui și dispăru pentru o clipă. Atunci cînd se înapoie, venind drept către mine, privirea-i era foarte gravă, nu amenințătoare, dar serioasă. Fără urmă de slugărnicie, îmi întinse trompa. Atitudinea lui de-acum contrasta cu cea manifestată față de copil, cam așa cum atitudinea unui bancher se deosebește de cea a unei dansatoare. Sub degetul de carne de la capătul trompei ținea un ghemotoc de hîrtie. Am întins mîna, mecanic. Mi-a pus în palmă botul mototolit și umed. Degetele mi s-au închis peste ciudatul dar. Gîndindu-mă la o farsă, mi-am luat seama și am vrut să-l arunc. Stingherit, mi-am înălțat privirile și am văzut că elefantul se uita la mine grav, stăruitor, întrebător. Pentru o clipă lungă ne-am privit. Uitasem de copii. Nici elefantul nu mai părea să se ocupe de ei. Mi-am coborît în celc din urmă privirile și am văzut, pe ghemotocul dc hîrtie pe care-l luasem drept un pachet de alune gol, niște rînduri scrise înghesuit. cu un pix. Nu știu ce m-a făcut să nu-l lepăd pe loc, curiozitatea de a le citi sau privirea elefantului.

Cînd văzu că păstram ghemotocul, clipi din nou vesel, ca prima dată, bătu din urechi și se răsuci legănîndu-sc, regăsindu-și pe dată alura de clovn. Dar și el și eu știam că nu făcea decît să joace un rol.

Cu ghemotocul de hîrtie în mînă, m-am depărtat puțin. M-am întors apoi, nehotărît, și am văzut că, legănîndu-se, salutînd, făcîndu-și vînt cu urechile, mlădiindu-și trompa, elefantul mă urmărea cu privirea. Dădu din cap, apoi se întoarse și se interesă cam prea vizibil de o pereche de îndrăgostiți, care tocmai sosise.

Ghemotocul de hîrtie era mai mare, mai tare și mai greu decît mi se păruse din capul locului. Fără să mă gîndesc la spectacolul caraghios pe care-l puteam oferi, am început să-l desfac. Nu era alcătuit, așa cum crezusem, dintr-un singur pachet de alune gol, ci din multe alte resturi. Era vîscos din pricina mucozității secretate de trompa elefantului, dar vădea și alte semne. Fusese ghemuit și strîns cu o putere neobișnuită. Purta urme de gheare și dinți de toate formele și mărimile,

care deformaseră hîrtia fără s-o strice, de parcă o întreagă menajerie s-ar fi jucat cu mingea aceea fragilă, vădind o ciudată precauție. Era mînjită cu pămînt, cu nisip și lut, ca și cum ar fi fost tîrîtă prin adîncurile unei vizuini. Pe moment, m-am mulțumit să adun impresiile fără să le analizez și ele nu și-au căpătat adevăratul înțeles decît mult mai tîrziu.

Într-o zi de arșiță, în orașul A . . . , unde cu cîțiva ani în urmă exercitasem vremelnic niște funcții oficioase, un bărbat se oprise deasupra mea, pe una dintre serpentinele ce urcă pe dealuri. Purta o cămașă albă cu gulerul răsfrînt, haină bleumarin, pantaloni albi, ciorapi bej și pantofi noi de tenis. Își ferea ochii pe după ochelari cu sticle fumurii. Știam ce era, dar nu știam cine era. Nu știa despre mine nici mai mult, nici mai puțin. Mă plecasem să-mi leg șireturile. Stătea la douăzeci de metri de mine, fără să mă privească. Scosese din buzunar un carnet cu scoarțe de piele negre, desigur o agendă. O răsfoise, apoi ridicase din umeri. Rupsese furios o pagină și o mototolise. O aruncase drept înainte și se răsucise, pornind în sus, de parcă s-ar fi răzgîndit pe neașteptate sau și-ar fi amintit că avea o întîlnire.

Ghemotocul de hîrtie începuse să se rostogolească pe pantă, venind spre mine. Se izbi de pantoful meu drept, ale cărui șireturi îmi dădeau de furcă. M-am prefăcut că înlătur hîrtia, dar de fapt am strecurat-o între pantof și ciorap, chiar sub cocoașa gleznei. Speram că poartă o adresă. M-am îndreptat din spate; bărbatul ajunsese atunci aproape în vîrf. Înainte de a pieri, încremenise pentru o fracțiune de secundă și se răsucise pentru a-mi arunca o privire, pe cît de nesfîrșită, pe atît de furișă. Își ținea ochelarii în mînă. Deși se afla la vreo treizeci de metri de mine, i-am văzut expresia și culoarea neliniștită a ochilor, la fel de bine de parcă aș fi avut un binoclu. Elefantul mă privise cu aceeași intensitate. Pe pagina carnetului scria o adresă. Bărbatul murise a doua zi.

Ghemotocul de hîrtie pătruns de vîscozităţi era alcătuit din douăzeci şi şapte de foi, de provenienţe şi mărimi felurite. Erau şase pachete de îngheţată produse de trei firme diferite, patru pachete de *Gauloises* dezlipite cu multă băgare de seamă, cinci pătrăţele mici care înveliseră caramele şi alte trei care făcuseră aceeaşi treabă cu nişte bomboane acidulate. În cea din urmă fusese împachetat un biberon.

Toate paginile fuseseră atent numerotate, sus, în stînga. Pe fiecare parte utilizabilă se scrisese, cu un pix, atît de slab şi de înghesuit, încît, în ciuda luminii puternice a după-amiezii, abia puteam descifra rîndurile.

Am netezit metodic foile, aproape fără să mă gîndesc la ce fac. Le-am rînduit în ordinea numerotării, notînd faptul că prima pagină se aflase în mijloc. Am păturit cu grijă teancul în patru şi l-am vîrît în buzunar. Astăzi îmi vine greu să cred că am putut face toate gesturile astea cînd încă nu citisem nimic din mesaj. Mă înfior la gîndul că l-aş fi putut arunca fără gînd rău, dacă privirea elefantului nu mi-ar fi amintit în mod atît de viu privirea bărbatului căruia nu-i ştiusem numele şi care murise. Nu auzisem niciodată de un elefant în stare să se folosească de creion, şi asta a fost poate singura şi absurda pricină pentru care m-am purtat cum m-am purtat.

Întors acasă, am început să citesc cu lupa scrisul hotărît şi, totodată, ciudat de tremurător. Te făcea să crezi că, pentru a scrie, autorul n-avusese uneori la îndemînă decît propriul său genunchi şi, alteori, o piatră cu asperităţi. Ici şi colo rîndurile se încălecau, ca şi cum ochii celui ce scrisese ar fi slăbit sau ca şi cum ar fi încercat să scrie la lumina unei lămpi ce se clătina. Iată transcrierea integrală şi scrupuloasă a documentului:

Mă duc de multe ori pe la Jardin des Plantes. Am simţit de la cea mai fragedă vîrstă o atracţie de neînvins pentru ştiinţele naturale şi puţine parfumuri mi

să părean la fel de seducătoare ca mirosul formolului. Hotărîndu-mă, prin forţa lucrurilor, pentru o altă profesiune, am crezut multă vreme că înclinaţia asta nu va fi niciodată altceva decît o manie inofensivă, dar astăzi ştiu că şi-a găsit înţelesul şi utilitatea, de vreme ce, aruncîndu-mă într-o împrejurare din care nu mai nădăjduiesc să ies viu, încăpăţînarea mea de a studia şi dezlega uneori misterele naturii mi-a îngăduit să descopăr cea mai cumplită ameninţare care a pîndit vreodată specia umană. Dar trebuie să fiu concis, pentru că am avut nevoie de lungi săptămîni de eforturi şi de unele complicităţi surprinzătoare pentru a aduna foile astea neobişnuite. Slavă Domnului, am regăsit în căptuşeala hainei o rezervă de pix, pe care mă străduiesc s-o fac să ţină cît s-o putea mai mult. Nu ştiu dacă-mi va fi cu putinţă să-mi reînoiesc mesajul. Sper că va cădea în mîinile unui om destul de cuminte, destul de înţelegător şi totodată destul de plin de imaginaţie pentru a nu-i da prin minte, într-un moment de hachiţe, să nu-l ia în seamă. Nu pot să aduc decît puţine dovezi în sprijinul relatării mele. Dar, dacă e perseverent, cititorul meu necunoscut va şti, fără doar şi poate, să mai strîngă şi altele. Facă norocul să nu zăbovească prea mult, să nu fie de pe acum prea tîrziu, să poată face să triumfe adevărul.

Cunosc toate colecţiile şi toate departamentele de la Jardin des Plantes, de la botanică la mineralogie, trecînd prin zoologie. Fiind din păcate bolnav în iarna asta şi neputînd ieşi din casă, nu fusesem de mai multe luni la Jardin des Plantes. Mare-mi fu mirarea cînd m-am întors acolo pentru întîia dată, către mijlocul lui mai. Căci, într-un nou ţarc, la marginea străzii Cuvier, nu departe de vivarium, pe aleea reptilelor, chiar alături de rhynograde, fuseseră instalate mai multe exemplare dintr-o specie de animale pe care n-o cunoşteam. O stîncărie alcătuind un fel de peşteră sau de vizuină închide fundul ţarcului. Solul era tare, uscat şi prăfos, şi abia dacă mai creşteau pe el cîteva tufe de iarbă bolnavă. Două rînduri de zăbrele puse cam la

cincizeci de centimetri una de alta despărțeau vizitatorii de țarc. Decorul și precauțiile erau obișnuite. Dar animalele expuse mă făcură să mă simt prost datorită înfățișării lor, poate și pentru că nu mă simțeam în stare să le identific și, încă și mai puțin, să-mi dau seama de unde veneau.

Lungi de un metru cincizeci pînă la doi metri, stăteau tolănite. Le-am luat mai întîi drept niște tatu de mărime neobișnuită, dar mi-am înțeles curînd greșeala, deși nici o pancartă nu le indica specia. Ai fi zis că sînt produsul monstruos al unui cîrliac și al unei reptile. De la cîrliac (din familia oniscidelor) aveau carapacea neagră și inelată. Am numărat șase inele ușor încălecate, ca segmentele unei platoșe. Răsărind de sub cel din urmă, o coadă scurtă părea moale și de culoare cenușie. Capul triunghiular se ivea de sub carapace ca o limbă, amintind destul de bine capul unui varan. Doi ochi încremeniți fixau infinitul. Pe creștet, o mică ridicătură încrețită și trandafirie sugera orbita și pleoapa unui al treilea ochi, sau cicatricea rămasă de pe urma unui abces.

Am zărit atunci cinci asemenea animale. Altele se puteau ascunde în umbra peșterii. Pe moment, dacă-mi uitam starea neplăcută pe care o puneam pe seama ignoranței, m-au făcut mai ales curios. Nu păreau mai înclinate spre mișcare decît crocodilii din vivarium și mi s-a părut, de la o vreme, că ochii lor negri și teșiți, vîrîți ca ochii șerpilor într-o sclerotică gălbuie, erau falși. Mi-am spus atunci că era o năzărire ciudată. Visau. Visau probabil la mlaștinile întunecate din Matto-Grosso, puturoase și fumegînde, la văile adînci din Sumatra, albăstrii din pricina unor cețuri vegetale, la tainicele bălți din Tasmania, grele de argilă aurie, unde ar fi putut vedea, deopotrivă, lumina zilei. Căci nu-mi puteam închipui, pe Pămînt, ținut mai depărtat putîndu-le sluji drept leagăn și azil. Într-o asemenea ascunzătoare specia putuse străbate neschimbată milioane și milioane de ani. Mi-am amintit de lucrarea unui zoolog belgian, om bine informat și talentat,

consacrată animalelor necunoscute. Dar nu descrisese nimic asemănător.

Un paznic pe care-l cunoşteam întrucîtva se apropie, trăgînd un cărucior metalic.

— Noi pensionari, i-am spus, salutîndu-l. Ciudate animale!

— Ciudate dihănii, într-adevăr, zise el ridicînd capacul căruciorului.

Cu ajutorul unei prăjini înzestrată cu un cîrlig, scoase dinăuntru un leş puturos, pe care-l zvîrli în ţarc.

— Nu-s mofturoase, am zis, arătînd carnea putredă.

A ridicat din umeri.

— Nu vor decît asta. Sînt idioate de-a binelea. Mă rog, scăpăm ieftin cu hrana.

Am încuviinţat. Una dintre carapace scîrţîi pe sol. Înceată, puternică, o dihanie se ridicase, de parcă cineva ar fi acţionat un cric. Am văzut că stătea pe o pădure de prelungiri, de filamente amintind tufele cărnoase ale tentaculelor unei actinii. Zadarnic am încercat să le număr. Putea fi o iluzie, un fel de blană năclăită de murdărie, dar mi s-a părut că făpturile nu erau patrupede.

Animalul îşi legănă capul ca şi cum ar fi încercat să repereze, după mirosul puternic, halca cea mai apropiată. Atunci am simţit un şoc. Excrescenţa de pe creştetul capului se întredeschisese pentru o fracţiune de secundă şi dezvăluise un ochi, în întregime albastru şi ager. Cred că s-a uitat la mine. Nu sînt chiar sigur. Dar, în acel scurt răgaz, am fost parcă izbit în moalele capului. În ochiul albastru citisem cruzime, hotărîre şi inteligenţă. Am simţit că mi se zbîrleşte părul într-un reflex nestăpînit, dar ochiul se şi închisese. Jivina se îndreptă atunci fără şovăială către o bucată de carne şi, fără s-o miroase măcar, înaintă pînă o acoperi cu totul şi se prăbuşi peste ea. Poate că în felul ăsta nu voia decît s-o frăgezească, să-i grăbească procesul de putrefacţie, dar mi-am închipuit mai curînd un pîntec dezgustător şi cenuşiu, în care se deschidea o mare gură căpăitoare.

Dihania lăsase pe locul de unde plecase, în solul țarcului, bătut totuși cu maiul, o urmă lungă, un fel de cuib. Pentru a se afunda așa, dacă nu erau obișnuite să sape, animalele trebuiau să aibă o greutate uriașă.

Paznicul, care nu părea să fi observat ceva neobișnuit, nu-mi fu de prea mare ajutor. Se ocupa doar de puțină vreme de noii pensionari. Nu le știa numele și nici locul de baștină. Nu-i găsea mai ciudați decît cea mai mare parte a animalelor din Zoo, căci era un om simplu, dar mi s-a părut că-i pricinuiau o silă instinctivă, pe care poate numai înfățișarea lor o explica îndeajuns. Am prins deodată un miros, atît de slab, încît îmi scăpase pînă atunci, semănînd cu mirosul împuțit degajat de unii viermi, în clipa cînd sînt striviți. Dar a fost mai mult o bănuială, pe care stăruitoarea duhoare a cărnii putrede o acoperea aproape cu desăvîrșire.

Dacă n-aș fi avut patima științelor naturale și dacă îndelungatele mele vizite la Muzeu nu mi-ar fi îngăduit să mă împrietenesc cu mulți dintre cercetătorii lui, totul s-ar fi terminat, de bună seamă, așa. De altfel, în ciuda silințelor mele, n-am aflat mare lucru. S-ar fi zis că, pînă atunci, nimeni nu se interesase într-adevăr de cîrliacii giganți. Ne apropiam de perioada vacanțelor. Profesorii, conferențiarii, asistenții și studenții începuseră să fie obsedați de examene. Cei ce dispuneau de puțin timp liber profitau de el pentru a organiza cercetările pe care aveau să le conducă în cursul verii. Pe deasupra, cei mai mulți dintre cercetătorii pe tărîmul științelor naturale se limitează de bunăvoie la un domeniu îngust. Era limpede că, oricît păreau de ciudate, animalele nu-i interesau nici pe mineralogiști, nici pe entomologi. Zoologii și botaniștii aveau deja cu toții programe de lucrări și nu țineau să fie scoși din ele. Dacă direcția Muzeului ar fi dispus de mai mulți cercetători și de credite mai serioase ar fi desemnat fără îndoială pe cineva care să se ocupe de noii veniți. Dar lucrurile stînd așa cum sînt, trebuia așteptat pînă

la numirea unui nou asistent într-o ramură avînd cît de cît legătură cu acele făpturi şi pînă ce un profesor s-ar fi hotărît să-i sugereze studierea lor, ca subiect de teză. Pînă atunci animalele puteau aştepta, şi ştiinţa o dată cu ele. Aşa cum un distins mycolog mi-a atras, nu fără enervare, atenţia, existau numai în Masivul Central mai multe duzini de soiuri de ciuperci care nu fuseseră studiate ca lumea, nici măcar clasificate, şi nu exista nici-un motiv pentru a se acorda o prioritate specială unei anumite specii animale, sub pretextul că era de mari dimensiuni.

Pe de altă parte, domnea o mare nesiguranţă cu privire la departamentul căruia se cuvenea să-i fie repartizată sarcina. Pe dinafară, măcar pentru un profan, făpturile semănau în parte cu arthropodele, dar dimensiunea, lipsa antenelor şi a ochilor compuşi, modul lor aparent de locomoţie interziceau o asemenea încadrare. Nu puteau fi trecute la repezeală nici printre reptile şi amfibii. Iar o categorie intermediară nu exista. Aşa că trebuiau să rămînă în purgatoriul ştiinţei.

Savanţi grăbiţi să părăsească totul pentru a se repezi în întîmpinarea noilor mistere nu se întîlnesc decît în romane. Un astronom demn de acest nume nu se va lăsa abătut de la studiul lui asupra emisiunii unei stele depărtate de cine ştie ce cometă năvălind asupra Pămîntului. Tot aşa, un zoolog competent n-ar trece strada pentru a se uita la marele şarpe de mare arătat într-o baracă de bîlci, decît dacă l-ar putea lega cumva de domeniul său de cercetare. Ştiinţa este, în primul rînd, o disciplină a spiritului. Şi pe lumea asta numai ziariştii se împrăştie care-ncotro, fără a ajunge vreodată undeva, devreme ce un nou subiect le solicită atenţia chiar înainte de a fi izbutit să-l pătrundă pe cel vechi.

Am aflat, de altfel, că unul dintre aceşti redactori de fapte diverse se interesase, cu două săptămîni în urmă, de straniile făpturi pe care se grăbise să le boteze gîndaci uriaşi, confundînd probabil, aşa cum fac oamenii de rînd, libarca (*Blatella Germanica* sau *Phyllodro-*

mia Germanica) cu cîrliacul. Adusese cu el un fotograf, pusese trei întrebări şi-şi luase tălpăşiţa. Nu s-a mai petrecut nimic, doar că într-un ziar din centrul Franţei apăruse o fotografie destul de proastă, sub legenda: *Gîndaci sau crocodili, aceste fosile vii sînt strămoşii omului.* Mai bine informate, sau mai blazate, cotidianele din capitală nu publicaseră nimic. Singur *Le Monde* dăduse o notiţă sub titlul: *O nouă specie de mamifere îşi face intrarea la Jardin des Plantes.* Nu părea să fi declanşat nici cea mai vagă curiozitate în rîndul publicului cultivat.

Fireşte, nu m-am dedat la o adevărată anchetă care ar fi cerut o lentă şi subtilă înaintare pe ramurile copacului ierarhic. Şi, din pricina asta, s-ar putea să-mi fi scăpat vreo hotărîre de seamă. La vremea aceea încă nu acordam problemei o importanţă deosebită. Grădinile zoologice sînt pline de făpturi foarte puţin cunoscute. Dar în timpul convorbirilor pe care le-am avut, am trezit, cu toate astea, o mulţime de reacţii felurite şi, uneori, surprinzătoare.

Unii dintre interlocutorii mei zîmbeau amuzaţi. Alţii se grăbeau să schimbe vorba, ca şi cum pătrunderea noii specii în citadela ştiinţei, de natură să zdruncine poate taxonomia, ar fi echivalat cu o indecenţă. Unii mărturisiră că nu văzuseră niciodată făpturile pomenite şi făgăduiră vag să le cerceteze. Au fost cîţiva care s-au supărat de ceea ce numeau zelul meu de neofit. Nu l-am putut hotărî pe nici unul să mă însoţească pentru a se uita pe loc la obiectele convorbirii noastre. În genere, mi s-a părut că deslușesc de fiecare dată o impresie neplăcută. Frica nu lipsea din asemenea manifestări, dintre care unele mi s-au părut curat morbide. Dar n-am putut stabili dacă proveneau din incapacitatea de a clasa făpturile sau dacă-şi trăgeau izvorul din înfăţişarea lor respingătoare.

Bineînţeles, l-am consultat pe bibliotecarul Muzeului, om de oarecare vîrstă, cu o înfăţişare fragilă, cu sprîncene de zăpadă şi totodată stufoase, a cărui politeţe nu rămîne cu nimic în urma celei, proverbiale, a co-

legilor lui de la British Museum. Șchioapătă puțin, în urma unui accident. Printre cele cinci sute șaptezeci și unu de mii de volume ale Bibliotecii Muzeului, părea să nu se afle nimic în stare să-mi dea vreo informație. Nu spun că le-am cercetat pe toate.

— Distinsul profesor Schmetterlinck v-ar fi putut fi, cred, de folos, îmi zise bibliotecarul la capătul epuizantei urmăriri. Se interesa de animalele acestea.

Îmi aminteam vag de Schmetterlinck ca de un bătrîn foarte puțin distins și întrucîtva rău mirositor. Nu cred că are, într-adevăr, dreptul la titlul de profesor, căci, pe cîte știu, nu și-a susținut niciodată lucrarea de diplomă. Trecuse, pe nesimțite, din turma studenților în corpul profesoral, dar fără a fi încetat să facă într-adevăr parte din cea dintîi, și am fost lesne îndemnat să cred că păstrase în el destulă curiozitate juvenilă pentru a se ocupa de făpturile în cauză.

— A plecat? am întrebat, dezamăgit.

— Firește, firește, spuse în șoaptă bibliotecarul, deși eram închiși în biroul lui. Dar ar fi mai exact să spunem că a dispărut.

— Dispărut? am repetat, fără să înțeleg.

— S-ar părea că lipsește de vreo cincisprezece zile. N-a mai fost văzut de atunci. Secretarul Muzeului a sfîrșit prin a trimite pe cineva la el, pentru a afla dacă nu-i bolnav. N-a telefonat. Dar ușa era închisă, obloanele trase. Portăreasa nu știa nimic.

— A putut să se simtă rău, am spus făcînd o strîmbătură, și . . .

— Nu, nu. Portăreasa, care era și femeia lui de serviciu, mătură în fiecare dimineață cele două odăi. S-a învoit să le arate directorului . . .

— S-a deranjat directorul?

— Nu chiar îndată. Peste cîteva zile. Totul era în bună rînduială, ceea ce nu-i de mirare dacă ținem seama de portăreasă. Atunci cineva a părut sa-și amintească de o destăinuire pe care Schmetterlinck i-ar fi făcut-o. Urma să studieze fauna peșterilor din Ariège, în vederea unei publicări. Plecase, fără îndoială,

niţel mai devreme decît la data cînd lua vacanţă. Conform regulamentului, ar fi trebuit să anunţe Secretariatul şi să lase o adresă, dar s-a dovedit că asta nu intra în obiceiurile lui. Aşa că nimeni nu şi-a mai bătut capul. Schmetterlinck va apărea, de bună-seamă, într-una din zilele ce vin. Între noi fie zis, lipsa lui nu mă prea supără. Are prostul obicei de a îndoi paginile şi de a răsfoi cărţile, umezindu-şi degetul.

— Familia lui n-a fost anunţată?

— Nu pare să aibă familie.

— Nici poliţia?

Bibliotecarul tresări.

— Poliţia, dragă domnule? Dar repede o mai luaţi! Pentru o escapadă! Păi, dacă s-ar face cîte o dramă din fiecare lipsă neanunţată a unui profesor, ar trebui să recurgem la poliţie de douăzeci de ori pe an. Notaţi că spun neanunţată, şi nu nemotivată. La noi libertatea cercetătorului nu-i o vorbă goală! Nu, nu căutaţi un mister în toate astea. Vă spuneam doar că plecarea în concediu a distinsului profesor Schmetterlinck e regretabilă, pentru că v-ar fi putut, poate, da informaţii. Clipi, îşi deplasă cu cîţiva centimetri piciorul ţeapăn, îşi trecu mîna prin părul rar. Cu toate astea, şopti el, devenise din ce în ce mai ciudat în ultima vreme. Cu mult prea ciudat, dacă vreţi să-mi cunoaşteţi părerea. Nu vreau să spun că purtarea lui era îndeobşte scutită de ciudăţenii, dar în ultima vreme întrecuse măsura. Cred că devenise cam ... iertaţi-mi expresia ... cam ţicnit.

— Ţicnit? am zis.

— Mi-a spus într-un rînd, păstraţi asta pentru dumneavoastră, că animalele acelea vorbeau, că vorbeau între ele. Firește, am crezut că glumeşte, dar părea serios ca un Inspector General. Animale! Care vorbesc! Într-o grădină zoologică!

— Le-a cercetat multă vreme? am întrebat.

— Mult prea multă, după părerea mea. Dar nu l-au prea interesat, de vreme ce, pînă la urmă, a plecat în Ariège.

— Ei bine, aş fi fericit să-l văd cînd se întoarce, am spus, în chip de concluzie.

Dacă-mi pot îngădui să anticipez asupra urmării povestirii, trebuie să atrag atenţia asupra faptului că tare mă îndoiesc să-l mai văd vreodată pe profesorul Schmetterlinck, chiar de-aş scăpa de aici. Nu dispun de nici o dovadă putînd elucida misterul dispariţiei sale. Poate că s-a întors, pur şi simplu, din Ariège. Sau poate că m-a precedat aici şi a fost dus într-altă parte, sau soarta i-a fost pecetluită. În această ultimă ipoteză nu pot decît să aduc un emoţionat omagiu luciditătii care l-a condamnat, din păcate, întocmai ca şi pe mine, la imprudenţă.

Cercetările fără rezultat nu-mi potoliseră curiozitatea, mai degrabă o stîrniseră. Îmi petreceam aproape tot timpul liber în imediata apropiere a ţarcului cîrliacilor giganţi. La început mă aşezam foarte aproape de zăbrele, apoi m-a cuprins un fel de ruşine, fără să pot spune dacă venea din teama ca vreun paznic să nu se mire de contemplarea mea stăruitoare sau din gîndul că animalele se puteau simţi observate. Umblam în sus şi în jos pe alee. Mă făceam că mă interesez de cuşca de alături, a rhynogradelor, sau priveam de departe, pe deasupra peluzei unde păşteau okapii. Aveam simţămîntul fără noimă, dar din ce în ce mai puternic, că giganţii mei cîrliaci se abţineau în prezenţa mea de la orice activitate, pentru a-şi scoate pîrleala de îndată ce le întorceam spatele. Aş fi vrut să le surprind obiceiurile şi mă şi pregăteam pentru revelaţia vreunei mîrşăvii, măcar că experienţa animalelor m-a obişnuit cu astfel de lucruri şi cred sincer că am părăsit în cea mai mare parte antropocentrismul care-i îndeamnă pe prea mulţi să extindă la tot regnul animal categoriile morale şi concepţia noastră despre decenţă. Dacă n-ar fi avut o înfăţişare atît de bizară, aş fi zis că animalele se încăpăţînează să-şi joace rolul de pensionare ale unei grădini zoologice. Le-am văzut de două sau trei ori luîndu-şi masa, dacă pot numi aşa respingătoarea operaţie pe care am mai

descris-o. Şi, tot gîndindu-mă la fascinaţia aproape morbidă pe care o exercitau asupra mea, am înţeles că provenea din privirea ochiului albastru, rece şi aspru, inteligent, care se aţintise asupra mea, la prima noastră întîlnire.

Dar pleoapele frontale rămîneau acum, cu încăpăţînare închise. Cîteodată, întorcîndu-mă, aveam impresia că trei sau patru pupile necruţătoare se îndreptau spre spatele meu, dar, oricît de repede m-aş fi răsucit, nu puteam vedea decît umflătura cărnoasă, neplăcută, a frunţii. Nici măcar nu mai eram sigur că văzusem un asemenea ochi. Nu fusesem oare înşelat de vreo lucire a carapacei? Imaginaţia nu-mi jucase vreo festă? Aş fi fost mai îndemnat s-o cred dacă iluzia m-ar fi izbit chiar atunci, şi nu pe cînd animalele mă mai lăsau destul de indiferent. Nu dădeam o prea mare însemnătate celor cîteva cuvinte şoptite de bibliotecar, cu privire la ciudata nebunie a bătrînului Schmetterlinck. Dar mi se întîmpla să-mi pun tot felul de întrebări. Căci posesorul unui ochi de felul celui pe care îl văzusem era în stare să vorbească, de asta eram sigur. Se spune de multe ori că privirea animalelor e grăitoare, înţelegîndu-se printr-asta că exprimă întreaga emoţie pe care o transmite. Dar, măcar în amintirea mea, ochiul acela mi se părea de natură să completeze un limbaj. Înţelegeam, explicam aproape ciudata năzărire a lui Schmetterlinck. Dacă aş fi îndrăznit, aş fi înaintat pînă în dreptul barei şi aş fi încercat să mă adresez cîrliacilor giganţi, pentru a le înregistra reacţia. Dar mă temeam să par caraghios, dacă nu sărit. Într-adevăr, n-aş fi vrut să le şoptesc doar „mititelul, mititelul", cum i-am văzut pe unii în faţa crocodililor, a elefanţilor, a şerpilor şi chiar a păianjenilor, la vivarium, ci să le adresez un adevărat discurs, să le pun întrebări; apoi, dacă ar fi vădit vreun semn de înţelegere, să încep să-i învăţ limba noastră, pornind de la cuvintele simple. Dar activitatea neîntreruptă, forfota vizitatorilor, sosirile neaşteptate ale paznicilor mă

opreau şi-mi stînjeneau pînă şi observaţiile. Veneam la orele de mai puţină afluenţă, dimineaţa devreme, sau seara, chiar înainte de închidere, dar, dacă pe alei nu se vedeau atunci mai de loc vizitatori, grădinarii umblau de colo-colo, paznicii verificau zăbrelele şi broaştele, iar oamenii de serviciu strîngeau gunoaiele aruncate de public. Trişam nitel şi nu plecam decît atunci cînd se închideau porţile, bucurîndu-mă de bunăvoinţa paznicilor şi portarilor faţă de un om al casei. Toate străduinile nu făceau decît să-mi întărească părerea că, în lipsa mea, se petreceau acolo lucruri ciudate.

Într-o dimineaţă, cînd mă strecurasem în Jardin des Plantes o dată cu personalul, cu mult înainte de deschiderea pentru public, am băgat de seamă că poarta ţarcului era întredeschisă. Probabil că m-am năpustit pe aleie strigînd şi nu mi-am venit într-adevăr în fire decît atunci cînd un paznic, cel cu accent belgian, mă apucă de braţ şi-mi spuse, holbînd ochii şi ţuguindu-şi buzele sub mustaţa lui groasă, de focă:

— Ei bine, domnule, dar ce-aţi fi văzut?

A trebuit să fac un efort uriaş pentru a nu-i răcni în faţă: „Cîrliacii au deschis poarta şi au fugit!" M-am stăpînit în cele din urmă şi am şoptit:

— Poarta-unei-cuşti-e-deschisă şi mă tem că animalele au şters-o.

S-a schimbat la faţă şi şi-a tras mîna de pe braţul meu. A început să alerge în direcţia pe care i-o arătasem. M-am temut pentru o clipă să nu găsească poarta închisă, cum se cuvenea, şi două explicaţii cu putinţă mi se înfăţişară îndată, fără să pot hotărî la care m-aş fi oprit, dacă era cazul, deşi amîndouă erau la fel de neverosimile. Sau avusesem o halucinaţie, sau ocupanţii cuştii închiseseră ei înşişi poarta, adăpostindu-se îndărătul năzărelii ce-mi va fi pusă în seamă şi mascîndu-şi astfel vicleşugul. Dar poarta era într-adevăr deschisă. Paznicul mă măsură bănuitor. Ştiam ce gîndea. Pe de-o parte mă cunoştea întrucîtva, îmi preţuia de ajuns purtarea pentru a mă

socoti un om cu scaun la cap și nu vedea în mîinile mele nici o unealtă care să-mi îngăduie să meșteresc broasca, la drept vorbind cît se poate de simplă; pe de alta, experiența îl pusese în contact cu destui dezechilibrați cu aspect inofensiv, dar a căror pasiune pentru animale lua pe neașteptate o formă de ajuns de violentă pentru a-i îndemna să le elibereze sau să se strecoare în cuștile lor. Adevărul e că violența reacției mele și intensitatea emoției de care dădusem dovadă în fața gravei încălcări a regulelor unei grădini zoologice bine întreținute pledau în favoarea mea; dar un observator perspicace ar fi văzut poate în ele tresărirea febrilă a unei conștiințe alarmate. N-aș fi fost eu însumi prea departe de a-mi atribui o asemenea subtilitate și de a crede în propria mea vină dacă nu m-aș fi știut cu desăvîrșire incapabil de a forța o încuietoare, chiar dacă aș fi dispus de arsenalul complet al unui spărgător. Din fericire, paznicul nu era atît de perspicace și bănuielile i se risipiră repede.

— Iar s-a pilit c... mormăi el, după cum mi s-a părut că înțeleg. Le-a schimbat culcușul și a lăsat poarta deschisă.

A făcut atunci o faptă, pe care o cred curajoasă. S-a aventurat singur în țarc, numai cu legătura de chei drept armă, și a tras după el poarta, care s-a închis cu un zgomot asurzitor. În incinta absolut pustie s-a îndreptat spre peștera artificială. A pierit înăuntru pentru o clipă, apoi s-a ivit din nou, scărpinîndu-se la ceafă. Atunci, cînd nici nu-și dădea seama de curajul lui, mi-a apărut aureolat de o anume măreție.

— Nici o problemă, zise el, sînt toate acolo. Ce mă miră e că am văzut opt. Credeam că nu-s decît șapte. Ultima dată le-am numărat greșit, pesemne. Sînt toate mari și nici nu-i vremea... Mi s-a părut că se întreabă, ca și mine, care privisem doar mai larg problema, cum se reproduceau neobișnuitele făpturi. La urma-urmei, nu-i treaba mea! hotărî el. Închise cu

băgare de seamă poarta, verifică broasca încercînd-o cu una dintre cheile lui, trase de cîteva ori, în sfîrșit, păru mulțumit. Se întoarse către mine, cam stînjenit: Ar fi bine s-o lăsăm baltă, zise, uitîndu-se în pămînt. Am putea avea necazuri . . . să fie nevoie de un raport. L-am asigurat de tăcerea mea. S-a înseninat: Nu sînteți un om rău, zise în cele din urmă. Dacă aveți cumva nevoie de răsaduri, n-aveți decît să spuneți.

Grădinăritul nu mă interesează din calc-afară, dar dovada de prietenie pe care mi-o dădea astfel m-a mișcat, ca unul ce știu ce luptă necurmată duc paznicii cu amatorii de plante și, îndeosebi, de cactuși. Îndrăzneala și ingeniozitatea hoților nu dă înlături de la nimic. Pe moment nu mi-a trecut prin minte că încerca să-mi cumpere tăcerea. Ca să-i fac plăcere i-am spus că, la nevoie, am să-i dau de știre. Și mi-am luat rămas-bun, poate cam prea repede, înainte de a-i lăsa răgazul să-mi propună niște legume. Incidentul era închis.

Versiunea pe care mi-o dăduse era plauzibilă. Dacă te gîndeai, era chiar singura verosimilă. Dar nu mă mulțumea: eram gata să construiesc o mulțime de ipoteze pornind de la licărirea de inteligență pe care o văzusem, o singură dată, în cel de al treilea ochi al unui cîrliac. Îmi închipuisem cîrliacii meșterind noaptea închizătoarea alcătuită dintr-un arc ce trebuia împins și o pană ce trebuie făcută să lunece, apoi împrăștiindu-se în adormita Jardin des Plantes, poate chiar pe-afară, și înapoindu-se în cele din urmă, în țarc, în zori, așa cum se zice că ar fi făcut unele maimuțe, înainte de a li se înzestra cuștile cu închizători prea complicate pentru degetele lor ingenioase. Nu-mi mai găseam liniște nici în somn. Ca măsură de igienă și, totodată, pentru a mă potoli, m-am apucat să fac lungi plimbări nocturne pe lîngă Jardin des Plantes, care începură să semene a ronduri. Grădina Zoologică nu doarme niciodată. Și, în vreme ce zgomotele orașului se domolesc, răgetele, urletele, lătrăturile, miorlăiturile, nechezaturile, trom-

peta elefanților și urletul lupului, rînjetul hienei și țipătul bufniței se propagă din aproape în aproape. În puterea nopții, jungla începe la două străzi mai încolo. O junglă cosmopolită, amestecată, utopică și neobișnuit de pașnică. Mergeam de-a lungul gardului cu zăbrele, mă opream din cînd în cînd, pîndind în corul de glasuri semnele unei panici anormale. La capătul străzii, în dreptul intrării în labirint, curgea fîntîna lui Cuvier, dar nici un animal nu venea să bea de acolo. Porțile erau închise cu încăpățînare. Cînd scîrțîiau, de atîtare sau de frică îmi simțeam inima bătînd mai tare. Dar numai vîntul încerca să le forțeze. Și, deși erau mîncate de rugină, ar fi trebuit să le mai zgîlțîie timp de decenii pentru a le smulge din țîțîni. Încercam să străpung bezna. Zadarnic. Mi se părea că sînt pîndit, că nu se întreprinde nimic numai pentru că eram acolo, prea la vedere. Nu mai aveam răbdare să stau pe dinafară. Apucam zăbrelele, ca și cum aș fi vrut să le smulg sau să mă cațăr pe ele. O rafală de urlete sporite îmi îngheța deodată inima sau mă îndemna să sper în nu știu ce dezastru. Căci, mărturisesc astăzi — și mă îndoiesc că, în împrejurarea în care mă aflu, vreun cititor va avea cruzimea să mă condamne — așteptam și nădăjduiam ceva. Poate numai o dezmințire categorică, de natură să-mi redea liniștea, dar ce fel de dovadă m-ar fi putut mulțumi? Mai curînd o revelație, un semn, o umbră care să-mi dea o fărîmă a realității din care mă simțeam exclus. Și căscam ochii mari, încercînd să văd prin frunzarele ce înăbușeau lumina felinarelor, turbînd că sînt despărțit în felul ăsta de enigmă chiar în clipa cînd ea se dezvăluia, poate. Am zguduit de multe ori cu furie clanța porților care-mi opuneau rezistență. Ce n-aș fi dat să locuiesc într-una dintre clădirile burgheze ce mărginesc Zoo-ul pe latura lui de sud-vest! Era unul dintre visurile mele cele mai vechi, dar căpăta atunci o nouă putere.

Întîlneam deseori agenți de poliție care-și făceau rondul de noapte. M-am temut, la început, să nu li se pară suspectă insistența mea de a scruta bezna. Dar

apariţiile mele regulate îi făcură probabil să creadă că îndeplineam vreo funcţie discretă. Ajunseră să mă salute, mai întîi rece şi scurt, apoi saluturile se lungiră şi se oficializară, cumva. Mi-am dat seama că oamenii ăştia de treabă se plictiseau şi că nu doreau nimic mai mult decît să pălăvrăgească pentru a omorî timpul. Îmi făcea plăcere să-i învăţ să recunoască strigătele feluritelor specii animale. În schimb, căpătam frînturi de informaţii referitoare la ceea ce se petrecea în orele cînd îmi întrerupeam veghea. Mi-am îmbogăţit aşa cunoştinţele cu privire la folclorul cartierului. Sînt pe-acolo destui vagabonzi. În genere, poliţiştii nu le vor răul, deşi concepţiile metafizice şi morale ale acestor două categorii ale umanităţii sînt destul de depărtate. Paznicii de la Jardin des Plantes, dimpotrivă, îi urmăresc cu înverşunare pentru că, mai ales în nopţile frumoase de vară şi în puterea iernii, cînd căldura degajată de scre menţine în jurul lor o temperatură primăvăratecă, amăriţii se străduie să-şi petreacă noaptea în incintă şi, dacă se poate, să doarmă în fînul pus la păstrare sau într-o cuşcă goală. Şi nu trece anul, îmi ziceau poliţiştii, pe jumătate serioşi, pe jumătate sceptici, fără ca vreun vagabond să piară, mîncat de o fiară căreia, imprudent şi involuntar, îi ceruse găzduire. După ei, paznicii nu erau întotdeauna străini de asemenea accidente. O poartă se închide repede, cînd alta se deschide. Bineînţeles, direcţia Muzeului nu afla nimic. Cît priveşte paznicii, nu-şi băteau capul să risipească zvonurile circulînd pe seama lor, sperînd poate ca prin asemenea legende să-i facă pe feluriţii pierdevară să nu mai ia Zoo-ul drept caravanserai. În cursul ultimilor ani, cel puţin, nu se putuse dovedi nimic. Nu se deschisese nici o anchetă. Dar în cursul ultimelor luni fauna umană a cartierului se uşurase de cîteva specimene. Jo Momeală, Fernand Ştirbul şi Fund-Mărunt, binecunoscuţi pentru stăruinţa lor în a frecventa zi şi noapte aleile şi dependinţele Zoo-ului, nu-şi mai arătaseră nici una dintre şuviţele hălăciugilor lor năclăite. Poate că apropierea zilelor frumoase îi îndemnase să

se ducă la cerșit pe Coasta de Azur, poate că vreo mașină-i răsturnase prin alt cartier și zăceau pe vreun pat de spital sau, mai rău, la morgă, așteptînd ca viitorii doctori să binevoiască a-și deprinde scalpelul pe bietele lor schelete, poate că, într-o seară de beție sau de slăbiciune, se înecaseră în Sena? Sau poate reînoiseră o veche tradiție, sfîrșind sub colții unui leu.

Eu aveam o altă teorie, pe care am păstrat-o pentru mine. Mă gîndeam la dispariția bătrînului Schmetterlinck și, dacă nu prea credeam că exasperarea putea duce paznicii de la Jardin des Plantes pînă la pierderea oricărei omenii, îmi închipuiam prea bine groaza de care sărmanii vagabonzi fuseseră cuprinși pomenindu-se, chiar pe aleile Zoo-ului, prăzile unei vînători neașteptate. Strigaseră oare? Dar avuseseră măcar răgazul să strige?

— Animalele au fost al dracului de aţiţate ieri dimineaţă, îmi spuse un polițist, într-o noapte. Între două și trei, mai că n-au încetat să urle.

Am dat din cap cu tristețe. La ora aceea mă aflam în pat, bucurîndu-mă de un somn aproape liniștit.

— Ce-i drept, aveau de ce, supralicită celălalt. Cred că cineva făcea experiențe sau fotografii. Am văzut lumini cam peste tot și după aia, deodată, un fascicol roșu, apoi verde, gros cît degetul mic, care s-a tot plimbat pînă s-a ridicat, fără veste, drept spre cer. Trecea într-una de la verde la roșu și de la roșu la verde. Ai fi zis că-i un drug.

Am întrebat dacă făcuseră vreun raport.

— De ce? se răzvrătiră într-un glas. Ce-i rău într-asta? Și, la urma urmei, se petrecea înăuntru, nu în stradă. Nu pe terenul nostru. Dacă s-ar fi plîns careva, mă rog. Dar ce se întîmplă de cealaltă parte a gardului, îmi spuseră, e treaba dumitale, lăsîndu-mă astfel să înțeleg că-mi atribuiau o răspundere în sferele înalte ale Muzeului.

Nu prea știu de ce am bălmăjit ceva cu privire la secret, la care mi-au răspuns mormăind Apărare Națională, mi-au făcut cu ochiul și mi-au dovedit un res-

pect și mai mare. Plimbările mele le apăreau acum într-o nouă lumină. Cedau deliciilor conspirației.

Coboram, pe strada Cuvier, către cheiul Saint-Bernard. Se opriră și cel mai jovial întinse un deget:

— Uite, cam de aici pornea socoteala aia luminoasă.

Ne aflam chiar sub clădirea secției de fiziologie generală și comparată. Punctul pe care mi-l arăta coincidea cu direcția țarcului cîrliacilor giganți.

— Strașnică idee, zise el, să faci experiențele aici. Un loc discret. Pe nimeni nu l-ar duce mintea! Eu, dacă nu mi-ați fi spus . . .

Îl bănuiesc pe celălalt polițist de a fi pus capăt perorației printr-un cot bine plasat. Am încercat să rămîn rece, dar tremuram de ațîțare. Incidentul era, într-adevăr, neașteptat. Lumina și zarva la care polițiștii fusescră martori puteau să n-aibă nici o legătură cu cîrliacii. Sau puteau proveni de la experiențe făcute pe cîrliaci. Sau, în sfîrșit, puteau fi pricinuite de cîrliaci. Ultima ipoteză n-avea nici un sens și, dacă-mi trecu prin minte, o alungai îndată. Dar a doua zi mi-a fost cu neputință să obțin, din partea obișnuiților mei informatori de la Muzeu, nici cea mai mică indicație cu privire la vreo cercetare făcută pe cîrliaci. Dacă era vorba de un secret, era bine păstrat. Ba mă cam îndoiam, chiar, că putea fi păzit pînă într-atît. După cum vă închipuiți, Muzeul n-avea nici un fel de tradiție militară.

Atunci m-am hotărît să intru noaptea în Jardin des Plantes sau să mă las închis într-o seară și să pîndesc ce se petrece în preajma incintei cîrliacilor giganți. Ținînd seama de înălțimea gardului, cea dintîi soluție mi se păru a-mi depăși posibilitățile. A doua, mi se păru mai lesnicioasă, de vreme ce o aplicau și vagabonzii. Faptul că mai mulți dintre ei pieriseră, poate, în aventura asta nu-mi clinti hotărîrea. Dacă nu prin putere fizică, îi întreceam, cu siguranță, prin ingeniozitate. Cunoșteam Jardin des Plantes și oaspeții lui, lăsînd la o parte cîrliacii, așa că n-aveam să dau de buclue. Voi lua cu mine, în lipsa altor arme, un baston zdravăn

și ferecat. În cazul cel mai rău, aveam să mă adăpostesc în odăița Societății Prietenilor Muzeului, a cărei ușă se deschide cu ușurință.

Chiar lîngă menajerie și în prelungirea Școlii Botanice se află un țarc aparent părăsit, parcul ecologic, în care feluritele plante din Île-de-France sînt lăsate să crească în voie. Locul e împrejmuit cu un gard destul de mărunt. Relieful terenului, grosimea boschetelor, densitatea bălăriilor îngăduie să te ascunzi cu ușurință. Am hotărît să mă vîr acolo.

A trebuit să aștept, nu fără enervare, ca o pereche să înceteze a se deda, chiar lîngă locul pe care mi-l alesesem, la niște efuziuni foarte puțin științifice. Un scaun așezat lîngă gard, o cracă de care m-am apucat, un salt, și m-am regăsit în ilegalitate! Am ocolit o clădire mică, nu fără a lua sub braț unul dintre scaunele pliante pe care administrația le pune la dispoziția vizitatorilor. Avea să-mi ușureze întoarcerea și să-mi îngăduie să aștept, în cele mai bune condiții, ora potrivită. Toate ușile micului depozit, în care sperasem să mă adăpostesc, erau închise. Așa că m-am afundat pe cît am putut în tufișuri, nu fără riscuri, pentru că se făcuse aproape nouă și era întuneric de-a binelea. Eram conștient de faptul că săvîrșisem o crimă științifică minoră, perturbînd mediul sălbatic. M-am străduit barem, fără succes, mă tem, să nu las nici o urmă.

M-am așezat pe pămînt într-o mică vîlcea, neîndrăznind însă să mă folosesc de scaun, ca nu cumva să fiu văzut de afară. Apoi am lăsat orele să se scurgă. Pașii paznicilor se vătuiră. Curînd tăcerea n-a mai fost tulburată decît de tunetul înfundat al circulației de pe cheiuri, care descreștea și el, precum și de urletul întîmplător al vreunei fiare. Știam din experiență că atavismele se redeșteaptă și că cel mai cumplit concert începe doar la miezul nopții. N-aș prea putea spune azi în ce direcții mi se îndreptară gîndurile. Treceam prin momente de teroare irațională ce mă scăldau în sudori și prin altele, de un calm olimpian. Cu capul pe spate, sprijinit pe o pernă de ierburi înalte,

priveam stelele. Luminile pîlpîitoare ale unui avion străbătură într-un rînd cerul, răscolind constelațiile și m-am gîndit la apropierile mincinoase și la falsele frontiere care determină imaginea pe care ne-o facem despre lume. Doi polițiști măsurau strada Cuvier. Zidul încojurînd Jardin des Plantes mă apăra deocamdată de ei cu mai multă siguranță decît un continent, în cazul cînd crima mea ar fi fost dată în vileag. Lipsa unui nume, a unui loc de baștină, a unei familii, îmi condamna cîrliacii la indiferență. Iată cum rămîn oamenii orbi la ce-i face să se împiedice, atîta vreme cît nu li se arată piedica, și încă și atunci mai susțin deseori că simțurile le sînt perfecte și că misterul nu există.

Mi-am spus că, dacă veghea mea de noapte rămîne fără rezultat, aș putea rămîne acolo, în inima mărăcinișului și să devin un Robinson modern în inima unuia dintre cele mai mari orașe ale planetei. Să refuz agitația absurdă a lumii exterioare și să aștept ceasul adevărului.

M-am străduit de nu știu cîte ori să văd ora pe cadranul luminos al ceasului, fără a îndrăzni să-mi aprind lampa de buzunar și căznindu-mă să tot schimb în cifre palidele dungi verzui ale arătătoarelor. Pînă la urmă mi-am desfăcut scaunul pliant și m-am așezat, clătinîndu-mă pe solul inegal, întinzîndu-mi cu voluptate membrele înțepenite de răcoreala ierbii. Mulțumit, mi-am decernat toate brevetele de mare spion, tot sucind și răsucind între degete mînerul bastonului. Către ora unu n-am mai avut răbdare. M-am întors pe unde venisem, ajutîndu-mă cîteodată cu scurtele fulgere ale lanternei, temîndu-mă să nu atrag atenția enigmaticilor experimentatori descoperiți de către polițiști, dar temîndu-mă încă și mai tare că-mi scrîntesc glezna. M-am pomenit, fără multă tevatură, pe aleie. Mai aveam de trecut o barieră, Menajeria.

Am izbutit, clădind o remarcabilă schelărie de scaune, care a trebuit să stîrnească, a doua zi, mînia

paznicilor. Aveam de gînd, bineînțeles, să pun totul la loc, dar am fost împiedicat s-o fac.

Eram, în sfîrșit, înăuntru. Mă temusem că voi dezlănțui un vacarm infernal. Mirosul se simte de departe, oricît de încărcat de duhori grele ar fi aerul Menajeriei. Dar tăcerea nu fu întreruptă. Înaintam, pe jumătate aplecat, încercînd să evit scîrțîitul pietrișului sub tălpi. Am ajuns în dreptul țarcului cîrliacilor. Duhoarea lor cumplită mă strînse de gît.

Poarta era deschisă. Inima mi s-a oprit. Pînă să înceapă să bată am și aprins, fără să-mi dau seama, lanterna. Țarcul era pustiu. Am făcut atunci un lucru de care, cu siguranță, nu m-aș fi crezut în stare. Cu bastonul ridicat, cu lanterna în stînga, am înaintat în arenă. Gura peșterii artificiale vărsa o beznă pe care fasciculul de lumină al lanternei nu părea în stare s-o împrăștie.

Îmi amintesc că am auzit, de pe alee, un zgomot umed. O masă enormă, din care se prelingea apa, era tîrîtă pe pămînt. O pală de duhoare îmi pătrunse în nări, îmi umplu plămînii și mă făcu să sughit. Am vrut să mă întorc, dar picioarele nu mă mai ascultau. O vibrație îmi străbătu șira spinării, explodă în țeastă. M-am întrebat dacă asta e frica. Lanterna și bastonul îmi scăpară din mîini. Eram sigur că aveam să mor și, lucru ciudat, mi-a fost cu neputință să-mi amintesc cum mă cheamă. Apoi oasele mi s-au lichefiat și am început să curg pe jos, capul mi s-a izbit de pămîntul bătătorit, chiar în dreptul lanternei. Fasciculul de lumină mi-a pătruns în ochi. Apoi totul s-a stins.

Mirosul era pretutindeni. Aveam ochii închiși, lipiți. Eram ghemuit, cu genunchii la bărbie, poziție pe care n-o mai luasem cu siguranță de la vîrsta de patru ani. Eram complet gol. Dar nu era prea frig. Dacă mă mișcam, dădeam în toate părțile de ceva moale și călduț.

Mă aflam într-un cocon.

Am deschis ochii. Am văzut în jur niște mărunte puncte luminoase, portocalii, și care nu luminau mai viu decît licuricii. Mi-am spus că mă aflu sub pămînt,

în adîncurile unei vizuini și mi s-a părut că tone de lut aveau să se prăbușească peste mine. Mi-a fost frică. Am închis ochii. Capul mi se odihnea pe un fel de pernă. Mi-am mișcat mîinile, prinse între pulpe și coapse, cu degetele mari în afară și aproape atingîndu-mi genunchii. M-am întins încet. Am deschis ochii, din nou.

Lumina era atît de slabă, încît culorile păreau șterse și abia dacă îmi puteam vedea degetele. În jur, universul era alcătuit din filamente. Închipuiau pe jos, unde erau mai numeroase și mai strînse, un fel de saltea. Peste capul meu, la nu mai mult de douăzeci de centimetri, puteam desluși, printre fibre, un fond cenușiu. Am întins mîna, mi-am strecurat anevoie degetele printre filamente și am izbutit să culeg niței pămînt.

Era lut, într-adevăr, fără urmă de humus. Mă aflam la cel puțin cinci sau șase metri sub pămînt, poate mai mult. M-am întrebat la ce adîncime începe stratul calcaros. Știusem cîndva. Mi-era cu neputință să-mi amintesc. Am încercat să rup o fibră. Mi-am rănit degetele, dar n-am izbutit. M-am răsucit pe burtă. Perna strecurată sub cap era un pachet cu haine. Ale mele. Le-am scotocit, căutîndu-mi briceagul. Nimic nu mi se părea mai important decît să rup o fibră. Hainele-mi fuseseră căutate cu băgare de seamă și buzunarele erau goale. Doar mai tîrziu, într-o cută a căptușelii surtucului, am descoperit rezerva unui pix, cu care scriu rîndurile astea. Mi-am dat seama că, mai de peste tot, fuseseră decupate din haine niște pătrate de stofă. Cămașa de nylon, mai ales, fusese folosită din plin. Nu mai rămînea din ea decît un fel de dantelă. Am renunțat s-o mai pun. Cureaua, ciorapii și pantofii lipseau la apel. Cravata fusese tăiată în fîșii subțiri, ce urmăreau cu luare-aminte motivul țesăturii. Mi-a venit greu s-o recunosc. Contorsionîndu-mă, am izbutit să-mi trag pantalonii și să-mi pun haina, și am răsucit rămășițele cămășii pentru a face din ea un soi de fular,

pe care mi l-am legat la gît. Am suferit dintotdeauna de gît.

Am început să mă tîrăsc de-a-ndaratelea, căci n-aveam loc să mă întorc în tunelul care se deschidea în dreptul picioarelor. Am sfîrşit prin a ieşi într-un culoar destul de mare, în care am putut să mă ridic. Avea o secţiune grosolan circulară. Era şi el luminat de licuricii portocalii. Deschideri de felul celei ce-mi îngăduise să trec se căscau cam pretutindeni, în cea mai mare neorînduială.

Şovăind, am aşteptat o clipă, apoi am pornit. Eram neliniştit, mai degrabă decît speriat. Mă durea capul şi toţi muşchii mi-erau înţepeniţi. Dacă nu voiam să mă prăbuşesc, mai de vreme sau mai tîrziu, într-o panică abjectă, trebuia să întreprind ceva.

Puteam sta în picioare. Creştetul abia dacă-mi atingea tavanul tunelului. Culoarul era sinuos. Mi-am spus mai apoi că civilizaţia lor nu cunoştea, cel puţin în toate manifestările ei concrete, linia dreaptă.

Şi apoi i-am văzut. M-am sprijinit de perete şi am vomat. Erau acolo, în picioare, într-o sală, cu trupurile odihnindu-li-se pe o scîrboasă pădure de viermi ce mişunau, şi-şi îndreptau spre mine ochii albaştri de ciclopi, îndoindu-şi rîtul către piept. Cîrîiau şi şuierau. Am sughiţat, aveam ochii plini de lacrimi, am scuipat bale cu fiere. I-am înţeles deodată pe oamenii care urăsc păianjenii sau şerpii pînă a simţi că, atunci cînd îi văd, nu-i mai ţin nervii. Era ceva ce nu cunoscusem, dar am înţeles de cum i-am văzut. Şi am înţeles că, pentru ei, eu eram păianjenul sau şarpele.

N-are rost să-mi povestesc captivitatea în amănunt, cu atît mai mult cu cît am pierdut cu desăvîrşire simţul timpului şi memoria mă lasă. Îmi amintesc limpede tot ce a precedat sosirea mea aici. Dar tot ce s-a petrecut între timp alcătuieşte o magmă nedesluşită. Nu sînt sigur nici măcar de ordinea evenimentelor. N-are, de altfel, o prea mare însemnătate. Am să încerc doar să rezum ce am aflat, deşi totul se reduce la foarte puţin.

Cred că mă aflu sub Jardin des Plantes, într-un labirint din care nu sper să mai scap. N-am decît o vagă idee cu privire la dimensiunile lui. Sînt încredințat că se afundă în măruntaiele pămîntului cu mult mai mult decît trecerile a căror explorare mi-e îngăduită. Căci, dacă n-au pus piedici în calea mea, mă izbesc într-unele direcții de cîte un opercul țesut din fibrele care acoperă pereții și pe care nu le pot rupe. Ei le străbat dizolvîndu-le și lipindu-le la loc, în urma lor.

Sînt sigur că labirintul comunică sus, în Jardin des Plantes, cu peștera artificială din țarc și că pe acolo m-au adus, neînsuflețit, pe tărîmul lor. Poate că mai există și alte ieșiri? Mi-au rămas necunoscute. N-am aici decît statutul unui animal domestic. Nu mă maltratează, dar mă supun la testuri, mă cercetează cu regularitate și mă silesc să îndeplinesc mici treburi cărora, de cele mai multe ori, nu le înțeleg rostul. Par să nu cunoască aproape de loc metalul și folosesc pentru mașinile lor și, pe cîte mi s-a părut, chiar pentru a conduce electricitatea, un fel de materiale plastice. Cunoștințele lor de chimie organică trebuie să le depășească mult pe ale noastre. Sînt incapabil să le înțeleg tehnologia, fie pentru că nu mă pricep să interpretez ce văd, fie pentru că nu mă lasă să ajung la nimic în stare să-mi ofere vreo indicație. Comunică între ei, cel puțin în egală măsură, prin mișcările scîrboaselor lor pseudopode, ca și prin strigăte și fluierături foarte ascuțite.

Dar n-am reușit să aflu dacă bătrînul Schmetterlinck și-a putut confirma teoriile. Nu știu care i-a fost soarta. N-am găsit nici urmă de făptură omenească. Poate că sînt conștienți de primejdia pe care ar reprezenta-o o ceată de prizonieri și-și țin victimele în sectoare izolate cu grijă. Poate că l-au ucis. Au o putere de neînchipuit. Nu m-am răzvrătit. Voi fi luat poate drept laș, dar nu îndrăznesc să mă apropii de ei, chiar dacă m-am obișnuit întrucîtva cu înfățișarea și mirosul lor. De altfel, cred că revolta nu mi-ar sluji la nimic. Vreau să rezist cît voi putea mai mult, nu pentru a-mi

prelungi viața, cît pentru că sînt aici, în mod conștient, un agent al omenirii. N-am intrat de bună-voie în bîrlogul lor, dar dacă nu mi-aș fi dus ancheta pînă la ultimele consecințe n-aș fi căzut în puterea lor. Făcînd asta, am aflat un lucru mărunt. Că poți deveni erou din întîmplare sau încăpățînare, cum poți ajunge erou, cel puțin în egală măsură, datorită curajului. Cred că sînt un erou, chiar dacă mă tîrăsc gol prin culoarele lor, de cînd hainele mi s-au făcut ferfeniță. Poate că-i o idee naivă, dar mă ajută să fac față. Aici, cel mai rău lucru e hrana. Fac pentru mine ce pot. Cred chiar că-mi păstrează cele mai bune bucăți din carnea putredă cu care se prefac, acolo sus, că se hrănesc. Probabil că o dezinfectează, altminteri aș fi murit de mult. Din cînd în cînd mă silesc să iau niște pilule, care trebuie să fie vitamine sau antibiotice. Apa pe care mi-o dau e curată, dar impregnată de mirosul lor.

De curînd m-au făcut să ascult niște înregistrări și cred că au să încerce să învețe franceza și să comunice cu mine pe cale orală. Pînă acum, semnele și desenele au alcătuit esențialul convorbirilor noastre. Înregistrările lor sînt deformate în chip ciudat. Am auzit dialoguri, pe care le-au prins de bunăseamă în Jardin des Plantes, și emisiuni de radio. Prima dată am început să plîng. Tare aș vrea să știu în cîte sîntem. Și să vorbesc cu cineva. Se silesc să-mi imite sunetele. Rezultatul e îngrozitor.

Mi se pare, în afara oricărei îndoieli, că civilizația lor e cel puțin tot atît de avansată ca a noastră și poate chiar mai avansată. Nu izbutesc să înțeleg cum au reușit să treacă neobservați pînă în zilele noastre, fie și în cel mai îndepărtat ungher al Pămîntului. Doar dacă, dar e o ipoteză pe care abia îndrăznesc s-o formulez, nu vin dintr-o altă lume. De pe Marte? De pe Venus? Am citit, e mult de atunci, pe Camille Flamarion și *Războiul lumilor*, de H.G. Wells. Dar, ori de unde ar veni, dacă s-au născut pe planeta noastră dintr-o ramură aberantă și pînă acum necunoscută a evoluției, dacă au căzut din spațiu sau s-au ivit dintr-o altă

dimensiune, sînt sigur că pun la cale dimineți cumplite pentru omenire. Nu știu exact cîți sînt, dar mi s-a întîmplat să văd mai multe zeci în același timp. Specimenele cu care se mîndrește Jardin des Plantes nu-s decît o amăgire. Sînt încredințat că trec, acolo sus, prin echipe succesive, pentru a sta de pază și a ne spiona obiceiurile. De asta își țin închis ochiul unic, care le-ar da în vileag inteligența diabolică și se prefac a privi lumea cu ajutorul ochilor falși. Au simțuri pe care abia le bănuiesc. Fac tot felul de lucruri pe care nu le înțeleg. Din adîncuri suie uneori niște trepidații surde, arătînd că forțe mari sînt puse la treabă. Mă tem să nu pună la cale o invazie și sorocul să ne fie aproape.

Dar Pămîntul nu-i lipsit de apărare. Simt că se va coaliza tot. Mii de semne îmi vin în minte. Pînă și animalele au înțeles primejdia și vor face cauză comună cu omul. Căci sînt solidare, deși ades dușmane, și cîrliacii sînt străinul absolut. Rezistența a și început. Dacă bîrlogul e capul de pod al unei invazii, eu sînt avantpostul apărării. Săpăturile șobolanilor, chișcanilor și ale cîrtițelor nimeresc cîteodată în regiunile superioare ale labirintului, la care mai am acces. Înseamnă că doar cîțiva metri mă mai despart de suprafață. Nu destul de puțini pentru a spera să evadez, dar pot spera să pun în gardă omenirea. Cu toate că nu pot comunica cu frații noștri inferiori, i-am îmblînzit în destulă măsură pentru ca să-mi aducă bietele lor prăzi. Bunăvoinței lor le datorez foile astea. Și nu mă îndoiesc că vor izbuti să le facă să ajungă la suprafață. Am să-mi recopiez manuscrisul pînă mi se va epuiza mîna sau pînă mă vor lăsa ochii. Facă Cerul ca măcar unul dintre mesajele mele să ajungă la suprafață și, la capătul unui periplu pe care nici nu mi-l pot închipui, să cadă în mîinile unui om de bunăvoință, destul de curios pentru a-l descifra, destul de înțelept pentru a-l înțelege, destul de încrezător pentru a-l crede . . .

Așa se încheie ciudatul manuscris pe care mi l-a încredințat un elefant. Animalul justifica astfel încrederea pe care autorul și-o punea în solidaritatea planetară.

L-am transcris fidel, mărginindu-mă să-l împart în paragrafe pentru a-i ușura lectura, să restabilesc ici și colo punctuația și să suprim, sau să înlocuiesc prin ceea ce părea verosimil, cîteva cuvinte ce s-au dovedit indescifrabile. Înțelesul major al textului nu a fost alterat. Întrebarea care se poate pune, totuși, e dacă manuscrisul e complet. Într-adevăr, primele pagini în ordinea numerotației se găseau în mijlocul ghemotocului pe care mi l-a întins elefantul. Ultimele pagini sînt, așa cum am mai spus, mînjite cu pămînt și, în parte, rupte. Nu e deci imposibil ca una sau mai multe pagini ale manuscrisului să fi dispărut în straniul „periplu" de care vorbește, în mod destul de impropriu, autorul. O asemenea amputare ar explica de ce textul nu menționează nicăieri numele și profesiunea sechestratului, ca și faptul că nu s-a adresat cuiva în mod special, ceea ce reiese de altfel destul de limpede din ultimul paragraf.

Se pot lua în considerație trei ipoteze: textul poate fi opera unui mistificator, a unui alienat mintal sau a unui biet prizonier. În funcție de primele două, el nu corespunde întru nimic realității. Conform ultimelor două, convingerea autorului nu poate fi contestată. Studierea împrejurărilor poate îngădui verificarea autenticității faptelor; cea a textului însuși, prin care voi începe, sinceritatea autorului.

Nu poți să nu fi izbit, de la prima lectură, de o anume prolixitate a stilului. Omul e, în orice caz, înzestrat cu o anume cultură. Dacă iei manuscrisul în serios te poate mira dezechilibrul compoziției. Prima parte, care privește evenimente anterioare răpirii, e pe departe cea mai lungă. E plină de incidențe și digresiuni filosofice, fără nici o legătură cu problema expusă. A doua, care se petrece „sub pămînt", e, dimpotrivă, scurtă și ciudat de săracă în amănunte. E de

la sine înțeles că unui mistificator i-ar fi mult mai greu să născocească o „civilizație" străină decît să descrie Jardin des Plantes. Dar, pe de altă parte, e de înțeles ca un om care a trăit clipe neobișnuit de grele, care de pe urma încercărilor prin care a trecut are moralul zdruncinat, dacă nu chiar mintea tulburată, să prefere în mod inconștient să stăruie asupra amintirilor din viața lui calmă și să treacă repede peste ororile pe care le-a înfruntat. De notat, în acest sens, alterarea compoziției și a stilului, caracteristice ultimei părți a textului. Ai impresia că omul se grăbește să încheie, fie din pricină că se teme să nu fie sursurprins, fie pentru că simte că-l lasă puterile. Repetițiile și termenii improprii se înmulțesc. Dacă ne-am lua după legile verosimilității, un mistificator s-ar fi străduit să-și compună textul cu un condei la fel de convingător. Sînt chiar îndemnat să cred că, spre sfîrșit, ar fi acumulat amănuntele, atît pentru plăcerea lui, cît și pentru a induce mai deplin în eroare.

Pe de altă parte, textul nu prezintă, după mine, nici unul dintre semnele caracteristice alienației. Dacă unele pasaje și, îndeosebi, unele digresiuni sugerează creșterea unei obsesii, toate întîmplările fiind interpretate în lumina „teoriei", e de notat că povestitorul are grijă să arate că nu ezită să se creadă el însuși victima unei halucinații. Deși asemenea cazuri de subtilitate nu lipsesc din analele psihiatriei, ele rămîn cu totul excepționale și, în limitele cunoștințelor mele, nu vădesc niciodată o asemenea doză de scepticism științific. Povestitorul pare să fi întîmpinat dificultăți în a se convinge de autenticitatea aventurii sale, măcar în prima ei fază, și revine bucuros asupra șovăielilor lui, despre care presimte sau chiar precizează că trebuie să fie și ale cititorului. Revelațiile finale nu sînt de fel explicitate din capul locului, în vreme ce un nebun începe, de regulă generală, prin a-și trînti adevărul, înainte de a-l justifica, de bine de rău. Autorul e persecutat de îndoială. Cu toate astea, putem considera că un mistificator abil ar fi procedat chiar așa,

distilîndu-şi cu grijă revelaţiile de-a lungul expunerii. Trebuie să recunoaştem însă că i-ar trebui un frumos talent literar şi că specia scriitorilor mistificatori pare a se fi stins. Sînt departe zilele cînd Mérimée publica *Teatrul Clarei Gazul.*

Dacă autorul manuscrisului dovedeşte unele cunoştinţe ştiinţifice, măcar în domeniul ştiinţelor naturale, şi autentifică astfel personajul pe care pretinde a-l reprezenta, se pare — şi o putem regreta! — că literatura ştiinţifico-fantastică îi e aproape cu totul străină. Aluzia finală la *Războiul lumilor* ar atesta faptul în suficientă măsură, dacă tot textul nu ne-ar duce către o asemenea concluzie. Ne putem întreba cît de probabilă e existenţa unui mistificator care, fără a avea nici o înclinaţie pentru fanteziile ştiinţifice, şi-ar alege-o tocmai pe aceea de a fabrica una. Poate că vreun savant glumeţ ar cădea în asemenea păcat. Dar nici atitudinea, nici stilul omului nostru nu sînt chiar ale unui om de ştiinţă. Dacă se pricepe să observe un amănunt, o face fără metodă. Cînd hazardează explicaţii, se lasă tîrît de emoţii. Dacă e sincer şi totodată veridic, nu putem decît regreta încă o dată că nu e un amator de anticipaţii. Într-adevăr, pare probabil că atunci ar fi fost dus mult mai repede spre considerarea ipotezei unei vizite, dacă nu a unei invazii a unor extratereştri, şi s-ar fi comportat în consecinţă. În loc de asta, s-a vîrît drept în gura lupului. Putem socoti, pe de altă parte, că — odată prizonier — s-ar fi comportat faţă de nişte extratereştri într-un mod mai consecvent. Oricare cititor de literatură de anticipaţie, cît de cît experimentat, ar fi izbutit probabil să pună la punct o metodă îngăduindu-i să comunice cu acele fiinţe — sau măcar ar fi încercat s-o facă — şi s-ar fi preocupat mai serios de originea lor.

Ipoteza unei origini pur terestre nu l-ar fi reţinut nici o clipă, în timp ce ea l-a orbit pe povestitor într-una, pînă înainte de sfîrşit. Altminteri ar fi apreciat, chiar în adîncul celei mai depline decăderi, şansa extraordinară ce i se oferea de a ridica vălul ce aco-

peră civilizațiile stelare și de a fi, în definitiv, Indianul acestor noi Columbi. Căci nu s-ar fi oprit la o origine marțiană, nici la una venusiană. Dacă a putut lansa asemenea teorii, cultura astronomică a omului nostru trebuie să fie chiar neobișnuit de redusă.

Marea masă a făpturilor și puterea uriașă, la care povestitorul face într-un rînd aluzie, sugerează o ipoteză. Știm că o stea pitică relativ apropiată de soarele nostru, steaua lui Barnard, care nu se află decît la șase ani-lumină de el, are un tovarăș întunecat, a cărui masă e de ordinul a o dată și jumătate cît cea a lui Jupiter. Însoțitorul acesta e, fără doar și poate o planetă gigantă. Poate că leagănul cîrliacilor noștri nici nu trebuie căutat altundeva. În condițiile acestea e cu atît mai de înțeles că se apără sub pămînt de arșița soarelui nostru care, față de cea a piticei roșii, trebuie să li se pară de neîndurat. Dar conjunctura asta, a cărei fragilitate e evidentă, nu trebuie să ne ducă la credulitate.

Rămîne faptul global al mesajului. În ce mă privește, nu izbutesc să-mi închipui un mistificator care să-și asume incredibila sarcină de a-și recopia proza pe un suport atît de fragil și atît de puțin verosimil ca acela pe care l-am descris, și care să-și asigure, pentru a-l face să ajungă în mîini necunoscute, serviciile unui elefant. Dacă unui maniac i se poate atribui destulă încăpățînare, rămîne de explicat cum de a putut beneficia de complicitățile neapărat trebuincioase în rîndurile personalului de la Jardin des Plantes.

Cîrliacii giganți există într-adevăr. M-am dus la Jardin des Plantes pentru a-i vedea, pe aleea reptilelor, lîngă rhynograde. Nu poartă nici acum vreun nume și nici o etichetă nu le arată locul de baștină. Recunosc că sînt destul de respingători. N-am avut privilegiul de a le zări al treilea ochi, dar le-am cercetat bine cei doi ochi teșiți și, mărturisesc, par mai degrabă falși decît adevărați. N-am numărat niciodată mai mult de șapte exemplare. Firește, e cu neputință să vezi ce se

petrece în peștera artificială care le slujește drept adăpost.

Am regăsit, de asemenea, tăieturile de presă pomenite în manuscris. La drept vorbind, nu reprezintă decît un document neinteresant, de vreme ce se mărginesc să semnaleze, cu multe inexactități, prezența făpturilor în Jardin des Plantes, lucru pe care toată lumea îl poate constata *de visu*. De două sau de trei ori am încercat să mă interesez la bibliotecar de „profesorul" Schmetterlinck, dar bibliotecarul, pe care abia dacă-l cunosc, a rămas foarte evaziv. Nu s-ar zice că „profesorul", care n-ar fi fost mai mult decît un laborant, a reapărut. I-am căutat zadarnic adresa în cartea de telefon. Pe de altă parte, poreclele vagabonzilor pomeniți în manuscris n-au părut cu totul necunoscute patronului din localul unde-mi iau cafeaua de dimineață. Zvonuri culese ici și colo se referă la manifestări luminoase mai mult sau mai puțin misterioase, care s-ar desfășura noaptea în incinta lui Jardin des Plantes. S-ar fi adresat chiar o scrisoare către o asociație particulară, bine cunoscută pentru faptul că se interesează de obiectele zburătoare neidentificate. Nu dau decît puțină crezare conținutului probabil al scrisorii, pentru că tare mă îndoiesc că o farfurie zburătoare s-ar putea plimba, chiar și în miez de noapte, pe deasupra celui de al V-lea arondisment, fără a fi observată și semnalată de sute de noctambuli.

Vă rog să credeți că mi-am consacrat toate eforturile pentru a străpunge misterul identității povestitorului. Singura tentativă posibilă era aceea de a-l lua în serios și de a cerceta dacă figurează pe listele dispăruților. Am studiat în acest scop ziarele, fără să dau totuși peste niciun semnalment acceptabil. Contrar a ceea ce se crede îndeobște, cotidianele se interesează prea puțin de dispariții. Extrasele după fișierul cercetărilor făcute la cererea familiilor, publicate de către unele organe specializate, nu mi-au fost de mai mult ajutor. De remarcat că povestitorul nu face nicăieri aluzie la o soție sau la o familie. Ceea ce ar putea fi

de ajuns pentru a arăta că trăia singur și că nimeni, prin urmare, n-a avut calitatea de a anunța poliția. Evident, incertitudinea privind data evenimentelor povestite în manuscris mi-a stînjenit mult cercetările.

Ținînd seama de unele amănunte, pot spune, cred, că ele au avut loc acum cel mult trei luni, adică, de vreme ce ne aflăm în toamnă, că răpirea ipotetică trebuie să se fi petrecut în iulie sau august. E limpede că, la Paris, dispariția cuiva în august poate trece cu totul neluată în seamă. Am înlăturat cu desăvîrșire posibilitatea ca mesajul să dateze de anul trecut. Dacă ar fi fost tîrît prin noroiul iernii n-ar fi ajuns la mine într-o atît de bună stare de conservare. E și așa un miracol că ploile dese din vara asta nu l-au făcut ilizibil. De altfel, cîrliacii giganți n-au fost aduși în Jardin des Plantes decît în februarie.

În ciuda îndoielii care subzistă, nu pot să nu mă înfior la gîndul captivității acestui om, care durează poate de mai bine de trei luni de zile. Trebuie să fi pierdut cu totul socoteala timpului. Ba sper să-l salvez, ba mă cuprinde deznădejdea. În clipele cînd mă încredințez realmente de autenticitatea, de adevărul și de sinceritatea manuscrisului, încerc o profundă stimă, o vie simpatie pentru omul, aparent atît de oarecare, dar care a știut, dincolo de o teamă de înțeles, de o evidentă zăpăceală, să păstreze de-a lungul unei încercări cumplite destulă luciditate și încredere pentru a face apel la solidaritatea planetară, destul curaj pentru a se expune încercînd să ne trezească conștiența sau, mai bine zis, să ne risipească ignoranța. Și, în numele meu propiu, îi confirm bucuros brevetul de eroism, pe care și l-a decernat singur, în chip naiv.

Aș putea fi întrebat, atunci, de ce n-am întreprins o acțiune energică pe lîngă autoritățile Muzeului, pe lîngă poliție, chiar pe lîngă marea presă? De n-ar fi decît o șansă la mie pentru ca manuscrisul să fie adevărat, viața unui om, destinul civilizației noastre, supraviețuirea speciei noastre merită să înfrunți de nouă sute nouăzeci și nouă de ori ridicolul. Am meditat

la asta îndelung. Dacă n-am făcut-o, n-a fost din respect uman. Dar eram prea sigur că nu voi fi ascultat. Nici unul dintre elementele pe care le-am adunat nu constituie o dovadă, chiar dacă, toate împreună, militează viguros în favoarea autenticității. În ansamblu, povestea e de asemenea proporții, încît voi fi acuzat mai degrabă de născocire. Lumea noastră e prea pașnică pentru a da crezare relatării unei invazii.

Și totuși . . .

O invazie nu se mărginește la brutala năvală a inamicului. Ea se pregătește. Are nevoie de cercetași, de avangarde, de capete de pod. Vă întreb, ce cap de pod mai bun decît o grădină zoologică ar putea afla niște extratereștri războinici, incapabili, datorită înfățișării, să se infiltreze în societatea noastră? Cu un minimum de precauții, acolo ar fi și la adăpost, și la locul acțiunii. Căci toate capitalele, toate marile orașe ale Pămîntului au cîte o grădină zoologică. Iată de ce cer stăruitor tuturor directorilor de grădini zoologice să verifice dacă una sau mai multe specii animale necunoscute n-au intrat de curînd în colecțiile lor. Infiltrarea într-o menajerie nu trebuie să prezinte dificultăți de netrecut pentru un extraterestru inteligent și hotărît. Oricît de monstruoasă, de respingătoare i-ar fi înfățișarea, poate fi sigur că va găsi fără prea multă greutate niște fărpturi omenești care, din lăcomie sau prostie, n-ar șovăi să-și trădeze planeta. Un cargobot venit dintr-o țară îndepărtată sau menajeria unui circ ar sluji apoi drept cal troian; doi sau trei asemenea vectori inconștienți ar alcătui un lanț întrerupt, cu neputință de reconstituit. Directorii de grădini zoologice, pe de altă parte, și nu le reproșez asta, sînt avizi de specimene noi, cu condiția ca întreținerea și cumpărarea lor să nu-i coste prea scump. Nu sînt de loc sigur că acestor cîrliaci giganți le plac într-adevăr hoiturile, dar un asemenea menú are meritul de a fi economic. E o luptă cu arme cinstite.

Mă întreb cum va fi ziua invaziei? Nu mă îndoiesc că cercetașii și-au și legat galeriile de rețeaua canalelor,

dacă nu de aceea a metroului și a pivnițelor. Astfel, în loc de a cădea din cer, dușmanul se va ivi, într-un val de nebiruit, din noroi, căci cred într-adevăr, măcar că povestitorul nu suflă o vorbă despre asta, că dispune de transmutătoare de materie. Trebuia să-și deschidă porți în inima orașelor. Cîțiva voltijori curajoși au fost de ajuns. Fără îndoială că materialul necesar le-a fost adus noaptea, pe calea aerului sau poate pe cea, mai tainică, a fluviului. Dar legiunile și armele lor pătrund azi în spațiul nostru, prin breșa deschisă.

Poate că nici nu ne mai rămîne decît să ne pregătim de apărare. Dar trebuie să-i convingem pe oameni de primejdie, dacă există, și să-i convingem în masă, o dată pentru totdeauna, în loc de a juca rolul Casandrei și a pierde un timp prețios cu discursurile. E nevoie de o dovadă irecuzabilă.

De asta voi pătrunde îndată în Jardin des Plantes, înarmat cu un pistol automat „Beretta" și înzestrat cu un aparat de fotografiat „Exakta". Pentru orice întîmplare mi-am vîrît în buzunar și patru tuburi de lapte condensat. În contrast cu povestitorul, sînt un om prevenit. Nu-mi voi asuma riscuri inutile. Mă voi mulțumi să observ. Dacă veghea din noaptea asta rămîne zadarnică, am s-o iau de la cap. Am avut odinioară parte de un antrenament special care, chiar destul de sumar, m-a învățat totuși unele tehnici. Am fost obișnuit cu primejdia și nu-s chiar ruginit de-a binelea. Sînt celibatar. Nimeni nu depinde de mine. La nevoie, nu voi șovăi să fiu al doilea combatant din acest război.

Las pe masă nota asta și paginile ridicole și sublime ale manuscrisului. Vor fi publicate dacă nu mă înapoiez sau dacă aduc o dovadă zdrobitoare.

Mai sper, mai vreau să cred că totul nu-i decît o glumă.

1969

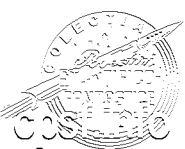

Cele două telefoane sunară în același timp. Jérôme Bosch ezită. Coincidență regretabilă, deși destul de frecventă. Dar niciodată la ora aceea, niciodată la nouă și cinci dimineața, cînd abia ai venit la birou și-ți plimbi privirea mohorîtă pe întinderea lernă și cenușie a peretelui, pe alocuri întreruptă de cîteva pete, atît de abstracte, atît de palide, încît nu oferă nici un punct de plecare pentru vis.

La unsprezece și jumătate, da, ora la care oamenii încep să se simtă în formă, își rezolvă treburile cu gîndul să smulgă cîteva minute pentru a prînzi mai în voie, firele sînt saturate, toate telefoanele sună pretutindeni, ora cînd, în peșterile lor răcoroase, centralele telefonice încep probabil să vibreze, să fumege, să se topească.

Problema avea mai multe soluții. Să apuce unul dintre aparate, să răspundă și să-l lase pe celălalt să sune pînă ce corespondentul obosește și ia hotărîrea să cheme din nou, peste cinci minute. Să ridice unul dintre receptoare, să întrebe cine-i la aparat, să se scuze. Să ia al doilea receptor, să întrebe cine-i la aparat, să-l roage să aibă răbdare. Să aleagă interlocutorul cel mai important, sau cu cel mai lung nume, să asculte mai întîi femeia, dacă e vreo femeie la capătul firului. În afaceri femeile sînt mai concise. Sau să vorbească la ambele aparate, în același timp.

Jérôme Bosch ridică amîndouă receptoarele. Soneriile încetară. Își privi mîna dreaptă, cu mica halteră rece și neagră, aproape fără greutate, la capătul brațului. Apoi mîna stîngă și cealaltă mică halteră geamănă.

îi veni să le izbească una de alta, sau să le aşeze binişor una lîngă alta pe birou, în sens invers, aşa încît cei doi interlocutori să poată sta de vorbă şi, cine ştie, poate avea să iasă ceva dintr-asta.

Dar, în orice caz, nimic pentru mine. Sînt un intermediar. La asta sînt bun. Să ascult şi să repet. Un filtru între un receptor şi un microfon, un cornet între o gură şi o ureche, un toc automat între două scrisori.

Duse cîte un receptor la fiecare ureche.

Două glasuri:

„Jérôme . . . te-a mai chemat cineva?“

„Sînt cel dintîi, nu-i aşa . . . răspundeţi . . .“

Un glas cumpănit, precis. Un glas neliniştit, gata să înnebunească. Ciudat de asemănătoare, păreau unul ecoul celuilalt.

— Allo, zise Jérôme Bosch. Cu cine am onoarea?

O formulă înţepată, desuetă, prudentă, niţel ridicolă, dar şi oamenii, de ce nu se prezintă?

„Ar dura cam mult să-ţi explic . . . riscăm să fim întrerupţi . . . greu să te prind. Ascultă bine, e şansa vieţii tale. Trebuie să spui da şi să te duci.“

(Clic, troznet, zgomotul unui jet de nisip pe o tablă de tinichea.)

„. . . să nu şovăi.“

„. . . nu . . . nu . . . . nu trebuie . . . nu trebuie . . . pretext . . . . sînt . . . nu . . . . nu . . . . . .“

— Cine sînteţi? strigă Jérôme Bosch în cele două microfoane.

Tăcere.

Un şuier dublu. La dreapta, un foşnet metalic. La stînga, horcăitul unei maşini. La dreapta, zgomotul mărunt al unei coji de ou zdrobite. La stînga, mîngîierea unei pile pe arcul unei somiere.

— Allo! zise zadarnic Jérôme Bosch.

Clic. Clic. Ton. Tăcere. Ton. Tăcere. La dreapta, la stînga. Semnalul ocupat, de ambele părți.

Puse pe furcă receptorul din stînga. Rămase o clipă cu celălalt aparat în căușul mîinii drepte, lipit de ureche, ascultînd mica muzică mecanică și tristă ce cînta pe două note, zgomot și tăcere, zgomot și tăcere, oftînd ca o sirenă a absenței în adîncurile scoicii de materie turnată.

Apoi puse pe furcă și receptorul din dreapta.

Cercetă prin fereastra deschisă cerul decolorat, pe care planau păsări urbane mînjite cu funingine, sau, oricum, negre, peretele de cărămidă răscoaptă de vreme, care-i astupa o bună parte din orizont, apoi, înăuntru, lîngă fereastră, calendarul artistic oferit de o societate de calculatoare electronice și care, pe deasupra numărului zilelor, dăruia reproducerea îngrijită a unui tablou baroc, *Vizita rinocerului*. Părînd nemulțumit, rinocerul se întorcea cu spatele la vizitatori, pentru a se arăta mai bine amatorului de artă, pesemne. De cealaltă parte a unei împrejmuiri destul de scunde, o femeie mascată, în rochie lungă, un arlechin și doi copii cu panglici se distrau privind monstrul.

Era același glas. Dar cum putea vorbi cineva la două aparate în același timp și, mai ales, cum putea spune simultan cuvinte diferite, pe două linii diferite?

Am cunoscut glasul. L-am mai auzit undeva.

Trecu în revistă vocile prietenilor, vocile clienților, vocile oamenilor cu care venea uneori în contact fără să-i fie prieteni și fără să încerce să le vîndă ceva, voci de funcționari, de doctori, de băcani, de dispeceri de taxiuri, toate vocile pe care le auzi în adîncurile receptorului fără a fi vreodată în stare să le adaugi un chip, voci grase, voci țîfnoase, voci uscate, vesele, glumețe, metalice, severe, răgușite, crispate, distinse, prețioase, populare cu inflexiuni bețivănești, suave și aproape înmiresmate, lugubre, înțepate, precise, pretențioase, amare sau sardonice.

De un lucru era sigur. Auzise, din amîndouă părțile, un glas de bărbat.

Au să mai cheme, își spuse.

Are să mai cheme, că era vorba de unul și același personaj, cu toate că la stînga glasul fusese limpede, sigur de el, exigent și aproape triumfător, iar la dreapta vătuit, înspăimîntat și aproape plîngăreț.

Fantastic, cîte puteai afla despre oameni, doar ascultîndu-i vorbind la telefon.

Se apucă de lucru. Avea la îndemînă un teanc de coli albe, o cutiuță cu clame, trei pixuri de culori diferite și un întreg vraf cu fel de fel de formulare. Trebuia să redacteze o scrisoare, să adune un dosar, să facă un raport, să verifice cîteva tabele cu cifre. De ajuns ca să-i umple dimineața. Alcătuirea raportului îi va lua probabil și o parte din după-amiază. Înainte de a se duce la masă își va pune complicata problemă a alegerii între cantina întreprinderii și unul dintre micile restaurante de cartier. Ca de obicei, se va duce la cantină. În primii doi ani se hotăra întotdeauna pentru unul sau altul dintre micile restaurante, pentru că-l deprima cantina. Ea îi amintea că trăia într-un univers pe care nu și-l alesese și, atîta vreme cît izbutea să scape dintr-însul, fie și în mod simbolic, avea impresia că nu se află acolo decît temporar. Un hop de trecut, ca școala sau serviciul militar. Nu prea anevoios, de altfel. Lucrul era ades interesant, iar colegii se dovedeau inteligenți și cultivați. Cîțiva dintre ei citiseră chiar una sau alta dintre cărțile pe care le scrisese.

— Mi-a făcut cineva o farsă.

Cu un magnetofon e simplu de tot. Nici n-a avut loc vreun dialog. M-am mulțumit să ascult și să strig allo și să întreb cine e. Un banc fără cap și fără coadă.

Începu să lucreze. Curios era că, lucrînd, nu se putea împiedeca să nu se gîndească la poveștile pe care ar fi avut chef să le scrie, pe care trebuia să le scrie, precum și la cea pe care o scria anevoie seara, în locuința lui luminată de la un capăt la celălalt, căci nu suporta

să întîlnească noaptea, trecînd dintr-o odaie într-alta. Și atunci, fapt nu mai puțin curios, se gîndea la lucrul de peste zi, nu se putea împiedica să nu-și facă sînge rău pentru cutare treabă și felul cum avea să primească nu știu cine explicațiile, cam șchioape, desigur, documentul definitiv urma oare să iasă la vreme, tot felul de probleme care ar fi trebuit să piară în tăcere și să-l lase liber să viseze. Un om, își zicea, nu poate duce pînă la capăt două treburi cu totul diferite. Sfîrșește prin a dezvolta două personalități care se luptă, se sfîșie între ele. Apucă pe drumul despicat al schizoidiei.

Puse mîna pe unul dintre telefoane și formă un număr de interior.

— Doamna Duport? Da . . . Bosch. Ce mai faceți? . . . Bine, mulțumesc . . . Vreți să-mi aduceți dosarul Marsilia? Mulțumesc.

Într-o zi, într-o zi nu va face decît să scrie. Dar, la gîndul ăsta, o teamă neașteptată îi tăia răsuflarea. Va mai fi oare în stare să scrie, să născocească povești, să înșire alte cuvinte decît cele din rapoarte și scrisori? Cineva bătu la ușă. „Intră", spuse el. Femeia era tînără și plăcută. Avea o față rotundă și un năsuc ascuțit. Ce ai dori să faci, gîndi el, dacă n-ar trebui să ții dosarele la zi, să bați la mașină? Să pictezi, să coși, să citești, să te plimbi, să ai mai multe experiențe sentimentale? Era o întrebare pe care n-avea s-o pună niciodată. Și cu toate astea, își spuse, ar trebui să se facă o asemenea anchetă, singura anchetă meritînd să fie dusă la bun sfîrșit. Oamenii ar trebui întrebați pe străzi, în cafenele, în cinematografe, în teatre, în vehiculele transportului în comun și pînă și la ei acasă ce ar face dacă ar fi absolut liberi, cum s-ar hotărî să cheltuiască marfa rară numită Timp, în ce flacoane ar dori să-și toarne nisipul măsurat al vieții? Își putea închipui șovăiala, neîncrederea, reticența, panica. Ce vă privește? Nu știu, nu, zău că nu, nu m-am gîndit niciodată! Stai! Poate că . . .

Îl văzu căzut pe gînduri și, fără o vorbă, puse dosarul pe birou și se făcu nevăzută.

Luă dosarul și-l deschise.

Telefonul din stînga sună.

— Allo, zise el.

— Allo, Jérôme Bosch?

Era glasul precis.

— Da.

— Te-am chemat acum două zile. Se auzea prost. Acum mă auzi mai bine?

— Da, zise el. Dar ați chemat adineauri, nu acum două zile. Dacă-i o glumă...

Glasul îi tăie vorba:

— Pentru mine a fost acum două zile. Și nu-i o glumă.

— Cam așa mi se pare, zise Jérôme Bosch. Două zile sau adineauri nu-i tot aia. Și de ce mă tutuiți?

— Mi-au trebuit două zile ca să regăsesc combinația sau, mai degrabă, ca să adun condițiile favorabile. Nu prea e comod să chemi dintr-un timp într-altul.

— Poftim? zise Jérôme Bosch.

— Dintr-un timp într-altul. Prefer să-ți spun adevărul. Te chem din viitor. Sînt tu însuți, mai bătrîn cu... E mai bine să știi cît mai puțin.

— N-am vreme de pierdut, spuse Jérôme Bosch, cu ochii la dosarul deschis.

— Nu-i o glumă, pledă glasul calm și rațional. N-aveam de gînd să-ți spun adevărul, dar n-ai vrut să mă asculți. Mereu vrei explicații, precizări.

— Și tu, zise Jérôme Bosch, intrînd în joc, devreme ce tu ești eu.

— M-am cam schimbat, zise glasul.

— Și cum o duci?

— Mult mai bine decît tine. Fac o treabă care mă interesează, am timp să scriu cît vreau. Destui bani, cel puțin din punctul tău de vedere. O vilă la Ibizza, alta la Acapulco, soție și doi copii. Sînt foarte fericit.

— Felicitări! spuse Jérôme Bosch.

— Toate astea-s ale tale, bineînțeles, sau mai bine zis vor fi ale tale. Trebuie doar să nu comiți vreo greșeală. De asta te-am și chemat.

— Pricep. Chestia cu ziarul de mîine. Cursurile la bursă. Sau primii trei cîștigători la cursele de săptămîna viitoare, sau . . .

— Ascultă, zise glasul, enervat. La unsprezece și cincizeci și opt în dimineața de azi ai să primești un telefon de la un om de seamă. Are să-ți facă o propunere. Trebuie să primești. Nu ezita să pleci, chiar în seara asta, la capătul lumii. Ai încredere.

— Sper că-i măcar vorba de o propunere cinstită, zeflemisi Jérôme Bosch.

În receptor, glasul păru jignit.

— Absolut cinstită. Tot ce aștepți de ani de zile. Ia-mă în serios, ce Dumnezeu! E șansa vieții tale. Cea care nu se mai întoarce. Personajul ăsta își cam schimbă părerile. Nu-i da răgaz. Va fi începutul unei cariere strălucite, rodnice.

— Și de ce mă chemi, de vreme ce ai reușit?

— N-am să reușesc decît dacă te hotărăști. Ai în asemenea măsură obiceiul de a șovăi, de a tărăgăna. Și apoi . . .

Telefonul din dreapta începu să sune.

— Sînt chemat la celălalt telefon, zise Jérôme Bosch. Te las.

— Nu întrerupe! zise glasul, frenetic. Nu . . .

Puse telefonul pe furcă.

Aștepta o clipă, ascultînd celălalt aparat care suna, și timpul se dilată deodată. Soneria se întindea pe un kilometru de secunde și tăcerea era ca o imensă oază de pace și de răcoare. Ibizza. Acapulco. Nume pe hărți. Vile albe și roșii, agățate de coastele unor coline prăpăstioase. Tot timpul să scriu.

Își aminti de ziua cînd auzise glasul. Ieșea din difuzorul unui magnetofon. Era propriul lui glas. Telefonu-l schimba, bineînțeles, îl depersonaliza, îl vătuia, dar era propriul lui glas. Nu cel pe care era obișnuit să-l

audă, ci glasul deosebit pe care i-l înapoiau aparatele de înregistrare. Cel pe care-l auzeau ceilalți.

Telefonul din dreapta sună pentru a patra oară.

Ridică receptorul.

Mai întîi crezu că nu era nimeni la capătul firului; nu prindea decît o falsă tăcere plină de șuierături și de ecouri, de scrîșnete mecanice, depărtate de parcă linia ar fi primit niște sunete emise într-o mare peșteră, îngropată adînc în pămînt, plină de zgomote microscopice, de curgeri infime, de rîcăit de gîze, de surpări minuscule. Apoi auzi glasul, chiar înainte de a pricepe ce spunea sau, mai degrabă, psalmodia, într-o șoaptă nedeslușită.

— Vă aud foarte slab, zise el.

— Allo, allo, allo, allo, spuse glasul, acum ceva mai limpede. Nu trebuie să porniți . . . sub nici un pretext . . . Jérôme, Jérôme, mă auziți? Ascultați-mă, pentru numele lui Dumnezeu! Nu plecați . . .

— Vorbiți mai tare, vă rog, zise el.

Umbra de glas se istovea, se înăbușea.

— Refuzați . . . refuzați . . . mai tîrziu . . .

— Sînteți bolnav? zise Jérôme Bosch. Să anunț pe cineva? Unde sînteți? Cine sînteți?

— Ttttt, făcu glasul. Tu.

— Iar? zise el. Păi celălalt glas zicea . . .

— . . . sînt în viitor . . . nu plecați . . . lăsați . . înțelegeți . . .

Cineva bătu timid la ușă.

— Intră, spuse Jérôme Bosch, luînd pentru o clipă receptorul de la ureche și punînd, fără să-și dea seama, mîna pe microfon.

Noul curier intră. Era prima lui slujbă și îndeletnicirile bărbaților și femeilor închiși în birouri, unde înnegreau la hîrtie cît era ziua de lungă, îl impresionau. Roșea cu ușurință și era întotdeauna pus la patru ace. Așeză pe marginea biroului ziarul de dimineață și poșta.

— Mulțumesc, zise Jérôme Bosch, făcînd un semn din cap.

Ușa se închise din nou.

Își lipi iar receptorul de ureche. Dar glasul plecase, se pierduse în labirintul firelor ce goneau în jurul lumii. Declic. Ton.

Gînditor, puse aparatul pe furcă. Era propriul lui glas, ca adineauri? Nu era sigur. Cu toate astea, cele două glasuri, cel din dreapta și cel din stînga, aveau un aer de familie. Două momente din viitor, își spuse, două momente diferite, care încearcă să dea de mine.

Deschise scrisorile. Nimic de seamă. Le adnotă și le puse într-un paner. Aruncă plicurile la coș. Apoi scoase ziarul din banderolă, întoarse grăbit paginile pentru a ajunge la rubrica economică. Aproape ca în fiecare dimineață, privirea-i rătăci pe pagină și se fixă asupra cronicii meteorologice. Nu-l interesa în mod special. Era o simplă chestie de dispunere în pagină. Harta înțesată de simboluri atrăgea privirile. Citi:

Vreme rece și umedă în regiunea pariziană . . .

Ochii-i săriră peste două sau trei rînduri.

Perturbarea ciclonică din Antile se deplasează către nord-est, peste Oceanul Atlantic. E de așteptat să . . .

Își îndreptă atenția către susul paginii, parcurse în diagonală cursurile de la bursă și ale principalelor materii prime. Valori ferme, dar transacții puțin numeroase. Creșteri la valute. Ușoară scădere la cacao.

Totul era cît se poate de obișnuit. Închise ziarul.

Începu să citească primul act din dosar. Reciti de patru ori cel dintîi paragraf, fără să-l înțeleagă. Ceva nu era în regulă, nu în paragraf, ci în mintea lui. O veveriță beată se răsucea într-o colivie semănînd cu un cadran telefonic.

Fără să se gîndească, ridică receptorul din dreapta și făcu numărul centralei.

— . . . Vă ascult, zise o voce înțepată.

— Am primit adineauri două telefoane. Știți cumva dacă interlocutorii mei și-au lăsat numerele?

Cei de la centrală obișnuiau să noteze toate convorbirile, nu dintr-o josnică mentalitate polițistă, ci pentru a putea restabili, la nevoie, o convorbire întreruptă.

— Ce interior?

— 413, zise Jérôme Bosch.

— ... să văd. Rămîneți la aparat.

Auzi, la capătul firului, glasuri nedeslușite.

— Încă n-ați fost chemat niciodată în dimineața asta, domnule Bosch. Cel puțin, nu din exterior.

— Am fost chemat de patru ori, zise Jérôme Bosch.

— Nu din exterior, domnule Bosch. În orice caz, nu la interiorul dumneavoastră.

— N-am ieșit din birou.

— Vă asigur ...

Își limpezi glasul.

— Pot fi chemat din exterior fără a se trece prin centrală?

Telefonista așteptă o clipă.

— Nu văd cum s-ar putea, domnule Bosch. Neliniștită: Nu mi-am părăsit postul. Politicoasă, dar rece: Doriți reclamațiile?

— Nu, zise Jérôme Bosch. Probabil că am visat.

Închise și-și trecu mîna peste fruntea umedă.

Era o farsă. S-au servit de unul dintre magnetofoanele secretarelor și nu s-au obosit măcar să folosească rețeaua exterioară. Trebuie să urle de rîs în vreun birou de alături. Malchior și-a făcut o specialitate din a imita glasurile.

Tăcere. Staccato-ul unei mașini de scris, înăbușit de grosimea a două uși. Un pas îndepărtat. Larma orașului pătrunzînd pe fereastra deschisă, punctată de tunetul eșapamentelor.

Se uită la cele două telefoane, de parcă nu le-ar fi văzut niciodată. Era cu neputință. Telefoanele erau înzestrate cu două sonerii deosebite: stridentă pentru exterior, înăbușită pentru interior. Soneria care precedase fiecare dintre cele patru convorbiri telefonice îi răsuna încă în urechi.

Se ridică atît de brusc, încît fu gata să-și răstoarne fotoliul. Culoarul era pustiu. Împinse ușa întredeschisă a unui birou, apoi a doua, apoi a treia. Toate birourile erau goale și pe suprafața netedă a meselor nu se afla măcar o foaie de hîrtie pentru a aminti că fuseseră

ocupate cîndva. În cel din urmă birou ridică receptorul, apăsă butonul corespunzînd rețelei interioare și formă interiorul lui. O sforăială înfundată, venind din biroul său, umplu culoarul. Nimeni nu intervertise firele soneriilor.

Străbătu culoarul, bătu la ușă și pătrunse în biroul secretarei, care încremeni, cu degetele în aer, deasupra mașinii de scris.

— În dimineața asta nu-i nimeni aici?

— Vacanțele, zise ea. N-a mai rămas decît directorul-adjunct, dumneavoastră și cu mine. Și curierul, adăuga ea, peste o clipă.

— Ah! zise Jérôme Bosch, uitasem.

— Plec și eu săptămîna viitoare. Își mișcă degetul prin aer: Nu uitați. E cazul să angajăm o înlocuitoare?

— Nu știu, spuse el descumpănit. Vorbiți cu direcția.

Se sprijini de pervazul ușii.

— Credeți că se face frumos, domnule Bosch?

— Habar n-am! Sper.

— Azi-dimineață au anunțat la radio un ciclon deasupra Atlanticului. Iar o să ne plouă.

— Sper că nu, zise el.

— Ați avea și dumneavoastră nevoie de odihnă, domnule Bosch.

— Am să plec în curînd. Să mai termin cu două trei chestii. Fiindcă veni vorba, ați auzit în dimineața asta sunînd telefonul la mine în birou?

Secretara dădu din cap afirmativ.

— De două sau trei ori. De ce? Nu erați acolo? Trebuia să răspund?

— Eram acolo, zise Jérôme Bosch, stingherit. Am și vorbit. Mulțumesc. Unde vă duceți?

— În Landes, răspunse ea, cercetîndu-l curios.

— Vă doresc vreme frumoasă.

Ieși, trăgînd ușa după el, așteptă o clipă în tăcerea culoarului pustiu. Staccato-ul mașinii reîncepu. Liniștit, se întoarse în biroul lui.

Se plecă din nou asupra circularei.

Telefonul din dreapta începu să sune.

Se uită la ceas. Unsprezece și cincizeci și opt.

— Allo?

— Domnule Bosch, zise telefonista. Sînteți chemat din străinătate. O clipă, vă rog.

Declic. Auzi depărtarea, valsul electronilor trecînd fără pașaport peste frontiere, undele trimise pe deasupra oceanului de rachetele intercontinentale ale sateliților săltînd prin spații, strecurîndu-se de-a lungul cablurilor așezate pe fundul mării.

— Allo, zise o voce bărbătească. Domnul Bosch? Jérôme Bosch?

— Da, zise Jérôme Bosch.

— Oscar Wildenstein la aparat. Vă chem din Bahamas. Tocmai v-am terminat ultima carte, *Ca într-o lungă grădină*. Foarte frumos, excelent, dragul meu, cu totul original.

O voce gravă, virilă, sigură de ea, vibrantă, cu un mic accent străin, italian poate, sau american, sau avînd ceva din ambele. O voce cu miros de țigară scumpă, îmbrăcată într-un smoching alb, vorbind de la marginea unei piscine sub un cer cu desăvîrșire albastru, bîntuit de un soare torid.

— Vă mulțumesc, zise Jérôme Bosch.

— Am citit toată noaptea. Fără să mă pot smulge. Vreau să fac un film. Cu Barbara Silver. O știți? Bine. Vreau să vă văd. Ce faceți acum?

— Sînt la birou, zise Jérôme Bosch.

— Vă puteți face liber? Bine. Aveți un avion care pleacă de la Paris-Orly la ora patru, ora locală. Stați puțin . . . Mi se spune că la patru treizeci. Pun să vi se rețină un bilet. Agentul meu din Europa vă va însoți la aeroport. N-are rost să vă luați nimic. Găsiți de toate la Nassau.

— Aș vrea să mă mai gîndesc.

— Gîndiți-vă. Bineînțeles. Nu pot să vă spun totul la telefon. O să discutăm amănuntele mîine-dimineață, la micul dejun. Barbara e tare excitată la gîndul că

are să vă cunoască. Începe să citească romanul. Îl termină pînă mîine-dimineață. Am să-i traduc pasajele mai grele. Natașa vrea să vă vadă și ea. Și Sybil, și Merryl, dar asta-i doar figurația.

Vocea se îndepărtă. Jérôme Bosch auzi rîsul unor femei, apoi glasul lui Wildenstein, nițel dintr-o parte, dar limpede, atît de limpede că ar fi zis că vorbește din odaia de alături: *No, you can't speak to him just now.*

— Sînt nebune de-a binelea. Vor să vă vorbească neapărat acum. Nu se poate. Le-am spus să aștepte pînă mîine. Harding sau Hardy, nu mai știu cum îl cheamă, în sfîrșit, reprezentantul meu în Europa, se va ocupa de dumneavoastră. Încîntat că am putut pălăvrăgi nițel. Pe mîine. Domani. Mañana.

— La revedere, zise încet Jérôme Bosch.

Cît o fi ceasul acolo? se întrebă.

Șase sau șapte dimineața. A citit, într-adevăr, toată noaptea. Un roman care nu poate fi adaptat pentru ecran. Poate doar de mine. La urma urmelor, știu mai bine decît oricine ce-am vrut să spun. A înțeles că, dacă s-ar apuca de treabă, toți scenariștii lui și-ar rupe dinții. O carieră strălucită, rodnică. Două case, la Ibizza și la Acapulco.

O bătaie în ușă.

— Intră, spuse el.

Secretara rămase în prag, cu o expresie ciudată pe față. Ținea în mînă o bucățică de hîrtie.

— Ați fost chemat în vreme ce vorbeați, domnule Bosch. Mi s-a dat mie legătura.

— Ei bine? zise vesel Jérôme Bosch.

— N-am înțeles prea bine. Se auzea foarte prost. Probabil că vorbea de departe. Îmi pare rău, domnule Bosch.

— Ce a zis?

— N-am înțeles decît două sau trei cuvinte. A zis *Îngrozitor ... îngrozitor ...* de două sau trei ori, apoi ... *accident ...* sau *occident*. Am însemnat aici.

— N-a spus cine e?

— Nu, domnule Bosch, și nu și-a dat nici numărul. Sper să cheme din nou. Sper că nu vi s-a întîmplat nimic rău în familie. Un accident, Dumnezeule, vine cînd nici nu te aștepți.

— Nu cred că-i cazul să ne neliniștim, zise Jérôme Bosch, apucînd micul dreptunghi de hîrtie. Privirea-i rătăci peste hieroglifele stenografice, apoi se îndreptă asupra celor trei cuvinte scrise deasupra: *Îngrozitor . . . îngrozitor . . . accident.* *A*-ul de la accident era subliniat și deasupra lui se afla un *o*. Mulțumesc doamnă Duport. Nu vă neliniștiți. Nu cunosc pe nimeni care să fi putut fi victima unui accident. Nu, nu mai cunosc pe nimeni.

— Poate era o greșeală?

— Era, cu siguranță, o greșeală.

— Mă duc la masă, domnule Bosch.

— Poftă bună!

După ce închise ușa, se întrebă dacă s-o aștepte pînă se întoarce, înainte de a pleca de la birou. Se aranjau de obicei să fie mereu cineva acolo pentru a nota comunicările urgente. Dar era epoca vacanțelor. N-aveau să fie nici comunicări.

Doar dacă cele două glasuri n-au să cheme din nou.

Ridică din umeri, uitîndu-se pieziș la rinocer. Adevărata problemă era să știe ce va hotărî. La urma urmelor, era epoca vacanțelor. Putea pleca pentru o săptămînă, chiar fără a fi nevoit să se justifice. Insulele Bahamas. Poate că agentul lui Wildenstein n-are să dea semn de viață? Poate că apelul a fost o simplă fantezie de miliardar, uitată pe loc. Cineva îi citise cartea, în insulele Bahamas, sau auzise numai vorbindu-se de ea și voise să-i audă glasul, să verifice dacă exista.

Își vîrî ziarul de dimineață în buzunar. Privi pentru o clipă telefoanele ca și cum s-ar fi așteptat ca soneriile să țîrîie din nou și, pe cînd străbătu culoarul cu mocheta roasă, tăiată de dungi paralele ce păreau fantoma parchetului desfăcut, pe cînd cobora marea scară de piatră, trase cu urechea, aproape mirat că o sonerie poruncitoare nu-l cheamă îndărăt. Străbătu curtea, se

230

pomeni în stradă. Se îndreptă spre micul restaurant basc.

Urcă la etajul întîi, unde știa că, la vremea aceea, nu dă peste nimeni. Cercetă lista numai din obișnuință, că o știa pe dinafară, și comandă o salată de roșii și un pui à la basquaise, cu o jumătate de sticlă de vin roșu. Era aproape ora unu. În Bahamas trebuia să fie opt. Wildenstein își lua micul dejun împreună cu Barbara, Sybil, Merryl, Natașa și o jumătate de duzină de secretare, sub un cer absolut albastru, la umbra palmierilor exotici și, în timp ce mînca, telefona în toate colțurile lumii, în toate orașele lumii, iar glasul lui viril, sigur de el, răsuna pretutindeni în același timp, vorbea în trei sau patru limbi despre toate cărțile pe care le citise în cursul nopții.

Jérôme Bosch își desfăcu ziarul.

Începea salata de roșii, cînd chelneriță îl căută:

— Sînteți domnul Bosch, nu-i așa?

— Da, zise el.

— Sînteți chemat la telefon. Persoana a zis că luați masa în sala de sus. Telefonul e jos, lîngă cassă.

— Mă duc, zise el, consternat deodată.

Era oare glasul stins, depărtat, nedeslușit, aproape acoperit de paraziți, sau glasul celălalt, cel ce telefona de la Ibizza sau Acapulco? Sau, în sfîrșit, agentul lui Wildenstein?

Telefonul trona pe o etajeră înghesuită între cassă și bucătărie. Jérôme Bosch se vîrî într-un colț pentru a îngădui chelneriței să treacă.

— Allo, zise el încercînd să-și apere urechea liberă de zgomotul farfuriilor.

— A fost greu să dau te tine. Oh! bineînțeles, știam unde te afli. Dar nu-mi mai aminteam numărul restaurantului. La drept vorbind, nu l-am știut niciodată. Nu-i ușor să găsești un număr cînd nu cunoști nici numele patronului, nici adresa exactă a restaurantului.

Era glasul din stînga, precis, limpede, dar parcă mai nervos decît de dimineață.

— Wildenstein te-a chemat?

— La ora precisă, spuse Jérôme Bosch.

— Ai să primești?

Glasul era neliniștit.

— Încă nu știu. Trebuie să mă mai gîndesc.

— Dar trebuie să primești. Trebuie să pleci. Wildenstein e un tip extraordinar. Vă veți înțelege amîndoi perfect. Din prima clipă. Împreună cu el ai să faci lucruri extraordinare.

— Și o să fie bun filmul?

— Care film?

— Adaptarea după *Ca într-o lungă grădină*.

Glasul începu să rîdă:

— N-ai s-o faci niciodată. Știi, ca și mine, că romanul nu poate fi adaptat. Ai să-i dai o altă idee. Va fi încîntat. Nu, nu-ți pot spune care. Trebuie . . . trebuie să-ți vină ție.

— Și Barbara Silver? Cum e?

Glasul se îmblînzi.

— Barbara, oh! Barbara. Vei avea toată vremea s-o cunoști. Toată vremea. Pentru că . . . Îmi pare rău. Nu-ți pot spune.

O scurtă tăcere.

— De unde chemi?

— Nu-ți pot spune. Dintr-un loc tare plăcut. Nu trebuie să-ți cunoști viitorul. S-ar putea răsturna tot felul de lucruri.

— M-a mai chemat cineva azi-dimineață, zise pe neașteptate Jérôme Bosch. Cineva care avea glasul tău, sau al meu, dar tremurător, istovit. Îl auzeam tare rău. Mi-a spus să nu fac un anumit lucru. Să refuz un anumit lucru. Poate propunerea lui Wildenstein.

— Chema din viitor?

— Nu știu. O tăcere. Apoi: Vorbea de un accident.

— Ce-a zis?

— Nimic. Doar un cuvînt. Accident.

— Nu înțeleg, zise glasul. Ascultă, nu-ți bate capul. Vezi-l pe Wildenstein și lasă-te în voia lui.

— A chemat de mai multe ori, zise Jérôme Bosch. O să mai cheme, cu siguranță.

— Nu te dezumfla, zise glasul, îngrijorat. Întreabă-l de cînd telefonează, pricepi? Poate că cineva încearcă să te împiedece să reuşeşti. Cineva care mă pizmuieşte. Eşti sigur că avea glasul nostru? Glasurile se imită.

— Aproape sigur, zise Jérôme Bosch. Aşteptă o clipă, o chelnăriţă se afla chiar în spatele lui. Chema poate din viitorul *tău*, adăugă el. Poate că ceva se încurcă în ce te priveşte şi voia să mă prevină. Ceva ce a început cu Wildenstein.

— Imposibil, zise glasul. Wildenstein a murit. Nu . . . n-ar trebui să ştii. Uită. Nu-i nimic. Oricum, nu ştii cînd.

— Va . . . va muri într-un accident, nu-i aşa?

— Un accident de avion.

— Poate că de asta-i vorba. Tu . . . tu nu erai amestecat?

— De fel. Te asigur. Glasul se enerva: Ascultă, nu-ţi rata viitorul pentru povestea asta. Nu rişti nimic. Ştiu ce o să ţi se întîmple. Am trăit totul.

— Nu-ţi cunoşti viitorul.

— Nu, zise glasul. Dar pot să-i fac faţă. Am să fiu atent. N-o să mi se întîmple nimic. Şi, chiar dacă mi se întîmplă ceva, sînt mult mai bătrîn decît tine, nu, nu trebuie să-ţi spun ce vîrstă am. Să zicem că ai înainte încă vreo zece ani. Şi ani buni. N-aş renunţa la ei nici de-ar fi să mor mîine.

— Să mori mîine, zise Jérôme Bosch.

— Vorba vine. Zece ani e mult, ştii. Şi sînt sănătos tun. Mult mai sănătos decît la vîrsta ta, fii sigur. Primeşte. Pleacă în Bahamas. Nu te leagă cu nimic. Făgăduieşte că primeşti.

— Aş vrea să ştiu ceva, zise rar Jérôme Bosch. Cum de-mi poţi vorbi? S-a inventat în viitor o maşină de explorat timpul? Sau ai meşterit-o chiar tu?

Glasul începu să rîdă la celălalt capăt al timpului. Un rîs cam silit.

— Ea există şi în epoca ta. Nu ştiu dacă se cuvine să-ţi spun. E secret. Foarte puţini sînt la curent. Oricum, n-ai ştii să te foloseşti de ea. De fapt, nici acum

nu știe nimeni cum merge. E nevoie de noroc, de un concurs fericit de împrejurări. Mașina e telefonul.

— Telefonul? repetă Jérôme Bosch, uluit.

— Oh! Nu receptorul pe care-l ții în mînă. Ci rețeaua, ansamblul rețelei. E cel mai complicat lucru făcut de mînă de om. Mult mai complicat decît cel mai mare ordinator. Gîndește-te la miliardele de kilometri de fire, la milioanele de amplificatoare, la încîlceala de nedescurcat a centralelor. Gîndește-te la miliardele de mesaje care fac ocolul Pămîntului. Și totu-i interconectat. Din cînd în cînd, se petrece ceva neașteptat în harababura asta. Din cînd în cînd, în loc să lege două locuri, telefonul leagă două momente. Cîndva, treaba va deveni, poate, oficială. Dar mă îndoiesc. Prea multe imponderabile. Și prea multe riscuri. Numai cîțiva sînt puși la curent.

— Cum ai făcut?

— Vei avea prieteni foarte inteligenți, în viitor, dacă primești propunerea lui Wildenstein. Dar vorbesc prea mult. N-ai nevoie să știi tot. Primește. Și gata.

— Nu știu, șopti Jérôme Bosch, cînd auzi un declic la celălalt capăt al firului.

Cineva aștepta în spatele lui.

— Oh! Iertați-mă, spuse el. Am vorbit cam mult.

Se strădui să zîmbească. Sui din nou scara, trăgînd de rampă. Puiul sosise în lipsa lui. Era aproape rece.

— Vreți să vi-l pun la încălzit? întrebă chelnărița.

— Nu, zise el. Merge și așa.

Nu dispuneau de mașini de călătorit în timp. Dar descoperiseră o nouă întrebuințare a telefonului.

Telefonul.

Încercuia toată planeta. Gonea de-a lungul drumurilor, a căilor ferate, agățat de păduri rectilinii. În haine de cauciuc, se arunca sub fluvii și sub oceane. Alcătuia un ghem dens și, totodată, arahnean. Firele lui se suprapuneau, se încrucișau. În zilele noastre nimeni n-ar mai fi în stare să deseneze diagrama com-

pletă a rețelei telefonice. Și în zece ani? Și în douăzeci de ani? Rețeaua depășea probabil în complexitate pînă și creierul omenesc.

Încercă să-și închipuie peșterile întunecate și răcoroase ale marilor centrale unde, în tăcere, impurități impalpabile, înecate în inima unui cristal, orientau glasuri nenumărate. Iar, într-un fel, rețeaua era vie. Oamenii o extindeau fără încetare și o reparau minuțios, o perfecționau. Centralele erau tot atîția ganglioni. Calculatoare automate decupează mesajele în lamele fine pentru a le încrucișa și a umple tăcerile. Ce mirare că telefonul era în stare de o minune suplimentară?

Își aminti de poveștile — poate niște legende — care circulau pe seama telefonului. Numere pe care le puteai forma noaptea și care te puneau în contact cu voci necunoscute. Nu una, ci voci anonime, descarnate, schimbînd între ele cuvinte banale, sau glumețe, sau fără perdea, rostind lucruri ce n-ar fi fost spuse niciodată sub acoperirea unui chip sau a unui nume. Își aminti de glasurile fantomă care, zice-se, rătăceau fără încetare, timp de ani de zile în bucla fără sfîrșit a rețelei și repetau mereu același lucru. Își aminti de ceasul vorbitor și de instalațiile de ascultare a convorbirilor.

Mai devreme sau mai tîrziu, își spuse, fiecare lucru din Univers își găsește o întrebuințare pentru care nu fusese conceput. Ca omul. Cu un milion de ani în urmă alerga prin pădure, culegea fructe și vîna cu mîinile goale. Iar acum înalță orașe, scrie poeme, aruncă bombe și telefonează.

Ca telefonul.

Împinse farfuria, comandă o cafea, o bău, plăti și ieși. Soarele sfîrșise prin a alunga norii. Făcu un ocol în direcția cheiurilor. Dar, de cînd le ocupaseră mașinile, nu se mai putea hoinări pe cheiuri. Pînă și pescarii renunțaseră. Mă învîrtesc în cerc, își spuse. Știu pe dinafară toate străzile cartierului. Lucrez, locuiesc în inima unuia dintre cele mai prestigioase orașe ale

lumii și uite că a încetat să mă mai miște. Nu-mi mai spune nimic. Trebuie să ies din el.

Se uită la ceas. Aproape două și jumătate. E timpul să mă întorc și să fac ce n-am putut face dimineața. Mereu asemănătoare, zidurile și vitrinele erau cenușii și parcă transparente, uzate de frecvența, de insistența excesivă a privirilor. Rămîneau fetele, pe care le împrospătau sezoanele, mutările, întîmplările slujbelor și autobuzele cu turiști. Dar, din acest punct de vedere, nu era un an bun. De mai bine de o săptămînă nu zărise o singură fată într-adevăr frumoasă.

În Bahamas, Barbara, Natașa, Sybil și Merryl se bălăceau într-o piscină, sub ochii mulțumiți ai lui Wildenstein. Are dreptate, își spuse. Trebuie să primesc. E o șansă cu care nu mă mai întîlnesc.

Ușa secretariatului rămăsese deschisă. Secretara îl pîndea. Iar am fost chemat, își zise cu o strîngere de inimă.

Se plecă spre el:

— Vă așteaptă cineva în birou, domnule Bosch.

Se opri deodată, simțind un nod în gît. N-aveam nici o întîlnire. Cine a venit să mă vadă? Să fi reușit ei să străbată fizicește timpul? Nu le ajunge oare că-mi telefonează? Șovăi în fața ușii, își luă inima în dinți. Nu, nu pot decît să telefonez, să expedieze glasuri, mesaje de-a lungul timpului. Deschise ușa.

Un bărbat care nu semăna cu Jérôme Bosch aștepta, șezînd pe un colț al biroului, cu un picior atîrnînd și celălalt atingînd mocheta roasă. Avea o față prelungă, trăsături rasate. Părul de culoare închisă era lung, dar tăiat cu grijă la nivelul gulerului. Era îmbrăcat cu haine de aparență sobră, dar stofa cu carouri mari, numărul năucitor de buzunare — cel de deasupra inimii prevăzut cu o batistă colorată și mototolită artistic — reverele înguste, le subliniau fantezia. Purta o cămașă cu dungi, o cravată cu picățele, pantofi negri împodobiți cu motive complicate și ciorapi roșii. Lîngă mîna dreaptă, o servietă neagră, de

piele lucitoare. Părea englez din creștet pînă-n vîrful unghiilor. Se ridică.

— Domnul Jérôme Bosch? Sînt deosebit de mîndru că vă cunosc. Avea un glas cultivat, senin, colorat de un accent fără doar și poate britanic. Jérôme Bosch încuviință din cap. Fred Hardy, zise bărbatul, întinzînd o mînă nesfîrșită și îngrijită, cu unghii pătrate, tăiate scurt. Domnul Wildenstein mi-a telefonat înainte de a vă chema. Dorea să mă ocup de toate amănuntele. Deschise servieta, înșiră pe birou o mînă de acte: Iată biletul de avion, domnule Bosch. Iată o viză specială, pe care n-aveți decît s-o strecurați în pașaport. Aveți un pașaport, nu-i așa? Portofelul cuprinde cincizeci de livre în *traveller's checks* la purtător. Tot ce aveți de făcut e să le încasați. Mi-am zis că, pentru călătoric, vă ajung. Acolo, domnul Wildenstein va suporta chiar el cheltuielile. Și iată o scrisoare pe care i-o veți da vameșului, la Nassau. Guvernatorul e un prieten personal al domnului Wildenstein. Nu va trebui să vă ocupați de nimic. Domnul Wildenstein nu se află probabil la Nassau, dar cineva vă va aștepta la aeroport și vă va conduce la insula domnului Wildenstein. Vă doresc călătorie plăcută!

— Încă n-am primit, zise Jérôme Bosch.

Hardy începu să rîdă politicos.

— Oh! sînteți liber, domnule Bosch. Am pregătit toate în ipoteza unui răspuns favorabil.

— Ați fost rapid, zise uluit Jérôme Bosch, privind biletul de avion, viza, portofelul și plicul. Locuiți în Paris?

— Vin de la Londra, domnule Bosch, zise Hardy. Domnul Wildenstein ține la eficacitate. Domnul Wildenstein mi-a recomandat să vă conduc chiar eu la aeroport. De altfel, avionul meu decolează cu o jumătate de oră după avionul dumneavoastră. Orarele astea, între Paris și Londra, sînt practice.

Telefonul din dreapta începu să sune. Hardy își luă servieta sub braț:

— Vă aștept pe culoar, domnule Bosch. Taxiul e jos. Aveți tot timpul.

Zîmbi, dezvelindu-şi larg dinţii laţi şi imaculaţi. Uşa se închise în urma lui.

Jérôme Bosch ridică receptorul.

— Allo, zise el. Nimeni. Ecoul unei peşteri, un lung tunel. Un puţ. Allo, zise el mai tare. I se păru că sunetul glasului său e aspirat de microfon, înăbuşit, distrus. Fără convingere, întrebă: De cînd mă chemaţi? Ce doriţi?

Trase spre el biletul de avion şi-l răsfoi. O pagină *aus* Paris—Nassau, via New York şi Miami. O pagină *întors*. Hardy le făcuse bine pe toate. Nu era o cursă. Orice s-ar fi întîmplat, se putea înapoia. Şi Hardy venise special de la Londra. Ia să vedem, Wildenstein îl chemase la zece şi jumătate, poate la unsprezece. Luase avionul de prînz. La unu era la Paris. La două fără un sfert, în biroul lui Jérôme Bosch. Foarte simplu. Trăia într-o lume în care se sărea dintr-un avion într-altul, în care se purtau haine ce păreau sobre, dar erau de fapt extravagante, pantofi de comandă, unde invitai la dineu guvernatori şi unde telefonai în cele patru colţuri ale planetei. Nu-l pot trimite plouat înapoi la Londra, îşi zise Jérôme Bosch.

Era un bilet de clasa întîi. Pe colţul de sus, din stînga, al copertei fusese aplicată o ştampilă: *V.I.P.* şi cineva adăugase de mînă: *Fm WDS.*

Very Important Person. From Wildenstein. Din partea lui Wildenstein.

A făcut pe dracul în patru. Nu mă pot mulţumi să-i spun: mîine, dacă vreţi, dar nu azi, trebuie să mă mai gîndesc. O să-mi rîdă în nas. Nu, e mult prea bine crescut. Are să spună că domnul Wildenstein va fi dezolat, dorea să vă vadă mîine dimineaţă. Se va înclina, va vîrî în servietă biletul, viza, cele cincizeci de livre şi scrisoarea pentru guvernator şi se va înapoia la Orly pentru a-şi aştepta avionul. Cît e ceasul? Aproape trei. Avionul decolează peste o oră şi jumătate. Nassau, via N.Y. şi Miami. Sînt în stare să-l întîrzie cu un sfert de oră, numai pentru mine.

— Allo, zise Jérôme Bosch în telefonul mut.

Deschise un sertar al biroului, singurul încuiat. Ridică niște hîrtii oficiale. Dădu de pașaport, pată albastră, îl trase spre el cu o mînă, îl deschise. O fotografie veche de trei sau patru ani. Era aproape frumos pe atunci, mai slab, cu ochii ageri.

— Allo, zise el pentru ultima oară și puse receptorul jos.

Avea mîinile umede și degetele-i tremurau. N-am experiența unor asemenea situații. Nu știu ce să fac. Strînse în dreapta pașaportul, biletul, viza, portofelul și scrisoarea. Deschise un sertar mare și, cu mîna liberă, se grăbi să înfunde în el formularele, dosarul, pixurile și cutia cu agrafe.

La capătul culoarului, Hardy aștepta zîmbitor, nici măcar rezemat de perete, cu ambele mîini pe mînerul servietei, nepăsător.

Jérôme Bosch ciocăni la ușă și intră la secretariat.

— Trebuie să plec pentru cîteva zile, doamnă Duport, zise el. Domnul . . .

— Era un accident, nu-i așa?

Părea speriată. Ce-o să-și închipuie? se întrebă. Dar nu-i pot spune adevărul. Nu-i pot spune că pînă într-o oră am să fiu în văzduh, în drum spre insulele Bahamas.

— Nu, zise el cu glasul deodată răgușit. Nu un accident, dimpotrivă. O . . . chestiune personală. Am să lipsesc cîteva zile. Cred că-i mai bine să se angajeze o înlocuitoare. Ca să . . . ca să răspundă la telefon. Am să vă trimit o carte poștală.

Secretara se hotărî, în sfîrșit, să zîmbească:

— Călătorie plăcută, domnule Bosch.

Pe punctul de a ieși, se răzgîndi:

— Dacă . . . dacă mă cheamă cineva, spuneți-i că am plecat în vacanță. Nu prea am mult timp. Domnul de pe culoar . . . O să-i explicați totul directorului-adjunct, nu-i așa?

— Fiți fără grijă. Călătorie plăcută, domnule Bosch.

— Mulțumesc.

Pe culoar, Hardy scotea o țigară dintr-o cutie roșie și aurie, îi bătea capătul pe încuietoarea servietei, o

punea în gură, bricheta țîșnea din buzunar, flacăra, trăgea un fum, sufla fumul într-o șuviță subțire, aproape fără să-și descleștеze buzele.

— O țigară, domnule Bosch?

— Nu, mulțumesc, spuse el. Eu ... fumez pipă.

Își pipăi buzunarul, dar știa că pipa lui bruyère neagră, cea plesnită și care avea să aibă o viață scurtă, deși o prefera celorlalte, nu era acolo. O lăsase dimineață acasă. De altfel, n-o lua niciodată la birou. Nu fuma cu ea decît cînd scria sau citea, acasă, în liniștea apartamentului său în care toate lămpile erau aprinse.

— Domnul Wildenstein va fi încîntat de hotărîrea dumneavoastră, domnule Bosch. Va fi fericit să vă vadă. Îi plac oamenii care se decid repede. Timpul e atît de prețios, nu-i așa? Coborau marea scară de piatră. Poate că trebuie să preveniți pe cineva, domnule Bosch? spunea Hardy. Puteți telefona de la aeroport. Se uită la ceas. Nu mai avem timp să treceți pe acasă. N-are nici o importanță. Domnul Wildenstein e cam de mărimea dumneavoastră și are o garderobă bogată. La nevoie, găsiți tot ce vă trebuie la Nassau. Domnului Wildenstein îi place să călătorească fără bagaje. Pietrișul curții scrîșnea sub tălpile lor. Aveți taxiuri atît de comode, în Franța, domnule Bosch. N-am avut decît să telefonez din Londra înainte de plecare și o mașină m-a așteptat la Orly. Radio-taxiuri, nu-i așa? Taximetrele noastre sînt atît de demodate, la Londra! Și la New York e atît de greu să obții un șofer care să te aștepte. S-a făcut frumos, nu găsiți? La Londra ploua, azi-dimineață. La Nassau e încă și mai frumos. Dar cerul nu are nuanța, culoarea asta gingașă. Aș vrea să vă vorbesc despre cartea pe care ați scris-o, domnule Bosch, dar mă simt foarte prost, încă n-am avut răgazul de a o citi. Vă cunosc atît de imperfect limba. Sper că va fi tradusă în curînd. O să vă placă domnul Wildenstein. E un om cu temperament. Sau se spune, cumva, caracter?

— Și acum, baroane, zise șoferul cînd se instalară pe banchetă din spate a Renault-ului D. S., încotro?

— La Orly, zise Hardy.

— Prin Raspail sau prin Italie?

— Ia-o pe bulevardul Saint-Germain și bulevardul Saint-Michel, zise Hardy. Îmi place atît de mult să trec pe lîngă Luxembourg.

— Cum doriți, dar o lungim.

Bulevardele erau aproape pustii. Luminile stopurilor treceau în fața lor pe verde, de parcă șoferul le-ar fi telecomandat. Nu-i mai lipsea mașinii, își spuse Jérôme Bosch, decît un steguleț și o sirenă. Nu, o sirenă ar fi sfîșiat tăcerea vătuită. Adevărata putere se măsoară după discreție. Nici zgomot, nici bagaje. Invizibilitate. Un nume pentru un pașaport.

Cum depășeau grădina Luxembourg, radioul începu să zumzăie. Era un model vechi, cu un fel de aparat telefonic. Fără a încetini, șoferul ridică receptorul și și-l atîrnă în dreptul capului.

— Ascult, zise el.

O voce fornăi cîteva cuvinte.

Șoferul privi prin retrovizor.

— Vă cheamă Bosch? zise el.

— Da, zise Jérôme Bosch.

— Nu-i un lucru obișnuit, dar cineva vrea să vă vorbească. Trebuie să fie important, dacă stația a hotărît să vă dea legătura. Pentru că asta, pricepeți, nu-i o cabină telefonică, e un taxi. Hai, luați tubul, de vreme ce sînteți chemat. Dar n-am mai văzut una ca asta. Și conduc de douăzeci de ani, vă dați seama.

Cu gîtul încleștat, Jérôme Bosch apucă aparatul. Fu nevoit să se plece înainte, să se rupă din șalc pe speteaza scaunului din față pentru că firul telefonului era prea scurt. Își strivi bărbia de catifeaua roasă.

— Allo, zise el.

— Jérôme, spuse glasul. Apucat să dau de dumneavoastră . . . greu . . . Pentru numele lui Dumnezeu, nu plecați. O să se întîmple . . . Nu . . .

Paraziți. Troznete.

— De cînd chemați? întrebă Jérôme Bosch cu o voce pe care încerca s-o facă mai sigură și, totodată, mai discretă.

— De ce, de ce, de ce? spunea glasul plîngăreț, glasul tremurător, glasul care scîncea. De . . . mîine . . . sau poi . . . Nu știu . . .

— De ce nu trebuie să? . . .

Tăcu, gîndindu-se că Fred Hardy are să- audă. A venit de la Londra dinadins ca să mă pună în avion.

— Accident, zise glasul.

Era mai aproape decît oricînd. Dar, fiind mai limpede, părea și mai jalnic și mai uzat.

— Cine-i la aparat?

— Tttt . . . tu, zise glasul către singurul Jérôme Bosch. Am mai . . .

— Atunci de ce mă luați cu dumneavoastră? întrebă deodată Jérôme Bosch.

— Sînt departe . . . atît de departe, zise galsul, de parcă ar fi dat o explicație.

Mașina luă viteză. Goneau pe culuarul din stînga al autostrăzii.

O intuiție îl izbi pe Jérôme Bosch, ca un pumn.

— Sînteți . . . bolnav, încheie el.

Nu îndrăznise să spună mai mult. În fața șoferului, în fața lui Fred Hardy.

— Nu, nu, nu, zise glasul, nu asta . . . nu asta . . . mai rău, e îngrozitor. Nu trebuie . . . Eu . . . aștept.

— Ce nu trebuie?

— Nu trebuie să plecați, zise deslușit glasul și pieri îndată, ca și cum ar fi furnizat un ultim efort epuizant, cumplit.

Jérôme Bosch rămase o clipă sleit, plecat înainte peste spătar. Sudoarea îi curgea pe frunte. Receptorul îi scăpă din mînă, săltă pe pernă, apoi rămase spînzurat de fir, izbind genunchiul șoferului, sunînd pe metal.

— Gata? zise șoferul.

— Așa cred, zise Jérôme Bosch dintr-o suflare.

— Cu atît mai bine, zise șoferul, punînd aparatul la loc.

Un avion cu reacție trecu deasupra lor, foarte jos.

— Pare-ți nervos, domnule Bosch, zise Fred Hardy.

— Nu, zise Bosch, de loc.

Gîndi: Încă n-am plecat. Pot să mă răzgîndesc. Să spun că m-au chemat. O treabă urgentă. Să las pe mîine.

— Aerul din Nassau vă va face bine, domnule Bosch, zise Hardy. Agitația marilor orașe uzează nervii.

— Plecare sau sosire? întrebă șoferul.

— Plecare, zise Hardy.

Mașina trase la marginea trotuarului. Jérôme Bosch se plecă înainte și văzu că suma marcată de contor avea trei cifre. Hardy plăti. Ușile de sticlă se deschiseră automat înaintea lor. Evitară cozile din fața ghișeelor de înregistrare și se prezentară la intrarea unui birou discret. Jérôme Bosch își duse mîna la buzunarul stîng, umflat de pașaport, bilet, viză și scrisoare. Îndeplinirăformalitățile.

— Nu, nu pe acolo, zise Hardy cînd Jérôme Bosch se îndreptă spre scara cea mare.

Îl duse către un culoar îngust. Marmura făcu loc unei mochete groase. O ușă lunecă fără zgomot.

— V-ați și întors, domnule Hardy, zise băiatul de la lift.

— Da, din păcate, zise Hardy. Nu profit niciodată de Paris.

Se pomeniră în holul de sus.

— Aveți tot timpul să cumpărați ziare, domnule Bosch. Sau o carte. Pînă la Nassau aveți zece ore de zbor, socotind și escalele. La plecarea de la Londra se zboară direct, dar avionul nu pleacă decît o dată pe săptămînă.

Pot să refuz, își zicea Jérôme Bosch. Să mulțumesc, să aștept cu el avionul de Londra, să-i făgăduiesc că plec mîine. Să zic că am uitat ceva. De cînd mă chema? De unde mă chema? De ce a spus mîine? Cum m-ar putea chema de mîine? Mîine nu voi ști să telefonez în timp, așa cum nu știu nici azi. Unde se afla?

Treptat se lăsa îmbătat de ambianța holului.

— Nu mi-ați dat nici răgazul de a-mi lua un pardesiu, zise el.

— Nu-i nevoie. La Nassau n-aveți ce face cu el. V-ar trebui mai degrabă un costum subțire. La Nassau sînt croitori englezi excelenți. Cele mai bune case de la Londra!

De cealaltă parte a peretelui de sticlă așteptau avioane uriașe, nemișcate, înghețate. Altele se tîrau încet. Și un altul mugea din reactoare la capătul unei piste, se zvîrlea înainte, refuza să părăsească solul, apoi se oprea deodată, se cabra, se ridica. Sînt într-un acvarium. Nici sunetele nu pătrund în închisoarea asta de sticlă. De cealaltă parte, în albăstrimea cerului, începe libertatea.

Gîndurile lui Jérôme Bosch fură abătute de apropierea unei femei tinere, trasă în două exemplare. Două gemene. Absolut identice. Lungi plete de miere încadrînd două chipuri cam fade, dar de o prospețime încîntătoare. Aveau picioare lungi și subțiri. Fiecare dintre ele purta în bandulieră cîte o mică geantă de piele roșie. Fac cinema sau fotografie, își zise Jérôme Bosch, de fapt mirat că între ele și el nu detectează grosimea unei vitrine sau adîncimea de nestrăbătut a unei săli de cinema, sau luciul glasat al unei pagini de magazin. Mașina de născocit povești se puse binișor în mișcare. Un bărbat îndrăgostit de una dintre gemene, n-avea importanță de care, și se întreabă pe care s-o aleagă. Pe A sau pe B? O alege pe A. Care-și dă foarte repede pe față caracterul cicălitor. Înțelege că ar fi trebuit să se însoare cu B., care e blîndă, afectuoasă și-l iubește în tăcere. Ce poate face? Să divorțeze și s-o ia pe B. Dar fata nu se învoiește. Își iubește prea mult sora. Descoperă o metodă prin care poate telefona prin timp. Își telefonează lui însuși în ziua cînd a luat hotărîrea. Ia-o pe B., strigă neliniștit către trecutul său nehotărît. Ce va face trecutul? Și dacă, la întrebuințare, B. se dovedește cicălitoare? Complet idiot! își spuse Jérôme Bosch.

— Surorile Berthold, zise Fred Hardy. Pretind că sînt suedeze, dar sînt de fapt austriece și poate chiar iugoslave. Domnul Wildenstein se gîndise să le întrebuințeze. Dar nu știu să joace. Nimic de făcut. Nici urmă de prezență scenică. Ca și cum una ar fi reflexul celeilalte, și viceversa. La Hollywood, Jonathan Craig pretindea că amîndouă n-au decît o umbră. Au să joace acum într-un mic film francez.

— Întîlniți mereu aceleași persoane pe aeroporturi, domnule Hardy?

— Nu, dar cîteodată dai de mutre cunoscute. Mai ales pe ruta Paris — New York. Ca pe o linie de periferie. Londra e azi periferia New Yorkului, domnule Bosch.

— Nu-i periculos să călătorești cu avionul? zise impulsiv și naiv Jérôme Bosch.

Auzea glasul: *accident . . . accident . . .*

— Desigur, domnule Bosch, zise Hardy. Dar mai puțin decît dacă ai lua o mașină. Există statistici. Eu iau avionul în medie de trei ori pe săptămînă, iar domnul Wildenstein face parte din clubul milionarilor. Ați auzit de el. Asta înseamnă că a făcut mai bine de un milion de kilometri în avion. Nici un accident. N-ați urcat niciodată în avion, domnule Bosch?

— Ba da, zise Jérôme Bosch, rănit deodată în propria lui frică. Am fost de două sau de trei ori la Londra, și la Tunis, și la New York. De asemenea în Germania și la Nisa. Dar nu-mi plac decolările și aterizările.

Îi veni să povestească pe loc cum văzuse, în Algeria, un elicopter arzînd, în timpul războiului. Aparatul șovăind ca o muscă mare, apoi derapînd, aplecîndu-se cine știe de ce, răsturnîndu-se. Un neașteptat fulger de magneziu. Un fum negru, des, nici o explozie, ardea numai, sirenele pompierilor, lințoliul zăpezii, spumă carbonică pe un bloc de nimica toată, mai puțin de un metru pe una dintre laturi, tot ce rămînea din elicopter.

— Minunată vreme, domnule Bosch, zise Fred Hardy. Veți avea parte de un zbor admirabil. Priviți, avionul dumneavoastră a fost anunțat.

Jérôme Bosch se întoarse către panoul de afişaj. Căută şi citi: *Zbor 713 B.O.A.C. Paris — New York — Miami — Nassau. Sala 32*

— Avem tot timpul, zise Hardy. Zău, ar trebui să vă cumpăraţi ziarele, o carte, o pipă, nişte tutun. Sau poate preferaţi să meditaţi în avion? Avioanele sînt locuri atît de liniştite.

Privirea lui Jérôme Bosch lunecă două rînduri mai jos: *Paris — Londra. 17 h. Air France. Zbor A. Sala 57 Zbor B. Sala 58.*

— Avionul dumneavoastră, zise el.

Fred Hardy cercetă tabelul.

— Oh! l-au dublat.

— Pe care-l luaţi? întrebă fără veste Jérôme Bosch.

— N-are importanţă, zise Hardy. Dacă nu mai au locuri la A., au să mă pună la B. Cred că soseşc în acelaşi timp.

Dar dacă avionul B. are un accident, îşi spuse Jérôme Bosch, n-ar trebui insistat pentru a-l lua pe A.? Şanselc sînt oare matematic egale? Cum să alegi?

— Sînteţi căutat, zise Fred Hardy.

— Cine, eu?

— Difuzorul, zise Fred Hardy. Poate domnul Wildenstein.

Impecabil, elegant, zîmbea cu ţigara între degete, cu servieta pe braţul unui fotoliu, sprijinită de şold.

Tăcere.

— Domnul Jérôme Bosch e rugat să se prezinte la biroul de recepţie, spunea vocea asexuată, dar feminină, angelică, prea gravă, prea suavă, prea calmă.

— Probabil că sînteţi chemat la telefon, zise Fred Hardy. Pe aici. Drept înainte. Vreţi să vă cumpăr ziarele? O pipă? Spumă sau bruyère, domnule Bosch? Ce tutun preferaţi? Amsterdamer, Dunhill?

Dar, zăpăcit, împleticindu-se, Jérôme Bosch apucase să şi plece. Prea mult zgomot . . . Prea multe feţe. Un itinerar complicat. Unde o fi? Pancartele. Recepţie.

Se agăţă de tejghea, ca şi cum s-ar fi înecat. Înţelesese. În mintea lui crescuse o idee. Pînă atunci se

răsucise ca un peşte într-un vas bine închis. Sferic. Înţelegea. Credea tot.

— Sînt Jérôme Bosch, îi spuse femeii tinere, zîmbitoare, cu o beretă cenuşie aşezată strîmb pe creştet. Avea ochii prea mari, aspru subliniaţi cu negru şi dinţii prea mari şi ei. Am fost chemat, zise Jérôme Bosch, nervos. Sînt Jérôme Bosch.

— Desigur, domnule Bosch. O clipă, domnule Bosch. Apăsă pe un buton invizibil, spuse ceva, ascultă. Un apel telefonic, domnule Bosch. Cabina 3. Nu, pe aici. La stînga.

Uşa se închise automat după el. Tăcere. Urletul avioanelor nu ajungea pînă acolo. Ridică receptorul şi, fără să mai aştepte, spuse în aparat:

— Nu vreau să plec.

— N-ai să renunţi acum, zise glasul din stînga, glasul ferm şi hotărît.

— Celălalt, zise Jérôme Bosch. Nu telefonează din viitorul tău. Cheamă dintr-un *alt* viitor. I s-a întîmplat ceva. A luat avionul şi a avut un accident şi . . .

— Eşti nebun! zise glasul. Te temi să iei avionul şi născoceşti ce-ţi dă prin mine. Ştii, te cunosc destul de bine.

— Poate că te născocesc şi pe tine, zise Jérôme Bosch.

— Ascultă, zise glasul. Mi-a fost destul de greu să dau de tine. Ştiam că ai să şovăi. Nu ţin să ratezi prilejul ăsta.

— Dacă nu plec, zise Jérôme Bosch, nu mai exişti. De asta stărui.

— Şi dacă? zise glasul. Eu sînt tu, nu-i aşa? Ţi-am vorbit de Ibizza, de Acapulco. Tot timpul pentru a scrie. Şi Barbara. Doamne, n-ar trebui să-ţi spun, dar ai să te însori cu Barbara. N-ai să ratezi una ca asta. O iubeşti.

— Încă nici n-o cunosc, zise Jérôme Bosch.

— Ai să te întîlneşti cu ea, zise glasul. O să fie nebună după tine. Nu imediat. Zece ani, Jérôme. Mai

bine de zece ani de fericire. Are să joace în toate filmele tale. Ai să fii celebru, Jérôme.

— Lasă-mă să mă mai gîndesc, zise Jérôme Bosch.

— Cît e ceasul?

Se uită la ceas.

— Patru și zece.

— Trebuie să te sui în avion.

— Dar glasul celălalt, care telefonează de nu știu unde? Îmi spune să nu plec. Un alt viitor, o altă posibilitate. Spunea că mă cheamă de mîine.

— Un alt viitor, zise glasul, nehotărît. Păi sînt aici, nu? Am luat avionul și nu mi s-a întîmplat nimic. Am luat avionul de o sută de ori. Acum fac parte din clubul milionarilor. Știi ce-i asta? Nici un accident.

— Celălalt a avut un accident, zise încăpățînat Jérôme Bosch.

Tăcere. Scuipături. O gîză abisală ronțăie firul undeva, pe fundul unui ocean.

— Să zicem, se învoi glasul. Poți să înfrunți riscul, nu? Uite statisticile. Ai nouăzeci și nouă la sută șanse să ajungi cu bine. Mai mult. Nouă sute . . .

— De ce să te cred pe tine, zise Jérôme Bosch, și nu pe celălalt?

— . . . șansă la două . . .

— Allo, zise Jérôme Bosch, te aud foarte prost.

— Chiar dacă n-ar fi decît o șansă la două, zicea glasul care striga și rămînea departe, care vorbea de cealaltă latură a unui perete de sticlă, care răcnea dintr-o cutie închisă, nu poți lăsa lucrurile baltă. N-ai să-ți petreci viața în biroul ăla, nu?

— Nu, zise Jérôme Bosch, lăsînd-o mai moale.

Un glas minuscul la capătul firului, ca și cum interlocutorul s-ar cufunda acolo într-o spumă, s-ar prăbuși în labirintul infinit al firelor telefonice.

— Grăbește-te, zicea o gîză, ai să pierzi avionul.

Clic.

— Allo, allo! strigă Jérôme Bosch.

Tăcere. Aparat mort. Se uită la ceas. Șaisprezece și șaisprezece minute. Sînt cu un minut sau două în

urmă. Hardy se întreabă probabil ce fac. Am să pierd avionul. Să plec? se întrebă Jérôme Bosch.

— E timpul, zise Fred Hardy, zîmbitor. V-am cumpărat o servietă. O pipă de spumă. Domnul Wildenstein preferă pipele de spumă pentru că nu-i nevoie să le... cum se spune... ardeți. Trei pachete de tutun. *Le Monde* și *Le Figaro*, *New York Times*, *Paris-Match*, *Playboy* și ultimul *Fiction*. E revista franceză în care vă publicați nuvelele, nu-i așa? V-am luat o perie de dinți. O sticlă de whisky. *Chivas*. Vă place *Chivas*, nu-i așa, domnule Bosch? Avem exact timpul necesar. Nu, nu pe-aici.

Polițistul zîmbi, îl salută pe Fred și făcu un semn. Vameșul îi lăsă să treacă.

— Spuneți-i domnului Wildenstein că la Londra e totul în regulă, domnule Bosch. Am să-i telefonez mîine. Nu, domnule Bosch, pe aici.

Difuzoarele împrăștiau o muzică dulce.

Înaintau într-un culoar nesfîrșit, mărginit la capăt de o mare oglindă care le trimetea îndărăt propria imagine spre care se repezeau. Dar nu se atinseră. Fred Hardy îl apucă de cot pe Jérôme Bosch, îl sili să facă un sfert de întoarcere spre dreapta și coborîră, nemișcați, pe o scară mecanică, la etajul de jos.

Sala de așteptare era împărțită în două. La dreapta, niște oameni la coadă. Jérôme Bosch dădu să li se alăture. Dar Fred Hardy îl duse spre cealaltă poartă. În fața ei nu era aproape nimeni. Un costum cenușiu cu trăsături marcate, ținînd în mînă o servietă de piele neagră și lucioasă, și o femeie, foarte înaltă, foarte frumoasă, căreia lungile plete palide îi mîngîiau umerii goi. Nu se uita la nimeni.

Mai era de trecut o ușă.

Nu vreau să plec, își zicea Jérôme Bosch, alb la față. Am să spun că mi-e rău, că am uitat o întîlnire, că trebuie să-mi iau un manuscris. N-am să le spun nimic. Nu mă pot sili. Nu mă pot răpi.

— Poftim, spuse Fred Hardy, întinzîndu-i servieta. Vă doresc călătorie plăcută. Mi-ar fi făcut plăcere să

vă însoțesc, dar mă așteaptă biroul, la Londra. Am să mă reped poate în Bahamas către sfîrșitul lunii. Sînt foarte fericit că v-am întîlnit, domnule Bosch.

Poarta se deschise. O stewardesă intră, zîmbi, se uită la cei trei pasageri de clasa întîia, le luă tichetele roșii și pieri.

— Fiți buni și luați loc în autobuz, vă rog.

— Adio, domnule Hardy, zise Jérôme Bosch, depărtîndu-se.

. . . . . .

Jérôme Bosch e aproape singur în autobuzul care duce călătorii de clasa întîia. Autobuzul merge încet, după un itinerar complicat, pe o imensă suprafață de beton neted, pe care nimic nu pare s-o balizeze. Jérôme Bosch nu simte nimic, nici măcar mărunta aținare ce întovărășește orice călătorie. Își spune că nu i se mai poate telefona, dar se înșală. Își spune că nimeni nu va mai încerca să-i influențeze comportarea, pentru că nu mai are importanță. Autobuzul se oprește. Jérôme Bosch coboară din autobuzul care pleacă să ia porția de pasageri de clasa a doua. Urcă scara mobilă rezemată de partea dinainte a aparatului. Șovăie pătrunzînd în cabina de clasa întîi. Se lasă condus în dreptul unui fotoliu, lîngă un hublou, în fața aripilor. Își prinde centura sub ochiul vigilent al stewardesei. Aude larmă, tîrșîit de picioare, în spatele lui se instalează pasagerii de clasa a doua. Vede stewardesa îndreptîndu-se către cabina de pilotaj, dispărînd pentru o clipă, revenind, apucînd un microfon. O aude urînd bun-venit în trei limbi, recomandînd stingerea țigărilor și verificarea centurilor. Se aprinde un panou care reînnoiește instrucțiunile. I se întinde un coș cu bomboane. Alege una. Știe că-i vorba de un rit, că aparatele sînt presurizate și că timpanele nu-l vor durea, chiar dacă nu se obosește să înghită, că, de altfel, va înghiți bomboana înainte ca avionul să sfîrșească decolarea. Aparatul pornește. Lui Jérôme Bosch i se pare că vede silueta elegantă a lui Fred Hardy, dincolo de poarta de pe acum îndepărtată a salonului

de așteptare. Avionul încremenește. Motoarele rag, și, fără a mai aștepta, Universul năvălește înainte și-l lipește pe Jérôme Bosch de spătar. Încearcă să privească prin hublou. Aparatul a părăsit solul. Un șoc. Roțile au intrat în lăcașul lor.

Jérôme Bosch se destinde. Nu se va întîmpla nimic. I se întinde un ziar, cel de dimineață și, în mod mecanic, îl deschide la pagina economică și ochii i se îndreaptă spre mica hartă meteorologică. Pune ziarul de-o parte. Deschide servieta, caută și găsește pipa, o cercetează, calitate superioară, o umple, o aprinde. I se servește un whisky. Zboară deasupra norilor. Se întreabă dacă civilizații efemere și minuscule nu se dezvoltă în cutele acestor munți de ceață. Crede că-i în curs de a uita telefonul. Încearcă să-și închipuie cum arată Nassau. Începe să descopere că a plecat. Ia în stăpînire cabina. Își acționează fotoliul. Se întreabă asupra probabilităților celor două viitoruri. I se pare, dar nu e sigur, că glasul din stînga, glasul ferm, sigur, Ibizza, Acapulco și Barbara n-a încetat a se depărta, a deveni mai puțin deslușit de la convorbire la convorbire, iar celălalt mai prezent. Chestie de legături telefonice. I se aduce de mîncare. I se servește șampanie. O privește pe stewardesă, care zîmbește ori de cîte ori trece pe lîngă el. Mai cere șampanie. Bea o cafea. Doarme.

Cînd se trezește — dar cît o fi ceasul? — avionul zboară pe deasupra mării, într-un cer absolut senin. Jérôme Bosch n-a visat sau nu-și poate aminti visele. Privind marea, regretă în mod absurd că nu și-a luat un slip de baie. Domnul Wildenstein are cu siguranță o duzină de slipuri de baie. Jérôme Bosch înțelege, în sfîrșit, că stewardesa i se adresează. Ea îi întinde o bucățică de hîrtie albastră, îndoită în mod complicat, ca o telegramă. Pare mirată.

— Un apel pentru dumneavoastră, domnule Bosch. Radiofonistul se scuză, dar n-a înțeles decît cîteva cuvinte. E electricitate statică în aer. A cerut confirmarea, degeaba.

Desface hîrtia și citește doar două cuvinte, însemnate în grabă, cu un pix: *Pe curînd . . .*

Domnul Wildenstein, își zice. Dar nu e sigur.

— Vă rog, zice el, puteți întreba cam cum era glasul?

— Să văd, zice stewardesa, care se îndepărtează, dispare în cabina pilotului, revine peste o clipă.

— Domnule Bosch, zice ea, radiofonistul nu prea știe să descrie un glas. Vă roagă să-l iertați. Spune că glasul părea foarte apropiat, că se auzea foarte puternic și că nu crede, în ciuda paraziților, că ar fi vrut să spună și altceva. A cerut din nou confirmarea.

— Mulțumesc, zice Jérôme Bosch în timp ce o vede depărtîndu-se, apucînd microfonul, luînd aer în piept, după care o aude rostind cu voce suavă:

— O clipă de atenție, vă rog, doamnelor și domnilor. Vom străbate o zonă de perturbații. Fiți buni și puneți-vă centurile, stingeți țigările. *Ladies and gentlemen, your attention, please, fasten your seatbelts . . .*

Nu mai ascultă. În străfundul cerului, altminteri curat, privește prin hublou o mică pată noroasă, apoape neagră, peste care se află un intens clocot întunecat și către care avionul se aruncă. Neagră, neagră, neagră, ca un ochi.

1969

CUPRINS

Gérard Klein sau fascinația întrebărilor fundamentale 5

PERLELE TIMPULUI (1958)

Un loc la balcon 19
În vacanță 28
Cei părăsiți 32
Serbarea 40
Spuma Soarelui 49
Larmă și tăcere 82

UN CÎNTEC DE PIATRĂ (1966)

Valea ecourilor 93
Recrutorii 104
Planeta cu șapte măști 121
Tunica Nessei 137

INEDITE

Virușii nu vorbesc (1967) 155
Discurs pentru a suta aniversare a Internaționalei Vegetariene (1868). 169
Aviz directorilor de grădini zoologice (1969) 178
Linie despărțitoare (1969) 217

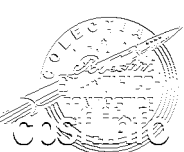

Lector: VICTOR ZEDNIC
Tehnoredactor: MARIANA PUȘCAȘU

Apărut: 1973. Comanda nr. 369. Tiraj: 15 000 broșate. Coli de tipar: 8

Tiparul executat sub comanda nr. 24 la Întreprinderea poligrafică „Crișana" str. Moscovei nr. 5, Oradea Republica Socialistă România

2013

CLUB COLECȚIA Povestiri ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

cpsf.info

prelucrare
&
editor
Costin Teo Graur

i.m. Pompilu

Fantastic Club

Lei 8

ÎN ACEEAŞI COLECŢIE

au mai apărut:

Horia Aramă:
ŢĂRMUL INTERZIS

Ovidiu Şurianu:
ÎNTÎLNIRE CU HEBE

Vladimir Colin:
CAPCANELE TIMPULUI

Ion Hobana şi Gianfranco de Turris:
FANTASCIENZA

Mary W. Shelley:
FRANKENSTEIN

sub tipar:

R. Bărbulescu şi G. Anania
PARALELA-ENIGMĂ

E. R. Burroughs:
TĂRIMUL UITAT DE TIMP